

**ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ρόϊδω Μητούλα, Λέκτορας

Μέλη τριμελούς επιτροπής:

Βαμβακάρη Μαλβίνα, Λέκτορας

Παυλόπουλος Κοσμάς, Επίκουρος Καθηγητής

Φοιτήτρια:

Παπαναστασάτου Ευσταθία, Α.Μ. 20043

Αθήνα
Μάιος , 2004.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΜΟΥ,

ΡΟΪΔΩ ΜΗΤΟΥΛΑ,

ΒΑΜΒΑΚΑΡΗ ΜΑΛΒΙΝΑ και

ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟ ΚΟΣΜΑ,

*ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ, ΠΟΥ ΜΟΥ ΠΑΡΕΙΧΑΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΜΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ.*

*Ευχαριστώ, επίσης, τους γονείς μου και τα αδέρφια μου Τ., Τ. και Α., που στήριξαν την
προσπάθειά μου με την αγάπη τους.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
1.ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	5
1.1.Διερεύνηση της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης	5
1.1.1. Η βιωσιμότητα ως στόχος	10
1.2.Οι κύριες συνιστώσες της Βιώσιμης Ανάπτυξης	15
1.2.1. Οικονομία	15
1.2.2. Κοινωνικός παράγοντας	18
1.2.3. Περιβάλλον	19
1.2.4. Πολιτισμός	24
1.2.5. Τεχνολογία	25
1.2.6. Ενέργεια	26
1.3.Βιώσιμη Ανάπτυξη των πόλεων	29
1.4.Οι πολιτικές και τα αναπτυξιακά σχέδια της Ε.Ε.	34
1.4.1. Η περιφέρεια Αττικής	39
1.5.Αρμοδιότητες της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης	42
1.6.Δείκτες αστικής βιωσιμότητας	46
2. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ	51
2.1.Γεωγραφικός προσδιορισμός	51
2.2.Δημογραφικά στοιχεία	52
2.2.1. Εξέλιξη του πληθυσμού	52
2.2.2. Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών	53
2.2.3. Επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού	54
2.2.4 Αριθμός δωματίων κατά μέγεθος νοικοκυριού	54
3. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ	56
3.1.Διάθρωση οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής	56
3.2.Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός	59
4. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	60
4.1.Ελληνική μυθολογία	60
4.2.Αρχαία χρόνια	62

4.3. Νεότερα χρόνια (1822-1940).....	65
4.4. Από το 1941 έως το 1960	65
4.5. Από το 1960 έως και σήμερα.....	67
5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	69
5.1. Κινηματογράφος.....	69
5.2. Μουσικές δραστηριότητες.....	70
5.3. Αδερφοποιήσεις του Δήμου Ηλιούπολης με άλλους Δήμους.....	71
5.3.1. Η αδερφοποίηση με τη Λάρνακα της Κύπρου.....	71
5.3.2. Η αδερφοποίηση με την Σέρβικη πόλη Novi Sad.....	71
5.3.3. Η αδερφοποίηση με το Δήμο Ανάφης.....	72
5.4. Πολιτιστικοί Σύλλογοι.....	73
5.5. Αθλητικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις.....	74
5.6. ΔΕΠΑΗΛ.....	75
5.7. Θεατρικό εργαστήρι.....	77
5.8. Πολιτιστικό Κέντρο και άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες.....	77
6. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	80
6.1. Εκπαίδευση	80
6.1.1. Περιβαλλοντική εκπαίδευση.....	82
6.1.2. Πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής.....	82
6.2. Ιατρική υποδομή.....	82
6.3. Κοινωνική μέριμνα	83
6.3.1. Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι».....	84
6.3.2. Στήριξη της τρίτης ηλικίας μέσω των ΚΑΠΗ.....	84
6.3.3. Συμβούλιο πρόληψης εγκληματικότητας.....	86
6.3.4. Ψυχολόγοι στα σχολεία – πρόληψη ουσιών.....	88
6.4. Κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών.....	89
6.5. Δημοτική αστυνομία.....	92
7. ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ.....	93
7.1. Οδικό δίκτυο.....	93
7.2. Ύδρευση.....	95
7.3. Αποχετεύσεις.....	96
7.4. Έργα Φυσικού Αερίου.....	97
7.5. Τεχνικό Πρόγραμμα 2004.....	99

8. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.....	102
8.1. Υμηττός	102
8.1.1.Δασοπροστασία	103
8.1.2.Αναδάσωση – Πυρκαγιές	105
8.1.3.Φυσιολατρικός ορειβατικός σύλλογος.....	107
8.1.4.Πρόγραμμα LIFE – Υμηττός.....	108
8.2. Ατμοσφαιρική ρύπανση.....	110
8.3. Διαχείριση απορριμμάτων.....	117
8.4. Ανακύκλωση (Ανακύκλωση).....	121
8.5. Ρέμα «Πικροδάφνης».....	126
8.5.1. Το οικοσύστημα του ρέματος.....	127
8.5.2. Ανθρώπινες ενέργειες και αποφάσεις στο Ρέμα.....	128
8.6. Κυκλοφοριακά προβλήματα - Περιφερειακή λεωφόρος.....	134
8.7. Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.....	139
8.7.1. Η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.....	139
8.7.2.Επιστημονικές απόψεις για την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.....	141
8.7.3.Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία στο Δήμο Ηλιούπολης.....	146
9. ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ.....	153
9.1. Μεθοδολογία της έρευνας.....	153
9.2. Παρουσίαση και ανάλυση ερωτηματολογίου.....	154
9.3. Σχολιασμός των αποτελεσμάτων του ελέγχου χ^2	176
10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	192
10.1.Συμπεράσματα.....	192
10.2.Προτάσεις.....	206
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	212
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	219
A. Ερωτηματολόγιο.....	220

Β. Συνεντεύξεις.....	230
Γ. Φωτογραφίες- Δορυφορικές λήψεις- Κατασκευαστικές μελέτες.....	250
Δ. Στατιστικά στοιχεία.....	269
Ε. Χάρτες.....	285

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αξιολόγηση της βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις μιας μεγάλης ομάδας θεμάτων, ύπαρξη διαθέσιμων πληροφοριών και κυρίως πολύ χρόνο για μελέτη και έρευνα. Ιδιαίτερες δυσκολίες παρουσιάζει το γεγονός ότι η βιωσιμότητα δεν είναι έννοια άμεσα μετρήσιμη, αλλά ούτε και η πραγματικότητα που αναφέρεται μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης της βιωσιμότητας του Δήμου Ηλιούπολης. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η βιωσιμότητα της ανάπτυξης στο Δήμο Ηλιούπολης. Συγκεκριμένα, επιχειρείται η παρουσίαση, η εκτίμηση και η αξιολόγηση των συνιστωσών (περιβάλλον, ενέργεια, πολιτισμός, κοινωνικός παράγοντας, τεχνολογία) που διαμορφώνουν τον όρο «βιώσιμη ανάπτυξη» στην περίπτωση του Δήμου Ηλιούπολης. Προκειμένου να γίνει αξιολόγηση της βιωσιμότητας σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας, κρίθηκε απαραίτητη η διεξαγωγή έρευνας με χρήση ερωτηματολογίων.

Η δομή της εργασίας ακολουθεί την επαγωγική μέθοδο καθώς στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι διεθνείς συνθήκες που διαμόρφωσαν την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, στη συνέχεια παρουσιάζεται η ένταξη του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη» στους πολιτικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα η εφαρμογή των βιώσιμων στόχων στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην περιφέρεια της Αττικής στην οποία εντάσσεται και ο Δήμος Ηλιούπολης. Στα επόμενα κεφάλαια διερευνώνται παράγοντες ανάπτυξης στο Δήμο Ηλιούπολης, με σκοπό να εντοπιστούν τα στοιχεία εκείνα που δυνητικά επρόκειτο να διαμορφώσουν την αειφορία της περιοχής.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζεται σε δέκα κεφάλαια και ειδικότερα:

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η διευκρίνιση της έννοιας «Βιώσιμη ανάπτυξη» μέσω της παρουσίασης: της πορείας διαμόρφωσης της από παγκόσμιους και ευρωπαϊκούς οργανισμούς, των κύριων συνιστωσών που περιλαμβάνει η έννοια αυτή, της σχέσης της έννοιας με τις σύγχρονες δομές των πόλεων, των αναπτυξιακών σχεδιασμών της Ε.Ε. προς την βιωσιμότητα, των αναπτυξιακών σχεδίων για την περιφέρεια Αττικής, οι αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης που προάγουν της συνιστώσες της έννοιας. Στην τελευταία ενότητα του πρώτου

κεφαλαίου πραγματοποιείται μία σύντομη παρουσίαση ορισμένων δεικτών που επιχειρείται να εφαρμοστούν για την εκτίμηση της βιωσιμότητας στο αστικό περιβάλλον.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται να προσδιοριστεί η ταυτότητα του Δήμου Ηλιούπολης μέσω του γεωγραφικού προσδιορισμού και των στατιστικών – δημογραφικών στοιχείων που αξιοποιήθηκαν από τα αρχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το οικονομικό προφίλ του Δήμου μέσω πινάκων με τα οικονομικά στοιχεία της απογραφής του 2001 που αφορούν την διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής και του μη ενεργού πληθυσμού.

Με την αξιοποίηση των ελάχιστων ιστορικών ερευνών που έχουν υλοποιηθεί σχετικά με την ιστορία της περιοχής που σήμερα ανήκει στον Δήμο Ηλιούπολης, στο τέταρτο κεφάλαιο επιχειρήθηκε σύντομη ιστορική αναδρομή και καταγραφή των σημαντικότερων γεγονότων που διαμόρφωσαν την σημερινή εικόνα του Δήμου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα πολιτιστικά στοιχεία στο Δήμο Ηλιούπολης και συγκεκριμένα οι πολιτιστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα, οι αρμόδιες για πολιτιστικά θέματα υπηρεσίες, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, η κινηματογράφος, το θέατρο, οι μουσικές εκδηλώσεις, οι μαθητικές πολιτιστικές και αθλητικές συναντήσεις, οι αδερφοποιήσεις με άλλους δήμους και οι αθλητικές εγκαταστάσεις.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των κοινωνικών προγραμμάτων που υλοποιούνται στο Δήμο όπως: το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι», στήριξη της τρίτης ηλικίας μέσω των ΚΑΠΗ, ψυχολόγοι στα σχολεία, πρόληψη εγκληματικότητας και ναρκωτικών ουσιών. Επιπλέον παρουσιάζονται εκπαιδευτικά και ιατρικά - φαρμακευτικά μεγέθη και αναλύονται οι αρμοδιότητες του Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών που λειτουργεί στο Δήμο Ηλιούπολης.

Ακολουθεί το έβδομο κεφάλαιο στο οποίο περιγράφονται τα δίκτυα υποδομών του Δήμου Ηλιούπολης που έχουν να κάνουν με το οδικό δίκτυο, το δίκτυο ύδρευσης και αποχετεύσεων, τα έργα ολοκλήρωσης του δικτύου φυσικού αερίου και ο προγραμματισμός της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου για το 2004.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα και οι προσπάθειες αντιμετώπισης τους παρουσιάζονται στο όγδοο κεφάλαιο. Ειδικότερα περιγράφονται θέματα προστασίας και του Υμηττού, η επιβάρυνση του ατμοσφαιρικού αέρα από τους ατμοσφαιρικούς

ρύπους, η διαδικασία διαχείρισης των απορριμμάτων και η προσπάθεια ανακύκλωσης χαρτιού, οι παρεμβάσεις που έχουν υλοποιηθεί για την προστασία και ανάδειξη της οικολογικά ευαίσθητης περιοχής του ρέματος της Πικροδάφνης και τέλος η κυκλοφοριακή συμφόρηση και οι επιπτώσεις της κατασκευής της επέκτασης της Περιφερειακής λεωφόρου Υμηττού στα όρια του Δήμου Ηλιούπολης. Επιπλέον, στο όγδοο κεφάλαιο παρουσιάζονται αποφάσεις διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία και παράλληλα παρουσιάζονται τα προβλήματα έκθεσης στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία που αντιμετωπίζει ο Δήμος Ηλιούπολης.

Η επιτόπια έρευνα με την χρήση ερωτηματολογίων παρουσιάζεται στο ένατο κεφάλαιο όπου περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας και τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης και του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 . Με τον τρόπο αυτό δόθηκε η δυνατότητα προσέγγισης του βαθμού στον οποίο οι πολίτες αντιλαμβάνονται τις υπάρχουσες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, καθώς και του τρόπου με τον οποίο επηρεάζουν την περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα της περιοχής τους.

Στο δέκατο κεφάλαιο διεξάγονται τα συμπεράσματα της έρευνας και διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με σκοπό να συμβάλλουν στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Τα συμπεράσματα προέκυψαν από την μελέτη της βιβλιογραφίας, από την ανάλυση του ερωτηματολογίου και από τις συνεντεύξεις με τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρατίθενται: η χρησιμοποιηθείσα βιβλιογραφία, το ερωτηματολόγιο, επιπλέον δημογραφικά – οικονομικά στοιχεία, χάρτες και φωτογραφίες που διευκολύνουν στην ανάγνωση της παρούσας προσπάθειας.

1. ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

1.1. Διερεύνηση της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Για να κατανοηθεί ο σκοπός της έρευνας, κρίθηκε απαραίτητο, στο παρόν κεφάλαιο να παρουσιαστεί η πορεία διαμόρφωσης του όρου βιώσιμη ανάπτυξη, μέσα την ανάλυση των ορισμών που διατυπώθηκαν από διεθνείς οργανισμούς.

Βιώσιμη ανάπτυξη ονομάζεται η ανάπτυξη εκείνη που *«είναι σε θέση να ικανοποιεί τις ανάγκες των σημερινών γενεών, χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες»*. Αυτός είναι ο ορισμός που έδωσε η έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στην έκθεση **«Το κοινό μας μέλλον»** (our Common Future) το 1987, γνωστή και σαν **έκθεση Brundtland** από το όνομα της προέδρου Harlem Brundtland γνωστής πρωθυπουργού της Νορβηγίας (Λαζαρέτου, 2002).

Ο ορισμός αυτός επισημαίνει τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των ανθρώπινων αναγκών και της ικανότητας της φύσης να ικανοποιεί τις ανάγκες αυτές. Σ' αυτόν είναι ενσωματωμένα δυο βασικά θέματα: Πρώτον η ανάγκη ικανοποίησης, κατά προτεραιότητα, των ανθρώπινων αναγκών και δεύτερον η διαπίστωση ότι υπάρχουν όρια στην ικανότητα του φυσικού περιβάλλοντος να παράγει αγαθά για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών. Εάν αποφύγουμε ή αρνηθούμε να καθορίσουμε τα όρια αυτά, τότε θα πρέπει να αναμένεται με βεβαιότητα η εξάντληση των φυσικών πόρων και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος (Mercier, 1994).

Όταν επιχειρούμε να επεξηγήσουμε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης δίνουμε βάρος στον επιθετικό προσδιορισμό που συνοδεύει τον όρο «ανάπτυξη». Ο όρος βιωσιμότητα σχετίζεται άμεσα με τη ζωή και κυρίως με την επιβίωση των όντων, των ατόμων μέσα στην κοινωνία, αλλά κυρίως μέσα στο περιβάλλον. Άρα βιώσιμη είναι η ανάπτυξη εκείνη που οδεύει προς μια μετακίνηση πιο ανθρώπινη και με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (Μητούλα, 2003).

Στο κείμενο της έκθεσης «Το κοινό μας μέλλον» διαμορφώνεται μια δέσμη συστάσεων για έναν παγκόσμιο οδηγό αλλαγών και πιο συγκεκριμένα προτείνονται μακροχρόνιες περιβαλλοντικές στρατηγικές που θα συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της αυτοσυντηρούμενης, διαρκούς, αειφόρου κ.λ.π. ανάπτυξης, δηλαδή της sustainable development σύμφωνα με την ακριβής αγγλική ορολογία.

Ειδικότερα, ως αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη προσδιορίζεται η ανάπτυξη η οποία ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να περιορίζει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Η Έκθεση Brundtland και η πρόταση της για αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη είχε ευρεία και σημαντική απήχηση παγκοσμίως. Η σημασία της έχει κυρίως σχέση με την θετική υποδοχή της αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης σε κυβερνητικό επίπεδο, δηλαδή από κυβερνήσεις και κυβερνητικούς οργανισμούς, αλλά και ιδιωτικούς οικονομικούς παράγοντες (Σαμιώτης, 1996).

Μεταξύ των προβλημάτων που εξέτασε η Έκθεση Brundtland, στηριζόμενη σε υπάρχοντα στοιχεία είναι:

- Το δημογραφικό πρόβλημα της Γης. Ο πληθυσμός της Γης ήταν 5 δισεκατομμύρια το 1987, θα προστεθούν 4 δισεκατομμύρια μέχρι το 2025.
- Η εξασφάλιση διατροφής για ολόκληρο των πλανήτη, δεδομένου ότι περισσότερα από 730 εκατομμύρια άνθρωποι δεν καλύπτουν τις διατροφικές τους ανάγκες. Παράλληλα 10-15 εκατομμύρια στρέμματα ετησίως γίνονται υφάλμυρα ή αλκαλοποιούνται ενώ η ερημοποίηση των εδαφών συνεχίζεται.
- Η κρίση των πόλεων, των οποίων ο πληθυσμός τριπλασιάστηκε από το 1950 μέχρι σήμερα.
- Το ενεργειακό πρόβλημα και η συμβολή του μαζί με το θάνατο των δασών στο «φαινόμενο του θερμοκηπίου». Δεν υπάρχει καμία άλλη ρεαλιστική επιλογή για την ανθρωπότητα του 21^{ου} αιώνα από τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Από τις ήπιες μορφές ενέργειας θα μπορούσαν να παραχθούν 10 Terawatt κάθε χρόνο (1 terawatt = 1δισεκ. τόνοι άνθρακα), όση είναι περίπου η ετήσια κατανάλωση ενέργειας.
- Το πρόβλημα των αποβλήτων στο έδαφος και στη θάλασσα και το τεράστιο κόστος για καθαρισμό από τα τοξικά απόβλητα.
- Η προστασία της βιολογικής ποικιλότητας μέσω της σωτηρίας των δασών και των ωκεανών (Παπασπηλιόπουλος, 1996).

Στη γενικότερη θεωρία ανάπτυξης μέχρι πρόσφατα, η προστασία του περιβάλλοντος είχε θεωρηθεί ότι είχε αντιθετική σχέση με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στα θέματα των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό συνέβη διότι η περιβαλλοντική προστασία εθεωρείτο πολυτέλεια σαν στόχος προτεραιότητας αφού είχε επιτευχθεί οικονομική ευημερία. Η συνειδητοποίηση της

ανάγκης ένταξης μιας μακροχρόνιας προοπτικής στα θέματα ανάπτυξης επέβαλε την αναθεώρηση στην άποψη αυτή και έδειξε την ανάγκη μιας ευρύτερης θεώρησης στα θέματα που περιλαμβάνει την οικονομική αποτελεσματικότητα, την κοινωνική δικαιοσύνη και την προστασία του περιβάλλοντος σε ίση βάση προς μια πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης (WCED, 1987)

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μιας άλλης μορφής οικονομικής ανάπτυξης, που λαμβάνει υπόψη την επάρκεια των φυσικών στοιχείων. Λαμβάνει επίσης υπόψη την ανάγκη της διατηρησιμότητας στο χρόνο των βασικών συστατικών των φυσικών στοιχείων, καθώς και τις άμεσες και μακροχρόνιες ανάγκες ενός τόπου.

Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει το χαρακτήρα μιας συνολικής λύσης στο περιβαλλοντικό πρόβλημα. Η λύση αυτή κάνει μια σειρά προτάσεων στην κοινωνία, που αφορούν την οικονομία, τη χρήση των επιτευγμάτων της τεχνολογίας, την άσκηση της πολιτικής και τον πολιτισμό. Τέτοιες προτάσεις είναι για παράδειγμα:

- Η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Οι χαμηλές ενεργειακές καταναλώσεις.
- Η χρήση ήπιων τεχνολογιών κατάλληλων για μικρής και τοπικής κλίμακας παραγωγής.
- Τα καταναλωτικά προϊόντα μεγάλου χρόνου ζωής.
- Η ανακύκλωση των μη αναλώσιμων υλικών.
- Η διαμόρφωση μιας κουλτούρας βασισμένης στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και την πολιτιστική παράδοση.
- Η προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.
- Η διάθεση του ελεύθερου χρόνου σε φυσιολατρικές δραστηριότητες κ.ά. (Λαζαρέτου, 2002).

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι έννοια ταυτόσημη με την «αιφόρο ανάπτυξη», που το κύριο χαρακτηριστικό της είναι η αέναη ζωή και προτεραιότητα της η εξασφάλιση ποιότητα διαβίωσης σε όλους τους τομείς για όλους και για πάντα. Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» έχει υπερβεί το αυστηρά περιβαλλοντικό πλαίσιο και αναφέρεται σε στοιχεία και παράγοντες οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς κλπ. Στο πλαίσιο της δεν εντάσσεται μόνο η ανεξάρτητη ύπαρξη και ενδυνάμωση των παραπάνω παραγόντων και των αντίστοιχων τους, αλλά συμπεριλαμβάνεται και ο απαιτούμενος

συνδυασμός όλων αυτών, ώστε να συνυπάρξουν με αρμονία μεταξύ τους τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον, σε μια αέναη και βιώσιμη μορφή (Μητούλα, 2003).

Οι σημαντικότεροι ορισμοί που διατυπώθηκαν από διάφορους οργανισμούς για την «βιώσιμη ανάπτυξη» είναι:

- Ο ορισμός που διατυπώθηκε στην Συνδιάσκεψη του Ο.Ο.Σ.Α. τον Σεπτέμβριο του 1990, σύμφωνα με τον οποίο *«Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που δεν μειώνει την παραγωγική δυναμικότητα στο μέλλον»* (WWF, 1991).
- Ο ορισμός που διατύπωσαν από κοινού οι οργανισμοί IUCN (International Union for Nature and Natural Resources), UNEP (United Nations Environmental Programme), WWF (World Wildlife Fund) κατά τον οποίο *«βιώσιμη ανάπτυξη είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου μέσα στα πλαίσια της φέρουσας δυναμικότητας των οικοσυστημάτων, που στηρίζουν την επιβίωση του ανθρώπου στον πλανήτη»*. Σύμφωνα μ' αυτόν τον ορισμό η «ανάπτυξη» ή η βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τους περιορισμούς που θέτει το περιβάλλον (IUCN 1991).
- Ο ορισμός του UNEP (United Nations Environmental Programme) κατά τον οποίο *«βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που σέβεται το περιβάλλον, είναι τεχνολογικά κατάλληλη, οικονομικά εφικτή, κοινωνικά αποδεκτή και ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να βάζει σε κινδύνου την ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών»* (UNEP, 1996).

Οι πιο πάνω ορισμοί δείχνουν, ότι η βιώσιμη ανάπτυξη σχετίζεται άμεσα με μια σειρά σημαντικές έννοιες όπως (WWF, 1996):

- **«Φροντίδα για το μέλλον»**. Η βιώσιμη ανάπτυξη δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενεών.
- **«Ανακούφιση από τη φτώχεια»**. Η βελτίωση του περιβάλλοντος, με την αύξηση της παραγωγικότητας των φυσικών ανανεώσιμων πόρων και τη βελτίωση των συνθηκών που επηρεάζουν την υγεία των ανθρώπων, συμβάλλει στην ανακούφιση της φτώχειας.
- **«Προσαρμοστικότητα»**. Αναφέρεται στην ικανοποίηση των φυσικών οικοσυστημάτων να αντιστέκονται και να διατηρούν τη φυσική σύνθεση, δομή και συμπεριφορά τους σε περιπτώσεις εξωτερικών διαταράξεων.

- **«Αποτελεσματική χρήση των πόρων».** Η βιώσιμη ανάπτυξη επιδιώκει και απαιτεί τη μεγιστοποίηση της οικονομικής ωφέλειας μέσα από την ορθολογική χρήση των φυσικών πρώτων υλών.
- **«Συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία».** Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια διαδικασία, που απαιτεί τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων.

Από τους παραπάνω ορισμούς γίνεται αντιληπτή μια προσπάθεια των διαφόρων διεθνών οργανισμών, που ασχολούνται με το περιβάλλον, να συνδέουν την βιώσιμη ανάπτυξη με όλες τις δράσεις και δραστηριότητες του ανθρώπου και με όλους φυσικούς ανανεώσιμους και μη ανανεώσιμους πόρους (Γαλανός- Αλμπάνης, 1999).

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί μια πετυχημένη σύζευξη οικονομικών και κοινωνικών εννοιών με οικολογικές και περιβαλλοντικές έννοιες που συνεπάγεται:

- Τη διατήρηση της γενικής ισορροπίας και αξίας του αποθέματος φυσικού κεφαλαίου
- Τον επαναπροσδιορισμό των βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων κριτηρίων αξιολόγησης του κόστους ανάλογα με τα οφέλη και των μέσων που θα ανταποκρίνονται σε πραγματικά κοινωνικοοικονομικά δεδομένα και αξίες της κατανάλωσης και της συντήρησης (Αγγελίδης, 2000).

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης εμπεριέχει μια νέα ηθική στάση απέναντι τις μελλοντικές γενεές, αλλά και μία νέα σχέση ανάμεσα στην εργασία και την κατανάλωση και αύξηση της αλληλεγγύης και της συμβίωσης μεταξύ των ανθρώπων και της φύσης (Παπασπηλιόπουλος, 1996).

Η βιώσιμη ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο μπορεί να επιτευχθεί με την λήψη μέτρων τα οποία:

- ✓ Θα μεταχειρίζονται κάθε περιοχή σαν ένα ολοκληρωμένο σύστημα, λαμβάνοντας υπόψη τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ εδάφους, αέρα, νερού, οργανισμών και ανθρώπινων δραστηριοτήτων.
- ✓ Θα αναγνωρίζουν ότι κάθε σύστημα επηρεάζει τα άλλα συστήματα και επηρεάζεται από αυτά, ανεξάρτητα αν πρόκειται για οικολογικά, οικονομικά, κοινωνικά ή πολιτικά συστήματα.
- ✓ Θα τοποθετούν τον άνθρωπο στην κορυφή του συστήματος, αφού αυτός αξιολογεί τους τεχνικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση των φυσικών πόρων.

- ✓ Θα συσχετίζουν την οικονομική πολιτική του κράτους με τη φέρουσα δυναμικότητα του φυσικού περιβάλλοντος.
- ✓ Θα επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ωφέλειας που απολαμβάνουν από τη χρήση τους (Γαλανός- Αλμπάνης, 1999).

Επιπροσθέτως οι βασικές διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης μπορούν να παρουσιαστούν ως η προστασία του περιβάλλοντος, η οικονομική αποδοτικότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη. Οι δε βασικές αρχές τα βιώσιμης ανάπτυξης που έχουν διατυπωθεί σε διεθνείς κύκλους είναι τέσσερις:

1. «**Μελλοντικότητα**» η αρχή αυτή είναι γνωστή και σαν διαγενεάκη ισότητα και αφορά το ελάχιστο φυσικό κεφάλαιο που πρέπει να διατηρηθεί για να διασφαλίσει ότι οι δραστηριότητες του παρόντος δεν εμποδίζουν την ικανοποίηση των αναγκών και των στόχων των μελλοντικών γενεών.
2. «**Ισότητα**» οι γενεές του παρόντος πρέπει να έχουν μεγαλύτερη ισότητα στην πρόσβαση στο περιβαλλοντικό κεφάλαιο και να μοιράζονται το κόστος που σχετίζεται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες με τον πιο δίκαιο τρόπο.
3. «**Δημόσια συμμετοχή**» οι πολίτες θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε αποφάσεις που επηρεάζουν αυτούς και την βιώσιμη ανάπτυξη.
4. «**Προστασία του περιβάλλοντος**» αφορά αποκλειστικά στην ακεραιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και αναγνωρίζει την αξία του ευρύτερου οικοσυστήματος σαν ενός πόρου που πρέπει να διατηρηθεί (Mitchell, May and McDonald, 1995, WCED, 1987, Young, 1992).

Συμπερασματικά η επίτευξη του στόχου της βιώσιμης απαιτεί την πρόοδο της κοινωνίας και την οικονομική ανάπτυξη υπηρετώντας τις ανθρώπινες ανάγκες με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση των φυσικών πόρων.

1.1.1. Η Βιωσιμότητα ως στόχος.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η αναγκαιότητα υιοθέτησης της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στους στόχους της πολιτικής, όπως διαμορφώθηκε σε διεθνής και ευρωπαϊκές συναντήσεις χωρών.

Ύστερα από την έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (Έκθεση Brundtland) το 1987, ο παγκόσμιος προβληματισμός για το μέλλον του πλανήτη οδήγησε στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το

περιβάλλον και την ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο 3-14 Ιουνίου του 1992, υπογράφηκε η «**Διακήρυξη του Ρίο**» και τέθηκε για πρώτη φορά από τους υπογράφοντες ως στόχος η βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη. Η διάσκεψη κατέληξε σε ένα έγγραφο 250 σελίδων, το οποίο ονομάστηκε Ατζέντα 21. Σε αυτήν περιλαμβάνονται 2.500 συστάσεις για τον 21^ο αιώνα που αφορούν τον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, με στόχο να επιτευχθεί μια βιώσιμη ανάπτυξη με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος. Το εγχειρίδιο αυτό φιλοδοξεί να αποτελέσει οδηγό για όλες τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, αφήνοντας τους περιθώριο να προσαρμοστούν στις συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή τους (Μητούλα, 2003).

Στο Ρίο η παγκόσμια κοινότητα έδωσε ένα εντυπωσιακό παρόν. Συμμετείχαν κρατικές αντιπροσωπείες από 178 χώρες, προσήλθαν περισσότεροι από 100 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, διαπιστεύτηκαν περισσότερες από 1.500 μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώ παραβρέθηκαν περίπου 7.000 αντιπρόσωποι των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Οι παραπάνω αριθμοί καθιστούν τη συνδιάσκεψη του Ρίο ανάμεσα στα κορυφαία πολιτικά γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών που αφορούν την παγκόσμια προστασία του περιβάλλοντος (Σαμιώτης, 1996).

Είναι αναγκαίο να συνδεθεί η Συνδιάσκεψη του Ρίο με τον διεθνή χώρο και τις συνθήκες που οδήγησαν στη λήψη των συγκεκριμένων μέτρων, δηλαδή την υιοθέτηση παγκόσμιων διακηρύξεων, προγραμμάτων δράσης και συμβατικών κειμένων.

Σημαντικός σταθμός στην πορεία της διεθνούς κοινότητας προς το Ρίο είναι η αντίστοιχη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, το 1972. η συνάντηση αυτή πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη, μετά από ιδιαίτερη κινητοποίηση των σκανδιναβικών κρατών, και είναι γνωστή και ως «**Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης**». Πρόκειται για την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια σε παγκόσμιο κυβερνητικό επίπεδο με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, όπου οριοθετούνται τα δικαιώματα των ανθρώπινων κοινωνιών και των πολιτών τους σ' ένα υγιές και παραγωγικό περιβάλλον. Η Συνδιάσκεψη κατέληξε στη περίφημη Διακήρυξη καθώς και σε ένα Σχέδιο Δράσης μέσω των οποίων το περιβαλλοντικό ζήτημα προσεγγίζεται αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης δεν υιοθέτησε δεσμευτικά νομικά κείμενα αλλά ήταν ιδιαίτερα σημαντική για την εποχή της και είχε θετικές επιπτώσεις σε επίπεδο δεσμών. Ειδικότερα επηρέασε τις εσωτερικές έννομες τάξεις όπως

συντάγματα κρατών, το διεθνές δίκαιο και την διεθνή οργάνωση UNEP (Πρόγραμμα ΟΗΕ για το περιβάλλον) με έδρα το Ναϊρόμπι της Κένυας (Σαμιώτης Γ. και Τσάλτα Γρ., 1990)

Σχετικά με τις δύο συμβάσεις που τέθηκαν σε υπογραφή στο Ρίο, το πρώτο κείμενο αφορά τη Σύμβαση για τις «Κλιματικές Αλλαγές» με σκοπό να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της συγκέντρωσης αέριων ρύπων ανθρώπινης προέλευσης στην ατμόσφαιρα οι οποίοι προκαλούν το «φαινόμενο του θερμοκηπίου» που δημιουργεί την αύξηση της θερμοκρασίας και την αλλαγή του κλίματος του πλανήτη. Από το κείμενο αυτό δεν προκύπτει συμφωνία για δραστικό περιορισμό των συγκεκριμένων και σχετικό αποτελεσματικό χρονοδιάγραμμα (Η Σύμβαση για τις Κλιματικές Μεταβολές έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το νόμο 2205 του 1994 ΦΕΚ,τ.1^ο,αρ. φύλλου 60, 15/94). Σε αντίθεση με το προηγούμενο κείμενο, η Σύμβαση για τη «Βιολογική Ποικιλότητα» αποτελεί ένα αρκετά συγκροτημένο και λεπτομερές πλαίσιο προστασίας, το οποίο περιέχει ρυθμίσεις με συγκεκριμένες υποχρεώσεις δράσης για τα κράτη μέλη της διεθνούς κοινότητας που πρόκειται να δεσμευτούν απ' αυτό. Από τις 29 Δεκεμβρίου 1993 άρχισε από τον ΟΗΕ η υλοποίησης των νομικών διατάξεων του Ρίο σχετικά με τη Βιολογική ποικιλότητα.

Όσον αφορά την **Ατζέντα 21** το τμήμα που αναφέρεται στην προστασία της ατμόσφαιρας έχει έμμεση σχέση με τις ενεργειακές επιλογές. Το συγκεκριμένο τμήμα δίνει έμφαση στο ενεργειακό ζήτημα σε σχέση με τις μεταφορές και τη βιομηχανία, ενώ αποτελεί ένα σημαντικό πακέτο προτάσεων και δράσης που συνοδεύονται από οικονομικές εκτιμήσεις ως προς το κόστος υλοποίησης. Η Ατζέντα 21 παρά το θεωρητικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει, δεν συνεπάγεται νομικής υποχρεωτικότητας γιατί είναι ένα πρόγραμμα δράσης που δεσμεύει ηθικά και πολιτικά τα κράτη της διεθνούς κοινότητας που το υιοθέτησαν. Ωστόσο θετικά σημεία της Συνδιάσκεψης ήταν η παγκόσμια κινητοποίηση με αφορμή το περιβάλλον, ο πλούσιος προβληματισμός των εργασιών της συνάντησης με επίκεντρο τη σχέση περιβάλλοντος και ανάπτυξης και η ανάδειξη ως νέων υποκειμένων δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος των ιθαγενών πληθυσμών, των γυναικών και των νέων (Σαμιώτης, 1996).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, βρίσκεται μεταξύ εκείνων που έθεσαν την υπογραφή τους στις παραπάνω διακηρύξεις της Συνδιάσκεψης του Ρίο. Έχει είδη συντονιστεί με τις επιταγές τις οποίες δεσμεύτηκε να επιτύχει. Το 1991 η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε

είδη επιδιώξει να παγιώσει τις δράσεις της σχετικά με τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος.

Στη **Συνθήκη του Maastricht** το 1993 έκανε την εμφάνισή της για πρώτη φορά η βιώσιμη ανάπτυξη ως βασικός στόχος πολιτικής. Στο κείμενο της συνθήκης επίσης, περιλαμβάνονταν συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την ένταξη της προστασίας του περιβάλλοντος στις υπόλοιπες πολιτικές. Με την Συνθήκη αυτή δίδεται η ευκαιρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά και πιο κοντά στους πολίτες, ώστε να διασφαλίζεται περισσότερη δημοκρατία και διαφάνεια, ενώ για την υλοποίηση του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής θεσπίζονται μέτρα που στοχεύουν στην βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών της.

Με την **Συνθήκη του Amsterdam** το 1997 η βιώσιμη ανάπτυξη τίθεται ως πρωταρχικός και βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ουσιαστικό στοιχείο αυτής της Συνθήκης αποτελεί επίσης η κοινωνική πολιτική καθώς και η κατοχύρωση των δικαιωμάτων των πολιτών με παράλληλες εγγυήσεις για την προστασία των καταναλωτών.

Αφού ορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση οι βασικές αρχές και οι κατευθύνσεις που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι ζήτησε από την Ευρωπαϊκή επιτροπή να *«εκπονήσει πρόταση μακροπρόθεσμης στρατηγικής που να συνδυάζει πολιτικές για την βιώσιμη ανάπτυξη σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και οικολογικό»*. Η πρόταση αυτή κατατέθηκε στο Ευρωπαϊκό **Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ** τον Ιούνιο του 2001. Σε αυτή την πρόταση καταγράφονται από την Επιτροπή τα γενικά προβλήματα που προέκυψαν στη διάρκεια της εφαρμογής της μέχρι εκείνη τη στιγμή πολιτικής για την βιώσιμη ανάπτυξη και προτείνονται μέτρα για την καταπολέμηση τους στο μέλλον (Μητούλα, 2003).

Το Σεπτέμβριο του 2002 πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την βιώσιμη ανάπτυξη. Εκπρόσωποι από 194 χώρες συναντήθηκαν με σκοπό την προώθηση των πολιτικών για την επίτευξη της βιωσιμότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003, κατά την ετήσια ανασκόπηση της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βιώσιμη ανάπτυξη αποσαφηνίστηκαν περαιτέρω οι βασικές δράσεις που πρέπει να αναληφθούν σε βασικούς τομείς προτεραιότητας, αλλά και υποδείχθηκαν τρόποι για την εφαρμογή των

αποτελεσμάτων του Γιοχάνεσμπουργκ, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ και του 6^{ου} προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (Hellenic Presidency Bureau, 2003).

Η Ελλάδα είχε ως στόχο της προεδρίας της να προωθήσει αποτελεσματικά τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο πρόγραμμα εφαρμογής και στις πρωτοβουλίες του Γιοχάνεσμπουργκ και να δώσει περαιτέρω ώθηση στην εφαρμογή της στρατηγικής της Ένωσης για την βιώσιμη ανάπτυξη, τόσο σε διεθνή επίπεδο όσο και σε επίπεδο Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό ήθελε να ενισχύσει, την περιβαλλοντική διάσταση της διαδικασίας της Λισσαβόνας και να γίνει πιο αποτελεσματική, η διαδικασία του Κάρντιφ, για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις πολιτικές σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις του 6^{ου} Προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον.

Η Ελληνική Προεδρία επιδίωξε την εφαρμογή του 10ετούς προγράμματος για την «Αειφόρο Παραγωγή και Κατανάλωση», δίνοντας έμφαση στον ρόλο που μπορούν να παίξουν οι καθαρές τεχνολογίες και δράσεις για οικολογική αποδοτικότητα και υποδεικνύοντας μέτρα που θα συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της αποσύζευξης της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση φυσικών πόρων και την περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Προσπάθησε να επιστήσει την προσοχή στη σύνδεση του στόχου της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας με της ενίσχυσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας, μέσω της αύξησης της αποδοτικότητας στη χρήση των πόρων στις παραγωγικές διαδικασίες, καθώς και μέσω της προστιθέμενης αξίας που αντιπροσωπεύουν τα «πράσινα» προϊόντα και υπηρεσίες. Βαρύτητα αποδόθηκε στην επεξεργασία του νομοθετικού έργου που αφορά:

- Στην πρόταση οδηγίας που θεσπίζει ένα ισχυρό κοινοτικό σύστημα Περιβαλλοντικής Ευθύνης με βάσει την αρχή «ο ρυπαίνων να πληρώνει».
- Στο πρόγραμμα για την παρακολούθηση των Δασών και των επιδράσεων στα δασικά οικοσυστήματα.
- Στην ανάπτυξη της θεματικής Στρατηγικής για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, που θα προωθήσει την εφαρμογή του προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον και την εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας νερών κολύμβησης αλλά και καλύτερων καυσίμων για την ναυσιπλοΐα ([www. minenv.gr](http://www.minenv.gr)).

Οι παραπάνω, διεθνής, ευρωπαϊκές και ελληνικές προσπάθειες υιοθέτησης του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης στα σχέδια πολιτικής αποδεικνύουν την αναγκαιότητα εκτέλεσης αποφάσεων με γνώμονα την αειφορία του πλανήτη.

1.2. Οι κύριες συνιστώσες της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Για να διευκρινισθεί περαιτέρω η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης κρίνεται απαραίτητο να αναλυθούν οι κύριες συνιστώσες την διαμορφώνουν. Οι κύριες συνιστώσες του όρου είναι: η οικονομία, ο κοινωνικός παράγοντας, το περιβάλλον, ο πολιτισμός, η τεχνολογία και η ενέργεια.

1.2.1. Οικονομία.

Η ανάπτυξη της οικονομίας αποτελεί κύριο στόχο πολιτικής όλων των χωρών, καθώς συμβάλλει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και κατ' επέκταση στην ποιότητα ζωής. Ο στόχος όμως όλων των επιχειρήσεων που προτίθενται να ενισχύσουν τα οικονομικά μεγέθη των εκάστοτε χωρών, είναι η αύξηση του κέρδους και η ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις εξασφάλισης των πρώτων υλών και της διαχείρισης των αποβλήτων που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις να υστερούν σε κριτήρια διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος διότι η συμπερίληψη στρατηγικών και τεχνολογιών που θα ικανοποιούν τα κριτήρια αυτά συνεπάγονται αύξηση του κόστους παραγωγής.

Μέχρι τα τέλη περίπου του 1960 οι διάφορες χώρες, σαγηνευμένες από τις υποσχέσεις για ευμάρεια και για υλική απόλαυση που φαίνονταν να παρέχει η οικονομική ανάπτυξη, δεν έδιναν σημασία στη βαθμιαία χειροτέρευση του φυσικού περιβάλλοντος. Η οικονομία αναπτύσσεται ραγδαία διότι, επικρατεί η άποψη ότι εξασφαλίζει σε όλους μια ζωή άνεσης και ελεύθερου χρόνου, δυνατότητα απασχόλησης με πολιτιστικές δραστηριότητες, γενική εκπαίδευση των ενηλίκων, άριστη ιατρική περίθαλψη, οικονομικά μέσα για τη συνεχή προώθηση της επιστημονικής έρευνας και της καλλιτεχνικής δραστηριότητας κ.ά.

Η στροφή προς τον καταναλωτικό τρόπο ζωής που επικρατεί εδώ και μερικές δεκαετίες ενθάρρυναν τον άνθρωπο να προσανατολίζει την προσοχή και τη δραστηριότητα του στο πώς να παράγει και να καταναλώνει όσο γίνεται περισσότερα

αγαθά (Κώπτης, 1994). Η ανάπτυξη της καταναλωτικής κοινωνίας όμως ενέχει κινδύνους για την μελλοντική δυνατότητα του φυσικού περιβάλλοντος να αποτελεί πηγή πρώτων υλών, χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους καταναλωτικές ανάγκες. Πολλές μορφές ανάπτυξης διαβρώνουν τις περιβαλλοντικές προσφυγές στις οποίες πρέπει να βασιστούν, και η περιβαλλοντική υποβάθμιση μπορεί να υπονομεύσει την οικονομική ανάπτυξη (Reid, 1999)

Όσον αφορά την εμπλοκή του οικονομικού συστήματος στη βιώσιμη ανάπτυξη κρίνεται επιτακτική η παρουσίαση του σε παγκόσμιο επίπεδο. Στις 15 Απριλίου του 1994, οι εκπρόσωποι 120 εθνών υπέγραψαν στο Γύρο των Διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), μια βελτιωμένη έκδοση της συμφωνίας του 1948 που επιχειρούσε να μείωση τους δασμούς του παγκόσμιου εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Οι υπερασπιστές θεωρούν ότι η παγκόσμια άρση των εμπορικών φραγμών έχει μια σειρά βασικών πλεονεκτημάτων:

- Ευνοεί τις αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων τα προϊόντων συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση στην παγκόσμια αγορά, εξαιτίας των εμπορικών φραγμών που προκαλούν οι αναπτυγμένες χώρες.
- Επιτρέπει στους καταναλωτές να αγοράσουν περισσότερα πράγματα σε φθηνότερες τιμές τονώνοντας την οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις χώρες.
- Οι συμφωνίες μπορούν να ανεβάσουν το συνολικό παγκόσμιο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, την υγεία και την ασφάλεια του εργαζόμενου. Για παράδειγμα η μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων εξαγωγής στις αναπτυγμένες χώρες θα αυξήσει τις παγκόσμιες τιμές τροφίμων και συνεπώς, θα αυξήσει το εισόδημα των αγροτών των αναπτυσσόμενων χωρών οπότε και θα μπορέσουν να επενδύσουν περισσότερα χρήματα σε αποδοτικές αλλά και βιώσιμες μορφές παραγωγής.

Οι περισσότερες οικολογικές οργανώσεις και οι ομάδες που ενδιαφέρονται για την προστασία του καταναλωτή και την ασφάλεια του εργαζομένου είναι αντίθετες με τις απόψεις της GATT για τους εξής λόγους:

- ❑ Η νέα άποψη της GATT δε θα προσφέρει αφθονία οικονομικών πλεονασμάτων σ' όλους.
- ❑ Θα αυξήσει την οικονομική και πολιτική δύναμη των πολυεθνικών και θα μειώσει τη δύναμη μικρών επιχειρήσεων, πολιτών και εκλεγμένων πολιτικών.

- Η ρύπανση, η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η απώλεια των φυσικών πόρων θα αυξηθεί επειδή οι συμφωνίες είναι σχεδιασμένες με τρόπο που να ενισχύουν την οικονομική άνθιση και όχι να προωθούν την οικολογικά βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι επικριτές των υφιστάμενων εμπορικών συμφωνιών υποστηρίζουν διάφορες μεθόδους για τον έλεγχο του εμπορίου χωρίς να θυσιάζεται η προστασία του περιβάλλοντος:

- Να γίνει η προώθηση της οικολογικά βιώσιμης ανάπτυξης κύριος στόχος.
- Να υπάρχουν χαμηλοί έως μηδενικοί εμπορικοί δασμοί στις εισαγωγές από κράτη που προωθούν την οικολογικά αειφόρο ανάπτυξη με χρήση της περιβαλλοντικής λογιστικής.
- Να κρίνονται οι αποφάσεις της GATT και κάθε άλλη εμπορική συμφωνία ανάλογα με το πώς ευεργετεί το περιβάλλον, της προστασίας των καταναλωτών και υγείας των εργαζομένων και το φτωχότερο 40% της ανθρωπότητας.
- Να δημιουργηθεί μια επιτροπή για το περιβάλλον ως μέλος της παγκόσμιας οργάνωσης εμπορίου.
- Κάθε μέλος της GATT και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου πρέπει να μένει ανοικτό στον έλεγχο του ευρύτερο κοινού.
- Οι Διεθνείς Περιβαλλοντικές Συμφωνίες να κυριαρχούν, όταν έρχονται σε σύγκρουση με την GATT ή κάθε άλλη συμφωνία εμπορίου.
- Να προσφερθεί οικονομική ενίσχυση για τον έλεγχο σε τυχόν παραβιάσεις των κριτηρίων που αφορούν το περιβάλλον, την ασφάλεια των εργαζομένων ή τη μείωση των φυσικών πόρων.

Οι διεθνείς εμπορικές συμφωνίες δε θα λαμβάνουν υπόψη τους κανόνες του περιβάλλοντος εάν οι πολίτες δεν ασκήσουν πίεση στην σχετική νομοθεσία (Miller, 1999).

Από το 1987 στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη καθορίζεται ότι η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέσο για την βιώσιμη ανάπτυξη και μη πληθωριστική ανάπτυξη, η οποία θα σέβεται το περιβάλλον. Η δυναμική που έχει αναπτυχθεί στην πορεία της υλοποίησης της ενιαίας αγοράς σύμφωνα με τη συμφωνία της GATT, έδωσε ώθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσει στη θέσπιση σημαντικών κριτηρίων για την οικοδόμηση της ONE και στη διαμόρφωση ενός ισχυρού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Η Ενιαία Αγορά στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μια πραγματικότητα. Το ενιαίο νόμισμα το Ευρώ έχει

ενταχθεί από τις 1-1-1999 στην ενιαία νομισματική και οικονομική ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διατυπώσει τις δράσεις της ώστε να ξεπεραστεί κάθε εμπόδιο για την πορεία ολοκλήρωσης των στρατηγικών στόχων προς την ενιαία αγορά (Μητούλα, 2003).

Η Ελλάδα μέσω της ένταξης της στην ενιαία νομισματική ζώνη, υιοθετεί παράλληλα και τον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος συνοδεύει την νέα οικονομική πραγματικότητα.

1.2.2. Κοινωνικός παράγοντας.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας συμβάλλει στην βιώσιμη ανάπτυξη καθώς ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες ασφάλειας, υγείας, εκπαίδευσης κ.λ.π. των πολιτών ενισχύοντας την ποιότητα ζωής τους, επιτρέποντας τους να αναζητήσουν ικανοποίηση ψυχολογικών αναγκών μέσω της συμμετοχή σε κυβερνητικές και μη οργανώσεις προώθησης της ανάπτυξης του επιπέδου διαβίωσης μέσω της αντιμετώπισης κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων. Εάν οι πολίτες στερούνται της ικανοποίησης των φυσιολογικών και κοινωνικών τους αναγκών δεν είναι σε θέση να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και του πολιτισμού.

Ως βιώσιμη κοινωνία ορίζεται «η κοινωνία που εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης των σημερινών ανθρώπων και των απόγονων τους, στηριζόμενοι σε ορισμένες βασικές αρχές όπως: Σεβασμός και φροντίδα για την κοινότητα, προστασία της ζωτικότητας και της βιοποικιλότητας των μη ανανεώσιμων πόρων, προσαρμογή των ανθρώπινων κοινωνιών στα όρια της φέρουσας δυναμικότητας της γης, αλλαγή της στάσης ζωής κάθε ανθρώπου και συμμετοχή σε παγκόσμιες συμμαχίες, που προωθούν την βιώσιμη διαβίωση» (IUCN, 1991).

Η οικονομική και κοινωνική συνοχή των κοινωνιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσδιορίστηκε ως βασικός στόχος της. Ο στόχος αυτός προϋποθέτει την επεξεργασία και την προώθηση πολιτικών που θα αμβλύνουν τις διαφοροποιήσεις στην ανάπτυξη μεταξύ των επιμέρους περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ε.Ε. για την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας σαν στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης δημιούργησε την Λευκή Βίβλο. Η Λευκή Βίβλος της Ε. Επιτροπής για την Κοινωνική Πολιτική από το 1994 θέσπισε το φόρουμ κοινωνικής πολιτικής, το οποίο

αποτελείται από εκπρόσωπους μη κυβερνητικών οργανώσεων και κοινωνικών φορέων με στόχο την προσφορά διαλόγου των πολιτών με την Επιτροπή για θέματα που προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπροσθέτως, το 1997 κηρύχθηκε «Ευρωπαϊκό έτος κατά του ρατσισμού» που αποτελεί δήλωση στήριξης των ενεργειών σε αστικές περιοχές στις οποίες ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού αποτελείται από μετανάστες (Μητούλα, 2003).

Όσον αφορά τις αστικές περιοχές μπορούν να σηματοδοτούν την κοινωνική εξέλιξη σε σημαντικό βαθμό μέσω των κοινωνικών, οικονομικών διαδικασιών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Η πόλη μέσα από την σύνθεση και την αλληλεπίδραση πολλών παραγόντων δημιουργεί καινούργιες δομές και διαδικασίες που καθορίζουν την κοινωνική ευημερία, καθώς οδηγούν στον σχηματισμό νέων κοινωνικών αναγκών και αυξημένης κατανάλωσης πόρων που μελλοντικά τείνουν να εξαντλήσουν τα αποθέματα του φυσικού περιβάλλοντος.

Η βιώσιμη ανάπτυξη προβάλλει σαν κοινωνικό αίτημα που αντιτίθεται στην επιδείνωση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Προτείνει ένα πλαίσιο ανάπτυξης των κοινωνιών που να σέβονται τα όρια που θέτει το φυσικό περιβάλλον (Μπίθας, 2003).

Η ανάπτυξη της κοινωνίας, ως τώρα, φαίνεται να μην ικανοποιεί πλήρως τις ανάγκες των ανθρώπων, ενώ συχνά καταστρέφει και υποβαθμίζει τη βάση των πόρων που χρησιμοποιεί. Είναι σαφές ότι η ανθρωπότητα χρειάζεται μια μορφή ανάπτυξης, που να βελτιώνει συνεχώς το επίπεδο και τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων, ότι οι έννοιες ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος μπορούν να συνυπάρχουν και ότι αυτές αποτελούν ουσιώδης μέρη μιας ζωτικής διαδικασίας, που εξασφαλίζει τη διατήρηση του ανθρώπινου γένους πάνω στη γη (Γαλανός-Αλμπάνης, 1999).

Η κοινωνική βιωσιμότητα προϋποθέτει μέριμνα για την προώθηση της ευμάρειας, μέσω της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών των πολιτών και την αφύπνιση της επιθυμίας για λήψη αποφάσεων, που προάγουν την ποιότητα ζωής.

1.2.3. Περιβάλλον

Το περιβάλλον αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική συνιστώσα καθώς η καταστροφή του αποτρέπει την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Απαιτείται η λήξη μέτρων περιορισμού όλων των μορφών ρύπανσης καθώς και συνετή χρήση των πόρων.

Βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων είναι «η χρήση των φυσικών πόρων, η οποία παραμένει πάντα στα όρια της περιβαλλοντικής δυναμικότητας και πάνω σ' αυτή τη βάση ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς, ιδιαίτερα των φτωχών, χωρίς να βάζει σε κίνδυνο τη μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (WWF, 1993).

Η βιόσφαιρα και το πλανητικό σύστημα παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, τόσο ως προς το φυσικό και χημικό υπόβαθρο, όσο και ως προς το βιολογικό περιεχόμενο, αφού περιλαμβάνει δεκάδες εκατομμύρια είδη χλωρίδας και πανίδας. Το σύστημα αυτό εμφανίζει μια αξιόλογη αντοχή στις διαταραχές και σταθερότητα, την οποία κανένα βιολογικό είδος δεν κλόνισε στη διάρκεια των γεωλογικών αιώνων (Μητούλα, 2003).

Στη διάρκεια της παρουσίας του ανθρώπου στη Γη το φυσικό περιβάλλον ο άνθρωπος προσπάθησε να το υποτάξει και να το χρησιμοποιήσει ως τροφοδότη του από τον οποίο εξαρτιόταν η επιβίωση του. Για παράδειγμα, διαδοχικές γενεές ανθρώπων ασχολήθηκαν με τη χρησιμοποίηση ορισμένων στοιχείων της φύσης, με την αποξήρανση ελών, με την εκχέρσωση δασικών περιοχών κ.ά. οι άνθρωποι έμαθαν επίσης να χρησιμοποιούν τη δύναμη των τρεχούμενων υδάτων και του ανέμου για να κινούν τα σκάφη τους και τους μύλους τους. Για την διατροφή και την επιβίωση τους οι άνθρωποι είχαν απόλυτη εξάρτηση από τη γη, το νερό και τον αέρα.

Ακόμη και σε περασμένες εποχές δημιουργούνται ορισμένες φορές περιβαλλοντικά προβλήματα από την τοπική συγκέντρωση της εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος και της απόρριψης των καταλοίπων. Για παράδειγμα εκτεταμένης καταστροφής του περιβάλλοντος υπήρχε σε περιοχές αρχαίων μεταλλείων και ορυχείων (Λαύριο, Πάρος κ.ά.) ενώ ρύπανση της ατμόσφαιρας είχε παρατηρηθεί σε ορισμένους ανθρώπινους οικισμούς λόγω υπερβολικής χρήσης καυσίμων υλών για θέρμανση ή μαγείρεμα.

Στις τελευταίες δεκαετίες με την ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, την ολοένα και μεγαλύτερη συγκέντρωση σε αστικά κέντρα, τη γρήγορη βιομηχανική ανάπτυξη και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, οι ανθρώπινες ανάγκες για τις υπηρεσίες του φυσικού περιβάλλοντος αυξήθηκαν με τρομακτικό ρυθμό. Η εξόρυξη ορυκτών μεταλλευμάτων και καυσίμων υλών επιταχύνθηκε, η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας και αγαθών πολλαπλασιάστηκαν, η δημιουργία ανεπιθύμητων καταλοίπων και η απόρριψη τους στο νερό, στην ατμόσφαιρα και το έδαφος έφτασαν

σε ύψη πρωτοφανή στην ιστορία. Το περιβαλλοντικό πρόβλημα έγινε πλέον όχι μόνον οξύ αλλά και παγκόσμιο, γιατί δεν υπάρχει περιοχή της Γης που δεν υφίσταται περιβαλλοντικές καταστροφές (Κώττης, 1994).

Η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη είναι το πλέον οξύ περιβαλλοντικό πρόβλημα καθώς προκαλεί την αλλαγή του κλίματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα αποτελέσματα αυτής της αλλαγής είναι εύκολα αντιληπτά όπως τα πολύ ζεστά καλοκαίρια και οι ξαφνικές καταιγίδες. Η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας συντελείται καθώς κάποια αέρια από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, σχηματίζουν σε συνδυασμό με τους υδρατμούς ένα στρώμα γύρω από τη γη που δεν επιτρέπει τη διαφυγή της ακτινοβολούμενης θερμότητας της γης προς το διάστημα.

Ο ΟΗΕ αναγνωρίζοντας το μέγεθος του προβλήματος και τη διασυννοριακή του φύση προχώρησε στη διοργάνωση της γνωστής Διάσκεψης του Ρίο το 1992. Έκτοτε έχουν λάβει χώρα 8 συνδιασκέψεις: Βερολίνο 1995, Γενεύη 1996, Κιότο 1997, Μπουένος Άιρες 1998, Βόννη 1999, Χάγη 2000, Βόννη 2001, Μαρακές 2001 με σημαντικότερη τη συνδιάσκεψη στο Κιότο της Ιαπωνίας.

Το πρωτόκολλο που υπογράφηκε στο Κιότο από αντιπρόσωπους 178 χωρών θέτει εθελοντικούς εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου για κάθε αναπτυγμένη βιομηχανική χώρα. Ως έτος αναφοράς λαμβάνεται το 1990. Αντικειμενικός στόχος είναι η κατά 5% μείωση των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2010 (Αμπελιώτης, 2001).

Για να αναδειχθεί η έντονη συσχέτιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με τις ανθρώπινες δραστηριότητες ακολουθεί η παράθεση ορισμένων χαρακτηριστικών τους:

- Η κατασκευή δρόμων, σιδηροδρομικών γραμμών, καναλιών και αγωγών υποβαθμίζει ή καταστρέφει τις βιοκοινωνίες και αλλάζει τις απορροές, διασπώντας τη συνέχεια των οικοσυστημάτων.
- Ο αριθμός των κατοικιών αναμένεται να διπλασιάζεται κάθε 35 χρόνια για να εξυπηρετήσει τους υφιστάμενους ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού του πλανήτη. Η επέκταση αυτή γίνεται συνήθως εις βάρος περιοχών όπου κάποτε υπερείχαν τα φυσικά οικοσυστήματα.
- Τα τεχνικά έργα προσβάσεων και διασυνδέσεων για οικιστικούς σκοπούς καθώς και η εκχέρωση και το μπάζωμα φυσικών εκτάσεων απειλούν σοβαρά τα οικοσυστήματα και ιδιαίτερα τη βιοποικιλότητα.

- Σοβαρές απειλές στην ποιότητα του νερού προέρχονται από την άσκηση ανθρώπινων δραστηριοτήτων οι οποίες περιλαμβάνουν εκχερσώσεις, καλλιέργειες, διαρροές και εκχύσεις, χερσαίες εναποθέσεις υγρών αποβλήτων, βόθρους, εξορύξεις, παραγωγή πετρελαίου ή φυσικού αερίου κ.ά.
- Η ανεξέλεγκτη υδροληψία εμπεριέχει επίσης κινδύνους αλλοίωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών των υπόγειων υδάτων όπως η αυξημένη αλατότητα.
- Ιδιαίτερα σοβαρό είναι το πρόβλημα της υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων από τοξικές ουσίες οργανικές και ανόργανες, όπως παράγωγα του πετρελαίου, ζιζανιοκτόνα, διαλυτικά, υπολείμματα οξέων και βαρέα μέταλλα.
- Η κυκλοφορία, η θέρμανση και η βιομηχανική δραστηριότητα θεωρούνται από τους βασικούς παράγοντες ατμοσφαιρικής ρύπανση (CEQ – US State, 1980).

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τα αναπτυξιακά έργα ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 καθώς ορισμένες χώρες υιοθέτησαν το θεσμό της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στα έργα. Ο δεσμός αυτός και οι μέθοδοι αναπτύχθηκαν σημαντικά στη δεκαετία του 1980 με τη στήριξη διεθνών χρηματοδοτικών οργανισμών, όπως η Διεθνής Τράπεζα ή η Ευρωπαϊκή Τράπεζα επενδύσεων αλλά και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η ένταξη της περιβαλλοντικής διάστασης στα προγράμματα ανάπτυξης εδραιώνεται επιχειρησιακά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τα πρώτα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (1989 – 1993) που υιοθετούν μέτρα και έργα για το περιβάλλον. Όμως, η συνοχή των στόχων και των μέτρων είναι ιδιαίτερη χαλαρή, ενώ τα μέτρα εστιάζονται σε ορισμένου τύπου έργα αντιμετώπισης κυρίως της ρύπανσης, τουλάχιστον στην Ελλάδα, αντανakλούνται γενικότερες αδυναμίες προγραμματισμού και χάραξης πολιτικής. Τουλάχιστον όμως εδραιώνουν την προστασία του περιβάλλοντος στις προτεραιότητες ανάπτυξης (Κοκκώσης, 1994).

Η κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον κινείται στο πλαίσιο «προγραμμάτων δράσης». Το **5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον** (1993-1999) εγκρίθηκε το 1993 με τίτλο «βιώσιμη ανάπτυξη». Αυτό σημαίνει : «όχι μόνον ποσοτική αλλά και ποιοτική ανάπτυξη δηλ. Ισόρροπη επιδίωξη όλων των ανθρώπινων αξιών, υλικών και άυλων, σε αρμονία με τη φύση». Κριτήριο της διοικητικής δράσης και της συναφούς άσκησης της δημόσιας εξουσία πρέπει να είναι η βασική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή της ανάπτυξης που συνδυάζει τις οικονομικές προτεραιότητες με το συνταγματικά κατοχυρωμένο σεβασμό της προστασίας του

περιβάλλοντος. Ο στόχος είναι η συνεξέλιξη ανθρωπογενών συστημάτων και οικοσυστημάτων. Οι βασικές προτεραιότητες του πέμπτου προγράμματος αφορούν:

- Την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων.
- Την αντιμετώπιση της ρύπανσης και την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων.
- Τη μείωση της κατανάλωσης των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος.
- Τη βελτίωση των συνθηκών υγείας και ασφάλειας.

Η φιλοσοφία 5^{ου} προγράμματος δράσης περιλαμβάνει συγκεκριμένους και καθοδηγητικούς κανόνες, οι οποίοι διαμορφώθηκαν για τους ενιαίους μολυσματικούς παράγοντες και γίνεται προσπάθεια να διαμορφωθεί μια πιο οριζόντια και τοπικά ευαίσθητη προσέγγιση βασισμένη σε ένα μίγμα ποιοτικών προτύπων περιβάλλοντος και καλύτερων διαθέσιμων τεχνικών (European Commission, 1997).

Το βασικό στοιχείο της πολιτικής αυτής είναι ότι προσπαθεί να λάβει υπόψη την πολυμορφία των καταστάσεων σε διάφορες περιοχές. Παράλληλα αποσκοπεί στην «υψηλή προστασία» του περιβάλλοντος. Η πολιτική αυτή στηρίζεται στις εξής αρχές:

- Την αρχή της **πρόληψης**.
- Την αρχή της **επανόρθωσης** (θεραπείας) των καταστροφών του περιβάλλοντος.
- Την αρχή «**ο ρυπαίνων να πληρώνει**», δηλαδή το κόστος πρόληψης και θεραπείας αναλαμβάνει ο «ρυπαίνων» και αν εφαρμοστεί θα είναι καθοριστικής σημασίας.
- Την αρχή της **ενσωμάτωσης**. Οι ανάγκες στον τομέα προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον καθορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών της Κοινότητας π.χ. όταν χρηματοδοτούνται τα έργα.
- Την αρχή της **επικουρικότητας**. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δρα μόνον εάν οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορεί να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη (Αντωνιάδης, 2002).

Σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη το **6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον**, το οποίο θέτει τους περιβαλλοντικούς στόχους και τις προτεραιότητες που θα αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής που πρόκειται να υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την βιώσιμη ανάπτυξης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προβλέπει τις βασικές προτεραιότητες και τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής για την περίοδο έως το 2010. Το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το

περιβάλλον επιδιώκει την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν τη βιοποικιλότητα, το περιβάλλον σε σχέση με την δημόσια υγεία, όπως επίσης και την διαχείριση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων. Η Ε.Ε. μέσω του Προγράμματος επιδιώκει:

- Τη βελτίωση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- Τη συνεργασία με την αγορά και τους πολίτες και
- Τη βελτίωση της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις κοινοτικές πολιτικές.

Επιδιώκει παράλληλα τη σύλληψη και εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τα προϊόντα μέσω της ανάπτυξης μιας περισσότερο οικολογικής αγοράς όπου οι επιπτώσεις για το περιβάλλον θα είναι στον μικρότερο δυνατό βαθμό αρνητικές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορεί να υποστηριχθεί ότι σε κάθε κλίμακα σχεδιασμού αναπτυξιακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης η παράμετρος της προστασίας του περιβάλλοντος θα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο (Μητούλα, 2003).

Η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος πρέπει να αποτελεί πλέον κύριο στόχο των πολιτικών που λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο.

1.2.4. Πολιτισμός

Διερευνώντας τις γενικές κατευθύνσεις αλλά και τις προκρινθείσες δράσεις που έχουν ως στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, σε κάθε τομέα διακρίνεται σεβασμός στα στοιχεία του πολιτισμού.

Η εξέταση της ιστορικής και πολιτισμικής πορείας ενός λαού κατά το παρελθόν συμβάλλει αποφασιστικά στην κατανόηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του, στην εμπέδωση της πολυφωνίας και της πολυμορφίας του ανθρώπινου πολιτισμού, παράγοντα ιδιαίτερα κρίσιμου για την απρόκοπη και αποτελεσματική διεθνή συνεργασία. Παράλληλα χρησιμεύει στην άντληση χρήσιμων στοιχείων που θα βοηθήσουν για τη θεώρηση του μέλλοντος, στα ουσιώδη ιδανικά και τις αξίες του ανθρώπου. Το παρελθόν είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό και περιέχει αξιόπιστες πληροφορίες για τις διεργασίες που το διαμόρφωσαν.

Στη Διεθνή Σύμβαση της ΟΥΝΕΣΚΟ στη Χάγη το 1954 με τον όρο «πολιτιστικό αγαθό» (cultural property) δηλώνονται «τα κινητά και ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού». Στο κείμενο της

Σύμβασης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1972 η έννοια της «πολιτιστικής κληρονομιάς» (cultural heritage) περιλαμβάνει τα έργα αρχιτεκτονικής, τα οικοδομικά συγκροτήματα και τους χώρους. Όσον αφορά τους χώρους αναφέρονται έργα του ανθρώπου ή δημιουργήματα από κοινού της φύσης και του ανθρώπου (Μητούλα, 2003).

Τα τελευταία χρόνια η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς εντείνεται σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο. Ο πολιτισμός συντελεί στη βιωσιμότητα των πόλεων και έχει ενταχθεί ως γενικότερη πολιτική της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο στόχος που τέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο δράσης για την βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη είναι: *«η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του αστικού χώρου και η ενθάρρυνση των τοπικών φορέων και πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών»* (Ε. Επιτροπή, 1998).

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες προάγουν την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, προσθέτουν στην ποιότητα ζωής στους κατοίκους της πόλης, δίνουν την ευκαιρία για την ανάδειξη ιδιαίτερων ικανοτήτων και ταλέντων, ενθαρρύνουν τη γόνιμη και κοινωνικά επιθυμητή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, συμβάλλοντας στην βιωσιμότητα των πόλεων.

1.2.5. Τεχνολογία

Η τεχνολογία αποτελεί συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς η χρήση της ενισχύει την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων δίνοντας τους την δυνατότητα να παράγουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες, που διευκολύνουν την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει οδηγήσει παράλληλα και σε περιβαλλοντικά προβλήματα παγκόσμιας κλίμακας όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η όξινη βροχή, η μόλυνση των υδάτων κ.λ.π. Μετά τον διεθνή προβληματισμό, όμως, για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων ξεκίνησε η προσπάθεια ανάπτυξης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

Η εποχή μας λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων αποκαλείται συχνά «ατομική εποχή», «εποχή του διαστήματος», «εποχή των ηλεκτρονικών μέσων» κ.ο.κ. Θεωρείται ότι οι πρόοδοι στις διαστημικές επιστήμες, στην ηλεκτρονική, στην πληροφορική, στη γενετική, στη βιοχημεία, στη φυσική, στη μικροβιολογία, στην

ψυχοθεραπεία κ.ά. άνοιξαν καινούργιους ορίζοντες στον άνθρωπο για την αύξηση του βιοτικού επιπέδου και του ελεύθερου χρόνου, τη χρήση ποικίλων οικιακών συσκευών, αυτοκινήτων και γενικά την επαναστατική αλλαγή των κυριότερων πλευρών του τρόπου ζωής του σημερινού ανθρώπου. Δημιουργήθηκε έτσι η πεποίθηση ότι η επιστήμη και η τεχνολογία μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα (Κώττης, 1994).

Οι κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν έντονη την επιθυμία να επεκτείνουν τη χρήση των προϊόντων των τεχνολογιών πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών και να κάνουν την καλύτερη δυνατή χρήση των ευκαιριών που οδηγούν στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Αυτό θα επιφέρει την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, ενώ παράλληλα θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και θα βελτιώσει γενικά την ποιότητα ζωής των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην πορεία της προς την Κοινωνία της Πληροφορίας καλύπτει τρεις τομείς: α) τις απαιτούμενες ρυθμίσεις και το νομικό πλαίσιο, β) τις βασικές υπηρεσίες και γ) τα κοινωνικά και πολιτικά θέματα που προκύπτουν από την μετάβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην καινοτομική χρήση της υπάρχουσας τεχνολογίας και των εξελίξεων της στο μέλλον. Σημαντικός στόχος είναι η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία που είναι εξίσου δυναμικές στον οικονομικό και τεχνολογικό χώρο ώστε να υπάρξει ομοιογένεια στα ζητήματα της εκπαίδευσης σχετικά με την υποδομή της πληροφορικής και των κανόνων ανταγωνισμού (Μητούλα,2003).

Μέσω των νέων τεχνολογιών στην επικοινωνία και την πληροφορική επηρεάζεται σημαντικά ο τρόπος ζωής των ανθρώπων σε όλες τις εκφάνσεις της σύγχρονης πραγματικότητας. Η περαιτέρω ανάπτυξη μέσω της τεχνολογία επιφέρει αλλαγές στις πόλεις στο δομημένο και φυσικό περιβάλλον.

1.2.6. Ενέργεια

Η ενέργεια στις διάφορες μορφές της αποτελεί την κινητήρια δύναμη του σύγχρονου πολιτισμού, γιατί καλύπτει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για κίνηση, φωτισμό και θέρμανση. Ενώ το 1/3 του πληθυσμού της Γης ζει σήμερα χωρίς ηλεκτρική ενέργεια, η παγκόσμια ζήτηση για ενέργεια αυξάνει καθώς οι

αναπτυσσόμενες χώρες διεκδικούν ένα μερίδιο στην ευημερία διότι, η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας είναι ευθέως ανάλογη με το βιοτικό επίπεδο.

Το 1999 η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας (IEA) εξέδωσε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία το 90% της παγκόσμιας πρωτογενούς ενέργειας παράγεται από μη ανανεώσιμους πόρους. Το 35% από πετρέλαιο, το 23,5% από κάρβουνο, το 20,7% από φυσικό αέριο και το 6,8% από πυρηνική. Η σημερινή υπερκατανάλωση ενέργειας οδηγεί μαθηματικά στην εξάντληση των παγκόσμιων φυσικών πόρων. Εάν συνεχιστούν οι σημερινοί ρυθμοί κατανάλωσης των συμβατικών καυσίμων, η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας εκτιμά ότι τα αποθέματα αργού πετρελαίου και του φυσικού αερίου διαρκούν για 50 χρόνια ακόμη, ενώ τα αποθέματα κάρβουνου για 250 χρόνια.

Η παρούσα ενεργειακή κατάσταση οδηγεί στη συστηματική επιβάρυνση της παγκόσμιας ατμόσφαιρας από ρύπους που προέρχονται άμεσα από την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας. Την τελευταία δεκαετία υπάρχει μια έντονη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και παράλληλη κινητοποίηση της παγκόσμιας επιστημονική κοινότητας, σχετικά με τα προβλήματα της ατμόσφαιρας. Κατά σειρά προτεραιότητας τα προβλήματα αυτά είναι: η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη ως αποτέλεσμα του φαινομένου του θερμοκηπίου, η καταστροφή του στρώματος του όζοντος και η όξινη βροχή. Τα κυριότερα αέρια του θερμοκηπίου είναι κατά σειρά προτεραιότητας: το διοξείδιο του άνθρακα (CO_2), το μεθάνιο (CH_4), το υποξείδιο του αζώτου (N_2O) και οι χλωροφθοράνθρακες (CFCs). Αξίζει να σημειωθεί ότι το διοξείδιο του άνθρακα έχει την πιο εκτεταμένη συμμετοχή στο πρόβλημα.

Η παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας αποτελεί τη μεγαλύτερη ανθρωπογενή πηγή παραγωγής ενέργειας διοξειδίου του άνθρακα τα πρακτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τον περιορισμό των προβλημάτων της ατμόσφαιρας και του φαινομένου του θερμοκηπίου ειδικότερα είναι :

- Αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας των προϊόντων όπως ηλεκτρονικοί λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, κινητήρες αυτοκινήτων με χαμηλές εκπομπές.
- Τροποποίηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς όπως για παράδειγμα χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς έτσι ώστε να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας και κατ' επέκταση και οι εκπομπές άνθρακα στην ατμόσφαιρα.
- Αντικατάσταση των μη ανανεώσιμων ορυκτών καυσίμων με πηγές ανανεώσιμης ενέργειας που έχουν χαμηλότερες ή μηδενικές εκπομπές επιβλαβών αερίων.
- Εφαρμογή τεχνικών για την κατακράτηση του παραγόμενου διοξειδίου του άνθρακα πριν απελευθερωθεί στην ατμόσφαιρα. Η δέντροφύτευση είναι μια τέτοια

τεχνική η οποία αναφέρθηκε στην διάσκεψη για την αλλαγή του κλίματος στη Βόννη το 1999 (Αμπελιώτης, 2001).

Η Ε.Ε. στην προσπάθεια της να διαμορφώσει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης για τα ενεργειακά θέματα εξέδωσε το 1995 την Πράσινη Βίβλο με τίτλο «Μια Ενεργειακή Πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση». Οι γενικοί στόχοι της Πράσινης Βίβλου έχουν να κάνουν με την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών ατόμων και επιχειρήσεων με το ελάχιστο δυνατό κόστος, τη μακροχρόνια εξασφάλιση του ομαλού εφοδιασμού και την προστασία του περιβάλλοντος. Όμως η απαίτηση για χαμηλό κόστος προσκρούει στην απαίτηση για προστασία του περιβάλλοντος με αποτέλεσμα να υπάρξουν αντιδράσεις και συγκερασμός απόψεων. Παρόλα αυτά το βιβλίο αυτό ήταν αφορμή για να τεθούν οι γενικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής κατά τα επόμενα χρόνια.

Αφού συνεκτιμήθηκαν οι απόψεις και οι προβληματισμοί της Πράσινης Βίβλου ακολούθησε το 1996 η Λευκή Βίβλος. Στη Λευκή Βίβλο επαναπροσδιορίζονται οι βασικές αρχές ενώ παράλληλα η ενεργειακή πολιτική εντάσσεται και αποτελεί μέρος των γενικότερων της Οικονομικής Πολιτικής της Ένωσης που στοχεύει στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, τη προστασία του καταναλωτή και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι στόχοι αυτοί βρίσκονται σε απόλυτη σχέση με τη γενικότερη πολιτική της Ε.Ε. για την δημιουργία θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας που συνδέεται με τις επιχειρήσεις μεταφοράς, παραγωγής και διανομής των προϊόντων ενέργειας (Μητούλα, 2003).

Η αντικατάσταση των μη ανανεώσιμων πόρων για την παραγωγή ενέργειας μέσω της υιοθέτησης ήπιων μορφών ενέργειας (αιολική, βιομάζα, ηλιακή, γεωθερμική) συμβάλλει στην βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η συμπαραγωγή ηλεκτρική ενέργειας από το βιοαέριο που παράγεται από την διαχείριση των απορριμμάτων στο ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων. Η ορθολογική χρήση και διαχείριση της ενέργειας αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους στην διαδικασία ανάπτυξης περιβαλλοντικής συνείδησης και κατ' επέκταση ενισχύει την βιωσιμότητα των ενεργειακών πόρων.

1.3. Βιώσιμη Ανάπτυξη των πόλεων

Για την κατανόηση της σχέσης του αστικού περιβάλλοντος και της στοχοθεσίας της βιώσιμης ανάπτυξης, στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται οι ευρωπαϊκές στρατηγικές για την αστική αειφορία.

Σε επίπεδο Ε.Ε. οι λόγοι που δημιουργούν το ενδιαφέρον για τις πόλεις έχουν διατυπωθεί ως εξής:

- Πρώτον, οι πόλεις συγκεντρώνουν το 80% του ευρωπαϊκού πληθυσμού.
- Δεύτερον, πολλές από τις πολιτικές της Ένωσης που εφαρμόζονται έχουν μεγάλη σημασία για τον αστικό χώρο και ως εκ τούτου δεν μπορεί να τις αγνοήσει.
- Τρίτον, πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι πολιτικές και οι δράσεις της Ε.Ε. θα συμβάλλουν στην πιο ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων και ότι οι αρχές της ορθής διακυβέρνησης δεν θα προσκρούουν σε κανόνες και πρακτικές που εφαρμόζονται σε επίπεδο ένωσης (Κουσιδώνης, 2003).

Το 1998 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση «Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης» με την οποία αποβλέπει στην ενίσχυση και αποκατάσταση του ρόλου των ευρωπαϊκών πόλεων ως χώρων κοινωνικής και πολιτιστικής ολοκλήρωσης, ως πηγών ευημερίας, βιώσιμης ανάπτυξης και βάση δημοκρατικής διακυβέρνησης. Έλαβε υπόψη του κάθε σύγχρονη εξέλιξη και συγκεκριμένα επέλεξε ως σημεία αναφοράς του:

- Τη συνθήκη του Άμστερνταμ που θεωρεί ότι ρητός στόχος της Ε.Ε. είναι η ανάπτυξη και μέσω αυτής η καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Το Πρόγραμμα Δράσης 2000 που αφορά τις αστικές περιοχές που βρίσκονται σε δυσχερή θέση και πρέπει να υπάρξει μια πολιτική που θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά τους και θα τις εντάξει ισότιμα στον κοινό ευρωπαϊκό χώρο.
- Τη δέσμευση της Ε.Ε. το 1997 στο Πρωτόκολλο του Κιότο σχετικά με την καταπολέμηση του φαινομένου του Θερμοκηπίου.
- Την επανεξέταση του 5^{ου} Προγράμματος Περιβαλλοντικής Δράσης υπό το πρίσμα της ενθάρρυνσης των ενεργειών και των πρωτοβουλιών των τοπικών αρχών.
- Την πρόταση του 5^{ου} Προγράμματος – Πλαισίου για την Έρευνα και την Τεχνολογία, το οποίο περιέχει επιμέρους προγράμματα για την αστική ανάπτυξη και τη πολιτιστική κληρονομιά.

- Το πρόγραμμα – πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περίοδο 2000 – 2004 που αφορά τον πολιτισμό.
- Το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ) που προβλέπει την ισόρροπη και πολυκεντρική αστική ανάπτυξη.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπονώντας τη στρατηγική για την αστική ανάπτυξη κατέληξε ότι θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα συνδυασμό ενεργειών με τους με τους παρακάτω προσανατολισμούς:

- ✓ Την οικονομική ενδυνάμωση των πόλεων και ειδικότερα εκείνων που βρίσκονται σε περιοχές που εμφανίζουν υστέρηση στην ανταγωνιστικότητά τους.
- ✓ Τον περιορισμό των ωφελειών που θα προκύψουν από την υιοθέτηση νέων προηγμένων τεχνολογιών, ώστε να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός.
- ✓ Την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των αστικών κέντρων από περιβαλλοντική άποψη.
- ✓ Την εμπέδωση της συνεργασίας όλων των φορέων μιας πόλης, ώστε να υπάρξει σφαιρική και αντικειμενική προσέγγιση των επιμέρους θεμάτων της.
- ✓ Την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του αστικού χώρου και η ενθάρρυνση των τοπικών φορέων και των πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών (Μητούλα, 2003).

Η βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων προσδιορίζεται σαν συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής που απαιτεί το συνδυασμό οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών μέτρων. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει υιοθετήσει τη Στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων σύμφωνα με την οποία απαιτείται ο συνδυασμός των παραπάνω μέτρων πολιτικής προκειμένου να βελτιωθεί ο συντονισμός της πολιτικής στο επίπεδο των κρατών μελών. Οι τομείς προτεραιότητας που αφορούν την αστική ανασυγκρότηση των Ευρωπαϊκών πόλεων είναι: η αναβάθμιση της κατοικίας, η ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η εκπαίδευση και η παιδεία γενικότερα καθώς και οι μεταφορές.

Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα της οικονομικής παρακμής και του κοινωνικού αποκλεισμού που παρατηρούνται στις πόλεις είναι απαραίτητη η βελτίωση της αστικής διακυβέρνησης. Τα αποτελέσματα αυτών των προβλημάτων είναι:

- Η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος.
- Η αυξανόμενη ρύπανση.
- Κοινωνικές εκρήξεις και εγκληματικότητα.

- Χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών σε ορισμένες περιοχές.
- Κυκλοφοριακή συμφόρηση.

Η συμφόρηση και οι δυσλειτουργίες της υπέρμετρης και γρήγορης ανάπτυξης του αστικού χώρου από τη μία και οι πολιτικές αποκέντρωσης και αναχαίτισης της αστικής ανάπτυξης από την άλλη, οδήγησαν στην εμφάνιση του φαινομένου του «Αστικού Μαρασμού» χαρακτηριστικά του οποίου είναι:

- Η απομάκρυνση δυναμικών οικονομικών δραστηριοτήτων.
- Η απομάκρυνση κατοίκων προς περιοχές πιο ελκυστικές, κυρίως των προαστίων αλλά και περαστικές.
- Παράλληλη και σταδιακή εγκατάσταση χαμηλότερων οικονομικών και κοινωνικών στρωμάτων στο κέντρο.
- Απαξίωση του δομημένου περιβάλλοντος ,με κτίρια εγκαταλελειμμένα.

Οι πολιτικές της αστικής ανασυγκρότησης πρέπει να έχουν ως στόχο την ενδυνάμωση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού της πόλης και τη συνολική αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος ώστε να συμβάλουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των πόλεων μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης (Σωτηριάδου, 2001).

Η Ε.Ε. με την «Πράσινη Βίβλο για το Αστικό Περιβάλλον» το 1990 προτείνει ο σχεδιασμό και η χάραξη πολιτικής για τις πόλεις να έχει στόχο ένα περιβάλλον το οποίο να διαρκέσει για τις επόμενες γενιές. Οι στόχοι για τα πρακτικά μέτρα συγκεντρώνονται κυρίως σε δυο περιοχές:

- Στις πολιτικές που ασχολούνται με τη φυσική δομή της πόλης όπως είναι ο πολεοδομικός σχεδιασμός, οι συγκοινωνίες, η προστασία της ιστορικής κληρονομιάς και η προστασία των φυσικών χώρων μέσα στις πόλεις.
- Στις πολιτικές που στοχεύουν στη μείωση των συνεπειών των πόλεων στο περιβάλλον και περιλαμβάνουν τη βιομηχανία στις πόλεις και διαχείριση της ενέργειας, των απορριμμάτων και των αποθεμάτων νερού (Μητούλα, 2002).

Η Πράσινη Βίβλος διατυπώνει τις δυναμικές με τις οποίες είναι συνυφασμένη η έννοια της πόλης:

- Η οικονομική: η πόλη θεωρείται συνώνυμη της ευμάρειας, καθώς παρέχει τη δυνατότητα για πολλαπλές επαφές και δραστηριότητες που την καθιστούν κέντρο πληροφόρησης και παραγωγής.
- Η κοινωνική: η πόλη παρουσιάζει μια ποικιλία κοινωνικών ανέσεων όπως νοσοκομεία, βρεφονηπιακούς σταθμούς, υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας κ.ά. που

ο ρόλος τους αποκτά αυξανόμενη σημασία καθώς μεγάλα τμήματα του πληθυσμού πλήττονται από υποαπασχόληση ή ανεργία και τη φτώχεια.

- Η πολιτιστική: η ιστορική κληρονομιά δεν αποτελεί απλά μια παραδοσιακή βάση ζωής, αλλά συνδέεται και με μοναδικές εμπορικές δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός.
- Η πολιτική: περισσότερο από κάθε άλλο περιβάλλον η πόλη οφείλει να ανταποκρίνεται στο αίτημα των πολιτών της για χρηστή διαχείριση των κοινών της υποθέσεων. Αποτελεί έναν τόπο που είναι δυνατή η απευθείας συμμετοχή σε αυτές και δίνει στο άτομο την ευκαιρία να διαμορφώσει ελεύθερα τις αντιλήψεις του για τις ατομικές και δημόσιες αξίες (Μητούλα, 2002).

Στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής της βιώσιμης ανάπτυξης αναγνωρίζεται ο ιδιαίτερος ρόλος της πολιτικής για τις αστικές πόλεις. Μερικές από τις βασικές αρχές που προτείνονται είναι:

- Η ανάγκη επαναπροσδιορισμού και σύσφιγξης της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.
- Η υιοθέτηση ελαχίστων ορίων και προτύπων με έμφαση στην τοπική παρακολούθηση και εφαρμογή.
- Η ενεργότερη αξιοποίηση των τοπικών πρωτοβουλιών στη χάραξη και άσκηση πολιτικής προστασίας του περιβάλλοντος.
- Η ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού και οικονομικού κόστους στο οικονομικό κόστος.
- Ο προσδιορισμός ιδιαιτεροτήτων και συνεργείων που συνδυάζουν πολλαπλούς στόχους.
- Η ένταξη των βραχυπρόθεσμων αποφάσεων στο πλαίσιο μακροχρόνιας στρατηγικής (OECD, 1991).

Ιδιαίτερη έμφαση, στο πλαίσιο μιας προσέγγισης στην πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης για τις πόλεις δίδεται στις σχέσεις πολιτών, ομάδων ενδιαφερομένων, επιχειρήσεων και κράτους. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης θεωρείται ότι πρέπει να είναι πιο ουσιαστικός με έμφαση στη διαχείριση της αλλαγής στο πλαίσιο μιας οικολογικής προσέγγισης που να εξασφαλίζει τη στήριξη πιο παραγωγικών, σταθερών και καινοτόμων οικονομιών, παράλληλα με τη διατήρηση υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος, επαρκείς εξυπηρέτηση και βιώσιμη χρήση των πόρων (IUCN/WWF, 1991).

Το πλαίσιο δράσης που επέλεξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέπεται από συγκεκριμένες αρχές, οι οποίες επιχειρούν να υλοποιήσουν τους στρατηγικούς στόχους του πλαισίου. Οι αρχές αναλύονται στην:

- ❖ **Επικουρικότητας.** Η αρχή αυτή προϋποθέτει τη λήψη αποφάσεων στο κατώτερο επίπεδο. Καθώς έχουμε τα ειδικά προβλήματα κάθε περιοχής και είναι κατανοητό ότι κάθε προκρινόμενη λύση θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη της την υπάρχουσα παράδοση και τη γενικότερη φυσιογνωμία της περιοχής.
- ❖ **Εταιρική σχέση.** Τα εκάστοτε προβλήματα της αστικής ανάπτυξης έχουν σύνθετο χαρακτήρα και για τη επίλυση τους απαιτείται η συμμετοχή όλων των φορέων διακυβέρνησης καθώς και των πολιτών. Όταν, η αστική ανάπτυξη γίνεται υπόθεση των πολιτών τότε η ευαισθησία για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας του αστικού χώρου είναι δεδομένη διότι αυξάνεται ο βαθμός συμμετοχής και δέσμευσης.
- ❖ **Βιωσιμότητα του περιβάλλοντος.** Η παραδοχή ότι η ικανοποίηση των αναγκών του παρόντος δεν μπορεί να υπονομεύει την αντίστοιχη ικανότητα των αναγκών των επερχόμενων γενεών, εξασφαλίζει μηχανισμούς περίσκεψης και επανεξέτασης των παρεμβάσεων στο αστικό περιβάλλον, προκειμένου να μη χαθεί ή αλλοιωθεί η σταθερή του εικόνα στους μελλοντικούς κατοίκους και επισκέπτες του.
- ❖ **Οικονομική επάρκεια.** Η ικανοποίηση των μηχανισμών της αγοράς με τρόπο που να εξασφαλίζει την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα, δίνει στην οικονομία της πόλης δυνατότητες αξιοποίησης των παραδοσιακών της στοιχείων και προστασία της φυσιογνωμίας της (Μητούλα, 2000).

Στα πλαίσια των πόλεων οι περιβαλλοντικοί, πολιτιστικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες αλληλοεπηρεάζονται με αποτέλεσμα η εκτίμηση της βιωσιμότητας σε τοπικό επίπεδο να απαιτεί διερεύνηση και συνδυασμό όλων αυτών των παραγόντων.

1.4. Οι πολιτικές και τα αναπτυξιακά σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μια δυναμική κατεύθυνση προς την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης ενώ σταδιακά επιδιώκει τον συντονισμό της με της διεθνής αποφάσεις που αφορούν τη βιωσιμότητα του πλανήτη. Στο σημείο αυτό κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν τα αναπτυξιακά σχέδια της Ε.Ε. προσφέρουν δυνατότητες ανάπτυξης όλων των Περιφερειών των Κρατών Μελών και κατ' επέκταση και της Περιφέρειας Αττικής που υπάγεται ο Δήμος Ηλιούπολης.

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι το 1990 περιοριζόταν στη διαμόρφωση μιας σειράς κατευθύνσεων που είχαν κατασταλτικό χαρακτήρα όπως ο καθορισμός ανώτατων επιτρεπόμενων ορίων εκπομπών ρύπων. Στη διακήρυξη για το περιβάλλον του **Δουβλίνου** τον Ιούνιο του **1990**, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε μια νέα προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε κατά την ενός νέου πολιτικού προγράμματος:

- ❖ Το πρόγραμμα εστιάζεται στην πρόληψη από τις δραστηριότητες που εξαντλούν τους φυσικούς πόρους.
- ❖ Προσπαθεί να αποτελέσει έναυσμα για τις αλλαγές στις τάσεις και τις πρακτικές οι οποίες είναι καταστροφικές για το περιβάλλον ώστε να εξασφαλίσει την κοινωνική και την οικονομική ευημερία και ανάπτυξη για την σημερινή και τις μελλοντικές γενεές.
- ❖ Αποβλέπει στην επίτευξη των αλλαγών στην κοινωνική συμπεριφορά μέσω της πληρέστερης δυνατής συμμετοχής σύμφωνα με το πνεύμα της κοινής ευθύνης ολόκληρης της κοινωνίας (Αγγελίδης, 2000).

Οι μακροπρόθεσμοι αυτοί στόχοι αποτελούν ένδειξη της κατεύθυνσης που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται προς την πορεία της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το πρόγραμμα δράσης εντοπίζει έναν αριθμό περιβαλλοντικών προκλήσεων και δυνατοτήτων: μεταβολή του κλίματος, ρύπανση του αέρα, εξάντληση των υδάτινων πόρων και ρύπανση των υδάτων, υποβάθμιση των παράκτιων ζωνών και παραγωγή αποβλήτων. Αναγνωρίζεται ότι τα πραγματικά περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία προκαλούν απώλειες και ζημιές στο περιβάλλον, είναι τα σημερινά καταναλωτικά πρότυπα συμπεριφοράς. Με το συλλογισμό αυτό και προκειμένου να επιτευχθούν αισθητές βελτιώσεις δόθηκε προτεραιότητα σε κοινοτικό επίπεδο στα ακόλουθα πεδία δράσης:

- Διαχείριση των φυσικών πόρων σύμφωνα με τις αρχές της βιωσιμότητας.
- Ολοκληρωμένος έλεγχος της ρύπανσης και πρόσληψης της δημιουργίας αποβλήτων.
- Μείωση της κατανάλωσης μη ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.
- Βελτιωμένη διαχείριση των συγκοινωνιών και των μεταφορών που περιλαμβάνει αποτελεσματικότερη και περιβαλλοντικά ορθολογική χωροταξία των τρόπων μεταφοράς.
- Δέσμες μέτρων με τα οποία θα επιτευχθεί βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές.
- Βελτίωση της δημόσιας υγείας και της ασφάλειας με ιδιαίτερη έμφαση στην εκτίμηση των βιομηχανικών κινδύνων, την πυρηνική ασφάλεια και ακτινοπροστασία (Αγγελίδης, 2000).

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν αρχικά η χρηματοδότηση από κοινοτικούς πόρους των προγραμμάτων ανάπτυξης, τα οποία κατάρτιζαν και εφάρμοζαν μόνες τους οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Ένωσης. Για τις Μεσογειακές χώρες στις οποίες ανήκει και η Ελλάδα, επιχειρήθηκε να εφαρμοστούν περισσότερο ολοκληρωμένα προγράμματα ανάπτυξης, τα **Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα** (ΜΟΠ). Στόχος των ΜΟΠ αποτελούσε η ανάπτυξη, η προσαρμογή και η στήριξη της απασχόλησης και των εισοδημάτων των ενδιαφερόμενων χωρών.

Μετά την πρώτη υλοποίηση των ΜΟΠ θεωρήθηκε ότι επέτυχαν μερικώς το στόχο τους και η ολοκλήρωσή τους εντάχθηκε σε ένα πιο αποτελεσματικό πλαίσιο παρέμβασης, το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.) που αναφερόταν στην περίοδο **1989 –1993**. Ως βασικός στόχος του **Α΄ Κ.Π.Σ.** ήταν να συμβάλει στην ανάπτυξη και την διορθωτική προσαρμογή του συνόλου κάθε ενδιαφερόμενης χώρας (Αγγελίδης, 2000).

Το Α΄ Κ.Π.Σ. έδωσε βάση στα έργα υποδομής, με χαρακτηριστικά παραδείγματα το μετρό της Αθηνάς, μεγάλους οδικούς άξονες, τον εκσυγχρονισμό του σιδηροδρομικού άξονα, δρόμους, νοσοκομεία, σχολεία, λιμάνια, αεροδρόμια, μονάδες βιολογικού καθαρισμού κ.ά. χρηματοδοτήθηκαν από την Ένωση. Ταυτόχρονα με το Α΄ Κ.Π.Σ. μπήκαν οι βάσεις για την πραγματοποίηση άλλων στόχων όπως η οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών με την ταυτόχρονη βελτίωση

του πρωτογενή τομέα, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, τον τουρισμό και την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων (Μητούλα, 2003).

Η συνθήκη του Maastricht το 1992 πρόβλεπε την υποβοήθηση των περιφερειών της Ευρώπης μέσω του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (**Β΄ ΚΠΣ**). Σ' αυτό το πλαίσιο, υποβλήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) για την περίοδο **1994-1999**. η στρατηγική του έθετε ως βασικό στόχο την εξασφάλιση μιας σημαντικής προόδου στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Ελλάδας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να υλοποιηθεί αυτός ο στόχος η κυβερνητική πολιτική προβλεπόταν να βασισθεί στις εξής αρχές:

- Στη σταθερότητα του μακροοικονομικού πλαισίου για την δημιουργία του κατάλληλου κλίματος για τις ιδιωτικές επενδύσεις.
- Στην ύπαρξη ικανοποίησης οικονομικής και κοινωνικής υποδομής.
- Στο ικανοποιητικό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης του ενεργού ανθρώπινου δυναμικού.
- Στην αποτελεσματική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.

Σύμφωνα με τις προτάσεις του σχεδίου:

- Η μακροοικονομική σταθερότητα θα επιδιώκεται στο πλαίσιο του προγράμματος σύγκλισης ενόψει της ΟΝΕ.
- Οι δημόσιες επενδύσεις και τα κοινοτικά κεφάλαια θα συνέβαλαν σημαντικά στην αύξηση της επενδυτικής προσπάθειας.
- Βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας.
- Ποιοτική βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και της εκπαιδευτική κατάρτισης (Αγγελίδης, 2000).

Σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (**Γ΄ ΚΠΣ**) το οποίο έχει ως στόχους την ανάπτυξη των αξόνων και κόμβων, τη βελτίωση των υποδομών και του περιβάλλοντος των βασικών αστικών πόλεων, την επέκταση και την ενίσχυση της εξαγωγικής βάσης της χώρας και την εξάλειψη της απομόνωσης των απομακρυσμένων περιοχών, όπως είναι αυτός της Θράκης και των νησιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999).

Οι Ελληνικές Αρχές στις 29 Σεπτεμβρίου του 1999, παρουσίασαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το Σχέδιο Ανάπτυξης **2000 – 2006**. Το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006 αποτελείται από τρία μέρη:

- Στο πρώτο γενικό μέρος εξετάζονται το μακροοικονομικό πλαίσιο και το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον καθώς και η αναπτυξιακή στρατηγική της νέας περιόδου.
- Στο δεύτερο μέρος, εθνικού επιπέδου, παρουσιάζονται οι τομείς και οι άξονες δράσης.
- Το τρίτο μέρος, αναφέρεται στις εξειδικευμένες στρατηγικές για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας. (Μητούλα, 2003).

Οι στόχοι του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 – 2006 διατυπώνονται αναλυτικότερα ως εξής (ΥΠΕΘΟ, 1999):

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας.
- Τόνωση της απασχόλησης και καταπολέμηση της ανεργίας.
- Συνεχής βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής υποδομής με στόχο την αύξηση των εξωτερικών οικονομικών δραστηριοτήτων, σε συνάρτηση με τις εξελίξεις στην Ε.Ε. και την παγκόσμια οικονομία.
- Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη λειτουργία των αγορών αγαθών, εργασίας και χρήματος.
- Προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων.
- Συνέχιση της προσπάθειας μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Βελτίωση της ποιότητας και αύξηση της ποσότητας των υπηρεσιών που προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη λειτουργία του δημόσιου τομέα.
- Εμμονή στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος τόσο γιατί αποτελεί αξία και προϋπόθεση ανάπτυξης αλλά γιατί αποτελεί και ζωτικής σημασίας πόρο στην παραγωγή τουριστικών υπηρεσιών, που είναι βασικός πόλος ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία.
- Προώθηση των νέων τεχνολογιών και της πληροφόρησης ως στρατηγικών εργαλείων του ανταγωνισμού στις παγκόσμιες αγορές, καθώς πορευόμαστε προς την Κοινωνία της Πληροφορίας.
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον αγροτικό τομέα
- Ανάδειξη των μητροπολιτικών αστικών κέντρων στην νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία.
- Επανεένταξη των ορεινών και νησιωτικών περιοχών στο εθνικό παραγωγικό σύστημα.

Διαμορφώνονται πέντε βασικοί άξονες προτεραιότητας, σε καθένα από τους οποίους εντάσσονται μια σειρά από τομείς παρέμβασης:

- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού που περιλαμβάνει τους τομείς: εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση.
- Ενίσχυση των βασικών υποδομών που περιλαμβάνει τους τομείς: μεταφορών και ενέργειας.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών τομέων που περιλαμβάνει τους τομείς: γεωργίας, αλιείας, μεταποίησης και υπηρεσιών, τουρισμού και πολιτισμού, έρευνας και τεχνολογίας.
- Βελτίωση ποιότητας ζωής και περιβάλλοντος που περιλαμβάνει τους τομείς: υγείας, πρόνοιας και περιβάλλοντος.
- Ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας που αναφέρεται στο σύνολο σχεδόν των υπόλοιπων τομέων που αναφέρονται (Αγγελίδης, 2000).

Σχετικά με την βιώσιμη ανάπτυξη είδη από το 1997 στη Συνθήκη του Άμστερνταμ η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί βασικό στοιχείο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ακολουθούν Συναντήσεις Κορυφής που στοχεύουν στην βιωσιμότητα. Στο Κάρντιφ, το 1998, αναγνωρίστηκε ως προϋπόθεση της βιώσιμης ανάπτυξης η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης.

Το αέρινο εξάμηνο του 2003 η Ελλάδα είχε την προεδρία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις Βρυξέλλες. Η Ελληνική Προεδρία έδωσε σημασία στην διαμόρφωση πολιτικής των συμπερασμάτων του Γιοχάνεσμπουργκ, λαμβάνοντας υπόψη την Στρατηγική της ΕΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ειδικότερα, οι προσπάθειες κατευθύνθηκαν στην επίτευξη των ποσοτικών και ποιοτικών στόχων που τέθηκαν στο πρόγραμμα εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ όπως:

- Καταπολέμηση της φτώχειας, μέσω της εφαρμογής ενός 10ετούς πλαισίου προγραμμάτων για Αειφόρα Κατανάλωση και Παραγωγή.
- Την προστασία των υδάτινων πόρων και την πρόσβαση του παγκόσμιου πληθυσμού σε καθαρό νερό.
- Την προώθηση καθαρών τεχνολογιών και ειδικότερα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την επίτευξη ουσιαστικής ενεργειακής εξοικονόμησης σε όλα τα επίπεδα.
- Την βιώσιμη χρήση και διαχείριση των φυσικών πόρων και την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας.

- Την προστασία της δημόσιας υγείας.
- Την υλοποίηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από τις Διεθνείς Περιβαλλοντικές Συμφωνίες και ειδικότερα το πρωτόκολλο του Κυότο, την Σύμβαση για την Προστασία της Βιοποικιλότητας και την Σύμβαση για την Καταπολέμηση της Απερήμωσης. Αυτό θα γίνει στη βάση της προώθησης αντίστοιχων Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και Δεσμεύσεων (Hellenic Presidency of the European Union, 2003).

Σύμφωνα με τα παραπάνω οι πολιτικές της Ε.Ε. προσφέρουν την δυνατότητα στις περιφέρειες της Ελλάδας να αναπτύξουν τις δομές εκείνες που θα τους επιτρέπουν να υλοποιήσουν την βιωσιμότητα σε όλες τις εκφάνσεις της ανάπτυξης τους.

1.4.1. Η περιφέρεια Αττικής.

Ο Δήμος Ηλιούπολης υπάγεται στην Περιφέρεια Αττικής και για το λόγω αυτό, κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν συνοπτικά ορισμένα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας που συνδέονται με την ανάπτυξη της.

Στην περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνεται το 35-40% του συνολικού πληθυσμού της χώρας σε μια επιφάνεια 3.808 τετρ. χλμ., που αντιστοιχεί στο 2,9% της συνολικής της χώρας. Πρόκειται για περιφέρεια με καθαρά αστικό χαρακτήρα, αφού το ποσοστό της αστικοποίησης φτάνει το 95%.

Η περιφέρεια της Αττικής είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό, οικονομική δραστηριότητα και πυκνότητα κατοίκησης στο σύνολο της έκτασης της Ελλάδας. Περιλαμβάνει 88 Δήμους και 69 Κοινότητες, καθώς και τέσσερις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

Η πρωτεύουσα της περιφέρειας, η Αθήνα είναι μια ιστορική πόλη και παράλληλα μια πόλη σύγχρονη. Ως πρωτεύουσα καθορίστηκε το 1833 και τότε είχε 12.000 κατοίκους. Το 1853 είχε 36.000 και το 1900 φτάνει τους 300.000 κατοίκους ενώ στις παραμονές του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου περίπου 1εκατ. κατοίκους. Η ξαφνική αστικοποίηση που την έκανε να φτάσει τα 3,5 εκατομμύρια το 1991 οφείλεται στην εσωτερική μετανάστευση και στην άφιξη των Ελλήνων της Μικράς Ασίας το 1922.

Μετά το 1950, η Ελλάδα βρισκόταν στην μεταπολεμική ανασυγκρότηση και η Αθήνα μετατράπηκε σε τόπο προτίμησης του αγροτικού πληθυσμού που συνέρεε για

λόγους ευκαιριών απασχόλησης, καλύτερων συνθηκών διαβίωσης, οργανωμένων υποδομών και κοινωνικού εξοπλισμού.

Η εξέλιξη της Αθήνας στηρίχθηκε σε ένα συγκεντρωτικό μοντέλο ανάπτυξης που διαμορφώθηκε από της παραμέτρους που δημιουργήσαν το φαινόμενο της αστυφιλίας. Η ορθή διαχείριση του αστικού χώρου εμποδίστηκε από την ραγδαία ανάπτυξη. Η πόλη αναπτύχθηκε με ανεξέλεγκτους ρυθμούς και χωρίς ορθολογική κατανομή και οργάνωση των χρήσεων γης. Η πολιτική γης που ασκήθηκε επέτρεψε την οικιστική εξάπλωση πέραν των ορίων της «νόμιμης πόλης». Παράλληλα, η διασφάλιση ελεύθερων χώρων αναψυχής, πρασίνου, κάλυψης αναγκών κοινωνικού εξοπλισμού, και μεταφορικής υποδομής ελαχιστοποιήθηκε.

Τα κυριότερα προβλήματα της αστυφιλίας είναι η πίεση για οικιστική ανάπτυξη, η συσσώρευση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στο κέντρο με προβλήματα υπερφόρτωσης των δικτύων και των πόρων (π.χ. νερό, αποχετεύσεις) και συμφόρηση στις εξυπηρετήσεις (π.χ. σχολεία, χώροι πρασίνου και αναψυχής). Οι αστικές περιοχές υφίστανται και τις εντονότερες πιέσεις από πλευράς περιβάλλοντος λόγω οικιστικής ανάπτυξης (Κοκκώσης, 1994).

Η σύνθεση της απασχόλησης χαρακτηρίζεται από τη συντριπτική υπεροχή του τριτογενή τομέα, γεγονός που αντανakλά τις σύγχρονες αλλαγές στη δομή της παραγωγής κατά τα πρότυπα των μητροπόλεων του αναπτυσσόμενου κόσμου, στη φάση περάσματος από τις οικονομίες της μεταποίησης στις οικονομίες των υπηρεσιών. Το περιφερειακό προϊόν είναι ανώτερο του εθνικού μέσου όρου που κατανέμεται 2,3% στον πρωτογενή τομέα, 27,6% στο δευτερογενή τομέα και 70,1% στον τριτογενή τομέα, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 45% του εθνικού συνόλου.

Ανάλογη με την οικονομική και δημογραφική ανάπτυξη της πόλης, υπήρξε και η οικιστική της εξέλιξη. Μέχρι το 1922 η επέκταση της πρωτεύουσας ήταν ομόκεντρη, γύρω από τα δυο κέντρα της Αθήνας και του Πειραιά. Από τότε εμφανίστηκαν δυο τάσεις απορρόφησης του αστικού συγκεντρωτισμού: Η τάση αύξησης των πυκνοτήτων στις κεντρικές περιοχές με διαδοχική θεσμοθέτηση διαρκώς αυξανόμενων Συντελεστών Δόμησης και την σταδιακή συνένωση των προαστίων αυθαίρετης αρχικά δόμησης.

Έτσι δημιουργήθηκε το Πολεοδομικό Συγκρότημα του Λεκανοπεδίου, το οποίο συνέχισε να αστικοποιείται έντονα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Τα δημογραφικά δεδομένα σήμερα τείνουν να σταθεροποιούνται και να ενισχύονται οι

περιαστικοί οικισμοί της ενδοχώρας, ορισμένοι από τους οποίους εξελίσσονται σε μικρές πόλεις με αυτόνομο παραγωγικό δυναμικό.

Η συνεχής εξάπλωση του πολεοδομικού συγκροτήματος σταδιακά ενσωμάτωσε τους νέους πυρήνες δραστηριοτήτων, συμπληρώνοντας τα μεταξύ τους κενά, με συνέπεια τα εξωτερικά όρια του σημερινού αστικού συγκροτήματος να περικλείουν έκταση πολλαπλάσια της αντίστοιχης του 1950. Τα τελευταία χρόνια, η εξάπλωση του αστικού ιστού τείνει να καταλάβει τον ευρύτερο εξωαστικό χώρο της Αττικής, πέρα από τα όρια του λεκανοπεδίου, με μεγαλύτερη ένταση στην περιοχή των μεσογείων, στο Θριάσιο πεδίο και κατά μήκος των ακτών.

Η ανάπτυξη αυτή έλκεται και υποβοηθείται από την ύπαρξη και την προοπτική μεγάλων εγκαταστάσεων υποδομής στην περιφέρεια και παράλληλα την ανάγκη δημιουργίας νέων υποδομών για την εξυπηρέτηση της.

Η πόλη έχασε την περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτισμική της συνοχή και η εικόνας που παρουσιάζει σήμερα, είναι της έντονης υποβάθμισης. Επιχειρείται όμως από τον οργανισμό της Αθήνας δράσεις και προγράμματα παρεμβάσεων δομικού χαρακτήρα που βασίζονται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι ποιοτικές παρεμβάσεις που σκοπό έχουν την ανασυγκρότηση του αστικού χώρου της Αθήνας είναι:

- Το πρόγραμμα Ενοποίησης χώρων πρασίνου, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.
- Οι αναπλάσεις υποβαθμισμένων περιοχών παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- Το πρόγραμμα ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων.
- Η δημιουργία δικτύου πόλων αναψυχής.
- Το πρόγραμμα ανάπτυξης των ακτών του Σαρωνικού.

Για την προστασία του περιβάλλοντος, την οργάνωση χρήσεων γης του χώρου έξω από το κέντρο και την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων με γνώμονα την βιώσιμη ανάπτυξη εκπονούνται μελέτες που αφορούν στις ζώνες οικιστικού ελέγχου, στις ζώνες προστασίας ορεινών όγκων και ζώνες προστασίας ρεμάτων.

Με τον αναπτυξιακό, ρυθμιστικό, πολεοδομικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό που έχει αρχίσει να εφαρμόζεται την τελευταία δεκαετία στο σύνολο της περιφέρειας έχει ήδη αρχίσει η εξυγίανση και ανάπτυξη του πολεοδομικού ιστού του Λεκανοπεδίου και η προστασία και η ορθολογιστική διαχείριση των φυσικών πόρων της περιαστικής ζώνης.

Εν όψη των Ολυμπιακών αγώνων τον Αύγουστο του 2004 εκτελούνται έργα υποδομών σε ολόκληρο του λεκανοπέδιο της Αττικής και ειδικότερα στους δήμους οι οποίοι θα φιλοξενήσουν τους αθλητές, τους επισκέπτες και θα λάβουν χώρα τα ολυμπιακά αθλήματα. Δεν αποτελεί ανάγκη του παρόντος να αναλυθούν τα έργα αυτά διότι απέχουν από τους στόχους της παρούσας εργασίας.

Δύο σημαντικά έργα που έχουν εκπονηθεί οι μελέτες κατασκευής τους και επηρεάζουν το Δήμο Ηλιούπολης όπως η επέκταση της γραμμής 2 του μετρό που αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το 2007 και η επέκταση της Περιφερειακής Λεωφόρου που θα ξεκινήσει στις αρχές του 2005, παρουσιάζονται στα επόμενα κεφάλαια.

1.5. Αρμοδιότητες της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Για την αξιολόγηση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο Δήμο Ηλιούπολης στην επίτευξη της βιωσιμότητας κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν οι αρμοδιότητες της, οι αρχές που πρέπει να διέπουν την διοίκηση και οι τομείς μελέτης των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Με το νόμο 2218/94 καθορίστηκαν σε νέα βάση οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ πρώτης βαθμίδας δηλαδή των Δήμων και των Κοινοτήτων. *Κύρια μέριμνα των ΟΤΑ αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων τους.* Στο πλαίσιο αυτό, οι ΟΤΑ αναλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Την κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία μιας σειράς υπηρεσιών που σχετίζονται με την τεχνική και κοινωνική υποδομή της περιοχής τους (αποχέτευση, απορρίμματα, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί, ΚΑΠΗ, πολιτιστικά και πνευματικά κέντρα κλπ.).
- Τη μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης.
- Την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και την προστασία, αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων, πηγών και των ήπιων μορφών ενέργειας.
- Την υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού σύμφωνα με το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου.

- Την τήρηση των δεδομένων του κτηματολογίου.
- Τη ρύθμιση της κυκλοφορίας καθώς και την διοίκηση της αστικής συγκοινωνίας.
- Τον έλεγχο των υγρών, στερεών και αέριων αποβλήτων, της ρύπανσης των υδάτων και της θάλασσας.
- Τη μελέτη, εκτέλεση και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων (Αγγελίδης, 2000).

Για να διαδραματίσει σωστά η τοπική αυτοδιοίκηση το ρόλο της στο πολιτικό, διοικητικό, οικονομικό και αναπτυξιακό επίπεδο είναι ανάγκη η επιχειρούμενη αναδιάρθρωση του συστήματος να βασίζεται σε ορισμένες πάγιες και अपαραβάτες οργανωτικές αρχές, μερικές από τις οποίες είναι:

- **Η αρχή της ενότητας της Διοίκησης.** Σύμφωνα με την οποία όλο το φάσμα των οργανισμών, πρέπει να κυριαρχείται από την ενότητα των στόχων στα πλαίσια των στρατηγικών στόχων που καθορίζεται από την Κυβέρνηση.
- **Η αρχή του ορθολογικού καταμερισμού των έργων και των αρμοδιοτήτων.** Η αρχή αυτή έχει ως σκοπό την εξασφάλιση μιας ισόρροπης κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διάφορων επιπέδων της διοίκησης.
- **Η αρχή της επικουρικότητας.** Η έννοια της αρχής αυτής η οποία καθιερώνεται και ως θεσμική υποχρέωση των κυβερνήσεων από την συνθήκη του Maastricht, είναι ότι όλες οι αρμοδιότητες πρέπει να ασκούνται από μονάδες που βρίσκονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη.
- **Η αρχή της ισόρροπης ανάπτυξης στόχων και οργανώσεων.** Η αρχή αυτή βασίζεται στην αντίληψη ότι το μέγεθος κάθε οργανωτικής διαρθρώσεως, πρέπει να ανταποκρίνεται στους στόχους που επιδιώκει. Μεγαλύτερη ή μικρότερη οργανωτική διάρθρωση των επιμέρους υπηρεσιών στα διάφορα επίπεδα, προκαλεί προβλήματα, τόσο στην απόδοση των υπηρεσιών, όσο και στο κόστος λειτουργίας τους.
- **Η αρχή της εξισορρόπησης της εξουσίας και ευθύνη σε όλα τα επίπεδα.** Βάση της αρχής αυτής είναι η μέγιστη δυνατή μεταβίβαση αρμοδιοτήτων προς τα επίπεδα εκείνα που είναι πλησιέστερα προς τον πολίτη, με ταυτόχρονη μεταβίβαση εξουσίας και ευθύνης στα κατώτερα επίπεδα, ώστε να αποκτήσουν μεγαλύτερη ελευθερία δράσεως, χωρίς υπερβολικούς ελέγχους και περιττές εγκρίσεις (Φαναριώτης, 1999).

Στη συνέχεια ακολουθεί παρουσίαση των επιμέρους αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

- **Υλικοτεχνική υποδομή.** Πρόκειται για την κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία των: συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης, κοινοτικών καταστημάτων, εγγειοβελτιωτικών έργων, έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων, χώρων πρασίνου, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων, δημοτικών χώρων αναψυχής και των παιδικών χαρών κ.ά.
- **Κοινωνική πρόνοια.** Πρόκειται για τις εξής αρμοδιότητες: ίδρυση και λειτουργία παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, κέντρων ηλικιωμένων και ΚΑΠΗ, κέντρων υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικών ανάγκες κ.ά. και μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων.
- **Δημόσια υγεία.** Οι ΟΤΑ αναπτύσσουν δραστηριότητες σχετικά με την: προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων, για την κατασκευή, συντήρηση λειτουργία και ρύθμιση της χρήσης των κοιμητηρίων, λειτουργία όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων σύμφωνα με τις υγειονομικές διατάξεις, ρύθμιση θεμάτων καθαριότητας, κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων πρόληψης, άμεσης βοήθειας και θεραπείας.
- **Εκπαίδευση/ Πολιτισμός/ Αθλητισμός.** Οι ΟΤΑ έχουν την ευθύνη για την: ίδρυση, κατασκευή και λειτουργία σχολών διδασκαλίας μουσικής, χορού, ζωγραφικής, λειτουργία, επισκευή και συντήρηση νηπιαγωγείων και σχολικών μονάδων, λειτουργία μουσείων, βιβλιοθηκών, φιλαρμονικών, θεάτρων, πινακοθηκών και κέντρων νεότητας, συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών χώρων και κτιρίων, προστασία του πολιτισμικού περιβάλλοντος, μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων, λειτουργία των χώρων δημοτικών άθλησης καθώς και την χορήγηση άδειας και εποπτεία των ιδιωτικών σχολών γυμναστικής.
- **Πολεοδομία/ Στέγαση.** Στις αρμοδιότητες της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης περιλαμβάνονται επίσης: οι αποφάσεις για την χρήση δημοτικών κατοικιών, η μελέτη και η εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης, η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), καθώς και κάθε άλλο σχέδιο χωροταξικού επιπέδου, η καθιέρωση, με τοπικές κανονιστικές αποφάσεις, ειδικών όρων δόμησης κ.ά.
- **Προστασία του περιβάλλοντος.** Αν και η συναφής πρακτική πολλών ΟΤΑ της Ελλάδας δεν διακρίνεται από την απαιτούμενη περιβαλλοντική ευαισθησία, στις αρμοδιότητες τους συμπεριλαμβάνονται: η καθαριότητα και η διαχείριση των

απορριμμάτων, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η προστασία των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών καθώς και των ιαματικών πηγών, ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, η διαχείριση και καλλιέργεια των δημοτικών και κοινοτικών δασών, η γνωμοδότηση των ΟΤΑ για οποιαδήποτε διοικητική κανονιστική πράξη των κρατικών αρχών που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος κ.ά.

- **Κυκλοφορία/ στάθμευση/ Συγκοινωνία.** Οι σχετικές αρμοδιότητες των δήμων και κοινοτήτων αφορούν: τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, τον καθορισμό πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, Τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων καθώς και την ρύθμιση θεμάτων στάθμευσης, τη διοίκηση της αστικής συγκοινωνίας, τη σήμανση των διοικητικών και κοινοτικών οδών.
- **Τοπική οικονομία.** Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες προβλέπεται η ρύθμιση οικονομικών δραστηριοτήτων από τους ΟΤΑ είναι ο καθορισμός: των όρων λειτουργίας των τοπικών αγορών, της λειτουργίας των θέρετρων και τουριστικών εγκαταστάσεων, των όρων λειτουργίας των ψυχαγωγικών παιδιών, των θεάτρων, των κινηματογράφων, των νυκτερινών κέντρων, των μπαρ και των συναφών καταστημάτων, των ωρών λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων και καταστημάτων τροφίμων.
- **Οι αναπτυξιακές πρωτοβουλίες των ΟΤΑ.** Στο πλαίσιο της ευρύτερης αναπτυξιακής τους αποστολής οι ΟΤΑ παροτρύνονται για την: αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και ήπιων μορφών ενέργειας, διαχείριση της δημοτικής περιουσίας, ίδρυση και λειτουργία κέντρων επαγγελματικού προσανατολισμού, εκπόνηση εφαρμογής προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής, εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και βιομηχανικών ζωνών στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού, δημιουργία θερέτρων και τουριστικών εγκαταστάσεων καθώς και δημοτικών επιχειρήσεων με σκοπό τη δημιουργία εσόδων ή την οικονομική εκμετάλλευση έργων που εξυπηρετούν το κοινό (Χλέπας, 1998).

Για τον προγραμματισμό των τοπικών αναπτυξιακών ενεργειών είναι απαραίτητη η συλλογή και οι ανάλυση στοιχείων ώστε να διατυπωθούν οι σκοποί και οι ειδικότεροι στόχοι για την εκτέλεση των στρατηγικών που θα επιλεγούν. Τα απαιτούμενα στοιχεία που πρέπει να συγκεντρωθούν είναι τα εξής:

Δημογραφικά: Μέγεθος πληθυσμού, κατανομή ηλικιών, οικογενειακά χαρακτηριστικά, μόρφωση, εκπαίδευση, προσωπικό εισόδημα, απασχόληση, ανεργία, υγεία, υποκατηγορίες πληθυσμού, κοινωνικές υπηρεσίες, Ακαθάριστο τοπικό προϊόν, (συνολικό και κατά κεφαλήν), παραγωγικότητα, μετανάστευση, μισθοί, αγορά εργασίας κ.ά.

Θεσμικά: Υποδείγματα δαπανών (ή προϋπολογισμοί) του Δήμου, οικονομική δραστηριότητα, λόγος εργασίας/ κεφάλαιο, δημόσια έσοδα/ έξοδα, τοπικές υποχρεώσεις και επιχειρηματικοί περιορισμοί, στοιχεία περιβαλλοντικής πολιτικής και οικολογικής οικονομίας.

Φυσικά (οικολογικά): Υποδείγματα χρησιμοποίησης της Γης, φυσικοί πόροι, τοπικά χαρακτηριστικά, ιστορικές περιοχές.

Κεφαλαιουχικά: Υποδομή, δημοτικές υπηρεσίες, χρήση γης, μεταφορές/ επικοινωνίες, ποσοστά δημοτικών επενδύσεων, υφιστάμενες οικίες, εξωτερικές πηγές άντλησης κεφαλαίων, μεγέθη επιχειρήσεων, πωλήσεις, λόγος κεφαλαίου/ προϊόντος, εξαγωγικές δραστηριότητες, χαρακτηριστικά οικονομικής δραστηριότητας.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία εξετάζονται και συνδυαστικά και με άλλα σχέδια ανάπτυξης Δήμων και κοινοτήτων, περιοχές εμπορικής δραστηριότητας, σχέσεις με άλλες πόλεις ή περιοχές, πολιτικός χάρτης του δήμου, πολιτιστικά και ιστορικά στοιχεία και ποιότητα ζωής (Πανάς, 1995).

Η πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να ασκεί πολιτική πάνω στα θέματα που άπτονται του ελέγχου της, στελεχωμένη από ειδικευμένο προσωπικό πάνω στα εκάστοτε θέματα και κυρίως προσανατολισμένο στην βιώσιμη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων.

1.6. Δείκτες Βιωσιμότητας.

Η επιστημονική κοινότητα στην προσπάθεια της να εκτιμήσει τις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης και να τις συγκρίνει διαχρονικά σε τοπικό επίπεδο, πρότεινε ορισμένους οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες, ορισμένη από αυτούς παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα.

Η συζήτηση και η εφαρμογή των δεικτών που έχουν επιπτώσεις στην ικανότητα υποστήριξης της βιώσιμης ανάπτυξης παρουσιάζουν ορισμένες διαφορές με τον τρόπο που οι φορείς και τα άτομα βλέπουν τα ζητήματα και

ευαισθητοποιούνται στην ευρύτερη εφαρμογή της έννοιας στις λειτουργικές περιοχές (Rao, 2000).

Το Στατιστικό Γραφείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat: European Distribution of Statistical Software) εκπόνησε το 1996 μελέτη με τίτλο «Δείκτες Βιώσιμης Ανάπτυξης» (Eurostat, 1997). Στη μελέτη αυτή αναπτύσσονται δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης για τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ε.Ε. Βάση της μελέτης αυτής αναπτύχθηκαν οικονομικοί, κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί και θεσμικοί δείκτες ορισμένοι από τους οποίους αναφέρονται παρακάτω:

Οικονομικοί Δείκτες

- Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)
- Κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

Κοινωνικοί Δείκτες

- Ποσοστό ανεργίας
- Συνολικές εθνικές δαπάνες για την υγεία

Περιβαλλοντικοί Δείκτες

- Εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου
- Μεταβολές των εκτάσεων που καλύπτονται από δάση
- Ποσοστό διαχειριζόμενων δασών

Θεσμικοί Δείκτες

- Δαπάνες για την Έρευνα και την Τεχνολογία ως ποσοστό του ΑΕΠ

Η μελέτη αυτή έκανε δυο αξιοσημείωτες καταγραφές, που έχουν άμεση σχέση με το περιβάλλον:

- ο Πρώτον ότι οι δαπάνες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα συνολικά για την προστασία του περιβάλλοντος έμεινε κάτω από το 2% του ΑΕΠ των κρατών μελών της Ε.Ε.
- ο Δεύτερον ότι μόνο το 5% της ενέργειας που καταναλώθηκε στην Ε.Ε. προήλθε από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Γαλανός- Αλμπάνης, 1999).

Η ανάγκη βρεθούν κατάλληλα μέτρα για την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έγινε αισθητή όταν έγινε φανερό ότι χωρίς τέτοια μέτρα δεν είναι δυνατόν:

- Να εκτιμηθούν και να αξιολογηθούν οι υφιστάμενες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες μιας περιοχής.
- Να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις προτεινόμενων επεμβάσεων σε μια περιοχή.
- Να προσδιοριστούν αναπτυξιακές πορείες που θα οδηγήσουν σε περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα.

Έτσι μετά τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η βιβλιογραφία έχει να παρουσιάσει μια αρκετά εκτεταμένη συλλογή δεικτών που επιχειρούν να αντιπροσωπεύσουν, με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιτυχία, την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Πρέπει να τονιστεί ότι αναφερόμαστε σε δείκτες (indicators) και όχι σε συγκεκριμένα μέτρα (measures). Αυτό υπαγορεύεται από το γεγονός ότι η έννοια της βιωσιμότητας δεν είναι άμεσα μετρήσιμη και η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα (Μπριασούλη, 1997).

Μετά τη σύνοδο Κορυφής του Ρίου, το 1992 διάφορες τοπικές ομάδες και ομάδες δράσης της Local Agenda 21 κατά μήκος του Ηνωμένου Βασιλείου ανέπτυξαν δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης με στόχο να τους χρησιμοποιήσουν στο μέλλον. Αρχικά θα παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά μιας Βιώσιμης Κοινωνία όπως διατυπώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη συνέχεια ομάδες δεικτών για την ποιότητα ζωής μέσα στο πλαίσιο της κοινωνίας. Τα χαρακτηριστικά λοιπόν μιας Βιώσιμης Κοινωνίας είναι:

- Χρησιμοποίηση της ενέργειας, του νερού και των άλλων φυσικών πόρων αποδοτικά και με προσοχή.
- Ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και επαναχρησιμοποίηση ή φροντίδα για την ανακύκλωση ή την κομποστοποίησή τους.
- Περιορισμός της μόλυνσης σε επίπεδα τα οποία δεν επιφέρουν καταστροφή στα φυσικά συστήματα.
- Εκτίμηση και προστασία της βιοποικιλότητας.
- Προστασία της ανθρώπινης υγείας και δημιουργία ευχάριστου κλίματος μέσα σε ένα ασφαλές, καθαρό και ευχάριστο περιβάλλον.
- Έμφαση στις υπηρεσίες υγείας και πρόληψης καθώς και θεραπείας.
- Μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας κάθε ατόμου σε δεξιότητες και γνώσεις οι οποίες χρειάζονται προκειμένου να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κοινωνία.
- Διασφάλιση στην πρόσβαση σε καλή τροφή, νερό, κατοικία, και καύσιμα σε λογικές τιμές.
- Ενθάρρυνση της αναγκαίας πρόσβασης σε διευκολύνσεις, δημόσιες παροχές, αγαθά και άλλους ανθρώπους με τρόπους που να συνεπάγονται μικρότερη χρήση αυτοκινήτου και ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον.
- Προσφορά ευκαιριών για ενασχόληση με τον πολιτισμό και δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
- Ικανοποίηση των τοπικών προσδιορισμένων αναγκών όπου αυτό είναι δυνατό.

- Δημιουργία ανθρώπινων οικισμών σε κλίμακα και μορφή.
- Εκτίμηση και προστασία της ποικιλίας και της τοπικής ιδιαιτερότητας και ισχυροποίηση της τοπικής κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας.
- Εμφύχωση όλων των μελών της κοινωνίας για συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και στη συνειδητοποίηση της βαρύτητας των αποφάσεων τους στην ευρύτερη κοινότητα.
- Δημιουργία μιας τοπικής οικονομία η οποία θα εξασφαλίζει την πρόσβαση σε ικανοποιητική και καλά αμειβόμενη εργασία.
- Εκτίμηση της μη αμειβόμενης εργασίας.

Μερικοί από τους δείκτες που επελέγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο για την εκτίμηση της τοπικής βιωσιμότητας είναι:

- Συνετή χρήση του νερού
- Συνετή χρήση των αποβλήτων
- Ανακύκλωση οικιακών αποβλήτων
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Αριθμός ημερών με υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Ποτάμια με νερό καλής ποιότητας
- Αλλαγές στον πληθυσμό των χαρακτηριζόμενων ως σπάνια είδη
- Καλύτερη υγεία και εκπαίδευση για όλους
- Λόγοι θνησιμότητα
- Προσόντα νέων ανθρώπων
- Εκπαίδευση ενηλίκων
- Πρόσβαση στις τοπικές υπηρεσίες και μετακινήσεις
- Κατοικίες που κρίνονται ακατάλληλες
- Αριθμός αστέγων
- Πρόσβαση σε σημαντικές υπηρεσίες
- Μετακίνηση από και προς τη δουλειά
- Μετακίνηση παιδιών από και προς το σχολείο
- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
- Ανέγερση νέων οικοδομών σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές
- Δημόσια ανησυχία για την ηχορύπανση
- Καταγεγραμμένα εγκλήματα ανά 1000 κατοίκους
- Φόβος για τα εγκλήματα
- Κοινωνική συμμετοχή

- ❑ Ευημερία της κοινότητας
- ❑ Απασχόληση / ανεργία
- ❑ Αποδέκτες ευεργετημάτων
- ❑ Άνοιγμα και κλείσιμο επιχειρήσεων
- ❑ Επιχειρήσεις με περιβαλλοντικά συστήματα διαχείρισης και κοινωνικές επιχειρήσεις (LGMB, 1994).

Οι διεθνείς οργανώσεις ασχολούνται ουσιαστικά με το θέμα των δεικτών της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι όμως ανάγκη να κατευθυνθούν οι προσπάθειες προς την διαμόρφωση κοινών πλαισίων συλλογής δεδομένων που θα κάνουν δυνατές τις συγκρίσεις και τον συντονισμό μέσα στο χώρο και το χρόνο, των δεικτών που προτείνονται.

Οι ενέργειες και η συμβολή της ερευνητικής κοινότητας στην ανάπτυξη δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης είναι σημαντικές και απαραίτητες για την ορθολογική υποστήριξη των αποφάσεων της ανάπτυξης και του σχεδιασμού. Επιτακτική ανάγκη όμως παραμένει η κοινωνική αποδοχή της ιδέας και της ανάγκης να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη (Μπριασούλη, 1997).

Η μελέτη των δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης συμβάλλουν στην προσπάθεια εκτίμησης της βιωσιμότητας στο Δήμο Ηλιούπολης καθώς προσανατολίζουν την έρευνα, σε συγκεκριμένα μεγέθη που παρουσιάζονται στην ανάλυση των συνιστωσών στα επόμενα κεφάλαια και διαμορφώνουν την βιώσιμη ανάπτυξη στο Δήμο.

2. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ.

2.1. Γεωγραφικός προσδιορισμός.

Γεωγραφικά ο Δήμος Ηλιούπολης βρίσκεται στους βόρειο – δυτικούς πρόποδες του Υμηττού, κάτω από το τμήμα του όρους που λέγεται «Άνυδρος», και ανήκει στα νότια προάστια του λεκανοπεδίου της Αττικής.

Ο Δήμος Ηλιούπολης, είναι αστικός δήμος κατοικίας. Έχει έκταση 15τ.χιλ., υψόμετρο 50-300 μέτρα, από την οδό Βουλιαγμένης έως τις παρυφές του βουνού, όπου φτάνει και η κατοικήσιμη περιοχή.

Οι συντελεστές δόμησης του Δήμου είναι 1.8 για την Αγ. Μαρίνα 1.4 για την περιοχή του Αγ. Κωνσταντίνου, 1.2 για την Κάτω Ηλιούπολη, 1 για το κέντρο του Δήμου και 0.6 για την περιοχή των «Αστυνομικών» (Τεχνική Υπηρεσία, 2004).

Συνορεύει Νότια με το Δήμο Αργυρούπολης, Δυτικά με τον Άλιμο και με τον Αγ. Δημήτριο ή Μπραχάμι, Βόρεια με το Δήμο Δάφνης και Υμηττού (περιοχή Χαραυγής) και Βύρωνα (Καρέα). (www.in.gr)

Εικόνα 2.1. Γενική εικόνα Ηλιούπολης:

Οι οδικοί άξονες λεωφόρος Βουλιαγμένης και Περιφερειακή λεωφόρος Υμηττού οριοθετούν μεγάλο μέρος του Δήμου. Η λεωφόρος Βουλιαγμένης διαχωρίζει το Δήμο Ηλιούπολης με τους Δήμους Αλίμου και Υμηττού ενώ η Περιφερειακή λεωφόρος εφάπτεται του ορεινού όγκου του Υμηττού και λειτουργεί ως διαχωριστική γραμμή μεταξύ πόλης και όρους (Παπαιωάνου Κ., 1997, και Ηλιοπούλου Ε.- Χόρμοβα Ελ.,1999).

2.2. Δημογραφικά στοιχεία.

2.2.1. Εξέλιξη του πληθυσμού.

Τα πρώτα στατιστικά στοιχεία για το Δήμο Ηλιούπολης προκύπτουν το 1890, που στη θέση αυτή υπήρχε ένα μικρό χωριό με περίπου 100 κατοίκους. Από την εποχή αυτή άρχισε να συρρέει και να συγκεντρώνεται πληθυσμός από την επαρχία της χώρας, και ο πληθυσμός αυξανόταν συνεχώς.

Το 1923, με την Συνθήκη της Λωζάνης, πραγματοποιήθηκε αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών με αποτέλεσμα 1,3 εκατομμυρίων πρόσφυγες από την Μικρά Ασία και τα Βαλκάνια ήρθαν στην Ελλάδα. Η πλειοψηφία αυτών εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα (Αναγνώστου – Φιλιπποπούλου, 1999). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εκρηκτική αύξηση του πληθυσμού και την δημιουργία του στεγαστικού προβλήματος που οδήγησε στην άναρχη δόμηση και στην επέκταση του πολεοδομικού σχεδιασμού του λεκανοπεδίου της Αττικής και την βαθμιαία συνένωση των προαστίων με το κέντρο της Αθήνας.

Το 1924, η κοινότητα αυτή ονομάστηκε Ηλιούπολη. Το 1925, σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Αρ. Βάλβη το πρώτο ρυμοτομικό του συνοικισμού (Βλ. Κεφ. 4 κ' παράρτημα) το οποίο φέρει τις υπογραφές του τότε προέδρου της Δημοκρατίας Πάυλου Κουντουριώτη και του «επί της συγκοινωνίας υπουργού» Ιωάννη Βαλαλά. Το 1928, με νομοθετικό διάταγμα ανακηρύχθηκε κοινότητα με περίπου 600 κατοίκους και άρχισε να αναπτύσσεται με αύξοντα ρυθμό και έτσι το 1930 είχε πάνω από 1200 κάτοικους. Από την εποχή αυτή άρχισε να συρρέει και να συγκεντρώνεται πληθυσμός από τις επαρχίες της χώρας με αποτέλεσμα ο πληθυσμός να αυξάνεται συνεχώς. Το 1924 η κοινότητα αυτή ονομάστηκε Ηλιούπολη. Την χρονική περίοδο 1940 – 1950 έγιναν επεκτάσεις της πόλης με παράλληλες ανακατατάξεις του πληθυσμού λόγω της γερμανικής κατοχής. Εν συνεχεία, ο πληθυσμός συνέχισε να αυξάνεται και στις 19 Απριλίου 1963 η Ηλιούπολη αναγνωρίστηκε ως Δήμος από το Κράτος με περίπου 28.000 κατοίκους.

Η πληθυσμιακή αύξηση των κατοίκων του Δήμου Ηλιούπολης από το 1961 έως και σήμερα έχει ως εξής (Πηγή: ΕΣΥΕ):

- Το 1961, ο Δήμος Ηλιούπολης είχε 27.451 κατοίκους.
- Το 1971, είχε 49.184 κατοίκους.
- Το 1981, είχε 69.502 κατοίκους.
- Το 1991, είχε 75.037 κατοίκους.

- Στην απογραφή του 2001 ο Δήμος κατοικείται από 75.640 με αποτέλεσμα να παρατηρείται μια σημαντική ελάττωση του ρυθμού αύξησης και τάση σταθεροποίησης του πληθυσμού.

2.2.2. Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Πίνακας 2.1.

Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών 2001.

ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ:

Ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
Σύνολο	75.904	36.310	39.594
0-4 ετών	3.891	1.954	1.937
5-9 ετών	3.824	1.947	1.877
10-14 ετών	3.770	2.005	1.765
15-19 ετών	4.538	2.320	2.218
20-24 ετών	5.516	2.797	2.719
25-29 ετών	6.136	2.946	3.190
30-34 ετών	6.926	3.372	3.554
35-39 ετών	6.183	2.978	3.205
40-44 ετών	5.867	2.768	3.099
45-49 ετών	5.074	2.334	2.740
50-54 ετών	4.906	2.376	2.530
55-59 ετών	3.704	1.754	1.950
60-64 ετών	4.058	1.772	2.286
65-69 ετών	3.923	1.749	2.174
70-74 ετών	3.459	1.500	1.959
75-79 ετών	2.081	885	1.196
80-84 ετών	1.171	498	673
85 ετών και άνω	877	355	522

(Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001)

Από τον παραπάνω πίνακα της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για το έτος 2001, διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του Δήμου Ηλιούπολης είναι ηλικίας μεταξύ των 30 – 34 ετών και ότι το μικρότερο μέρος του πληθυσμού είναι της ηλικίας άνω

των 85 ετών. Επίσης το μεγαλύτερο μέρος από το σύνολο του πληθυσμού αποτελείται από γυναίκες.

2.2.3. Επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού.

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού (σύμφωνα με την απογραφή του 2001), το μεγαλύτερο μέρος αυτού είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης με συνολικό αριθμό 23.467 κάτοικοι. Από το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου 847 άτομα είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου, 8.458 άτομα είναι πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών, 2.820 άτομα είναι πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΤΕ) και 4.380 άτομα είναι απόφοιτοι ανωτέρων σχολών. Απολυτήριο λυκείου έχουν 7.242 άτομα από το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου, απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης είναι 15.986 άτομα, 4.043 άτομα δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση και 943 άτομα είναι αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση. Η αναλυτική κατάταξη των εκπαιδευτικών επιπέδων στην ηλικιακή κλίμακα του Δήμου δίδεται στα παραρτήματα (βλ. παράρτημα).

2.2.4. Αριθμός δωματίων κατά μέλη νοικοκυριού.

Από τα 27.263 νοικοκυριά του Δήμου Ηλιούπολης τα 11.660 νοικοκυριά έχουν 4 δωμάτια στην διάθεση τους. Αναλυτικά τα μεγαλύτερα μεγέθη που προκύπτουν από τα στοιχεία της απογραφής του 2001, των νοικοκυριών κατά μέγεθος και μέλη αυτών που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες ανάλογα με τον αριθμό των δωματίων που είναι στην διάθεση του νοικοκυριού είναι τα εξής:

- Το σύνολο των νοικοκυριών με 1 μέλος είναι 5.316 και από αυτά τα 2.002 έχουν 3 δωμάτια.
- Το σύνολο των νοικοκυριών με **2 μέλη είναι 7.465 και από αυτά τα 3.258 έχουν 4 δωμάτια.**
- Το σύνολο των νοικοκυριών με **3 μέλη είναι 6.441 και από αυτά τα 3.056 έχουν 4 δωμάτια.**
- Το σύνολο των νοικοκυριών με 4 μέλη είναι 6.374 και από αυτά τα 2.988 4 έχουν δωμάτια.

- Το σύνολο των νοικοκυριών με 5 μέλη είναι 1.306 και από αυτά 556 έχουν 4 τα δωμάτια.
- Το σύνολο των νοικοκυριών με 6 μέλη είναι 1306 και από αυτά τα 556 έχουν 4 δωμάτια.
- Το σύνολο των νοικοκυριών με άνω από 6 μέλη είναι 361 και από αυτά τα 139 έχουν 4 δωμάτια.

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία το μεγαλύτερο μέρος των νοικοκυριών του Δήμου Ηλιούπολης αποτελείται από 4 δωμάτια. Τα νοικοκυριά με 3 μέλη, δηλαδή δυο γονείς και ένα παιδί αποτελεί την πλειοψηφία των νοικοκυριών. Επίσης όσο αυξάνει ο αριθμός των μελών νοικοκυριών τόσο ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών αυτών μειώνεται.

3. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ.

3.1. Διάθρωση οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά τομέα παραγωγής.

Πίνακας 3.1.

Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά φύλο ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα.

ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ:

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
Σύνολο	34.796	20.059	14.737
Εργοδότες	3.678	2.706	972
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	3.394	2.478	916
Μισθωτοί	25.987	14.024	11.963
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	387	156	231
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	1.350	695	655
Γεωργία κτηνοτροφία θήρα και δασοκομία, αλιεία	147	88	59
Εργοδότες	14	9	5
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	54	34	20
Μισθωτοί	58	45	13
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	21	0	21
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Ορυχεία και λατομεία	15	12	3
Εργοδότες	0	0	0
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	0	0	0
Μισθωτοί	15	12	3
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	0	0	0
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Μεταποιητικές βιομηχανίες	4.296	2.811	1.485
Εργοδότες	690	547	143
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	383	302	81
Μισθωτοί	3.116	1.921	1.195
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	107	41	66
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου και νερού	307	205	102
Εργοδότες	1	0	1

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	0	0	0
Μισθωτοί	306	205	101
Συμβοληθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	0	0	0
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Κατασκευές	2.220	2.076	144
Εργοδότες	251	238	13
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	414	410	4
Μισθωτοί	1.524	1.401	123
Συμβοληθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	31	27	4
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων μοτοσικλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	5.987	3.471	2.516
Εργοδότες	1.592	1.122	470
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	502	358	144
Μισθωτοί	3.778	1.945	1.833
Συμβοληθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	115	46	69
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	1.516	905	611
Εργοδότες	302	215	87
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	42	27	15
Μισθωτοί	1.138	648	490
Συμβοληθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	34	15	19
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	3.146	2.366	780
Εργοδότες	134	123	11
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	495	471	24
Μισθωτοί	2.509	1.768	741
Συμβοληθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	8	4	4
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείριση ακίνητης περιουσίας	4.615	2.304	2.311
Εργοδότες	268	203	65
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	738	447	291
Μισθωτοί	3.591	1.647	1.944
Συμβοληθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	18	7	11
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	3.319	1.955	1.364
Εργοδότες	6	4	2

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	21	13	8
Μισθωτοί	3.280	1.938	1.342
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	12	0	12
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Εκπαίδευση	2.527	860	1.667
Εργοδότες	76	37	39
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	80	34	46
Μισθωτοί	2.370	789	1.581
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	1	0	1
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	1.642	529	1.113
Εργοδότες	53	24	29
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	222	116	106
Μισθωτοί	1.364	387	977
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	3	2	1
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Λοιπές υπηρεσίες	1.796	656	1.140
Εργοδότες	124	64	60
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	218	102	116
Μισθωτοί	1.437	485	952
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	17	5	12
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	3.263	1.821	1.442
Εργοδότες	167	120	47
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	225	164	61
Μισθωτοί	1.501	833	668
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	20	9	11
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	1.350	695	655

(Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001)

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού στο Δήμο Ηλιούπολης ανήκει στον τριτογενή τομέα παραγωγής και ειδικότερα στους κλάδους: χονδρικό και λιανικό εμπόριο ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης, επισκευές αυτοκινήτων – μοτοσικλετών, μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνία, κατασκευές, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί – διαχείρισης περιουσίας, δημόσια διοίκηση και άμυνα, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική

μέριμνα κ.ά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των δημοτών εργάζονται ως μισθωτοί υπάλληλοι.

3.2. Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός.

Από τον παρακάτω πίνακα βλέπουμε ότι ο αριθμός των ανέργων είναι πολύ μικρός σε σύγκριση με τον αριθμό των ενεργών κατοίκων στο Δήμο Ηλιούπολης. Οι ανθρώπινοι πόροι σχετίζονται με την ανάπτυξη ενός τόπου γιατί ο ενεργός πληθυσμός αποτελεί έναν από τους συντελεστές της παραγωγής καθώς ο άνθρωπος αποτελεί το λογικό υποκείμενο της παραγωγικής διαδικασίας και τον αντικειμενικό σκοπό της ανάπτυξης. Σημασία για την ανάπτυξη μιας περιοχής, μιας περιφέρειας ή μιας χώρας έχει κυρίως το μέγεθος του πληθυσμού, η ποσότητα της προσφερόμενης εργασίας (το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού και η ποιότητα της προσφερόμενης εργασίας (Λαμπριανίδης, 1992).

Πίνακας 3.2.

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ:

Φύλο και Ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός				
	Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός
		Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Ανεργοί νέοι	
Σύνολο	34.796	31.411	2.035	1.350	33.393
Αρρενες	20.059	18.428	936	695	12.350
10-19 ετών	337	185	22	130	3.988
20-24 ετών	1.774	1.371	115	288	1.023
25-29 ετών	2.702	2.419	122	161	244
30-44 ετών	8.835	8.375	344	116	283
45-64 ετών	5.992	5.659	333	0	2.244
65+ ετών	419	419	0	0	4.568
Θήλεις	14.737	12.983	1.099	655	21.043
10-19 ετών	272	169	12	91	3.711
20-24 ετών	1.624	1.275	130	219	1.095
25-29 ετών	2.542	2.226	172	144	648
30-44 ετών	7.021	6.400	455	166	2.837
45-64 ετών	3.098	2.733	330	35	6.408
65+ ετών	180	180	0	0	6.344

(Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001)

4. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Για την εκτίμηση της ανάπτυξης του Δήμου Ηλιούπολης κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν ορισμένα ιστορικά στοιχεία που συνδέονται με την φυσιογνωμία της πόλης και επιτρέπουν την κατανόηση της αναπτυξιακής πορείας της.

Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των κυριότερων ιστορικών γεγονότων που διαμόρφωσαν την ιστορική πορεία του Δήμου της Ηλιούπολης. Στην καταγραφή των παρακάτω στοιχείων αξιοποιήθηκαν συγγράμματα και αποσπάσματα ερευνών κατοίκων της Ηλιούπολης που διατίθενται στην Δημοτική Βιβλιοθήκη καθώς και πληροφορίες από την ηλεκτρονική διεύθυνση του Δήμου.

4.1. Ελληνική Μυθολογία.

Η θέση της Ηλιούπολης στην Ελληνική Μυθολογία παρουσιάζετε στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Δήμου ως εξής: *Στα πολύ παλιά χρόνια στον κόσμο βασίλευε ο Ουρανός και η Γαία. Αυτοί κάνανε αμέτρητα παιδιά. Το πιο όμορφο από όλα ήταν ο Ευώνυμος. Αυτό το παλικάρι είναι ο πρώτος κάτοικος του σημερινού Δήμου Ηλιούπολης. Από αυτόν πήρε το όνομα του ο Δήμος, ο οποίος ήταν ένας από τους δέκα δήμους που ήταν χωρισμένη η Αττική στα αρχαία χρόνια (www.cityofilioupolis.gr).*

Η ονομασία του Δήμου έγινε από τον Κλεισθένη από τον κατάλογο των ηρώων και ημιθέων που συνέταξε και το υπέβαλε προς έγκριση στο Μαντείο των Δελφών, κατά την προτροπή της Πυθίας (μεταρρυθμίσεις Κλεισθένους **508-507π.Χ.**). Ο Αριστοτέλης αναφέρει στο βιβλίο του «Αθηναίων Πολιτεία» πως ο Κλεισθένης ονόμασε τους δήμους από την τοποθεσία στην οποία γίνονταν τιμές στα ονόματα των ηρώων (Ευώνυμος 7, 2000).

4.2. Αρχαία χρόνια.

Ο Αρχιμανδρίτης Ειρήναρχος Θεόδωρος του Ναού Αποστόλου Παύλου Ηλιούπολης εξετάζοντας τεκμηριωμένες αρχαιολογικές και ιστορικές πηγές προσκομίζει πολύτιμα στοιχεία για τον αρχαίο Δήμο Ευώνυμο: Ο αρχαίος Δήμος «Ευώνυμος» ήταν μεγάλος και εκτεταμένος δήμος της Αττικής. Με την σημερινή χωροταξία και οριοθέτηση των δήμων, σύμφωνα με τις αρχαιολογικές έρευνες καταλάμβανε την περιοχή Άνω Καλαμάκι, Αγίας Παρασκευής Ελληνικού, την Αργυρούπολη, και έφτανε στην Τερψιθέα Γλυφάδας στη θέση «Γυρισμός», εκεί που τελειώνει «ο μείζον Υμηττός» κατά τον Θεόφραστο.

Ο Δήμος ήταν εκτεταμένος αλλά αραιοκατοικημένος και κατοικούνταν από ποιμένες και γεωργούς που είχαν δημιουργήσει μικρούς οικισμούς σ' όλο τον δήμο. Τον διέσχιζε η παράλληλη προς τη θάλασσα οδός Αθηνών-Σουνίου (σημερινή λεωφόρος Βουλιαγμένης). Κέντρο του δήμου φαίνεται να ήταν ο λόφος που βρίσκεται στο κτήμα Γερολάνου (παλιός ναός Εισοδίων της θεοτόκου, του 16^{ου} αιώνα και σημερινός ναός Ζωοδόχου Πηγής «Κοντοπήγαδο»), όπου αποκαλύφθηκε αρχαίο θέατρο του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, τάφοι, θεμέλια οίκων κ.ά. Πάνω στο λόφο σώζονται κατάλοιπα παλιού τείχους προ του 7^{ου} π.Χ.αιώνα.

Σύμφωνα με τις έρευνες του Αρχιτέκτονα Πολεοδόμου Πάνου Τότσικα στην περιοχή της σημερινής Ηλιούπολης, κατά τη διάρκεια του Χρεμωνίδειου πολέμου **(266-263π.Χ.)** στρατοπέδευσαν στρατεύματα του Πτολεμαίου. Αυτό προκύπτει από μια σειρά ευρημάτων που βρέθηκαν το 1941 και το 1943 από την αρχαιολόγο Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου. Σε αυτά τα ευρήματα περιλαμβάνονται χρυσά, αργυρά και χάλκινα νομίσματα του Πτολεμαίου Β, καθώς και βέλη, βλήματα σφεντόνας και αγγεία κυρίως αμφορείς.

Ανακαλύφθηκε επίσης επιτύμβια στήλη, η οποία φέρει χαραγμένα το όνομα Αρτάστις, που άνηκε σε Πέρση μισθοφόρο του Αιγυπτιακού στρατού των Πτολεμαίων. Ο Χρεμωνίδειος πόλεμος αποτελεί ένα επεισόδιο από τη σύγκρουση των μεγάλων δυνάμεων της εποχής: των μακεδόνων, των Πτολεμαίων και των Σελευκίδων. Στον αγώνα κατά των Μακεδόνων αναμείχθηκαν και οι Αθηναίοι, ως σύμμαχοι των Σπαρτιατών. Όταν οι Μακεδόνες με

βασιλιά των Αντίγονο, πολιορκήσαν την Αθήνα, οι Πτολεμαίοι για να βοηθήσουν τους Αθηναίους έστειλαν στόλο με τον ναύαρχο Πάτροκλο, τα στρατεύματα του οποίου έφθασαν μέχρι την περιοχή της σημερινής Ηλιούπολης (Ευώνυμος 7, 2000).

Δυστυχώς για τους αιώνες που ακολούθησαν δεν έχει διεξαχθεί οποιαδήποτε ιστορική έρευνα που να αποδεικνύει την ιστορική εξέλιξη του Δήμου της Ηλιούπολης από τα αρχαία χρόνια μέχρι την περίοδο μετά την λήξη της τουρκοκρατίας.

Σίγουρα όμως μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η περιοχή που σήμερα ανήκει ο Δήμος της Ηλιούπολης ακολούθησε την ιστορική πορεία της Αθήνας ως αραιοκατοικημένη ύπαιθρος, από αγρότες, ποιμένες ή ως χώρος παραθερισμού των Αθηναίων.

4.3. Νεότερα χρόνια (1822-1940).

Το **1822**, κοντά στο ξωκλήσι του Αγίου Νικόλα υπήρχε επί τουρκοκρατίας, το τσιφλίκι του Μουσταφά Καρά Αλή του οποίου το όνομα δόθηκε στο χωριό που δημιουργήθηκε στην περιοχή. Έγγραφα από το «Αρχείο Μικτής Οθωμανικής Επιτροπής» του **1831** από τα γενικά αρχεία του κράτους δείχνουν ότι το κτήμα «Καράς» δεν ξεπερνά τα 500 στρέμματα. Τα πρώτα στατιστικά στοιχεία στο «Νέο Χωροταξικό Πίνακα» του **1890** από τον αξιωματικό πεζικού Ιωάννη Νουχάκη, δείχνουν το μικρό χωριό Καράς με 94 κατοίκους. Το ίδιο μαρτυρεί και το έργο η «χάρτες της Αττικής» που συντάχθηκε το 1882 για το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο(Παπαιωάνου, 1997)

Την ζωή στην Ηλιούπολη πριν από τον πόλεμο σκιαγραφεί η κ. Γαβριέλλα Ματάκα-Χαμογεωργάκη από τους πρώτους κατοίκους και πρώτη γυναίκα δημοτική σύμβουλος της πόλης στο διήγημα της «Η Ηλιούπολη που χάθηκε για πάντα»:

Κι από τη νοτιοδυτική μεριά, αφού περνούσες δυο ρεματιές, ένα χωριουδάκι ίσως από την εποχή της Τουρκοκρατίας: Ο Καρράς

Μερικά χαμηλά σπιτάκια με τους τοίχους μαυρισμένους από τα χρόνια.

Ένα μεγάλο περιβόλι με λεμονιές, πορτοκαλιές και γέρικες μουριές.

Στο περιβόλι μαγγανοπήγαδο και μια μεγάλη στέρνα για το πότισμα.

Το περιβόλι του Μαμάη.

Στη μέση του μικρού χωριού το εκκλησάκι, ο Αη-Νικόλας. Εκεί κατοικούσαν εκείνα τα χρόνια λίγες οικογένειες.

Πέρα από αυτά υπήρχαν ελάχιστα σπιτάκια σκόρπια και χαμένα εδώ κι εκεί.

(Ματάκα – Χαμογεωργάκη, 1987)

Το κτήμα Καρά πέρασε διαδοχικά σε διάφορους ιδιοκτήτες και το 1922 αγοράστηκε από τον Αλέξανδρο Νάστο, ο οποίος ήταν κτηνοτρόφος της περιοχής.

Η ανάγκη για κατοικία εκείνη την εποχή, τόσο των προσφύγων της Μικράς Ασίας, όσο και των νέων κατοίκων που συνέρεαν από την επαρχία στην Αθήνα, δημιούργησε στεγαστικό πρόβλημα. Κάποιοι επιχειρηματίες επωφελήθηκαν από την ανάγκη για στέγασση και οδηγήθηκαν στην κερδοσκοπία μέσω της οικοπεδοποίησης εκτός σχεδίου περιοχών. Το **1924** εμφανίστηκε στην περιοχή του κτήματος Καρά η «Ελληνική Εταιρία Αστικών και Αγροτικών Συνοικισμών (Ε.Α.Α.Σ.) Δρανδράκης, Πάγκαλος και Σια», η οποία αγοράζει από τον Αλέξανδρο Νάστο 1030 στρέμματα, που στο συμβόλαιο αναφερόταν ως μέρος του κτήματος Καρά. Στο συμβόλαιο αυτό ο Αλέξανδρος Νάστος αναφέρει για πρώτη φορά σαν ανατολικό όριο του κτήματος Καρά την κορυφή του Υμηττού, ενώ στα μέχρι τότε συμβόλαια γινόταν λόγος για το «κατά τους πρόποδες της Δυτικής πλευράς του Υμηττού κτήμα Καρά».

Το όνομα «Ηλιούπολη» ήταν πρόταση του Παύλου Δραγούμη (1896 –1945) που καταγόταν από εύπορη οικογένεια της Κρήτης. Σπούδασε επί εννέα χρόνια στην Ηλιούπολη της Αιγύπτου μια πόλη που απέχει 12χλμ. βορειοανατολικά από το Κάιρο και στην αρχαιότητα ήταν το κέντρο λατρείας του θεού Ήλιου (Ρα). Στην εποχή των σπουδών του Π. Δρανδάκη ήταν «ένα κοσμοπολίτικο κέντρο, θέρετρο του Καΐρου, με αεροδρόμιο, πλούτη και πολλούς Ευρωπαίους λεφτάδες» (Σεβαστοπούλου-Βογιατσή, 1960).

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το όνομα Ηλιούπολη ταιριάζει στο προάστιο και από το φυσικό του προσανατολισμό, γιατί από αυτό πρωτοβγαίνει ο ήλιος την αυγή. Αφού λοιπόν η ανατολή του ήλιου ξεκινάει από εδώ, έπρεπε το προάστιο να είναι η πόλη του ήλιου, η Ηλιούπολη, η Ανατολή της Αθηναϊκής Αττικής.

Η Εταιρεία του Δρανδάκη ανέθεσε στον αρχιτέκτονα Αριστομένη Βάλβη τη δημιουργία σχεδίου για την πόλη. Ο Δρανδάκης ήρθε στην Ελλάδα από την Αίγυπτο με το όνειρο να μεταφέρει βελτιωμένο το πολεοδομικό σχέδιο της Αρχαίας Ηλιούπολης στην πατρίδα του. Έτσι το **1924** δημιουργήθηκε ο πρώτος σύγχρονος οικισμός.

Το **1927** αγοράστηκαν δύο λεωφορεία και άρχισαν δρομολόγια καθημερινά για την εξυπηρέτηση των απασχολούμενων στα έργα, των κατοίκων, των επισκεπτών και των αγοραστών οικοπέδων. Λέγεται μάλιστα ότι φθάνοντας τα λεωφορεία στην περιοχή της σημερινής Γυμναστικής Ακαδημίας διέσχιζαν ρέμα του οποίου το νερό, πολλές φορές έκανε τη διάβαση δύσκολη και άλλοτε αδύνατη (www.eexi.gr).

Ο αρχιτέκτονας Αριστομένης Βάλβης συνέταξε το «Διάγραμμα ρυμοτομίας Συνοικισμού Ηλιουπόλεως». Το σχέδιο αυτό δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβέρνησης στις 31 Μαρτίου του 1925, του τεύχους Α', φύλλου 80 και φέρει τις υπογραφές του τότε προέδρου της Δημοκρατίας Παύλου Κουντουριώτη και του υπουργού Συγκοινωνίας Ιωάννη Βαλαλά. Τα σχέδια της Εκάλης και του Ψυχικού που είχαν προηγηθεί πιθανόν είχαν επηρεάσει τον Βάλβη και επέλεξε ένα «αναγεννησιακό» σχέδιο με ελλειπτικούς δρόμους γύρω από την Αγία Παρασκευή. «Ίσως η σχεδιαστική τους αξία να είχε κάποια σκοπιμότητα τελικά, δηλαδή την πώληση οικοπέδων από το σχέδιο σε πελάτες που εύκολα εντυπωσιάζονται από ένα κανονικό γεωμετρικό σχήμα» (Φιλιππίδης, 1997).

Σιγά σιγά άρχισαν να έρχονται κι άλλοι κάτοικοι. Οι πιο πολλοί άνθρωποι του μόχθου, ξεριζωμένοι από τις εστίες τους που ήθελαν να βάλουν ένα κεραμίδι στο κεφάλι τους. Η εταιρεία Δρανδάκη Πάγκαλος και Σια υπόσχονταν ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο με χώρους άθλησης, με κέντρο πολιτιστικό, με θέατρα, πάρκα, μόνο ελικοδρόμιο δεν προέβλεπαν. Η τιμή τσάμπα. (Ματάκα- Χαμογεωργάκη, 1988).

Το σχέδιο αυτό δεν πραγματοποιήθηκε στο σύνολο του αλλά η εταιρεία το πρόβαλε στην πίσω πλευρά των διαφημιστικών εντύπων για να πουληθούν ευκολότερα τα οικόπεδα. Από το 1924 έως **1930**, η εταιρεία Δανδάκη Πάγκαλος και Σια, αγοράζει συνεχώς εκτάσεις γης από το Αλέξανδρο Νάστο. Τα οικόπεδα που πουλήθηκαν τότε στους νέους κατοίκους ήταν εκτός σχεδίου πόλεως. Οι ιδιοκτήτες των οικοπέδων ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλουν στην εταιρεία ένα επιπλέον ποσό για την εκτέλεση κοινωφελών έργων. Τα έργα αυτά δεν πραγματοποιούνταν με αποτέλεσμα την αντίδραση των κατοίκων. Οι κάτοικοι αντιμετώπιζαν πολλά

προβλήματα διότι δεν υπήρχε δίκτυο ύδρευσης, ηλεκτρικό ρεύμα και δρόμοι (Σεβαστοπούλου, 1971) .

Με νομοθετικό διάταγμα στις 16-10-**1928**, η Ηλιούπολη, που απαρτιζόταν περίπου 600 κατοίκους, έγινε κοινότητα, με πρώτο κοινοτάρχη το βιομήχανο Θεόδωρο Παλαμίδα. Μέχρι τότε αποτελούσε περιοχή του Αγίου Δημητρίου (Μπραχαμίου).

Το **1932** εκκρίθηκε από το Κοινοτικό Συμβούλιο η πρόταση της εταιρείας και του κ.Νάστου η επέκταση του σχεδίου πόλεως, στην περιοχή Κοπανάς, στα σύνορα με το Βύρωνα. Πρόκειται για την περιοχή της Αγίας Μαρίνας, η οποία τότε αναφερόταν σαν «Λαϊκός Τομέας», ενώ οι άλλοι οικισμοί λεγόταν «Εξοχικοί».

Ο πληθυσμός συνεχώς αυξανόταν και ειδικότερα το καλοκαίρι που έρχονταν για αναψυχή επισκέπτες από την Αθήνα οι οποίοι εκείνα τα χρόνια δεν συνήθιζαν να πηγαίνουν στη θάλασσα για διακοπές. Ο κοινοτάρχης της Ηλιούπολης την περίοδο εκείνη κ.Αριστοκλής Λουκίδης στις 6 Αυγούστου **1933** εξιστορεί: Ο επισκέπτης δύναται να θαυμάσει ολόκληρο το πανόραμα του Σαρωνικού, μέχρι των πελοποννησιακών ακτών, τα Φάληρα, την Αίγινα, την Ακρόπολιν, τον Λυκαβηττόν, το λεκανοπέδιον των Αθηνών μέχρι της Πάρνηθος, κατά δε την νύκτα το θέαμα είναι φαντασμαγορικών. Στεφανωμένη η Ηλιούπολις στους πρόποδες του Υμηττού, δροσιζόμενη υπό του καθαρού και υγιεινού αέρος της θαλάσσης και του βουνού. Σήμερα η θέα που βλέπει κανείς από τα υψώματα της Ηλιούπολης είναι οι λόφοι της ακρόπολης και του Λυκαβηττού καθώς και το νέφος της Αθήνας.

Στη συνέχεια παραθέτονται αποσπάσματα από τα βιβλία της Γαβριέλλας Ματάκα- Χαμογεωργάκη που περιγράφει γλαφυρά τη ζωή εκείνα τα χρόνια στην περιοχή της Ηλιούπολης.

Τα πρώτα καταστήματα: Βέβαια τα πάντα έπρεπε να ψωνίζονται από την Αθήνα. Κι αν έχανες το μοναδικό δρομολόγιο του λεωφορείου για την Ηλιούπολη, έπρεπε φορτωμένος να το πάρεις με τα πόδια απ' τον Αη-Γιάννη ως την Ηλιούπολη. Πολύ αργότερα άνοιξε ο πρώτος φούρνος από κάτι πόντιους, το πρώτο μπακάλικο εκεί στα Κανάρια και άλλα μαγαζιά. Εκεί γίνονταν όλες μας οι προμήθειες. Από όσπρια και μακαρόνια μέχρι κάρβουνα και πετρέλαιο για την λάμπα. Από κείνες τις καραμέλες της δεκάρας μέχρι πενάκια και μελάνι λιλά σκόνη σε φακελάκια.

Τα λουλούδια στις ρεματιές και τα χωράφια: Το χειμώνα στις ρεματιές έτρεχε νερό που μπορούσες να το πιεις. Όταν έπεφτε η παγωνιά το νερό αποχτούσε μια διάφανη κρούστα (Ματάκα- Χαμογεωργάκη, 1989).

Οι εκδρομές: Το πολυπόθητο μπάνιο στη θάλασσα προϋπόθετε δυο μέρες προετοιμασία. Φορτωνόμασταν όλοι μεγάλοι και παιδιά και ξεκινούσαμε ξημερώματα. Πηγαίναμε στο Χασάνι το οποίο σήμερα πρέπει να είναι κάπου στο Ελληνικό, δεν μπορώ να το εντοπίσω ακριβώς. Ύστερα από πεζοπορία δυο ώρες επί τέλους φτάναμε. Ήταν ολοκάθαρη χωρίς απόβλητα και κολοβακτηρίδια. Και το βράδυ πάλι ο ξεθεωτικός ποδαρόδρομος, ώσπου να φτάσουμε ξεθεωμένοι στην Ηλιούπολη (Ματάκα-Χαμογεωργάκη, 1996).

Το 1930 η Ηλιούπολη οργανώθηκε καλύτερα ως κοινότητα και άρχισε να αναπτύσσεται. Τότε δεν υπερέβαινε τους 1400-1500 κατοίκους.

4.4. Από το 1941 έως 1960.

Το 1941 γίνεται επέκταση στην Κάτω Ηλιούπολη με όρους δόμησης καλύτερους από της Αγίας Μαρίνας.

Το 1943 σημαντικό ιστορικό γεγονός αποτελεί η θυσία της δημότισσας Ηρώς Κωνσταντοπούλου στην ηλικία των δεκαέξι ετών στον αγώνα εναντίον της Γερμανικής κατοχής. Η Ηρώ Κωνσταντοπούλου οδηγήθηκε στο εκτελεστικό απόσπασμα της Καισαριανής εξαιτίας της αντιστασιακής δράσης της. Προς τιμή της έχει στηθεί άγαλμα στην αρχή της λεωφόρου που φέρει το όνομα της στην περιοχή της Κάτω Ηλιούπολης (Πάπυρους Larousse Britannica, 1990).

Οι δρόμοι μέχρι το 1945 δεν είχαν ονομασίες. Ο πρόεδρος Πάνος Κωνσταντινίδης έθεσε τέρμα στην ανωνυμία βαπτίζοντας τα «βραχοστράτια» με βυζαντινά και ιστορικά ονόματα (Πολιτιστικό Κέντρο Ηλιούπολης 1999).

Τα εγκαίνια του ηλεκτροφωτισμού έγιναν με μεγάλη επισημότητα την Τρίτη 5 Αυγούστου του 1948. Την περίοδο εκείνη δεν υπήρχε νερό στα σπίτια. Υπήρχαν όμως πολλά τρεχούμενα νερά, ρεματιές, πηγές και μια δεξαμενή ψηλά στην πλαγιά του βουνού που τροφοδοτούσε τον πληθυσμό μέρα παρά μέρα (www.eexi.gr.).

Το 1952 η εταιρεία Νάστου άρχισε την οικοπεδοποίηση στο ανατολικό τμήμα της πόλης στις παρυφές του Υμηττού, χωρίς να επιδιώξει την ένταξη στο σχέδιο πόλης. Οι κάτοικοι αντέδρασαν πραγματοποιώντας ένα μεγάλο συλλαλητήριο στην κεντρική πλατεία για να προστατεύσουν το δάσος. Αμφισβητώντας την κυριότητα του κ.Νάστου ζήτησαν από το κράτος να ελέγξει τους τίτλους κυριότητας. Το αποτέλεσμα της κινητοποίησης ήταν η περίφραξη και η κήρυξη αναδασωτέας της περιοχής

ανάμεσα στα όρια του σχεδίου πόλεως της κοινότητας της Ηλιούπολης και το συρματοπλέγμα της δασικής έκτασης που τοποθετήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας. Ο κ. Νάστος αναγκάστηκε να παραχωρήσει οικοπέδα εντός του σχεδίου πόλεως ή να επιστρέψει χρήματα σε αγοραστές που είχαν εξαπατηθεί. Έμειναν όμως ορισμένοι κάτοικοι που κράτησαν τα αγροτεμάχια εκτός του σχεδίου πόλης. (Τα παραπάνω αποτελούν μαρτυρία του αντιδημάρχου Θανάση Λώλα στην εφημερίδα «Αλήθεια» Νο 43, Απρίλιος 1980).

Για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο η απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας συνετέλεσε στην προστασία του δάσους όχι μόνο της Ηλιούπολης αλλά ολόκληρης της Αττικής, που εκείνη την εποχή τα δάση της οικοπεδοποιούνταν ανεξέλεγκτα. Αλλά τα χρόνια που ακολούθησαν οι καταπατητές βρήκαν τρόπους να συνεχίσουν το έργο τους και να μετατρέψουν σε τσιμέντο της δασικές εκτάσεις της Αττικής.

Το **1954** μετά από αυθαίρετη δόμηση γίνεται επέκταση στην περιοχή Συκές κοντά στον Άγιο Κωνσταντίνο στα σύνορα με την Χαραυγή.

Το **1955** γίνεται επέκταση στην περιοχή του Λόφου του Γερμανού κοντά στα σύνορα με το Δήμο Υμηττού.

Το **1957** γίνεται και άλλη επέκταση στην Κάτω Ηλιούπολη από την Ηρώς Κωνσταντοπούλου μέχρι την Λεωφόρο Βουλιαγμένης.

Το **1960** γίνεται επέκταση στην περιοχή του Συνεταιρισμού Εργατών Τύπου.

Η Ηλιούπολη αναγνωρίστηκε από το κράτος ως Δήμος στις 19 Απριλίου **1963** στο φύλλο 45, Α΄ τεύχος της εφημερίδας της Κυβέρνησης (Δημοτική Έκδοση «Ευώνυμος», 2000).

4.5. Από το 1960 έως και σήμερα.

Το **1964** παραχωρήθηκε στον οικοδομικό συνεταιρισμό των Αστυνομικών η «πράσινη ζώνη», ανάμεσα στο σχέδιο της πόλης και το συρματοπλέγμα του δασικού χώρου από τον Καρέα μέχρι τον Προφήτη Ηλία. Οι κάτοικοι αντέδρασαν σε αυτή την οικοπεδοποίηση διότι θα κόβονταν 7000 περίπου δέντρα. Μάζεψαν υπογραφές και οι αστυνομικοί δέχτηκαν πρόταση για μεταφορά τους λίγο παραπέρα σε περιοχή που δεν υπήρχε δάσος. Η πρόταση περιείχε και τον όρο να μη χτίζονται κτίρια με περισσότερους από δύο ορόφους. Το **1967** η περιοχή των Αστυνομικών, το

«Πανόραμα» όπως λέγεται σήμερα, μπήκε στο σχέδιο πόλεως με παράλληλη αύξηση των συντελεστών δόμησης.

Παρά την απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας που προαναφέρθηκε (1952) οι κληρονόμοι του Νάστου διεκδίκησαν δικαστικά την εδαφικές εκτάσεις της περιοχής. Το **1977** η προσφυγή τους οδήγησε στην απόφαση 4910/77 του Εφετείου των Αθηνών στην οποία αναφέρατε ότι από αμέλεια των οργάνων του δημοσίου ο Νάστος εκμεταλλεύτηκε χιλιάδες στρέμματα γης με την μέθοδο επεκτάσεως της αρχικής του περιουσίας που ήταν περίπου 300-500 στρέμματα. Η απόφαση αυτή γνωστοποιήθηκε το **1980** και από τότε οι κληρονόμοι εξακολουθούν τις προσφυγές στα δικαστήρια.

Τον Ιούνιο του **1982** με έγγραφο του Υπουργού Οικονομικών Μ. Δρεττάκη προς τη διεύθυνση Δημόσιων Κτημάτων, ζητείται η άμεση καταγραφή ως δημοσίων κτημάτων όλων των οικοδομημένων οικοπέδων της περιοχής Ηλιούπολης, τα οποία καταπατούνται από τους κληρονόμους του Νάστου.

Στις 19 Σεπτεμβρίου του **1984** η απόφαση του Υπουργού Οικονομικών Δ. Δημοσθενόπουλου αναφέρει ότι τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα των κληρονόμων Νάστου έχουν εξαντληθεί διότι οι εκτάσεις που έχουν πουλήσει ξεπερνούν τα 5.000 στρέμματα, αντί τα 320 στρεμμάτων που ήταν η αρχική τους ιδιοκτησία.

Μετά τις παραπάνω αποφάσεις καταγράφονται ως δημόσια ακίνητα περίπου 330 στρέμματα εντός σχεδίου πόλεως, μέρος των οποίων η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου, παραχωρεί στο Δήμο Ηλιούπολης, στον Ο.Σ.Κ. για ανέγερση σχολείων, στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας για ανέγερση Βρεφονηπιακών Σταθμών, καθώς και σε άλλους φορείς δημόσιους ή ιδιωτικούς (Πολιτιστικό Κέντρο Ηλιούπολης, 1999).

Πρέπει να αναφερθεί ότι ακόμα και σήμερα δεν έχει λήξει οριστικά το ζήτημα ιδιοκτησίας των κληρονόμων του Νάστου οι οποίοι συνεχίζουν τις διεκδικήσεις τους και έχουν οδηγήσει την υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Εκτός όμως από την οικογένεια Νάστου υπάρχουν και άλλοι που έχουν καταπατήσει μικρότερες δημόσιες εκτάσεις.

Η ραγδαία οικοδόμηση και η μεγάλη προσέλευση νέων οικιστών που ακολούθησε τα χρόνια μετά την κατοχή, αρχικά προσέλκυσε κυρίως εργατικά στρώματα αλλά και μεγαλοαστούς που είχαν οικοδομήσει άνετες εξοχικές κατοικίες με κήπους και ανεμόμυλους (Παπαιωάννου, 1997). Κάποιοι από αυτούς τους μεγαλοαστούς έδωσαν τα ονόματα τους σε οδούς των δρόμων της πόλης όπως ο Πουσουλίδης, ο Ταμπάς, ο Αναστασιάδης και ο Πρωτόπαππας.

Στην δεκαετία του **90** που ακολούθησε η εικόνα της Ηλιούπολης μεταβάλετε συνεχώς μέσω της βελτίωσης των υποδομών, την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων, την προσέλευση νέων κατοίκων και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η σύνδεση της με άλλες περιοχές και η ανάπτυξη του κέντρου έχουν αλλάξει την εικόνα της αραιοκατοικημένης πλαγιάς του Υμηττού των προηγούμενων ετών.

Οι πυκνοκατοικημένες περιοχές τις Αγίας Μαρίνας και των Τυπογραφικών καθώς και κάποια τμήματα κοντά στην οδό Βουλιαγμένης απαρτίζονται σε μεγάλο βαθμό από χαμηλής οικονομικής κατάστασης κάτοικους. Παράλληλα η οικιστική εξέλιξη με νέες πολυτελείς και προσεγμένες κατασκευές καθώς και η αυξημένη ζήτηση για αυτές οδήγησαν στην αύξηση των τιμών και στην προσέλκυση εύπορων ανθρώπων στα υπόλοιπα τμήματα της πόλης με αποτέλεσμα την οικονομική ανομοιογένεια του Δήμου.

Η Ηλιούπολη είναι ένας αντιπροσωπευτικός μεταγενέστερος Δήμος του Νομού Αττικής με ραγδαία οικιστική ανάπτυξη. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει και το φωτογραφικό υλικό εικόνων της πόλης από της αρχές του 20^{ου} αιώνα έως και σήμερα που παρατίθεται.

5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ενεργοποίηση των τοπικών φορέων και πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών, αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων συμβάλλουν στην βιώσιμη τοπική ανάπτυξη του Δήμου Ηλιούπολης. Στο παρόν κεφαλαίο παρουσιάζονται τα πολιτιστικά αντικείμενα ενδιαφέροντος τα οποία συσπειρώνουν τα άτομα στο Δήμο Ηλιούπολης τα οποία είναι αθλητικά, θεατρικά, χορωδίες, ορχήστρες, συναυλίες, πολιτιστικοί σύλλογοι, χορός, αδερφοποιήσεις, λογοτεχνία κ.ά.

5.1. Κινηματογράφος.

Η λειτουργία του κινηματογράφου στο Δήμο Ηλιούπολης συμβάλλει στην ανάδειξη του καθώς κάτοικοι από τους γύρω δήμους τον επισκέπτονται για να ψυχαγωγηθούν από τις κινηματογραφικές ταινίες.

Ο Δημοτικός κινηματογράφος βρίσκεται στην Λεωφόρο Ειρήνης , δίπλα από την κεντρική πλατεία της Ηλιούπολης (πλατεία Εθνικής Αντιστάσεως). Επειδή πρόκειται για θερινό κινηματογράφο λειτουργεί από το τελευταίο Σαββατοκύριακο του Μαΐου μέχρι το τελευταίο Σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου. Οι ταινίες που επιλέγονται από ειδική επιτροπή στοχεύουν στην ψυχαγωγία και την διασκέδαση των πολιτών αλλά και των επισκεπτών του Δήμου. Η ονομασία του κινηματογράφου είναι: Μελίνα Μερκούρη ([www. cityof ilioypolis.gr](http://www.cityofilioypolis.gr)).

Στο Δήμο λειτουργεί επίσης Κινηματογραφική λέσχη η οποία δραστηριοποιείται από το 1987. Η Κινηματογραφική Λέσχη λειτουργεί σε εθελοντική βάση με προβολές ταινιών, σεμινάρια, αφιερώματα και συγκεντρώσεις αρχειακού υλικού (Ηλιοπούλου- Χόρμοβα,1999).

Η κινηματογραφική λέσχη και ο θερινός κινηματογράφος συμβάλλουν στη ποιότητα ζωής του Δήμου καθώς προσφέρουν ψυχαγωγία και συμπληρώνουν ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο των δημοτών και των επισκεπτών.

5.2. Μουσικές δραστηριότητες.

Ο Δήμος της Ηλιούπολης με σκοπό να δημιουργήσει ένα μουσικό πυρήνα στον οποίο τα παιδιά και οι νέοι της να μαθαίνουν μουσικά όργανα αλλά και θα πραγματοποιούν εκδηλώσεις με προσκεκλημένους όλους τους πολίτες, οργανώνει πολλές μουσικές

δραστηριότητες. Στο Δήμο δραστηριοποιούνται δημοτική χορωδία, ορχήστρα νέων, Φιλαρμονική και μουσικό εργαστήρι.

Η δημοτική χορωδία έχει μέλη άντρες και γυναίκες από 16 ετών και πραγματοποιεί εκδηλώσεις στο Δήμο και συναυλίες σε όλη την Ελλάδα. Επίσης έχει βραβευτεί με δεύτερο βραβείο σε Πανελλήνιο διαγωνισμό.

Η ορχήστρα νέων «Μάνος Λουΐζος» και η συμφωνική ορχήστρα «Νικόλαος Μάντζαρος» συμμετέχουν σε εκδηλώσεις του Δήμου αλλά ολόκληρης της Ελλάδας.

Η πολιτιστική προσφορά της Φιλαρμονικής του Δήμου αφορά δραστηριότητες του πολιτιστικού κέντρου και τον θεσμό των Χειμωνιάτικων Συναντήσεων που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο. Η δημοτική Φιλαρμονική «Απόστολος Μόσχος» προσφέρει δωρεάν εκμάθηση μουσικών οργάνων και υποτροφίες για μουσικές σπουδές. Συμμετέχει σε τελετές, δημόσιες συναυλίες του Δήμου και σε εκδηλώσεις άλλων Δήμων.

Το μουσικό εργαστήρι του Δήμου «Ρεμπέτικη Εστουδιαντίνα» συμμετέχει σε εκδηλώσεις του Δήμου και σε άλλους Δήμους. Προωθεί την παραγωγή CD για να αναδείξει το έργο της και έξω από τα σύνορα του Δήμου (www.cityofilioypolis.gr).

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι κάθε χρόνο τους εαρινούς μήνες πραγματοποιούνται στο δημοτικό άλσος συναυλίες δημοφιλή και ερασιτεχνών καλλιτεχνών του Δήμου όλων των ηλικιών με μεγάλη συμμετοχή των κατοίκων του Δήμου Ηλιούπολης αλλά και κατοίκων από τους άλλους Δήμους του Λεκανοπεδίου.

5.3. Αδερφοποιήσεις με άλλους Δήμους.

Ο Δήμος της Ηλιούπολης επιχειρεί να προωθήσει τον κοινωνικό ρόλο και την μακροπρόθεσμη δυναμική των τοπικών κοινωνιών στον Ευρωπαϊκό χάρτη. Για να αναδείξει την αυτονομία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εφάρμοσε προγράμματα αδερφοποίησης με άλλους Δήμους.

5.3.1. Η αδερφοποίηση με τη Λάρνακα της Κύπρου.

Η αδερφοποίηση με τη Λάρνακα της Κύπρου πραγματοποιήθηκε κατά την διάρκεια του 2000. Μεταξύ των δυο δήμων πραγματοποιούνται πολιτιστικές συναντήσεις.

5.3.2. Η αδερφοποίηση με την Σέρβικη πόλη Novi Sad.

Ο Δήμος της Ηλιούπολης αδερφοποιήθηκε με το Νόβι Σαντ της Σερβίας κατά την διάρκεια του έτους 1994. Ανάμεσα στις δύο πόλεις αναπτύσσονται συνεργασίες σε πολλούς τομείς και πραγματοποιούνται πολιτιστικές ανταλλαγές.

Μέρος της πόλη Νόβι Σαντ καταστράφηκε από τους βομβαρδισμούς που έπληξαν τη Γιουγκοσλαβία το 1999. από τους βομβαρδισμούς καταστράφηκαν τρεις γέφυρες, κτίρια του κοινοβουλίου, και της τηλεόρασης, τα διυλιστήρια, σχολεία και άλλα κτίρια. Αν και η οικονομία και η υποδομές της υπέστησαν μεγάλες καταστροφές οι κάτοικοι της προσπαθούν να τις αποκαταστήσουν και να υποδεκτούν επισκέπτες που θέλουν να απολαύσουν τις φυσικές ομορφιές, τα πολιτιστικά και ιστορικά της στοιχεία.

Το Νόβι Σαντ στα ελληνικά αποδίδεται με την λέξη «Νεόφυτο» και είναι η πρωτεύουσα της αυτόνομης επαρχίας της Βοϊβοντίνας, είναι χτισμένο στις όχθες του Δούναβη. Έχει πληθυσμό 35.000 κατοίκους και είναι η δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Σερβίας. Έχει λάβει την ονομασία «Σέρβικη Αθήνα» εδώ και ενάμιση αιώνα, λόγω της πνευματικής και πολιτιστικής δραστηριότητας που είχε αναπτύξει. Εκεί γεννήθηκε το Σέρβικο Λαϊκό Θέατρο από τη Βιέννη μεταφέρθηκε εκεί η «Σέρβικη Κυψέλη» που είναι κάτι ανάμεσα σε Εθνική Βιβλιοθήκη και Ακαδημία Επιστημών. Σε μικρή απόσταση βρίσκεται η «Φούσκα Γκόρα», το εθνικό πάρκο της Σερβίας, στις πλαγιές του οποίου βρίσκονται 16 μεσαιωνικά μοναστήρια που προσελκύουν επισκέπτες.

Σε παλιότερες εποχές ανθούσε στο Νόβι Σαντ ανθούσε το ελληνικό στοιχείο. Στο κέντρο της πόλης βρίσκεται η οδός του ελληνικού σχολείου του οποίου διασώζεται το κτίριο (Ραντούλοβιτς , 2000).

5.3.3. Η αδερφοποίηση με το Δήμο Ανάφης.

Το 2000 πραγματοποιήθηκε Υιοθεσία του Δήμου Ανάφης από τον Δήμο Ηλιούπολης, στα πλαίσια της οποίας προσφέρθηκε υποστήριξη στον μικρό Δήμο της Ανάφης. Παραχωρήθηκε ένα απορριμματοφόρο για την αποκομιδή των απορριμμάτων του νησιού. Επίσης ο Δήμος της Ηλιούπολης επιχορηγεί την πραγματοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων και βραβεύει τους πρωτεύσαντες μαθητές του μικρού νησιού.

Στην συνέχεια παραθέτονται ορισμένες πληροφορίες σχετικά με το μικρό νησάκι του Αιγαίου: σύμφωνα με την μυθολογία, η Ανάφη αναδύθηκε από την θάλασσα μπροστά από το πλοίο των Αργοναυτών, όταν στην διάρκεια μιας καταιγίδας κινδύνευε να βουλιάξει. Ήταν το καταφύγιο που τους πρόσφερε ο θεός Απόλλωνας για να τους σώσει. Για να τον ευχαριστήσουν του έχτισαν βωμό. Στο ίδιο σημείο χτίστηκε αργότερα ο ναός του Αναφαίου Απόλλωνα. Τα ερείπια του ναού βρίσκονται στην αρχαία πόλη. Εκεί κοντά βρίσκονται και δύο μοναστήρια της Παναγίας. Το πάνω μοναστήρι είναι κτισμένο σε υψόμετρο 450 μέτρων. Στις 8 Σεπτεμβρίου πραγματοποιείτε παραδοσιακή γιορτή και συμμετέχουν και προσκυνητές από την Σαντορίνη που φτάνουν με καΐκια. Κοντά στο κάτω μοναστήρι βρίσκεται η Δρακοντοσπηλιά, ένα σπήλαιο πλούσιο σε σταλαγμίτες. Η Χώρα είναι χαρακτηριστικός οικισμός των Κυκλάδων με τα ερείπια του παλιού βενετσιάνικου κάστρου, την παραδοσιακή της αρχιτεκτονική, τους θόλους, τις καμάρες, τους ανεμόμυλους και τις στέρνες που συγκεντρώνουν το νερό της βροχής (Σιάχου, 2000).

Σήμερα η Ανάφη αντιμετωπίζει προβλήματα έλλειψης υποδομών και η συνεργασία της με τον Δήμο Ηλιούπολης αποτελεί αισιόδοξο στοιχείο για το μέλλον όσον αφορά τις πολιτιστικές της δραστηριότητες και την λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων.

5.4. Πολιτιστικοί Σύλλογοι.

Οι σύγχρονες συνθήκες ζωής οδηγούν τους πολίτες στην ιδιώτευση και εξαφανίζουν τη συλλογική δράση. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι του δήμου αντιστέκονται σε αυτό μέσω της διατήρησης και διάσωσης της κοινής παράδοσης. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι προσφέρουν μια εναλλακτική πρόταση ενεργοποίησης και συμμετοχής στα κοινά μέσω της συνειδητοποίησης ότι ο πολιτισμός είναι μέρος της ζωής μας και ο βαθμός ανάπτυξης του καθορίζει την ποιότητα της. Στην συνέχεια ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στο έργο των πολιτιστικών συλλόγων Ηλιούπολης.

Ο σύλλογος Αρκάδων λειτουργεί από το 1983 και έχει προσφέρει δύο αγάλματα στον δήμο (του Κολοκοτρώνη και του Λαμπράκη) και λειτουργεί τμήματα χορωδίας παραδοσιακής μουσικής και θεατρικό.

Ο σύλλογος Ηπειρωτών ιδρύθηκε το 1976 με στόχο τη διατήρηση των δεσμών και την προβολή του λαϊκού πολιτισμού. Προωθεί την ηθική, κοινωνική και πνευματική προαγωγή των μελών, διαθέτει χορευτικά τμήματα και τράπεζα αίματος.

Ο σύλλογος Κρητών «Κρήτη» ιδρύθηκε το 1956 και έχει περίπου 1600 μέλη και συμμετέχει στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης.

Ο σύλλογος Ποντίων «Η τρυγώνα» διοργανώνει εκδηλώσεις πολλές από τις οποίες εντάσσονται στο ετήσιο φεστιβάλ «Υψηλάντεια» που έχουν καθιερωθεί στο δήμο.

Ο σύλλογος Λευκαδίων «φανερωμένη» ιδρύθηκε το 1977 και πραγματοποιεί πολιτιστικές εκδηλώσεις για την διατήρηση της παράδοσης του νησιού.

Η Ένωση Ρουμελιωτών ιδρύθηκε το 1960 και με ενέργειες του κατασκεύασε μικρό ναό της Παναγίας δίπλα στον Άγιο Νικόλαο. Επίσης οργανώνει χορούς.

Άλλοι τοπικοί σύλλογοι του Δήμου είναι των Κυκλαδιτών, των Λακώνων (Σιάχος, 2000).

5.5. Αθλητικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις.

Ο Δήμος έχει **δύο κλειστά γυμναστήρια** με αίθουσες διάφορων αγωνισμάτων. Το κλειστό γυμναστήριο στη λεωφόρο Εθν. Μακαρίου έχει μια αίθουσα ενόργανης και ρυθμικής γυμναστικής, δυο αίθουσες πολεμικών τεχνών, γήπεδο μπάσκετ και γήπεδα τένις, μπάσκετ και βόλεϊ στον περιβάλλοντα χώρο. Το δεύτερο κλειστό γυμναστήριο στο τέρμα Π. Γρηγορίου περιλαμβάνει μια κλειστή αίθουσα ομαδικών αγωνισμάτων και γήπεδα τένις, μπάσκετ και βόλεϊ στο εξωτερικό περιβάλλοντα χώρο.

Οι **ανοικτοί χώροι άθλησης** του Δήμου είναι οι εξής: Αθλητικό Συγκρότημα Πανοράματος (1 γήπεδο μπάσκετ, 5 γήπεδα τένις, 3 γήπεδα τένις κουίκ στη οδό Κεφαλληνίας, γήπεδο μπάσκετ οδών Διονύσου και Τυρταίος, 2 γήπεδα μπάσκετ οδών Κωνσταντοπούλου και Θεοτόκη, 3 γήπεδα μπάσκετ στην περιοχή Αγ. Κωνσταντίνου, γήπεδο μπάσκετ στην οδό Τσαβέλα, γήπεδο μπάσκετ στο τέρμα Σοφ. Βενιζέλου, γήπεδο ποδοσφαίρου- χόρτο στην οδό Χρυσάφη, γήπεδο ποδοσφαίρου χωμάτινο στα όρια με το Δήμο Αργυρούπολης ([www. cityof ilioypolis.gr](http://www.cityofilioypolis.gr)).

Στο δήμο υπάρχουν και **τρεις ποδοσφαιρικές ομάδες**: ο Χαραυγιακός, ο Α.Π.Ο. Φωστήρας και Γ.Σ.Ηλιούπολης.

Το **δημοτικό κολυμβητήριο** Ηλιούπολης κατασκευάστηκε σε οικόπεδο 6,5 στρεμμάτων δίπλα στο αθλητικό κέντρο πανοράματος. Οι εγκαταστάσεις του είναι ενταγμένες στο φυσικό περιβάλλον της, καθώς από τη μελέτη του έργου αξιοποιήθηκαν οι υψομετρικές διαφορές της περιοχής.

Ο σχεδιασμός των αθλητικών, των κτιριακών εγκαταστάσεων και του μηχανολογικού εξοπλισμού, έγιναν από τις ειδικές υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού. Η δαπάνη κατασκευής του έργου καλύφθηκε από το

πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων που διαχειρίζεται η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού μέσω του ΕΠΤΑ. Το έργο ολοκληρώθηκε το 2002.

Στην περιοχή «Χαλικάκι» σε μια έκταση 65 στρεμμάτων υλοποιούνται έργα διαμόρφωσης **αθλητικών εγκαταστάσεων**, χώρων αναψυχής και κοινωνικής πρόνοιας (Παράρτημα). Το αθλητικό κέντρο στο Χαλικάκι αποτελείται από στίβο ολυμπιακών προδιαγραφών με δυο σκάμματα για μήκος, 1 βαλβίδα περιφραγμένη για δίσκο και σφύρα και 2 βαλβίδες για σφαίρα. Το έργο έχει χρηματοδοτηθεί από το Β΄ ΚΠΣ, από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού και η χρηματοδότηση του θα ολοκληρωθεί με χρηματοδότηση από το Γ΄ΚΠΣ.

Ο Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Ηλιούπολης οργανώνει κάθε χρόνο την εκδήλωση «**Αθλητισμός για όλους**», κατά την διάρκεια του Ιουνίου στο Α΄ Κλειστό Γυμναστήριο. Μέσα από το πρόγραμμα «Αθλητισμός για όλους» εκατοντάδες δημότες όλων των ηλικιών έχουν την δυνατότητα να γυμναστούν και να αθληθούν σε αθλητικές δραστηριότητες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες τους, εξασφαλίζοντας καλύτερη σωματική κατάσταση και υγεία.

Το 2003 πραγματοποιήθηκε από τον Αθλητικό Οργανισμό Δήμου Ηλιούπολης, κατά την διάρκεια του Ιουνίου και του Ιουλίου το πρόγραμμα «**Αθλητικές Διακοπές**» με την συμμετοχή 210 μαθητών, το οποίο και καθιερώθηκε. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχουν μαθητές δημοτικού και γυμνασίου οι οποίοι συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες (κολύμβηση, water polo, tae kwon do, μπάσκετ, γενική γυμναστική κλπ.) στις αθλητικές εγκαταστάσεις του δήμου, υπό την επίβλεψη προπονητών και παιδαγωγών, καθώς και σε ομαδικά παιχνίδια και περιβαλλοντικές δραστηριότητες.

5.6. Δ.Ε.Π.Α.ΗΛ.

Τα αρχικά ΔΕΠΑΗΛ αντιστοιχούν στην Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Δήμου Ηλιούπολης, η οποία ιδρύθηκε το 1992, ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Σύμφωνα με το ΦΕΚ 496/Β/31-07-1992 οι σκοποί της ΔΕΠΑΗΛ είναι:

- ✓ Η ουσιαστική και ολοκληρωμένη πολιτισμική ανάπτυξη της Ηλιούπολης.
- ✓ Η καλλιέργεια σε βάθος της καλλιτεχνικής ευαισθησίας και της αγάπης για τις τέχνες.
- ✓ Η προστασία της εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας.
- ✓ Η αναγωγή των πολιτιστικών πνευματικών και καλλιτεχνικών αγαθών σε οργανικά στοιχεία της καθημερινής ζωής

- ✓ Η ενεργητική και συνειδητή συμμετοχή των πολιτών στην πολιτιστική ζωή της πόλης.
Οι επιμέρους στόχοι της ΔΕΠΑΗΛ είναι:
- ✓ Η συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα της Ηλιούπολης, για την από κοινού προώθηση πολιτιστικών, πνευματικών, παιδαγωγικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών και αθλητικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες να συνδυάζονται με ένα σύνολο επιμορφωτικών πρωτοβουλιών, όπως σύλλογοι γονέων, σεμινάρια επιμορφωτικού προσανατολισμού, σεμινάρια παιδαγωγικού περιεχομένου κ.λ.π.
- ✓ Δημιουργία πολιτιστικής υποδομής.
- ✓ Διάδοση και ανάπτυξη καλλιτεχνικής παιδείας στους τομείς: μουσική, χορού, κινηματογράφου, θεάτρου κ.λ.π.
- ✓ Συνεργασία με πολιτιστικούς φορείς και ερασιτεχνικά συγκροτήματα της περιοχής ή συλλόγους.
- ✓ Η υλοποίηση κοινοτικών και εθνικών προγραμμάτων εκπαιδευτικού, επιμορφωτικού χαρακτήρα.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών και στόχων η ΔΕΠΑΗΛ συνεισφέρει στην οργάνωση και χρηματοδότηση των εκδηλώσεων «Τέχνη και Πολιτισμός» καθώς και σε άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, οργάνωση σεμιναρίων ή εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Επιπλέον η ΔΕΠΑΗΛ έχει την ευθύνη της αξιοποίησης και της εκμετάλλευσης των ειδικών για πολιτιστικούς σκοπούς, χώρων ιδιοκτησίας του Δήμου για την ψυχαγωγία και την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των δημοτών και ιδιαίτερα των νέων αλλά και των ατόμων της τρίτης ηλικίας (Ηλιοπούλου- Χόρμοβα, 1999).

Επιπλέον, η ΔΕΠΑΗΛ αναπτύσσει δραστηριότητες στους παρακάτω τομείς:

- Στην λειτουργία των δυο δημοτικών αναψυκτηρίων Άλσους και Προφήτη Ηλία και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα σε αυτά.
- Στα πιλοτικά προγράμματα απογευματινής λειτουργίας Βρεφονηπιακού σταθμού.
- Δημιουργικής απασχόλησης μαθητών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Στο πρόγραμμα «ψυχολόγοι στα σχολεία».
- Στην λειτουργία του Δημοτικού κέντρου φροντίδας ηλικιωμένων «Η Αγία Ταβιθά» ([www. cityof ilioupolis. gr](http://www.cityofilioupolis.gr)).

5.7. Θεατρικό Εργαστήρι.

Το θεατρικό εργαστήρι του Δήμου λειτουργεί στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του πολιτιστικού κέντρου, από το 1993. Μέχρι σήμερα, από τις δύο ομάδες του για παιδιά και για

φοιτητές ενήλικες έχουν περάσει περισσότεροι από 300 νέοι της πόλης. Προσφέρει σε επαγγελματικό επίπεδο θεατρική εκπαίδευση, θεατρική αγωγή και ποιοτική ψυχαγωγία στους δημότες, με τις παραστάσεις του.

Το θεατρικό εργαστήριο ετοιμάζει κάθε χρόνο παραστάσεις που παρουσιάζει στο κοινό, στα πλαίσια των εκδηλώσεων του φεστιβάλ «Τέχνη και Πολιτισμός» και σε άλλες παραστάσεις. Από τις παραστάσεις αυτές ξεχωρίζουν: οι «Θεσμοφοριάζουσες» του Αριστοφάνη, το «Διπλανό κρεβάτι» του Μ. Κορέ, «Εν πόλεμο» και «Τραγουδώντας τον πόλεμο» με μουσική του Σπανουδάκη το οποίο παρουσιάστηκε και στο Νόβι Σαντ, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της αδερφοποίησης το 1995.

Στη σχολή θεάτρου διδάσκονται ιστορία θεάτρου, υποκριτική, ορθοφωνία, κινησιολογία, χορόδραμα, αυτοπειθαρχία, ενεργοποίηση φαντασίας, θεατρικό παιχνίδι. Τα μαθήματα αυτά αποτελούν παράλληλα καλή προετοιμασία για όσους θέλουν να ασχοληθούν επαγγελματικά με το θέατρο (Ευώνυμος, 2001).

5.8. Πολιτιστικό Κέντρο και άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες.

Το 1993, εγκρίθηκε η συγχώνευση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ηλιούπολης σε ενιαίο νομικό πρόσωπο για τους εξής σκοπούς:

- Να μελετάει και να παρακολουθεί τα πολιτιστικά δρώμενα που λαμβάνουν χώρα στο Δήμο.
- Να συμβάλλει στην διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής του Δήμου.
- Να διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- Να λειτουργεί τη Δημοτική Βιβλιοθήκη.
- Να συντονίζει το ετήσιο «Μαθητικό Φεστιβάλ».
- Να εποπτεύει και να χρηματοδοτεί τα τμήματα καλλιτεχνικής δημιουργίας και επιμόρφωσης όπως είναι τα τμήματα ζωγραφικής, αγιογραφίας, θεατρικό, μουσικής, χορωδίες κ.ά.

Στον τομέα των πολιτιστικών δρώμενων το Νομικό πρόσωπο Βιβλιοθήκη – Πνευματικό Κέντρο είναι το κύριο όργανο χάραξης και εφαρμογής της αντίστοιχης δημοτικής πολιτικής.

Από το 2001 έχει συγκροτηθεί ο Όμιλος Λογοτεχνών Ηλιούπολης με την μορφή αστικής εταιρίας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και έχει μέλη 20 περίπου λογοτέχνες που έχουν εκδώσει ένα ή περισσότερα βιβλία. Ο Όμιλος Λογοτεχνών Ηλιούπολης συμμετέχει στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης και πραγματοποιεί συναντήσεις με μαθητές του Δήμου Ηλιούπολης στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του πολιτιστικού κέντρου. Έχουν προγραμματιστεί και άλλες δραστηριότητες εκ μέρους του Ομίλου όπως παρουσιάσεις του λογοτεχνικού έργου των μελών του, εκδόσεις βιβλίων κ.ά. (Βοικλής, 2004).

Εδώ και 14 χρόνια πραγματοποιούνται οι «Πολιτιστικές και Αθλητικές Συναντήσεις Μαθητών Ηλιούπολης», από τις αρχές Μαΐου έως τα τέλη Ιουνίου. Στο πρόγραμμα των εκδηλώσεων περιλαμβάνονται δεκάδες θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις και παρουσιάσεις παραδοσιακών και σύγχρονων χωρών, καθώς και εκθέσεις ζωγραφικής και χειροτεχνίας, αλλά και εργασιών σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος. Τις εκδηλώσεις αυτές ετοιμάζουν σε όλη την διάρκεια της σχολικής χρονιάς οι μαθητές όλων των σχολείων του Δήμου, από τα νηπιαγωγεία μέχρι τα Λύκεια, δημόσια και ιδιωτικά, με την υποστήριξη του Πολιτιστικού Κέντρου Δήμου Ηλιούπολης.

Έχουν καθιερωθεί επίσης οι ετήσιες «Χειμερινές Συναντήσεις» οι οποίες αποτελούν ένα θεσμό πολιτιστικών εκδηλώσεων. Οι «Χειμερινές Συναντήσεις» διοργανώνονται από την ΔΕΠΑΗΛ και το Πολιτιστικό Κέντρο – Δημοτική Βιβλιοθήκη με την συνεργασία σχολείων του Δήμου, μουσικών καλλιτεχνών, συγγραφέων, ποιητών, μαθητικών χορωδιών, θεατρικών ομάδων, την Κινηματογραφική Λέσχη, των ΚΑΠΗ κ.ά. Οι εκδηλώσεις αυτές λαμβάνουν χώρα σε αίθουσες τελετών σχολείων, στην Δημοτική Βιβλιοθήκη, σε ειδικούς χώρους ιερών ναών, στο Δημοτικό αναψυκτήριο και σε άλλους χώρους.

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο Δήμο Ηλιούπολης προσθέτουν ποιότητα ζωής στους κατοίκους της πόλης, δίνουν την ευκαιρία για την ανάδειξη ιδιαίτερων ικανοτήτων και ταλέντων, ενθαρρύνουν την ανάδειξη ηγετικών ικανοτήτων, συμβάλλουν στη γόνιμη και κοινωνικά επιθυμητή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και δημιουργούν φιλικούς δεσμούς, που είναι ιδιαίτερα αναγκαίοι για την κοινωνική βιώσιμη ανάπτυξη.

Συμπερασματικά, στα πολιτιστικά και στα αθλητικά δρώμενα στα πλαίσια του Δήμου Ηλιούπολης διακρίνεται η πολυμορφία και ταυτόχρονα η προσπάθεια διατηρήσεις των πολιτιστικών στοιχείων και η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου

μέσω του αθλητισμού, τόσο από την πλευρά του Δήμου, που συμβάλλει συνειδητά στην αναβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου και των αθλητικών προγραμμάτων και υποδομών, όσο και από την πλευρά των κατοίκων που ανταποκρίνονται με την συμμετοχή και την συμβολή τους.

6.ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

Ο κοινωνικός παράγοντας αποτελεί συνιστώσα της έννοιας βιώσιμη ανάπτυξη και έτσι κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν τα κοινωνικά στοιχεία που διαμορφώνουν την ποιότητα ζωής των πολιτών του Δήμου Ηλιούπολης.

6.1. Εκπαίδευση.

Όσον αφορά τα εκπαιδευτικά μεγέθη του **δημόσιου τομέα** ο Δήμος έχει: 22 Δημοτικά σχολεία, 24 Νηπιαγωγεία, 8 Γυμνάσια, 5 Ενιαία Λύκεια, 2 Τ.Ε.Ε., 1 Ειδικό σχολείο, 7 δημόσιους Παιδικούς Σταθμούς και 2 Βρεφονηπιακούς Σταθμούς.

Όσον αφορά τα εκπαιδευτικά μεγέθη του **ιδιωτικού τομέα** στο Δήμο Ηλιούπολης λειτουργούν εξής: 2 ιδιωτικά δημοτικά σχολεία, 5 ιδιωτικοί Παιδικοί Σταθμοί, 3 εργαστήρια ελευθέρων σπουδών, 65 φροντιστήρια ξένων γλωσσών, 2 φροντιστήρια πληροφορικής, 22 φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης και 7 ωδεία (Επαγγελματικός Οδηγός Ηλιούπολης, 2003).

6.1.1. Περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Η ευαισθητοποίηση γύρω από τα θέματα του περιβάλλοντος ούτε αρχίζει ούτε τελειώνει με την τυπική εκπαίδευση. Πολλά τμήματα της κοινωνίας μας, όπως η οικογένεια, η θρησκεία, η τοπική κοινωνία, οι φίλοι, τα ΜΜΕ, η πολιτεία κ.ά. σχηματίζουν τις στάσεις και τις γνώσεις γύρω από το περιβάλλον. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση δεν είναι μόνο οικολογική γνώση, αλλά είναι και η ικανότητα ανάπτυξης της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας. Γίνονται έτσι αντιληπτές οι αιτίες που υπάρχουν πίσω από τα περιβαλλοντικά προβλήματα και ακολουθεί μια δέσμευση σε ένα σύστημα αξιών που συμβάλλει στην βιώσιμη ανάπτυξη της κοινωνίας και τη διατήρηση αρμονίας με τη φύση. Η οικολογική κρίση είναι απόρροια του είδους των σχέσεων που έχει αναπτύξει ο άνθρωπος με το περιβάλλον, τους άλλους ανθρώπους και της σχέσης με τον εαυτό του.

Η ανάπτυξη περιβαλλοντικών αξιών στο σχολικό περιβάλλον διασφαλίζει την ύπαρξη δυναμικής προοπτικής για το μέλλον σε συνδυασμό με το γενικότερο οραματισμό για βιώσιμες επιλογές.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα και κατ' επέκταση η αναζήτηση ποιότητας ζωής, για να αντιμετωπιστούν ριζικά πρέπει να επανεξεταστεί ο τρόπος λήψης των αποφάσεων, να διασαφηνιστούν τα συστήματα αξιών, οι στάσεις και οι συμπεριφορές. Αντίθετα, η αποφυγή

συζήτησης των αξιών στηρίζει και διατηρεί την υπάρχουσα κατάσταση και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, ανθρώπινου και φυσικού (Γκούσια, 2002).

Ο Δήμος της Ηλιούπολης στην επιδίωξη του να αναπτύξει το πράσινο μέσα στα όρια της πόλης αλλά και στο περιαστικό χώρο εφαρμόζει προγράμματα αναδάσωσης με σκοπό να αναπτύξει περιβαλλοντική συνείδηση στα παιδιά από τα πρώτα μαθητικά χρόνια.

Κάθε χρόνο από τις αρχές Οκτώβριο μέχρι τέλη Μαρτίου σε συνεργασία με τους διευθυντές των σχολείων τα παιδιά της Ηλιούπολης φυτεύουν και «υιοθετούν» τουλάχιστον ένα δέντρο στις επανειλημμένα αποτεφρωμένες πλαγιές του Υμηττού.

Τα νηπιαγωγεία του Δήμου εφαρμόζουν προγράμματα περιβαλλοντικής αγωγής σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Για παράδειγμα το 2000 πεντάχρονα και εξάχρονα παιδιά του 10^{ου} Νηπιαγωγείου μαζί με τις δασκάλες και τους γονείς που δραστηριοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος «το άλσος της γειτονιάς μου». Καθάρισαν τα σκουπίδια από το άλσος της οδού Καλαβρύτων, τοποθέτησαν πινακίδες με τις οποίες προτρέπουν τους επισκέπτες να διατηρούν την καθαριότητα και να φροντίζουν το άλσος. Τα παιδιά αυτά μαζί με τα παιδιά του 1^{ου} Νηπιαγωγείου πήραν μέρος στην αναδάσωση του Υμηττού.

Τα παιδιά του Β΄ Βρεφονηπιακού Σταθμού του Δήμου τον Απρίλιο του 2000 φύτεζαν δεκάδες λουλούδια στα παρτέρια του Σταθμού και τα φρόντιζαν τους επόμενους μήνες. Στόχος αυτής της ενέργειας ήταν μέσα από την δημιουργική απασχόληση τα παιδιά να αγαπήσουν το περιβάλλον, να μάθουν να προσέχουν τη φύση και να δημιουργούν μέσα σε αυτή. Επίσης η δραστηριότητα αυτή έφερε τα παιδιά σε επαφή με φυσικά υλικά και τις αλληλεπιδράσεις τους δηλαδή το χώμα, το νερό, τα έντομα, τον αέρα και τον ήλιο με σκοπό να παρατηρήσουν τον κύκλο ζωής των φυτών (Ευώνυμος 7, 2000).

Εκτός από τα παραπάνω παραδείγματα αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές από τις σχολικές μονάδες του Δήμου Ηλιούπολης έχουν γίνει κατά καιρούς προσπάθειες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης του ευρύτερου συνόλου του Δήμου σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα που συναντώνται στο Δήμο όπως είναι η καταστροφή του δάσους από τις πυρκαγιές και το ρέμα της Πικροδάφνης κ.ά. Επιπλέον τα σχολεία του Δήμου συνεργάζονται και με τους σχετικούς αρμόδιους φορείς για περιβαλλοντικά ζητήματα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συνεργασία σχολείων του Δήμου με την WWF στην υλοποίηση του προγράμματος φύτευσης στα προαύλια των σχολείων.

6.1.2. Πάρκο κυκλοφορικής αγωγής.

Με προγραμματισμένη σύμβαση που υπεγράφη μεταξύ του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών και του Δήμου Ηλιούπολης, κατασκευάσθηκε το πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής. Πρόκειται για ένα έργο εκπαιδευτικής υποδομής που καλύπτει σχεδόν όλες τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι ενήλικες, στις καθημερινές τους μετακινήσεις τους στις πόλεις, κυκλοφορώντας πεζοί ή με οχήματα. Στους ειδικά διαμορφωμένους χώρους του με το απαιτούμενο εξοπλισμό και προσωπικό, αποκτούν κυκλοφοριακή αγωγή τα παιδιά και οι νέοι του δήμου Ηλιούπολης αλλά και των γειτονικών δήμων (Ευώνυμος 7, 2001).

6.2. Ιατρική υποδομή.

Στο Δήμο Ηλιούπολη δεν υπάρχει νοσοκομείο και έτσι οι κάτοικοι σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, εξυπηρετούνται από το Νοσοκομείο της Βούλας, Σωτηρία, το Γενικό Κρατικό και τα υπόλοιπα νοσοκομεία της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας.

Στην πλατεία του Παλαιών Πατρών Γερμανού υπάρχει μια σύγχρονη μονάδα του ΙΚΑ, όπου απασχολούνται ιατροί όλων των ειδικοτήτων. Σε αυτό το κτιριακό συγκρότημα ο Δήμος Ηλιούπολης προτίθεται να δημιουργήσει μονάδα πρώτων βοηθειών, 24ωρης λειτουργίας για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών.

Ο Δήμος Ηλιούπολης απασχολεί ιατρούς στα ΚΑΠΗ, στο Κέντρο Φροντίδας Ηλικιωμένων «Αγ. Ταβίθα». Στα ΚΑΠΗ υλοποιούνται: ηλεκτροκαρδιογραφικός έλεγχος, έλεγχος σακχάρου, χοληστερίνης, μέτρηση πίεσης, σφυγμών και θερμοκρασίας. Εκτελούνται επίσης ενέσιμες θεραπείες, εμβόλια και αλλαγές τραυμάτων. Επιπροσθέτως για τους καλοκαιρινές μήνες προσφέρονται κλιματιζόμενες αίθουσες για την προστασία από τον καύσωνα των ευπαθών ομάδων

Επίσης ο Δήμος διαθέτει γιατρό για την εξυπηρέτηση των δημοτικών υπαλλήλων και λειτουργεί ειδική μονάδα Alzheimer για τους δημότες ηλικίας άνω των 60 ετών.

Στο Δήμο λειτουργούν τα εξής **ιδιωτικά ιατρεία**: 2 αγγειολογικά χειρουργικά, 2 ακτινολογικά, 1 ιατρείο αλλεργιών, 1 αφροδισιολογικό, 1 ιατρείο βελονισμού, 2 γαστρεντερολογικά – ηπατικά, 4 ιατρεία δερματολόγων, 4 διαιτολόγων, 9 καρδιολογικά, 1 ηλεκτρομυογραφικό, 2 διαγνωστικά κέντρα, 1 κέντρο ανάπτυξης και αποκατάστασης επικοινωνίας, 2 κυτταρολογικά, 9 γυναικολογικά, 5 μικροβιολογικά εργαστήρια, 13 μικροβιολογικά ιατρεία, 84 οδοντιατρικά, 5 εργαστήρια οδοντοτεχνικά, 1 ορθοδοντικό, 7 ορθοπεδικά, 1 ουρολογικό, 7 οφθαλμιατρεία, 14 παθολογικά, 9 παιδιατρικά, 4

πνευμονολογικά και 3 νευρολογικά. Στο Δήμο λειτουργούν επίσης και 82 φαρμακεία (Επαγγελματικός Οδηγός Ηλιούπολης, 2003).

Το Γραφείο Κοινωνικής Υποστήριξης του Δήμου διατηρεί τράπεζα αίματος και διοργανώνει εθελοντική αιμοδοσία δυο φορές το χρόνο, μια το Νοέμβριο και μια το Ιούνιο. Η αιμοδοσία στα πλαίσια του Δήμου αποτελεί θεσμό και η ανάληψη αυτής της πρωτοβουλίας βασίζεται στην ιδέα της κοινωνικής αλληλεγγύης και του εθελοντισμού.

6.3. Κοινωνική Μέριμνα.

6.3.1. Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι».

Η υπηρεσία του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι» παρέχει σημαντικές κοινωνικές υπηρεσίες σε πλήθος μοναχικών ηλικιωμένων που επιθυμούν να μένουν σπίτι τους και όχι στα ΚΑΠΗ. Η υπηρεσία αυτή προσφέρει ψυχολογική υποστήριξη και οικογενειακή βοήθεια με κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές και οικογενειακούς βοηθούς στους ηλικιωμένους του Δήμου για να απολαμβάνουν τον σεβασμό και την εκτίμηση που δικαιούνται (www.cityofilioypolis.gr).

Το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι» ξεκίνησε με την υποστήριξη του Υπουργείου Υγείας- Πρόνοιας το 1999 και καλύπτει μοναχικούς και ανήμπορους ηλικιωμένους. Τα άτομα που καλύπτονται από το πρόγραμμα, δέχονται την επίσκεψη της ομάδας, τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Στην διάρκεια της επίσκεψης δέχονται τις φροντίδες στην ατομική καθαριότητα και υγιεινή τους, στο καθάρισμα του σπιτιού, στις αγορές τους, την πληρωμή των λογαριασμών τους κλπ (Βοϊκλής, 2000).

6.3.2. Στήριξη της τρίτης ηλικίας μέσω των ΚΑΠΗ.

Στα τρία παραρτήματα των ΚΑΠΗ του Δήμου Ηλιούπολης προσφέρονται σπουδαίες υπηρεσίες ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης και συμβουλευτικής απόμων,

οικογενειών και ομάδων. Το Α΄ παράρτημα βρίσκεται στην οδό Αμερικής 12 και Ιάσονος στην Κάτω Ηλιούπολη, το Β΄ παράρτημα εδρεύει στην οδό Παναγούλη 37 στην Αγ. Μαρίνα και το Γ΄ παράρτημα βρίσκεται στην διεύθυνση Πανταζή 23 και Ήβης στον Άγιο Κωνσταντίνο. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται σε αυτά είναι:

- **Κοινωνική μέριμνα.** Αφορά κοινωνική υποστήριξη και ψυχολογική συμβουλευτική σε ομάδες ενδιαφέροντος και απασχόλησης.
 - ο Στο Α΄ παράρτημα οργανώνονται ομάδες χορωδίας, γυμναστικής, χορού, εκδρομών, βιβλίων και αλληλεγγύης,
 - ο στο Β΄ παράρτημα ομάδες χορού, μουσικής, κοπτικής – ραπτικής, γυμναστικής, Εκμάθησης κοπτικής – ραπτικής σε νέους, προαγωγή υγείας, συνεργασίας με 1^η ηλικία και εκδρομές.
 - ο Και στο παράρτημα Γ΄ οργανώνονται ομάδες θεάτρου, γυμναστικής και εκδρομών.
- **Ομάδες Εργοθεραπείας.**
 - ο Στο Α΄ παράρτημα πραγματοποιούνται κατασκευές με χάντρες, δέρμα, γύψο, πλέξιμο και κέντημα.
 - ο Στο Β΄ παράρτημα λαμβάνουν χώρα εκδηλώσεις ζωγραφικής σε γυαλί και υφάσματα, κατασκευές με πηλό και γύψο.
 - ο Στο Γ΄ παράρτημα οργανώνονται εκδηλώσεις ζαχαροπλαστικής με κομπόστες, μαρμελάδες και γλυκά του κουταλιού.
- **Ψυχαγωγία.**

Η ψυχαγωγία που προσφέρεται στα ΚΑΠΗ αφορά: εκδρομές, περιπάτους, επισκέψεις σε μουσεία, εκθέσεις, αρχαιολογικούς χώρους, θέατρα, συμμετοχή σε διαγωνισμούς 3^{ης} ηλικίας, πανελλήνια πολιτιστικά φεστιβάλ, συμμετοχή των ομάδων χορωδίας, χορού και θεάτρου στο «Τέχνη και Πολιτισμός» Δήμου Ηλιούπολης (Πολιτιστικό διήμερο στον κύκλο ερασιτεχνικής δημιουργίας).
- **Φυσικοθεραπεία.**

Από τις υπηρεσίες του Δήμου παρέχονται φυσικοθεραπείες με παραπεμπτικό γιατρού, ανεξάρτητα από ασφαλιστικό ταμείο με πρόταξη σε άπορους, ανασφάλιστους και Ο.Γ.Α.
- **Ιατρία – Νοσηλευτική υπηρεσία.**

Και στα τρία παραρτήματα των ΚΑΠΗ γράφονται συνταγές όλων των ασφαλιστικών ταμείων και εκτελούνται προγράμματα Προληπτικής Ιατρικής και Αγωγής Υγείας.

Υλοποιούνται επίσης ηλεκτροκαρδιογραφικός έλεγχος, έλεγχος σακχάρου, χοληστερίνης, μέτρηση πίεσης, σφυγμών και θερμοκρασίας. Εκτελούνται επίσης ενέσιμες θεραπείες, εμβόλια, αλλαγές τραυμάτων και εκπαιδευτικά προγράμματα προαγωγής της υγείας. Επιπροσθέτως για τους καλοκαιρινές μήνες προσφέρονται κλιματιζόμενες αίθουσες για την προστασία από τον καύσωνα των ευπαθών ομάδων. Τέλος τα παραρτήματα των ΚΑΠΗ παραμένουν ανοικτά όλη μέρα στις εργάσιμες μέρες.

Στο Δήμο λειτουργεί και ειδικό κέντρο φροντίδας ηλικιωμένων με την ονομασία Αγ.Ταβιθά που υποστηρίζεται ταυτόχρονα και από Φιλανθρωπική Ένωση και τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης του Δήμου. Ο σκοπός του κέντρου είναι κοινωνικός και πολιτιστικός και αφορά στην αντιμετώπιση προβλημάτων διαβίωσης ηλικιωμένων που στερούνται τη φροντίδα της οικογένειας. Ειδικότερα περιλαμβάνει την παροχή στέγης, διατροφής και ιατροφαρμακευτικής βοήθειας. Η ψυχαγωγία που προσφέρεται επιτρέπει τους ηλικιωμένους να συμμετέχουν ενεργά σε δραστηριότητες όπως: χριστουγεννιάτικο πάρτι, χορωδίες, χορευτικό, εκδρομές και συμμετοχή τις πολιτιστικές εκδηλώσεις του δημοτικού άλσους με αποτέλεσμα να αποτρέπεται η μοναξιά. Το κέντρο είναι στελεχωμένο από κοινωνική λειτουργό, νοσηλεύτρια, οικογενειακή βοηθό, προσωπικό κουζίνας και καθαριότητας (www.cityofilioupolis.gr).

Το Κέντρο Φροντίδας Ηλικιωμένων αποτελεί την εξέλιξη της Φιλανθρωπικής Ένωσης που ιδρύθηκε στην περίοδο της Γερμανικής κατοχής με σκοπό να προσφέρει βοήθεια στους κυνηγημένους από τους Γερμανούς, στις χήρες και τα ορφανά του πολέμου (Ευώνυμος 4, 2000).

6.3.3. Συμβούλιο πρόληψης εγκληματικότητας.

Για την πρόληψη εγκληματικών ενεργειών στο Δήμο Ηλιούπολης, συγκροτήθηκε ειδικό συμβούλιο. Το Συμβούλιο πρόληψης εγκληματικότητας συγκροτήθηκε το 2000 από 15 μέλη των ανώτερων δικαστικών και σωμάτων ασφαλείας της πόλης καθώς και νομικοί, κοινωνικοί επιστήμονες, γιατροί κ.ά. Λειτουργεί με απόφαση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης της 30/4/2000. Οι στόχοι του καλύπτουν τους τομείς έρευνας των φαινομένων παραβατικότητας, που εντοπίζονται στην πόλη και την κοινωνική παρέμβαση για την πρόληψη τους. Για την επίτευξη των στόχων αυτών το συμβούλιο συνεργάζεται με όλες τις αρμόδιες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες, με την εκπαιδευτική κοινότητα, τους κοινωνικούς φορείς της πόλης και με τους πολίτες συλλογικά ή ατομικά. Βασικές πλευρές της δραστηριότητας του είναι:

- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.
- Η κατάθεση προτάσεων προς τις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς.
- Ο συντονισμός των δράσεων που αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο.
- Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε οικογένειες και σε άτομα που αντιμετωπίζουν σχετικά προβλήματα.
- Η υποστήριξη ατόμων που αντιμετωπίζουν τις συνέπειες παραβατικής συμπεριφοράς τους (πρώην χρήστες ναρκωτικών, αποφυλακισμένους κλπ.) και κυρίως στην προσπάθεια επανένταξής τους.
- Τα σχετικά προβλήματα που παρουσιάζονται στα σχολεία και στους χώρους που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους οι νέοι.

Στις συνεδριάσεις του συμβουλίου παρουσιάζονται στοιχεία ερευνών που αφορούν την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τη χρήση ναρκωτικών ουσιών, τα περιστατικά κλοπών που καταγράφονται στο Αστυνομικό τμήμα Ηλιούπολης και οποιοδήποτε αφορά περιστατικά εγκληματικών ενεργειών. Τις συνεδριάσεις αυτές μπορούν να παρακολουθήσουν και να καταθέσουν τις προτάσεις τους οι εκπρόσωποι των κοινωνικών φορέων και κάθε πολίτης (Ευώνυμος 7, 2000).

Το Συμβούλιο πρόληψης εγκληματικότητας συνεργάζεται με την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου με στόχο το συντονισμό και την συμπλήρωση των σχετικών προγραμμάτων, που ήδη υλοποιούνται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της. Σ' αυτά περιλαμβάνονται:

- Τα προγράμματα «Ψυχολόγοι στα σχολεία» και «Ατομική Συμβουλευτική», που λειτουργούν δέκα περίπου χρόνια στο πλαίσιο των κοινωνικών προγραμμάτων του Δήμου και εξυπηρετεί μαθητές όλων των σχολικών βαθμίδων.
- Το Διαδημοτικό Κέντρο Πρόληψης Ουσιών (Ναρκωτικών), που λειτουργεί με την συνεργασία της Νομαρχίας και των Δήμων Δάφνης και Υμηττού καθώς και
- το Συμβουλευτικό Κέντρο για το πρόβλημα των ναρκωτικών, που συγκροτείται με την συνεργασία του Δήμου Ηλιούπολης και της OKANA (Ευώνυμος 7, 2000).

6.3.4. Ψυχολόγοι στα σχολεία – πρόληψη ουσιών.

Το πρόγραμμα **Ψυχολόγοι στα Σχολεία** καλύπτει όλες τις κλίμακες της εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) στο Δήμο Ηλιούπολης. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε ως επιδοτούμενο πρόγραμμα αλλά πλέον λειτουργεί με χρηματοδότηση από τον Δήμο. Στόχος του προγράμματος είναι να βοηθήσει παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς στην αντιμετώπιση προβλημάτων κοινωνικής προσαρμογής. Το πρόγραμμα υλοποιείται με τακτικές επισκέψεις των ψυχολόγων στα σχολεία και με προσωπικές ή ομαδικές συναντήσεις. Υπάρχει παράλληλα ειδικός χώρος όπου μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να εξυπηρετηθούν από το πρόγραμμα αυτό στο κέντρο πρόληψης ουσιών.

Το πρόγραμμα πρόληψης εξαρτησιογόνων ουσιών εφαρμόζεται στο διαδημοτικό **κέντρο πρόληψης χρήσης ουσιών** που λειτουργεί για τους Δήμους Ηλιούπολης και Υμηττού σε συνεργασία με το OKANA και την Νομαρχία (Βοϊκλής, 2004).

Η σύμβαση μεταξύ των δύο Δήμων Ηλιούπολης και Υμηττού, σε συνεργασία με τον OKANA και τη Νομαρχία για την λειτουργία αυτού του κέντρου, υπογράφηκε στις 30 Ιουλίου 2002. Το Κέντρο Πρόληψης είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία, ιδιωτικού δικαίου. Στο διοικητικό συμβούλιο συμμετέχουν αντιπρόσωποι από την Νομαρχία και το Δήμο Υμηττού, ενώ την επιστημονική εποπτεία έχει ο OKANA.

Το Κέντρο Πρόληψης στελεχώνεται από κατάλληλα εκπαιδευμένο στην πρόληψη επιστημονικό προσωπικό και συγκεκριμένα από 4 επιστημονικά στελέχη. Στόχος του Κέντρου είναι η εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης που αποσκοπούν στην σωματική, ψυχική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του ανθρώπου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ανάδειξης και ενίσχυσης των λειτουργικών στοιχείων της προσωπικότητας του ατόμου και της αναδόμησης των βασικών κοινωνικών θεσμών.

Οι δραστηριότητες του Κέντρου Πρόληψης αφορούν την εφαρμογή προγραμμάτων πρωτογενούς πρόληψης σε μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς και ευρύτερες κοινωνικές ομάδες. Σκοπός των προγραμμάτων αυτών η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικού και υποστηρικτικού χαρακτήρα σε γονείς, εφήβους και κάθε εθελοντικά προσερχόμενο άτομα. Επίσης στο Κέντρο Πρόληψης ενημερώνονται τα εξαρτημένα άτομα και οι οικογένειες τους για τα υπάρχοντα θεραπευτικά προγράμματα. Τέλος, μέρος των δραστηριοτήτων του Κέντρου είναι η ευαισθητοποίηση ατόμων και φορέων για την δημιουργία δικτύου συνεργατών πρόληψης (Ευώνυμος, 2003).

6.4. Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Γενικά τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών είναι υπηρεσιακές μονάδες που έχουν ως σκοπό να περιορίσουν τις μετακινήσεις των συναλλασσομένων με τη διοίκηση πολιτών, από γραφείο σε γραφείο και από υπηρεσία σε υπηρεσία. Οι υπηρεσίες περιορισμού των διαδρομών μπορεί να επιλαμβάνονται υποθέσεων από τη υποβολή της σχετικής αίτησης μέχρι την ικανοποίησή του, για τις οποίες υποθέσεις συναρμόδιες είναι υπηρεσιακές μονάδες Διευθύνσεις και Τμήματα ενός φορέα π.χ. Δήμος, Νομαρχία ή δικτύου φορέων όπως Υπουργείο, Νομαρχία, ή Ν.Π.Δ.Δ.

Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών του Δήμου Ηλιούπολης λειτουργεί 12 ώρες καθημερινά και προσφέρει πολύτιμη βοήθεια στους Δημότες και σε αλλοδαπούς. Στόχος του Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών της Ηλιούπολης σε πρώτη φάση είναι να ενημερώσει αλλά και να εξυπηρετήσει σχετικά με τις αρμοδιότητες του Δήμου και επιπλέον να εκδίδει διάφορα πιστοποιητικά στους Δημότες εύκολά χωρίς να περιφέρονται από γραφείο σε γραφείο για μια υπογραφή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συνεισφέρει στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου των Δημοτών και στην αποφυγή της ταλαιπωρίας τους.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η πορεία της δημιουργίας των ΚΕΠ στην Ελλάδα και η μορφές εξυπηρέτησης που προσφέρουν στους πολίτες: Η ελληνική δημόσια διοίκηση έχει αναπτύξει ένα δίκτυο από πολύπλοκες, δαιδαλώδεις και αρκετές φορές αντιφατικές διαδικασίες, οι οποίες λειτουργούν ανασχετικά ως προς την παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών και ταλαιπωρούν το συναλλασσόμενο πολίτη με μεγάλες χρονοτριβές και πιθανόν οικονομικές επιβαρύνσεις, δημιουργώντας ταυτόχρονα κρίση εμπιστοσύνης στο κράτος .

Οι μορφές που μπορεί να λάβει μια υπηρεσία Περιορισμού των Διαδρομών είναι οι παρακάτω: εξυπηρέτηση από ένα κτίριο (Κέντρο δημοσίων Υπηρεσιών), εξυπηρέτηση από ένα σημείο, εξυπηρέτηση από ένα πρόσωπο, εξυπηρέτηση κατά ομάδες, εξυπηρέτηση από κάθε σημείο, εξυπηρέτηση μέσω συνεργασίας μέσω Δημόσιων Υπηρεσιών. ([www. Kep.gov.gr](http://www.Kep.gov.gr).)

Στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών εκτελούνται πάνω από 400 διοικητικές διαδικασίες διεκπεραίωσης υποθέσεων μεταξύ Πολιτείας και πολιτών. Οι διοικητικές διαδικασίες που αναλαμβάνουν τα ΚΑΠ ανήκουν στους εξής τομείς:

- Αθλητισμός (Ολυμπιακοί αγώνες 2004)
- Αλιεία – Γεωργία – Κτηνοτροφία – Δάση (άδεια υλοτομίας, γεωργικά μηχανήματα, ΕΛΓΑ).

- Αλλοδαποί – Μειονότητες – Ομογενείς - Πρόσφυγες (άδεια διαμονής πολιτών Ε.Ε., οικονομικοί μετανάστες, Βίζα, Ιθαγένεια, Παλλινιστούντες, Ποινικό Μητρώο, Ποινική Δίωξη).
- Αρχαιότητες (Αρχαιολογικοί χώροι, Μουσεία).
- Αστική κατάσταση (Βάφτιση, Γάμος, Γέννηση, Δημοτολόγιο, Διαβατήρια, Εκλογές, Μητρώα αρρένων, Σύμβαση Χάγης, επισήμανση εγγράφων κ.ά.).
- Άτομα με αναπηρία (ΑΜΕΑ).
- Αυτοκίνητα (Άδεια κυκλοφορίας- οδήγησης, Δακτύλιος, Καύσιμα, Πινακίδες κ.ά.).
- Γενική Διοικητική Πληροφόρηση (Βεβαιώσεις γνησίου υπογραφής, Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας Εθελοντισμού κ.ά.).
- Δημόσια Τάξη (Αστυνομική ταυτότητα, όπλα, εκρηκτικές ύλες κ.ά.)
- Δικαιοσύνη (Διαθήκη , αποφάσεις δικαστηρίων, Σωματεία, Συνεταιρισμοί, Σύλλογοι, Διαταγή πληρωμής κ.ά.)
- Εκπαίδευση (βαθμολογία, ΔΙΚΑΤΣΑ, ΙΕΚ, τίτλοι σπουδών κ.ά.)
- Εμπόριο – Οικονομία (εταιρείες, καταναλωτές, καύσιμα, λαϊκές αγορές, ΟΔΔΥ Α.Ε., συνάλλαγμα, τρόφιμα κ.ά.)
- Ενέργεια, Φυσικοί Πόροι (λατομεία, βιομηχανία, βιοτεχνία, ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, καύσιμα, Υδατικοί πόροι κ.ά.)
- Ενημέρωση – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.
- Εργασία (ΑΣΕΠ, άδειες επαγγέλματος, ΟΑΕΔ, Προκηρύξεις, Συντάξεις κ.ά.)
- Ευρωπαϊκή Ένωση (θέματα υπαλλήλων των κρατών μελών της ΕΕ, άδεια διαμονής πολιτών Ε.Ε.)
- Κατοικία (ΟΕΕ Οργανισμός εργατικής εστίας, ΟΕΚ Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας).
- Κοινωνική Ασφάλιση (ΙΚΑ, ΟΓΑ, Συντάξεις, ΤΑΕ, ΤΑΠΟΤΕ, ΤΕΒΕ, ΤΣΑ, ΤΣΑΥ, ΤΣΜΕΔΕ, υπαλλήλων Δημοσίου).
- Κοινωνική Πρόνοια (Βρεφονηπιακοί σταθμοί, Ηλικιωμένοι, Υιοθεσία, Φιλανθρωπία κ.ά.)
- Ναυτιλία (πλοία, σκάφη, πληρώματα, Ακαδημία Εμπορικής Ναυτιλίας, δύτες).
- Νεολαία (Γενική γραμματεία Νέας Γενιάς).
- Περιβάλλον (Απόβλητα, οριοθέτηση χειμάρρων, ρυακιών, τάφρων, Εστίες ρύπανσης, Προστασία, περιβαλλοντικοί όροι).
- Πολεοδομία (Άδειες εκχέρωσης, αυθαίρετα, κατεδάφιση, μισθώσεις, οικοδομές, ρυμοτομία, σχέδιο πόλης κ.ά.)

- Στρατιωτική θητεία.
- Υγεία (Βιβλιάρια υγείας, Εμβολιασμοί, ΕΟΜ - Εθνικό Κέντρο Μεταμοσχεύσεων, νοσηλεία, φάρμακα κ.ά.)
- Φορολογία (Εισοδήματα, δηλώσεις φυσικών προσώπων 2004).
- Ψυχαγωγία – Τέχνες – Τουρισμός (ΕΟΤ, πολιτισμός, σκάφη).

Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών Ηλιούπολης προσφέρει στους δημότες ταχεία εξυπηρέτηση σε έγγραφα, βεβαιώσεις, αιτήσεις, προκηρύξεις κλπ. σε όλους τους τομείς συναλλαγής με τη δημόσια διοίκηση. Οι κάτοικοι του Δήμου δεν είναι αναγκασμένοι να ταλαιπωρούνται μετακινούμενοι σε γραφεία και δημόσιες διευθύνσεις που μέχρι πρότινος εξυπηρετούσαν με τις υπηρεσίες τους μόνο στις έδρες τους στο κέντρο της Αθήνας. Οι δημότες εκτός από την περιπλάνηση από γραφείο σε γραφείο γλίτωσαν και το δρομολόγιο Αθήνα - Ηλιούπολη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση χρόνου, αποφυγή του άγχους της διαδικασίας διεκπεραίωσης υποθέσεων, την αποφυγή της έκθεσης με τους ρύπους του κέντρου και τη μερική απελευθέρωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης των δρόμων προς την Αθήνα. Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών συνεισφέρει στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της Ηλιούπολης.

6.5. Δημοτική Αστυνομία.

Για την αντιμετώπιση παράνομων ενεργειών που δρουν ανασταλτικά στην ποιότητα ζωής των κατοίκων του Δήμου Ηλιούπολης, το έργο των κρατικών οργάνων ασφαλείας ενισχύεται από την δημοτική αστυνομία.

Η δημοτική αστυνομία αναλαμβάνει την περιφρούρηση κοινόχρηστων χώρων και εκτελεί κυκλοφοριακές επεμβάσεις καθώς επίσης και μεριμνά και ελέγχει με καθημερινές περιπολίες σε θέματα που αφορούν:

- Την απρόσκοπτη κυκλοφορία των οχημάτων στους δρόμους της πόλης.
- Τήρηση της πολεοδομικής νομοθεσίας.
- Την ύδρευση και την άρδευσης.
- Τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος.
- Τη δραστηριότητα των μικροπωλητών κ.λ.π. (Ευώνυμος 4, 2000).

Επιπλέον, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία (Π.Δ. 23/2002, άρθρο 2), η Δημοτική Αστυνομία είναι αρμόδια για τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν: την καθαριότητα, την κυκλοφορία και τη στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση, άρδευση, την αποχέτευση, την ηχορύπανση, την προστασία των επίγειων και υπόγειων υδάτινων αποθεμάτων, την προστασία του περιβάλλοντος, τα υγρά, στερεά, και αέρια απόβλητα, τη δραστηριότητα των μικροπωλητών, την κοινή ησυχία, την αισθητική, ευκοσμία, ευταξία, την εκπομπή ρύπων, θορύβων από οχήματα, το ωράριο λειτουργίας των κέντρων διασκέδασης, τις βεβαιώσεις μόνιμης κατοικίας, τη φύλαξη των Δημοτικών εγκαταστάσεων και της Δημοτικής περιουσίας κ.ά.

Η δημοτική αστυνομία διαθέτει 2 οχήματα και εκτελεί περιπολίες όλο το 24ώρο για την εποπτεία του Δήμου σχετικά με τα παραπάνω θέματα. Για την αντιμετώπιση όλων των παράνομων πράξεων συνεργάζεται με το αστυνομικό τμήμα του Δήμου, την Γενική ασφάλεια και τους σχετικούς με τα παραπάνω θέματα δημόσιους οργανισμούς.

Η δημοτική αστυνομία ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας των δημοτών καθώς εποπτεύει καθημερινά όλες τις γειτονιές του Δήμου, συμβάλλοντας στην τοπική ποιότητα ζωής.

7. ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ.

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα δίκτυα υποδομών που υπάρχουν είδη και ορισμένα που έχουν εκπονηθεί οι μελέτες κατασκευής τους. Τα δίκτυα υποδομών που παρουσιάζονται παρακάτω αφορούν τις συγκοινωνίες και το οδικό δίκτυο που διευκολύνουν τις μετακινήσεις των δημοτών, το σύστημα ύδρευσης, τις αποχετεύσεις και τους αγωγούς μεταφοράς φυσικού αερίου. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται, επίσης, ο προγραμματισμός της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου για την κατασκευή επιπλέον υποδομών εκπαίδευσης, κοινωνικής πρόνοιας, άθλησης κ.ά. Όσον αφορά τις υποδομές που υφίστανται είδη στο Δήμο, στα παραρτήματα παρατίθεται χάρτης με τις χρήσεις γης του Δήμου Ηλιούπολης.

7.1. Οδικό δίκτυο – Συγκοινωνίες.

Η περιφερειακή λεωφόρος Κατεχάκη- Καρέα- Υμηττού διασχίζει το Δήμο Ηλιούπολης για να καταλήξει στην Λεωφόρο Βουλιαγμένης και Ποσειδώνος με αποτέλεσμα να δημιουργεί μερική κυκλοφοριακή συμφόρηση στο Δήμο τις ώρες αιχμής δηλαδή της πρώτες πρωινές και πρώτες απογευματινές ώρες (Βλ. Κεφάλαιο 8.6.).

Ο Δήμος Ηλιούπολης συνορεύει με την Λεωφόρο Βουλιαγμένης, η οποία αποτελεί βασική αρτηρία σύνδεσης του Ν.Α. λεκανοπεδίου με το κέντρο της Αθήνας (Ηλιοπούλου - Χόρμοβα ,1999).

Η λεωφόρος Βουλιαγμένης και η περιφερειακή Λεωφόρος αποτελούν άξονες σύνδεσης των νοτίων και ανατολικών προαστίων με το κέντρο της Αθήνας.

Ο σχεδιασμός των υπόλοιπων οδικών δικτύων μέσα στα πλαίσια του Δήμου είναι ιδιαίτερα προσεγμένος και εξυπηρετεί επαρκώς τις ανάγκες κυκλοφορίας των οχημάτων. Οι θέσεις στάθμευσης επαρκούν σε σχεδόν σε ολόκληρη την έκταση του Δήμου εκτός από το κέντρο της πόλης όπου δημιουργούνται περιστασιακά προβλήματα ανεύρεσης χώρων στάθμευσης, στις οδούς και τις λεωφόρους γύρω από την κεντρική πλατεία, όπου συγκεντρώνονται οι εμπορικές δραστηριότητες, τα κέντρα διασκέδασης και οι διοικητικές υπηρεσίες του Δήμου.

Για την μετακίνηση των πολιτών από το κέντρο της Αθήνας στο Δήμο Ηλιούπολης μέσω των **λεωφορείων του ΟΑΣΑ**, υπάρχουν τρεις γραμμές λεωφορείων: τα λεωφορεία 237 που εκτελούν την διαδρομή Ακαδημίας- Άνω Ηλιούπολη, τα λεωφορεία 208 που εκτελούν

την διαδρομή Ακαδημίας- Κάτω Ηλιούπολη και τα λεωφορεία 206 που εκτελούν την διαδρομή Ακαδημίας – Αγ. Μαρίνα. Τα λεωφορεία αυτά περνούν από τις παρακείμενες των δρόμων στάσεις ανάλογα με τις ώρες αιχμής κάθε 10 –20 λεπτά. Από το Δήμο περνούν επίσης και άλλες δυο γραμμές λεωφορείων του ΟΑΣΑ: τα λεωφορεία 201 που εκτελούν την διαδρομή Μετρό Δάφνης – Αργυρούπολη, τα λεωφορεία 140 που εκτελούν την διαδρομή Πολύγωνο – Γλυφάδα και τα λεωφορεία 208 που εκτελούν την διαδρομή Πειραιά – Ηλιούπολη.

Ο Δήμος έχει κάνει μια προσπάθεια εξυπηρέτησης των αναγκών μετακινήσεις των δημοτών δημιουργώντας **Δημοτική Συγκοινωνία**. Η Δημοτική Συγκοινωνία αποτελείται από 5 λεωφορεία και προσφέρει δωρεάν μετακίνηση στους κάτοικους της πόλης και ειδικότερα:

- Εκτελεί καθημερινά δρομολόγια με τρία δημοτικά λεωφορεία, για τους μαθητές των Γυμνασίων και των Λυκείων από τις περιοχές κατοικίας τους προς το σχολείο, επιπλέον εξυπηρετεί τους φοιτητές της πόλης που σπουδάζουν στην Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου.
- Τους θερινούς μήνες τα δημοτικά λεωφορεία εκτελούν καθημερινά δρομολόγια σε παραλίες του Σαρωνικού.
- Εκτελούνται καθημερινά δρομολόγια δύο ακόμη λεωφορείων που μεταφέρουν τους δημότες από τις περιοχές της Ηλιούπολης στον σταθμό Δάφνης του Μετρό ([www. cityofilioupolis.gr](http://www.cityofilioupolis.gr)).

Η γραμμή 2 του **Μετρό** θα επεκταθεί επί της λεωφόρου Βουλιαγμένης από το Σταθμό της Δάφνης μέχρι το Παλαιό Ανατολικό αεροδρόμιο. Στο ύψος της Ηλιούπολης επί της Λεωφόρου Βουλιαγμένης θα κατασκευαστεί εναέριος σταθμός του Μετρό με εισόδου και εξόδους επί των οδών Λεωφ. Βουλιαγμένης& Κλεάνθους και Βουλιαγμένης & Λακωνίας. Το έργο αυτό θα συμβάλλει στην ποιότητα ζωής των δημοτών της Ηλιούπολης αλλά και των γύρω Δήμων και θα βελτιώσει την καθημερινότητα όσον θα το χρησιμοποιούν.

Σήμερα λόγω ανεπαρκούς εξυπηρέτησης από τα δημόσια μέσα μεταφοράς, ο οδικός άξονας της λεωφόρου Βουλιαγμένης χρησιμοποιείται κυρίως από τα ιδιωτικά μέσα μεταφοράς, με συνέπεια να παρουσιάζονται φαινόμενα κορεσμού της κυκλοφορίας στον άξονα αυτό, καθώς και προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης στο κέντρο της Αθήνας, επιτείνοντας έτσι τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα κυκλοφορίας, περιβάλλοντος, στάθμευσης κ.λ.π. που παρουσιάζονται στην περιοχή

αυτή. Το έργο της επέκτασης αυτής θα επιλύσει σε μεγάλο βαθμό τα ανωτέρω προβλήματα.

Στην έκταση αυτή θα λειτουργήσουν 4 νέοι σταθμοί. Δύο εναέριοι στην Ηλιούπολη και στην Αργυρούπολη, ένας υπέργειος στο Ελληνικό και ένας υπόγειος στο παλαιό Ανατολικό Αεροδρόμιο του Ελληνικού. Επίσης με την αναδιοργάνωση και την επέκταση των τοπικών αστικών συγκοινωνιών θα εξυπηρετηθούν και νοτιότεροι Δήμοι όπως της Γλυφάδας, της Βούλας κ.λ.π. Η απόληψη της νέας επέκτασης θα συνδεθεί με το Τραμ και θα υπάρξει μια σύνδεση με τις παραθαλάσσιες περιοχές καθώς και με το Μητροπολιτικό Περιβαλλοντικό Πάρκο που θα δημιουργηθεί στο χώρο του παλαιού Αεροδρομίου του Ελληνικού και των αθλητικών εγκαταστάσεων που κατασκευάζονται σε αυτή την περιοχή.

Με το έργο αυτό θα μεγιστοποιηθούν οι θετικές επιπτώσεις για τις συγκοινωνίες της ευρύτερης περιοχής με την ταυτόχρονη οργάνωση των μεταβιβάσεων από τα λεωφορεία, το Τραμ και των χώρων στάθμευσης που θα κατασκευαστούν δίπλα στους σταθμούς.

Η χρηματοδότηση του έργου θα γίνει από Εθνικούς και Κοινοτικούς πόρους καθώς το έργο εντάσσεται στα έργα που θα χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Συνοχής έως το 2008. Το έργο αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2007 (ΑΜΕΛ, 2004).

7.2. Ύδρευση.

Από το Δήμο Ηλιούπολης διέρχεται αγωγός ύδρευσης της ΕΥΔΑΠ διατομής 1100Ø που αποτελεί τμήμα του κύριου τροφοδοτικού αγωγού διατομής 1800Ø που ξεκινά από την μονάδα επεξεργασίας νερού Αχαρνών και καταλήγει στη δεξαμενή Τερψιθέας. Από τον αγωγό αυτό τροφοδοτείται η δεξαμενή της Ηλιούπολης, χωρητικότητας 2.500 κ.μ. η οποία έχει υψόμετρο 154, 13 μ.

Παράλληλα ένα μέρος της περιοχής Άνω Ηλιούπολης τροφοδοτείται από την χαμηλή δεξαμενή του Καρέα, το υψόμετρο της οποίας ανέρχεται στα 237 μέτρα, ενώ η χωρητικότητάς της είναι 2.500 κ.μ. Το δυτικό τμήμα της Άνω τροφοδοτείται από την δεξαμενή του Γαλασίου, της οποίας το υψόμετρο ανέρχεται στα 191μ. και ο αγωγός μεταφοράς του ύδατος έχει διατομή 600 Ø. Μεταφοράς βρώσιμου ύδατος γίνεται ακόμα και από την δεξαμενή Ψυχικού με αγωγό διατομής 500Ø ενώ σε αυτή

συμβάλλει και το αντλιοστάσιο Καρέα, του οποίου το υψόμετρο είναι 215 μ. και η ισχύ του 150 HP. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται ωστικό μηχάνημα (booster) το οποίο βοηθά στην τροφοδότηση των υψηλότερων σημείων της περιοχής (Ηλιοπούλου - Χόρμοβα ,1999).

7.3. Αποχέτευσεις.

Ο Δήμος Ηλιούπολης διαθέτει ένα πλήρη δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων της ΕΥΔΑΠ με το οποίο συνδέονται όλες οι κατοικίες και μεταφέρει τα αστικά λύματα στην μονάδα Βιολογικού Καθαρισμού της Ψυτάλλειας. Το δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων είναι ολοκληρωμένο και συνδέει άμεσα τα νέα κτίρια που κατασκευάζονται.

Με τις πυρκαγιές που έχουν εκδηλωθεί τα τελευταία χρόνια στο όρος του Υμηττού το έδαφος έχασε την αποστραγγιστική ικανότητα που του παρείχαν οι ρίζες των φυτών με αποτέλεσμα να μην συγκρατείται το νερό της βροχής. Για το λόγω αυτό ο Δήμος κατασκεύασε μικρά φράγματα σε ορισμένα σημεία, στα οποία η ροή των υδάτων που προκαλούν οι βροχές είναι αυξημένη.

Οι αγωγοί ομβρίων του Δήμου στις οδούς Π. Γρηγορίου, Μ. Ασίας, Τρικάλων, Βάκχου – Τεμπονέρα καλύπτουν το 40% των αναγκών του Δήμου. Έχουν όμως εκπονηθεί μελέτες σε συνεργασία με την ΕΥΔΑΠ για την κατασκευή τριών ακόμα αγωγών ομβρίων στις οδούς Αναστάσεων, Δημοκρατίας και Σοφ, Βενιζέλου- Μαρ. Αντύπα και έχουν κατατεθεί στο Γ'ΚΠΣ μέσω της νομαρχίας για χρηματοδότηση. Οι τρεις νέοι αγωγοί ομβρίων αντιμετωπίσουν τα πρόβλημα της διαχείρισης των όμβριων υδάτων καθώς θα καλύξουν το υπόλοιπο 60% του Δήμου. Το έργο αυτό είναι προϋπολογισμού 6 δις. Δρχ.

7.4. Έργα Φυσικού Αερίου.

Το φαινόμενο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η αυξανόμενη σημασία του φαινομένου του θερμοκηπίου, η ελάττωση του στρώματος του όζοντος, η διάβρωση αρχαίων μνημείων και η καταστροφή των δασών, έχουν καταστήσει κυρίαρχης σημασίας το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος. Κύρια αιτία της ατμοσφαιρικής ρύπανσης είναι η χρήση καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας. Είναι αναγκαίο, οι ενεργειακές επιλογές να συνδυάζουν την ανάπτυξη με την περιβαλλοντική προστασία.

Το 1857, το φωταέριο αρχίζει να παράγεται με πρώτη ύλη το κάρβουνο, σε εργοστάσιο στο Γκάζι. Η λειτουργία του εργοστασίου σταματά το 1985 και ξεκινά η παραγωγή αερίου από νάθρα, στα Δημόσια Διυλιστήρια Ασπροπύργου. Η τεχνολογική εξέλιξη και οι σύγχρονες απαιτήσεις οδηγούν στη χρήση πιο αποδοτικών και φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας. Το 1998, η Αθήνα γίνεται δέκτης του φυσικού αερίου, που έρχεται από τη Ρωσία, μέσω αγωγών και από την Αλγερία, με ειδικά δεξαμενόπλοια και μεταφέρεται από τα δίκτυα της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου Α.Ε.

Το φυσικό αέριο είναι φιλικότερο προς το περιβάλλον σε σχέση με τα συμβατικά καύσιμα γιατί υποκαθιστώντας τα συντελεί στη μείωση του φαινομένου του θερμοκηπίου και της όξινης βροχής. Αποτελεί μια σύγχρονη μορφή ενέργειας και έρχεται να αντικαταστήσει το πετρέλαιο θέρμανσης, το πετρέλαιο κίνησης, την ηλεκτρική ενέργεια, το υγραέριο καθώς και το μαζούτ στη βιομηχανία. Επίσης είναι ασφαλές και σε αντίθεση με το υγραέριο είναι ελαφρύτερο από τον αέρα, οπότε σε περίπτωση διαφυγής διαχέεται στα υψηλότερα στρώματά της ατμόσφαιρας. Έχει πιο οικονομικά τιμολόγια έναντι των συμβατικών καυσίμων και της ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον οφέλη από τη χρήση φυσικού αερίου είναι τα εξής:

- Οδηγεί σε γρήγορη απόσβεση της επένδυσης.
- Η μέτρηση γίνεται με ακρίβεια. Η μέτρηση γίνεται από τις ενδείξεις του μετρητή, όπως ακριβώς και για τις καταναλώσεις της ΔΕΗ και της ΕΥΔΑΠ. Ο λογαριασμός πληρώνεται μετά την κατανάλωση του σε αντίθεση με το πετρέλαιο που εξοφλείται κατά την παραλαβή του.
- Δεν απαιτείται αποθηκευτικός χώρος διότι η ροή είναι συνεχής στα δίκτυα διανομής και απαλλάσσει από τα προβλήματα παραγγελιάς, μεταφοράς, παραλαβής και δημιουργεί άνεση στη χρήση.
- Είναι καθαρό καθώς κάνει καθαρή καύση χωρίς τις οσμές και τα υπολείμματα του πετρελαίου.
- Έχει χαμηλότερους ρύπους σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα συμβατικά καύσιμα.
- Παράγει λιγότερο διοξείδιο του άνθρακα συμβάλλοντας στη μείωση του φαινομένου του θερμοκηπίου.
- Δεν περιέχει καθόλου θείο άρα δεν προκαλεί το φαινόμενο της όξινης βροχής.
- Η καύση είναι καθαρή και πρακτικά δεν εκπέμπει αιθάλη και αιωρούμενα σωματίδια.

Η ΔΕΠΑ ιδρύθηκε το 1988, με σκοπό την ανάπτυξη της υποδομής για μεταφορά του φυσικού αερίου στην Ελλάδα. Κατασκεύασε το Σύστημα Μεταφοράς Υψηλής Πίεσης, ένα σύστημα αγωγών φυσικού αερίου που διατρέχουν τη χώρα, καθώς κι έναν σταθμό υποδοχής υγροποιημένου φυσικού αερίου στη νήσο Ρεβυθούσα, κοντά στην Αθήνα. Μετά τη σύνδεση του ελληνικού συστήματος με το αντίστοιχο ρωσικό, η ΔΕΠΑ ανέλαβε τη λειτουργία, τη συντήρηση και την επέκταση του και σε άλλες περιοχές της χώρας (www.in.gr).

Ο αποκλειστικός διανομέας του φυσικού αερίου στην Αττική είναι η ΕΠΑ Αττικής και ιδρύθηκε το 2001, με σκοπό να καθιερώσει την πιο σύγχρονη και φιλική στο χρήστη μορφή ενέργειας. Βασίζεται στη συνεργασία τριών κορυφαίων εταιριών στο χώρο της ενέργειας: της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου (ΔΕΠΑ) Α.Ε., της Cinergy Global Power Inc. και της Shell Gas B.V. Εφαρμόζοντας μια επιχειρηματική στρατηγική έχει επικεντρώσει την αποστολή της στο να γνωρίσει στους κατοίκους της Αττικής τη χρήση και τα πλεονεκτήματα του φυσικού αερίου, συμβάλλοντας στην προσπάθεια της Ελλάδας για κοινωνική και οικονομική ευημερία.

Για την ΕΠΑ Αττικής, η προοπτική ανάπτυξης είναι άμεσα συνδεδεμένη με την καθιέρωση του φυσικού αερίου ως τρόπου ζωής, ώστε τα πλεονεκτήματα της χρήσης του να γίνουν προσιτά σε όλους τους κάτοικους της Αττικής. Επιπρόσθετος μπορεί να σημειωθεί ότι το φυσικό αέριο μπορεί να χρησιμοποιηθεί:

- Στο σπίτι: κεντρική θέρμανση της πολυκατοικίας, ατομική θέρμανση του διαμερίσματος, μαγείρεμα, ζέσταμα νερού, κλιματισμός.
- Στην επιχείρηση: παραγωγή ζεστού νερού, ατμού, κλιματισμός, συμπαραγωγή ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας.
- Στην βιομηχανία κάλυψη θερμικών αναγκών για όλες τις παραγωγικές διαδικασίες.

Στο Δήμο της Ηλιούπολης έχουν είδη ξεκινήσει να εκτελούνται έργα κατασκευής αγωγών φυσικού αερίου. Έως το 2005 η Ηλιούπολη μπορεί πλέον θα τροφοδοτείτε πλέον με φυσικό αέριο το οποίο θα συνεισφέρει στην ενεργειακή οικονομία και την βιώσιμη χρήση των υπόλοιπων συμβατικών καυσίμων στα πλαίσια του Δήμου.

7.5. Τεχνικό Πρόγραμμα 2004.

Όσον αφορά τα έργα υποδομών που προτίθεται να υλοποιήσει η Τεχνική Υπηρεσία για την ανάπτυξη του Δήμου Ηλιούπολης μέσα στο έτος 2004, είναι τα εξής:

- ❖ Δημοτικό θέατρο και υπόγειοι χώροι στάθμευσης δίπλα στο Δημαρχιακό Μέγαρο.
- ❖ Αποπεράτωση Δημαρχιακού Μεγάρου.
- ❖ Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις σε συνάρτηση με την επέκταση της Περιφερειακής Λεωφόρου Αλίμου – Υμηττού.
- ❖ Ολοκλήρωση της κατασκευής σχολικού συγκροτήματος στο τέρμα της οδού Π. Γρηγορίου.
- ❖ Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων 10^{ου} Δημοτικού στην οδό Μυκόνου.
- ❖ Κατασκευή 23^{ου} Νηπιαγωγείου στην οδό Παράσχου.
- ❖ Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων 12^{ου} Δημοτικού.
- ❖ Προσθήκη 2 αιθουσών προκάτ στο 7^ο Νηπιαγωγείο στις οδούς Τεμπονέρα και Βάκχου, προκειμένου να γίνει τριθέσιο - ολοήμερο.
- ❖ Νηπιαγωγείο για άτομα με ειδικές ανάγκες στην Κάτω Ηλιούπολη στις οδούς Αλιμούντος και Μηχαλίδη
- ❖ Επισκευή αίθουσας πολλαπλών χρήσεων 5^{ου} Λυκείου.
- ❖ Κατασκευή κλειστού γυμναστηρίου στην οδό Π.Π. Γερμανού.
- ❖ Διαμόρφωση αυλαίων χώρων με φυτεύσεις και επισκευές στα σχολεία: 14^ο Νηπιαγωγείο, 5^ο Λυκείου, 11^ο, 7^ο - 21^ο Δημοτικά, 7^ο Γυμνάσιο – 4^ο Δημοτικό, 13^ο - 22^ο Δημοτικά, 18^ο Δημοτικό, 2^ο – 18^ο Δημοτικά, 3ο Λύκειο καθώς και Μόνωση 1ου ΤΕΕ.
- ❖ Έχουν κατατεθεί οι μελέτες της κατασκευής του 4^{ου} και 1^{ου} Παιδικού Σταθμού, για ένταξη στο **Γ΄ ΚΠΣ**.
- ❖ Ολοκληρώνονται εντός του 2004 η μελέτη για τον 8^ο παιδικό σταθμό στην οδό Χρυσάφη και η κατασκευή του 5^{ου} Παιδικού Σταθμού στην οδό Κύπρου.
- ❖ Έχει κατατεθεί πλήρης μελέτη για ένταξη στο **Γ΄ ΚΠΣ** η κατασκευή νέου κτιρίου στέγασης του Πολιτιστικού Κέντρου και του θεάτρου.
- ❖ Για την εξυπηρέτηση του 60% της έκτασης του Δήμου που δεν καλύπτονται από τους αγωγούς ομβρίων έχουν προγραμματιστεί τα εξής αντιπλημμυρικά έργα: Κατασκευή αγωγών ομβρίων στις λεωφόρους Δημοκρατίας – Αντιστάσεως – Σοφ. Βενιζέλου – Μαρ. Αντύπα (αυτό το έργο έχει κατατεθεί στο **Γ΄ ΚΠΣ** μέσω της Νομαρχίας), ολοκλήρωση του αγωγού ομβρίων Π. Γρηγορίου, Μ. Ασίας, Τρικάλων, Βάκχου – Τεμπονέρα.

- ❖ Μελέτες διαμόρφωσης κοινόχρηστων χώρων: Έχουν εκπονηθεί μελέτες για την αξιοποίηση του Πάρκου Ναυαρίνου ως παιδότοπος, του Άλσους Αναστάσεως ως παιδότοπος, του Άλσους Αγίου Νικολάου και του Άλσους Καλαβρύτων, ο πεζόδρομος στην Ηρώς Κωνσταντοπούλου και η πλατεία Π.Π. Γερμανού, της πλατεία 25^{ης} Μαρτίου, της πλατείας Αναγνωσταρά και των πλατειών Μανδηλαρά, Ανεξαρτησίας, 28^{ης} Οκτώβρη.
- ❖ Κατασκευή αποδυτήριων και ολοκλήρωση του φωτισμού στο στάδιο της περιοχής «Χαλικάκι».
- ❖ Ολοκλήρωση της δημιουργίας πάρκου (Α΄ και Β΄ φάση) στην περιοχή «Χαλικάκι»,
- ❖ Για την στέγαση των ΚΑΠΗ Αγ. Μαρίνας και Αγ. Κωνσταντίνου ολοκληρώνονται οι μελέτες και προγραμματίζεται η κατασκευή τους σε οικόπεδα του Δημοσίου στις οδούς Ματσούκη, Ιπποκράτους, Λυσίου.
- ❖ Προγραμματίζεται η κατασκευή κτιρίου ΚΑΠΗ στην περιοχή Πανοράματος (δίπλα στο 3^ο Λύκειο).
- ❖ Ολοκληρωμένη μελέτη ανακατασκευής γηπέδου ποδοσφαίρου ΔΙΑΝΑ στο παλιό γκαράζ σε συνεργασία με την ΕΠΟ και ΕΠΣΑ (η κατασκευή θα γίνει από την ΕΠΟ).
- ❖ Ανακατασκευή κεντρικού γηπέδου ποδοσφαίρου στην Κάτω Ηλιούπολη σε συνεργασία με ΓΓΑ σχετικά με την χρηματοδότηση.
- ❖ Κατασκευή γηπέδων 5Χ5 πίσω από το Κοιμητήριο.
- ❖ Πλήρης μελέτη για παρεμβάσεις σε κεντρικά και μη πεζοδρόμια της πόλης.
- ❖ Ένταξη μελέτης σχετικά με ασφαλτοστρώσεις στο **Γ΄ΚΠΣ**.
- ❖ Ένταξη ολοκληρωμένης μελέτης του περιβάλλοντα χώρου του ρέματος της Πικροδάφνης στο **Γ΄ΚΠΣ**.
- ❖ Ολοκλήρωση της κυκλοφοριακής μελέτης και εφαρμογή.
- ❖ Κατασκευή δεξαμενής ύδατος στον Υμηττό.
- ❖ Φύτευση δέντρων σε κενές θέσεις πεζοδρομίων.
- ❖ Πίνακες ονοματοθεσίας και αρίθμησης οδών και λεωφόρων.
- ❖ Κατασκευή μόνωσης και κλιμακοστάσιο στο Α΄ κλειστό γυμναστήριο.
- ❖ Αξιοποίηση οικοπέδων και κοινόχρηστων χώρων στην Κάτω Ηλιούπολη και στην περιοχή του Αγίου Κωνσταντίνου (Προβιάς, 2004).

Η τεχνική υπηρεσία του Δήμου Ηλιούπολης εργάζεται για την ολοκλήρωση των παραπάνω έργων εντός του έτους 2004 και αισιοδοξεί ως προς την χρηματοδότηση μέρους αυτών από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

8. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

Για την εκτίμηση της βιωσιμότητας στο Δήμο Ηλιούπολης, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια καταγραφής και ανάλυσης του παράγοντα περιβάλλον και των προβλημάτων που προκύπτουν στην διαχείριση του. Η ύπαρξη ιδιαίτερων οικοσυστημάτων στο όρος του Υμηττού και στο ρέμα της Πικροδάφνης, η διαχείριση των απορριμμάτων, η ανακύκλωση, η ατμοσφαιρική ρύπανση και κυκλοφοριακή συμφόρηση αποτελούν τα περιβαλλοντικά στοιχεία που κρίθηκε απαραίτητο να παρουσιαστούν ώστε να εκτιμηθεί ο περιβαλλοντικός παράγοντας που διαμορφώνει την εικόνα της βιώσιμης ανάπτυξης στο Δήμο Ηλιούπολης.

8.1. Υμηττός.

Ο Υμηττός έχει μήκος 20χλμ. και πλάτος 6 χλμ. Από γεωλογικής άποψης ανήκει στην Αττικοκυκλαδική ζώνη και τα πετρώματα του περιέχουν ασβεστόλιθο, σχιστόλιθο και μεγάλες μάζες μαρμάρου (www.in.gr). Από τα 436.000 στρέμματα των περιαστικών βουνών του λεκανοπεδίου ο Υμηττός καταλαμβάνει έκταση 81.320στρ. Το όνομα του προέρχεται από την λέξη Υμήτ, που σήμαινε σκληρός, άγριος, βραχώδης τόπος (Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, 1995).

Κατά τον Θεόφραστο, το πρώτο τμήμα του Υμηττού «Μέγας Υμηττός», γνωστός στον κόσμο ως «Τρελός» ή «Εύζωνας», και το δεύτερο τμήμα του «Ελάσσων Υμηττός» ή «Άνυδρος». Φαίνεται να μην ξέρει κανείς γιατί ο Υμηττός έχει την ονομασία «Τρελός». Έχουν προταθεί διάφορες ερμηνείες, όπως ότι παλιότερα οι Γάλλοι τον αποκαλούσαν “Tres long”, που ή ότι οφείλεται στην μετεωρολογική ιδιομορφία του. Η προσωνυμία του Υμηττού «Άνυδρος» οφείλεται σε μελέτες που υποστηρίζουν ότι στο Νότιο τμήμα του Υμηττού πολύ δύσκολα εκδηλώνονται βροχές διότι εκεί πνέουν ισχυροί άνεμοι που διαλύουν τα σύννεφα. Ο «Άνυδρος» Υμηττός έχει υψόμετρο 774 μέτρα και λέγεται επίσης «Ξεροβούνι». Κάτω από αυτό το τμήμα βρίσκεται η Ηλιούπολη (www.in.gr).

Υπάρχουν ενδείξεις ότι στους προϊστορικούς χρόνους το βουνό είχε πυκνή βλάστηση και το κατοικούσαν άγρια ζώα. Ο Ηρόδοτος αναφέρει (στ.1075) ότι στον Υμηττό και γύρω υπήρχαν πελασγικοί οικισμοί (ο Σφηττός, η Κίκυνα, η Αιξάνη, οι Σκυρίδες, η Πήρα κ.ά.).

Ο Πausanías παρατηρεί ότι η βλάστηση του Υμηττού ήταν καταλληλότερη για μέλισσες, ενώ βεβαιώνει επίσης ότι στον Υμηττό υπήρχε άγαλμα του Υμηττίου Δίος καθώς και βωμοί του Ομβρίου Διός και του Προοψίου Απόλλωνος.

Σήμερα ο Υμηττός καλύπτεται από σκίνα, αγριελιές, πουρνάρια, πεύκα, κουτσουπιές, αρκεύθους, κυπαρίσσια, πλατάνους, κουμαριές, λαδανιές, αγιόκλημα, ράμνους, θυμάρι κ.ά.

Υπάρχουν επίσης, μερικά από τα πιο σπάνια φυτά της Αττικής, όπως η *Scabiosa hymettia*, η *Malcomia graeca*, ο *Crocus laevigatus*, *Iris attica* κ.ά. Στην περιοχή έχουν παρατηρηθεί πάνω από 80 είδη πουλιών, μεταξύ των οποίων και σπάνια αρπακτικά ο Πετρίτης, το βραχοκίρκι, ο Γκιώνης, η Κουκουβάγια, η Τυτώ κ.ά. (Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, 1995).

Τα τελευταία χρόνια οι δασικές πυρκαγιές έχουν προκαλέσει τεράστιες καταστροφές στα δάση της χώρας και ιδιαίτερα στα περιφερειακά δάση της πρωτεύουσας. Το ίδιο έγινε και με δάσος του Υμηττού, του οποίου η καταστροφή ξεκινάει από πολύ παλιά. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Υμηττός αναφέρεται στον Πλάτωνα ως παράδειγμα καταστροφικής παρέμβασης του ανθρώπου στη φύση και ανατροπής της οικολογικής ισορροπίας.

Σημαντικές καταστροφές προκάλεσαν οι διαδοχικές επεκτάσεις της κατοικημένης περιοχής, καθώς και διάφορες άλλες δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν στο χώρο του, όπως τοποθέτηση κεραιών, πυλώνων της ΔΕΗ κλπ.

8.1.1. Δασοπροστασία.

Η Εθελοντική Υπηρεσία Δασοπροστασία Ηλιούπολης (Ε.Υ.Δ.Η) δεν είναι νομικό πρόσωπο, αλλά ομάδα εθελοντών που συνεργάζεται στενά με την διεύθυνση περιβάλλοντος του Δήμου, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα την πρόληψη και έγκαιρη αντιμετώπιση δασικών πυρκαγιών αλλά και την παροχή βοήθειας σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών όπως πλημμύρες, σεισμοί κλπ. Η εθελοντική ομάδα αποτελείται από άντρες και γυναίκες από 17 έως 65 ετών, εργαζόμενους και επαγγελματίες του Δήμου, που διαθέτουν για το σκοπό αυτό ένα τμήμα του ελεύθερου χρόνου τους, τα απογεύματα και τα βράδια, τα Σαββατοκύριακα, καθώς και από το χρόνο της θερινής τους άδειας.

Από την προσφορά τους καλύπτεται, σχεδόν σε 24ωρη βάση, η επάνδρωση του πυροσβεστικού οχήματος του Δήμου και οι απογευματινές και βραδινές βάρδιες στα τρία πυροφυλάκια που λειτουργεί ο Δήμος στον Υμηττό την διάρκεια του

καλοκαιριού. Από το 1999 που ξεκίνησαν βρίσκονται σε ετοιμότητα για την αντιμετώπιση έκτατων περιστατικών. Για να μπορούν να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν:

- Εκπαιδεύονται συστηματικά από αξιωματικούς του Πυροσβεστικού Σώματος.
- Συμμετέχουν συστηματικά σε εκπαιδευτικές ασκήσεις.
- Έχουν στη διάθεση τους τον απαραίτητο εξοπλισμό, όπως ειδικές στολές, μέσα επικοινωνίας και μέσα πυρόσβεσης.
- Συνεργάζονται στενά με την Πυροσβεστική Υπηρεσία, τις υπηρεσίες του Δήμου και με τις ομάδες εθελοντών των γειτονικών Δήμων.

Ο απολογισμός της προσφοράς τους είναι ικανοποιητικός σε πολλές παρεμβάσεις τους όπως: δασικές πυρκαγιές, πυρκαγιές σε απορρίμματα, πυρκαγιές αυτοκινήτων, αντλήσεις υδάτων από οικίες και καταστήματα, τροχαία ατυχήματα, παροχή πρώτων βοηθειών κ.ά.

Η Εθελοντική Υπηρεσία Δασοπροστασίας Ηλιούπολης έχει ως στόχο την αύξηση των μελών της ώστε να αυξήσει την αποτελεσματικότητά της. Η επιστολή έκκληση προς όλους τους δημότες για συμμετοχή στην ομάδα εθελοντών που δημοσιεύτηκε σε τοπικό περιοδικό ανέφερε τα εξής: *«Η σωτηρία του δάσους είναι και δική σου υπόθεση. Διαθέτοντας λίγο από το χρόνο σου στην περιφρούρηση του δάσους, περνάς ευχάριστα απογεύματα και βράδια κοντά στη φύση, ασκείσαι, αποκτάς ικανότητες και εμπειρίες που σε κάνουν πιο αυτοδύναμο και δυνατό, αποκτάς καινούργιους φίλους και ταυτόχρονα προσφέρεις πολύτιμες υπηρεσίες στο φυσικό περιβάλλον, στην πόλη και τους συνανθρώπους σου»* (Ευώνυμος, 2000).

Η Εθελοντική Υπηρεσία Δασοπροστασίας Ηλιούπολης συνεισφέρει στην προστασία του όρους του Υμηττού και παράλληλα προσφέρει δυνατότητες αναψυχής στα μέλη της.

8.1.2. Αναδάσωση - Πυρκαγιές.

Ο Δήμος Ηλιούπολης έχει το πλεονέκτημα να εφάπτεται του Ορεινού όγκου. Τα τελευταία χρόνια όμως υπάρχει έξαρση των πυρκαγιών και κυριότερος λόγος αυτών είναι οι εμπρηστικές ενέργειες. Κύριος σκοπός των εμπρηστικών ενεργειών είναι η επέκταση του σχεδίου πόλεως μέσω της σταδιακής αυθαίρετης οικοπεδοποίησης και την συρρίκνωση της δασικής δημόσιας έκτασης.

Μετά τις μεγάλες πυρκαγιές της δεκαετίας του '80 στον Υμηττό στην περιοχή του Δήμου Ηλιούπολης, σημαντικό μέρος του πράσινου του Υμηττού καταστράφηκε με

αποτέλεσμα να ξεκινήσουν προσπάθειες αναδάσωσης από τον Δήμο με την συνεργασία του Υπουργείου Γεωργίας.

Μεγάλη ώθηση στις μέχρι τότε προσπάθειες αναδάσωσης των καμένων πλαγιών του Υμηττού έδωσαν οι δυο καμπάνιες της «Πρωτοβουλίας Πολιτών για την προστασία του Υμηττού», που πραγματοποιήθηκαν το '89 και το '90.

Σύμφωνα με στοιχεία του Δήμου το 1993 φυτεύτηκαν 15.000 δέντρα και το 1994 5.000 δέντρα με την συμμετοχή των σχολείων του Δήμου, διαφόρων φορέων και απλών πολιτών εντός και εκτός του Δήμου.

Το 1992 ο Υμηττός κάηκε 2 φορές, τον Αύγουστο και τον Οκτώβριο, συγκεκριμένα, το 1992 καταστράφηκαν 100 στρέμματα αναδασωμένης έκτασης στον Προφήτη Ηλία και άλλα 80 στρέμματα κοντά στους πρόποδες.

Το 1995 εκδηλώθηκε καταστροφική πυρκαγιά κατά την διάρκεια του Αυγούστου, με την οποία κάηκαν 5.000 στρέμματα, κοντά στην περιοχή «Αστυνομικά» και κινδύνευσαν σπίτια, εκκλησίες και ανθρώπινες ζωές, στη συνέχεια πυρκαγιά εκδηλώθηκε κατά την διάρκεια του Μαρτίου 1996. (Ηλιοπούλου - Χόρμοβα 1999).

Η μεγάλη καταστροφική πυρκαγιά που εκδηλώθηκε το καλοκαίρι του 1998 είχε ως αποτέλεσμα να καούν 3.280 στρέμματα δάσους και κόστισε τη ζωή τριών πυροσβεστών. Οι προσπάθειες αναδάσωσης του τμήματος του Υμηττού που βρίσκεται στην περιοχή του Δήμου Ηλιούπολης συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Ιδιαίτερα μετά τη μεγάλη καταστροφή του 1998, εκπονήθηκε μελέτη που προβλέπει την οικολογική αποκατάσταση του τοπίου και τη συγκράτηση του εδάφους, για την αποτροπή της διάθρωσης από τις πλημμύρες. Η εφαρμογή της μελέτης ξεκίνησε με την συνεργασία και της ΕΥΔΑΠ, με την κατασκευή έξι τεχνητών φραγμάτων με κλαδιά και κορμούς, τα οποία προβλέπονταν για την αντιδιαβρωτική και αντιπλημμυρική προστασία.

Ακολούθησε η διάνοιξη λάκκων και η φύτευση δεκάδων χιλιάδων δέντρων κατά τη περίοδο 1998 –1999, με 22 είδη εκ των οποίων το 40% είναι πεύκα, όπως προβλεπόταν από τη μελέτη αναδάσωσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο έργο αυτό μεγάλη ήταν η συμμετοχή της μαθητικής κοινότητας, των πολιτών, των φορέων της πόλης, των υπαλλήλων του Δήμου αλλά και όμορων δήμων. Καθιερώθηκε παράλληλα και ένας θεσμός σύμφωνα με τον οποίο κάθε σχολείο υιοθετεί την περιοχή που αναδασώνει και κάθε μαθητής τα δέντρα που φυτεύει. Με τον τρόπο αυτό αναλαμβάνουν την υποχρέωση να φροντίζουν και στα επόμενα χρόνια το δάσος (Νικολάου, 2000).

Δυστυχώς όμως παρά τις παραπάνω προσπάθειες πολλές πυρκαγιές εκδηλώθηκαν τα χρόνια που ακολούθησαν στις περιαστικές πλαγιές του Υμηττού με αποτέλεσμα τα δέντρα που φυτεύτηκαν να αποτεφρώνονται. Προβλήματα παρουσιάστηκαν και στην φροντίδα εκ μέρους της Δημοτικής αρχής και των εθελοντών, των δέντρων που αναδασώνονται η οποία είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη τους.

Οι εκδηλώσεις πυρκαγιών έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και ειδικότερα στην χλωρίδα και την πανίδα. Η καταστροφή της χλωρίδας συνεπάγεται διαταραχή της δομής του οικοσυστήματος και διατάραξη της τροφικής αλυσίδας, με αποτέλεσμα την μείωση της βιοποικιλότητας των ζωικών και φυτικών ειδών. Σημαντική απώλεια από τις πυρκαγιές αποτελεί η καταστροφή του επιφανειακού χώματος που είναι απαραίτητο για τη αναγέννηση της βλάστησης. Επιπλέον λόγω της απώλειας του πρασίνου δημιουργούνται κλιματικές μεταβολές και μειώνεται το οξυγόνο της ατμόσφαιρα με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία.

Για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών στο Δήμος Ηλιούπολης γίνονται προσπάθειες αναδάσωσης, λειτουργούν φυλάκια παρατήρησης και άμεσης ειδοποίησης στις περιπτώσεις κινδύνου, υπάρχει σύστημα δεξαμενών αποθήκευσης νερού και σωληνώσεων παροχής, αναπτύσσονται συνεργασίες με το Πυροσβεστικό σώμα και ενισχύεται το έργο των εθελοντών. Επιπλέον ο Δήμος διαθέτει τρία πυροσβεστικά οχήματα με πλήρη εξοπλισμό.

Συμπερασματικά, οι προσπάθειες αναδάσωσης συμβάλλουν θετικά στην κατεύθυνση της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος του Υμηττού που έπληξαν οι πυρκαγιές. Τα προγράμματα αναδάσωσης συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της χλωρίδας και την προστασία της πανίδας που συναντάται στον Υμηττό καθώς επίσης και την ανάδειξη του όρους ως τόπου αναψυχής και εμπλουτισμού του Αττικού τοπίου.

8.1.3. Φυσιολατρικός Ορειβατικός Σύλλογος.

Ο φυσιολατρικός ορειβατικός σύλλογος (Φ.Ο.Σ.) Ηλιούπολης «ο Υμηττός» ιδρύθηκε το 1995 από ομάδα φίλων που περπατούσε στον Υμηττό. Σήμερα ο σύλλογος αυτός έχει πάνω από 200 μέλη και οργανώνει πεζοπορίες στις πλαγιές του Υμηττού με σκοπό να προσφέρει ψυχαγωγία και να βελτιώσει την φυσική

κατάσταση των μελών. Ο σύλλογος αυτός θεωρεί την ορειβασία αθλητική δραστηριότητα που συνεισφέρει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και εξασφαλίζει την εσωτερική ηρεμία. Οι προγραμματισμένες πορείες ξεφεύγουν από τα όρια του Δήμου καθώς πραγματοποιούνται εκδρομές και στην Πάρνηθα, στην Πάρο, στο Αγκίστρι, στον Όλυμπο (συμμετέχει στην Πανελλήνια ορειβατική συνάντηση) και αλλού, σε συνεργασία με ορειβατικούς συλλόγους σε όλη την Ελλάδα.

Ο φυσιολατρικός ορειβατικός σύλλογος συμμετέχει επίσης σε κάθε προσπάθεια προστασίας του Υμηττού όπως προφύλαξη, δέντροφυτεύεις κ.ά. αλλά και σε κάθε εκδήλωση σχετική με το περιβάλλον της πόλης. Στόχος του τα επόμενα χρόνια είναι η ανάπτυξη του σε ανθρώπινο δυναμικό και ιδιαίτερα με νέους, αλλά και η επέκταση των δραστηριοτήτων του σε τομείς όπως η αναρρίχηση, η χιονοδρομία, το ποδήλατο βουνού κ.ά.

8.1.4. Πρόγραμμα Life – Υμηττός.

Το 2001 πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση στο Δημαρχείο της Ηλιούπολης με θέμα την Οικολογική Αναβάθμιση του περιαστικού δάσους του Υμηττού, που συγκροτήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Life το οποίο προσπάθησε να υλοποιήσει ο Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού. Στον Σύνδεσμο αυτό συμμετέχουν οι Δήμοι Αγίας Παρασκευής, Χολαργού, Παπάγου, Ζωγράφου, Καισαριανής, Βύρωνα, Ηλιούπολης, Αργυρούπολης και Γλυφάδας. Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του συνδέσμου έχει υπογράψει Προγραμματικές Συμβάσεις με τα υπουργεία Γεωργίας και ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και έχει ενταχθεί στο Κοινοτικό Πρόγραμμα Life. Στο φόρουμ για την οικολογική αναβάθμιση του Υμηττού, που συγκροτήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος και εκπρόσωποι του: της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, των υπουργείων Εθνικής Άμυνας και Γεωργίας, του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, του κέντρου Ερευνών «Δημόκριτος» και της κοινοπραξίας «Αττική οδός».

Στόχος του προγράμματος Life – Υμηττός ήταν η καινοτόμος διαχείριση του περιαστικού χώρου με την ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού προβληματισμού στις επιμέρους πολιτικές και με στόχο της βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης. Ο Δήμος της Ηλιούπολης με το πρόγραμμα Life – Υμηττός επιχειρεί:

- Την ανάπτυξη και πειραματική εφαρμογή ενός μοντέλου διαχείρισης το οποίο θα συμβάλει στην ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού προβληματισμού, στον συντονισμό και την αξιολόγηση των τοπικών πολιτικών.

- Την υλοποίηση ενός προγράμματος επίδειξης το οποίο θα συμβάλλει στην εφαρμογή του μοντέλου διαχείρισης και την προώθηση ιδεών για την καινοτόμο διαχείριση του περιαστικού χώρου στο συνδυασμό πόλης εξοχής (Ευώνυμος 10, 2001).

Στην συνέχεια ακολουθεί μια γενική, συνοπτική παρουσίαση του Ευρωπαϊκού προγράμματος Life:

Το πρόγραμμα Life παρέχει πόρους για το περιβάλλον και στοχεύει στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της πολιτικής και της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον (www.anthreros.gr). Ειδικότερος στόχος του προγράμματος είναι η συμβολή στην εξέλιξη της κοινοτικής πολιτικής, αναφορικά με την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις υπόλοιπες πολιτικές, καθώς και τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας για την βιώσιμη εξέλιξη της Κοινότητας (www.europra.eu.int). Συνοπτικά ο Κανονισμός Life στηρίζει χρηματοδοτικά δράσεις στους τομείς Φύση, Περιβάλλον και Τρίτες χώρες (www.minenv.gr).

Το πρόγραμμα Life-Φύση αποσκοπεί στη συγχρηματοδότηση δράσεων για την διατήρηση της φύσης. Δράσεις διατήρησης της φύσης θεωρούνται εκείνες που συμβάλουν στην αποκατάσταση των φυσικών ενδιαιτημάτων και των πληθυσμών των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας. Η υλοποίηση του παρόντος προγράμματος δίνει ταυτόχρονα και μια αναπτυξιακή προοπτική αφού χώροι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους θα αναδειχθούν και θα καταστούν επισκέψιμοι για αναψυχή (www.ypes.gr). Πραγματοποιούνται και συνοδευτικά μέτρα που απαιτούνται για την προετοιμασία έργων στα οποία συμμετέχουν εταίροι από πολλά κράτη, ανταλλάσσονται εμπειρίες μεταξύ έργων τα οποία παρακολουθούνται και αξιολογούνται και τελικά διαδίδονται τα αποτελέσματά τους (www.europra.eu.int).

Όσον αφορά το πρόγραμμα Life – Περιβάλλον, πραγματοποιούνται έργα επίδειξης (που χρηματοδοτούνται και από τα προγράμματα Terra, Phare & Interreg IIC σε περιοχές της Βαλτικής, της Βόρεια Θάλασσας, στις ευρωπαϊκές ακτές του Ατλαντικού και της κεντρικής και δυτικής Μεσογείου) που συμβάλλουν στην δημιουργία νεωτεριστικών και ολοκληρωμένων μεθόδων για μια δυναμική ανάπτυξη της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής στους τομείς του χωροταξικού σχεδιασμού και της αξιοποίησης της γης. Επιπλέον, τα έργα αυτά στοχεύουν στην πρόληψη των αρνητικών αποτελεσμάτων των οικονομικών δραστηριοτήτων, της ανακύκλωσης, της διαχείρισης των αποβλήτων και του περιορισμού των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων με ολοκληρωμένη προσέγγιση της παραγωγής. Για τις συγκεκριμένες

κατευθύνσεις τα έργα επίδειξης του Life – Περιβάλλον πρέπει να προάγουν τους παρακάτω στόχους:

- Χρήση γης και χωροταξικός σχεδιασμός δηλαδή να ενσωματώνουν την παράμετρο του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης στην εκπόνηση και εφαρμογή χωροταξικών σχεδίων συμπεριλαμβανομένων των αστικών και των παράκτιων περιοχών.
- Διαχείριση των υδάτων. Να προαγάγουν την βιώσιμη διαχείριση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων.
- Ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον, ιδίως μέσω της ανάπτυξης καθαρών τεχνολογιών με προληπτική προσέγγιση, όπου περιλαμβάνεται η μείωση των εκπομπών αερίων που συντελούν στο φαινόμενο του «θερμοκηπίου».
- Ολοκληρωμένη πολιτική για τα προϊόντα. Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων μέσω της ολοκληρωμένης προσέγγισης της προαγωγής, της διανομής, της κατανάλωσης και της διαχείρισης των προϊόντων στο τέλος του κύκλου ζωής τους, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον (www.life.htm).

Το πρόγραμμα Life – Υμηττός δυστυχώς δεν ολοκληρώθηκε αλλά έχουν ξεκινήσει νέες προσπάθειες ανάπτυξης του περιαστικού πρασίνου του Υμηττού μέσω δένδροφυτεύσεων και μελετών δημιουργίας χώρων περιπάτου, εκ μέρους του Δήμου Ηλιούπολης.

8.2. Ατμοσφαιρική ρύπανση.

Με τον όρο ατμοσφαιρική ρύπανση εννοούνται οι αέριες μάζες που εκλύονται στην ατμόσφαιρα της γήινης επιφάνειας, από την ανθρώπινη δραστηριότητα και διαφοροποιούν ποιοτικά και ποσοτικά τη σύσταση του αέρα (Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, 1995).

Ατμοσφαιρική ρύπανση θεωρείται επίσης ότι υπάρχει όταν ο αέρας περιέχει στερεές, υγρές ή αέριες ουσίες σε ποσότητες που μπορούν να προκαλέσουν βλάβη στην υγεία του ανθρώπου ή άλλες ενοχλήσεις ή όταν λείπουν από αυτόν ποσότητες φυσικών του συστατικών ή ιδιότητες απαραίτητες για τον άνθρωπο ή τέλος όταν ο

αέρας μπορεί να διαταράξει την οικολογική ισορροπία της Γης σε οποιαδήποτε κλίμακα (Κώπτης, 1994).

Η ατμοσφαιρική ρύπανση επηρεάζει με πολλούς τρόπους το περιβάλλον και ειδικότερα τη βλάστηση, τα ζώα, τα εδάφη, την ποιότητα των υδάτων, την αισθητική των φυσικών τοπίων, διάφορες κατασκευές και την ανθρώπινη υγεία.

- Οι επιπτώσεις της ρύπανσης στη βλάστηση περιλαμβάνει ζημιές στα φύλλα, στους κορμούς και στους καρπούς. Ειδικότερα η ρύπανση μειώνει το ρυθμό παραγωγής, αυξάνει την ευπάθεια σε διάφορες ασθένειες ή καιρικές μεταβολές και διακόπτει την αναπαραγωγική διαδικασία.
- Οι επιπτώσεις στα ζώα περιλαμβάνουν, δυσλειτουργίες στο αναπνευστικό τους σύστημα, αυξημένη ευπάθεια σε επιδημίες και μείωση της αναπαραγωγική τους ικανότητα.
- Η εισχώρηση ρύπων στο έδαφος και στο επιφανειακό νερό έχει ως συνέπεια αυτά να γίνονται τοξικά. Τα θρεπτικά στοιχεία των εδαφών υφίστανται εκτεταμένη απόπλυση από τα διάφορα οξέα που σχηματίζουν οι ρύποι.
- Η αισθητική του περιβάλλοντος υποβαθμίζεται σημαντικά με τον αποχρωματισμό της ατμόσφαιρας, τη μείωση της ορατότητας και της ατμοσφαιρικής καθαρότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το λεκανοπέδιο της Αττικής όπου ορισμένες δεν μπορεί κανείς να δει κανείς αρκετά μακριά και αυτό που βλέπει έχει μικρές χρωματικές αντιθέσεις.
- Οι κύριες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία είναι οι τοξικές δηλητηριάσεις και ο σοβαρός ερεθισμός των οφθαλμών και του αναπνευστικού συστήματος. Ασθενείς με αναπνευστικά προβλήματα υποφέρουν περισσότερο. Ορισμένοι ρύποι όπως του θείου και του νατρίου έχουν την ιδιότητα να προσκολλώνται στα ατμοσφαιρικά σωματίδια και έτσι να μεταφέρονται με την εισπνοή στο ανθρώπινο αναπνευστικό σύστημα.

Η προέλευση πολλών ατμοσφαιρικών ρύπων είναι φυσική αλλά και ανθρώπινης προέλευσης. Οι φυσικές εκπομπές αέριων ρύπων περιλαμβάνουν κυρίως την απελευθέρωση υδροθείου και άλλων χημικών ενώσεων από ηφαιστειακές εκρήξεις, θερμές πηγές και geysers. Εκπομπή πλήθους σωματιδίων μπορεί να προέλθει από μεγάλες πυρκαγιές ή από θυελλώδεις ανεμοστρόβιλους. Οι ρύποι που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα περιλαμβάνουν τα εκλυόμενα καυσαέρια των αυτοκινήτων, των βιομηχανικών υφικαμίνων και των γεωργικών δραστηριοτήτων (Παυλόπουλος, 2001).

Το φωτοχημικό νέφος εμφανίζεται στα αστικά κέντρα. Με την συμβολή της ηλιακής ενέργειας διενεργούνται πολλαπλές αντιδράσεις, με αποτέλεσμα να προκαλείται διάσπαση χημικών δεσμών των οξειδίων του αζώτου και των πτητικών υδρογονανθράκων. Μέσω αυτής της διάσπασης παράγεται το ατομικό οξυγόνο και στη συνέχεια το όζον (Μητούλα, 2003). Παράλληλα, παράγεται διοξείδιο του αζώτου, διοξείδιο του θείου, μονοξείδιο του άνθρακα, υδρογονάνθρακες, αιωρούμενα σωματίδια μολύβδου και καπνό.

Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να αναλυθούν τα κύρια χαρακτηριστικά των κύριων αέριων ρυπαντών:

- **Διοξείδιο του θείου (SO₂).** Είναι αέριο άχρωμο αλλά με χαρακτηριστική οσμή. Η οσμή αυτή βλάπτει την ανθρώπινη υγεία καθώς συντελεί στην εμφάνιση ή στην επιδείνωση των αναπνευστικών προβλημάτων. Για την παραγωγή του ευθύνονται οι καύσεις που γίνονται από τις βιομηχανίες, τα αυτοκίνητα και τις εγκαταστάσεις θέρμανσης (Μητούλα, 2003).
- **Μονοξείδιο του άνθρακα (CO).** Είναι αέριο ελαφρύτερο από τον αέρα, άοσμο, άχρωμο και άγευστο. Παράγεται από την ατελή καύση υλικών που περιέχουν άνθρακα αλλά και από ορισμένες βιολογικές ή βιομηχανικές διεργασίες (Κώπτης, 1994). Βλάπτει επικίνδυνα την ανθρώπινη υγεία, καθώς προκαλεί συμπτώματα ασφυξίας και σε παρατεταμένη έκθεση διανοητική καθυστέρηση, καρδιακά και κυκλοφοριακά προβλήματα (Μητούλα, 2003). Αυτό οφείλεται στην βιολογική έλξη αυτού του αερίου με την αιμογλοβίνη, μια ουσία που βρίσκεται στο αίμα (Παυλόπουλος, 2001).
- **Διοξείδιο του αζώτου (NO₂).** Το διοξείδιο του αζώτου όπως και το μονοξείδιο του αζώτου πηγάζουν κυρίως από τις καύσεις των οχημάτων εσωτερικής καύσης, των βιομηχανιών και των κεντρικών θερμάνσεων. Το διοξείδιο του αζώτου έχει ιδιάζουσα οξεία οσμή και χρώμα καστανοκόκκινο, ενώ το μονοξείδιο του αζώτου είναι άχρωμο, άοσμο και άγευστο. Από τα δυο οξείδια ως ρύπος θεωρείται κυρίως το πρώτο. Το διοξείδιο δημιουργείται με φωτοχημικές αντιδράσεις από την οξείδωση του μονοξειδίου μετά την έξοδο του τελευταίου από την ατμόσφαιρα. Το διοξείδιο του θείου διαβρώνει τα υλικά και προκαλεί τοξινώσεις των ανθρώπινων οργανισμών, δάκρυα, μείωση φωτεινότητας της ατμόσφαιρας κ.ά. εμπλέκεται όμως και σε φωτοχημικό κύκλο αντιδράσεων στην ατμόσφαιρα και συμβάλλει έτσι στην φωτοχημική ρύπανση. Συχνά το διοξείδιο του μαζί με λεπτά σωματίδια που

ακολουθούν το σχηματισμό του στην ατμόσφαιρα είναι οι κύριες αιτίες της εμφάνισης πάνω από τις πόλεις καστανοκίτρινου νέφους (Κώττης, 1994).

- **Όζον (O₃).** Είναι αέριο βαρύτερο από τον αέρα, άχρωμο, με έντονη οσμή και οξειδωτική δράση. Το όζον της ατμόσφαιρας είναι τόσο φυσικής όσο και ανθρωπογενούς προέλευση. Δημιουργείται κατά τη διάρκεια της ημέρας φτάνοντας στη μέγιστη τιμή του τις ώρες μετά το μεσημέρι (Κώττης, 1994). Κύριες πηγές του είναι τα αυτοκίνητα, η καύση ορυκτών ανθράκων, πετρελαίου και οι βιομηχανικές δραστηριότητες. Ως πρωτογενή συστατικό της ατμόσφαιρας σχηματίζει ένα φυσικό στρώμα στην στρατόσφαιρα. Αυτό το στρώμα του όζοντος είναι πολύ ωφέλιμο, επειδή φιλτράρει το βλαβερό υπεριώδες μέρος του ηλιακού φάσματος. Έτσι ενώ το όζον είναι επικίνδυνο στην κατώτερη ατμόσφαιρα (τροπόσφαιρα), σε υψηλές ή ακόμα και σε χαμηλές συγκεντρώσεις η παρουσία του στην στρατόσφαιρα είναι απολύτως αναγκαία (Παυλόπουλος, 2001). Η καταστροφή του στην στρατόσφαιρα οδηγεί στο φαινόμενο της «τρύπας του όζοντος» που αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στις μέρες μας. Μεταξύ άλλων προκαλεί αναπνευστικά προβλήματα, καταστρέφει τη χλωροφύλλη και προκαλεί φθορές σε χρώματα, ελαστικά και υφάσματα.
- **Υδρογονάνθρακες.** Πρόκειται για πολυμερή οικογένεια χημικών ενώσεων με βάση υδρογόνο και άνθρακα, προέρχονται από φυσικές και ανθρώπινες δραστηριότητες. Υπάρχουν χιλιάδες τέτοιες ενώσεις, με κυριότερες το μεθάνιο, το βουτάνιο και το προπάνιο. Η σημαντικότερη πηγή τους είναι τα μεταφορικά μέσα. (Παυλόπουλος, 2001). Οι υδρογονάνθρακες συμμετέχουν σε φωτοχημικές αντιδράσεις και θεωρούνται ως πιθανές καρκινογόνες ουσίες (Κώττης, 1994).
- **Καπνός.** Αποτελεί κατηγορία αιωρούμενων σωματιδίων. Κύριες πηγές καπνού είναι η θέρμανση, η κυκλοφορία οχημάτων και οι βιομηχανικές δραστηριότητες. Υψηλή συγκέντρωση καπνού προκαλεί προβλήματα στο αναπνευστικό, αιματολογικό και νευρικό σύστημα και μειώνει την ατμοσφαιρική ορατότητα.
- Υπάρχουν και άλλοι χημικοί ρύποι που έχουν σοβαρές επιδράσεις στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία όπως τα αέρια υδρόθειο, αμμωνία, υδροφθόριο, υδροχλώριο κ.ά. και αιωρούμενα σωματίδια όπως κάδμιο, μόλυβδος, υδράργυρος, αμίαντος κ.ά.

Εικόνα 8.1: Η θέα από τον προφήτη Ηλία Ηλιούπολης και το φωτοχημικό νέφος της Αθήνας.

Η Αθήνα αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πόλης η οποία εμφανίζει φαινόμενα φωτοχημικού νέφους. Η μορφολογία του εδάφους της περιοχής της Αθήνας δηλαδή η ύπαρξη βουνών γύρω από τις τρεις πλευρές της με στενές μόνο διόδους μεταξύ τους, η πυκνή δόμηση, ο μεγάλος και αυξανόμενος πληθυσμός της, η συγκέντρωση ενός πολύ μεγάλου ποσοστού στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας, η συγκέντρωση πολλών συγκοινωνιακών μέσων ιδιωτικών και δημοσίων και το πολύ μικρό ποσοστό κάλυψης από πράσινο, είναι οι κύριοι παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία ενός σοβαρού περιβαλλοντικού προβλήματος στην περιοχή του Λεκανοπεδίου (Κώττης, 1994).

Τα τελευταία όμως χρόνια, το φωτοχημικό ρύπος έχει σταθεροποιηθεί λόγω μέτρων που έχουν εφαρμοστεί από την πολιτεία όπως ο έλεγχος των εκπομπών καπνού, η χρησιμοποίηση αποθειωμένων καυσίμων βενζίνης με χαμηλή περιεκτικότητα σε μόλυβδο (Μητούλα, 2003).

Όσον αφορά το Δήμο Ηλιούπολης απέχει 6 χιλιόμετρα και κατά συνέπεια επηρεάζεται από την ατμοσφαιρική ρύπανση της Πρωτεύουσας. Το θετικό όμως είναι ότι στο Δήμο δεν υπάρχουν βιομηχανικές μονάδες οι οποίες εκλύουν σωματίδια, διοξείδιο του θείου κ.ά. και οι ατμοσφαιρικοί ρύποι που δημιουργούνται στην περιοχή προέρχονται από τη θέρμανση και τις μεταφορές. Στα πλαίσια της πόλης η συμβολή της αυξημένης χρήσης του αυτοκινήτου το οποίο είναι πηγή μονοξειδίου του άνθρακα, υδρογονανθράκων, οξειδίων του αζώτου και καπνού είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα του αέρα του Δήμου Ηλιούπολης.

Στην περιοχή της Αθήνας στοιχεία για την ατμοσφαιρική ρύπανση από επιμέρους ρύπους συλλέγονται από σταθμούς που βρίσκονται εγκαταστημένοι στην Πατησίων, στη Νέα Σμύρνη, στη Λιοσίων, στη Γεωπονική Σχολή, στον Πειραιά, στο ΥΠΕΧΩΔΕ και αλλού.

Επειδή δεν υπάρχει σταθμός μέτρησης εκπομπών στο Δήμο Ηλιούπολης θα αναφερθούν οι μετρήσεις των ρύπων του Σταθμού της Νέας Σμύρνης. Πρέπει όμως να διευκρινιστεί ότι η ατμοσφαιρική ρύπανση του Δήμου Ηλιούπολης είναι πιθανόν αρκετά μικρότερη λόγω του ότι βρίσκεται στους πρόποδες του Υμηττού (όπου πνέουν συνήθως ισχυρότεροι άνεμοι σε σχέση με την περιοχή της Ν. Σμύρνης, εδώ μπορεί να ειπωθεί ότι όταν οι άνεμοι έχουν κατεύθυνση βόρεια προς νότια ο Δήμος Ηλιούπολης γίνεται δέκτης των ατμοσφαιρικών ρύπων που πιθανόν θα υπάρχουν στο κέντρο του Λεκανοπεδίου), και επίσης η Νέα Σμύρνη είναι πιο πυκνοκατοικημένη συγκριτικά με το Δήμο Ηλιούπολης που συνεπάγεται και μεγαλύτερη εκπομπή ρύπων από τα αυτοκίνητα και την θέρμανση.

Στις 21.4.2004 το ημερήσιο δελτίο τιμών Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης του ΥΠΕΧΩΔΕ το οποίο ενημερώνεται καθημερινά περίπου στις 2 μ.μ. έχει ως εξής:

- Η τιμή του **Όζον** κυμάνθηκε από 1 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Νέα Σμύρνη, μέχρι 101 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Αγ. Παρασκευή. Το όριο ενημέρωσης του κοινού για το όζον είναι 180 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ και το όριο συναγερμού 240 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$. Οι μετρήσεις γίνονται σε ωριαία βάση.
- Η τιμή του **Διοξειδίου του Αζώτου** κυμάνθηκε από 11 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Ζωγράφου, μέχρι 149 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Πατησίων. Το όριο συναγερμού είναι 400 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ επί τρεις συνεχόμενες ώρες. Οι μετρήσεις γίνονται σε ωριαία βάση.
- Η τιμή του **Διοξειδίου του Θείου** κυμάνθηκε από 2 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Αγ. Παρασκευής, μέχρι 85 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Ν. Σμύρνης. Το όριο συναγερμού είναι 500 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ επί τρεις συνεχόμενες ώρες. Οι μετρήσεις γίνονται σε ωριαία βάση.
- Η τιμή του **Μονοξειδίου του Άνθρακα** κυμάνθηκε από 0,2 mgr/m^3 στο σταθμό Λυκόβρυση, μέχρι 4,2 mgr/m^3 στο σταθμό Πατησίων. Σε αυτή την τιμή δεν έχει θεσπιστεί όριο συναγερμού και η οριακή τιμή του Μονοξειδίου του Άνθρακα είναι 10 mgr/m^3 . Οι τιμές υπολογίζονται σε 8ωρη βάση.
- Η τιμή του **καπνού** στο σταθμό Πατήσια κυμάνθηκε στα 88 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$. Το όριο ενημέρωσης του κοινού είναι 250 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ και το όριο συναγερμού 300 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$. Οι μετρήσεις γίνονται σε 24ωρη βάση.
- Η τιμή των **Αιωρούμενων Σωματιδίων** κυμάνθηκε από 8 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Μαρούσι, μέχρι 59 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ στο σταθμό Αριστοτέλους. Στην τιμή των αιωρούμενων σωματιδίων δεν έχει θεσπιστεί όριο συναγερμού και η οριακή τιμή αυτών είναι 50 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$, να μην υπερβαίνει περισσότερες από 35 φορές το έτος. Οι μετρήσεις γίνονται σε 24ωρη βάση.

Αναλυτικά στο σταθμό της Ν. Σμύρνης στις 20.04.2004 οι μέγιστες τιμές των ρύπων που μετρήθηκαν έχουν ως εξής: όζον 97 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$, διοξείδιο του αζώτου 114 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$,

διοξείδιο του θείου 30 $\mu\text{gr}/\text{m}^3$ και μονοξείδιο του άνθρακα 1,1 mgr/m^3 , (δεν υπάρχουν μέγιστες μετρήσεις για το καπνό και τα αιωρούμενα σωματίδια) (www.minenv.gr).

Συμπερασματικά η ποιότητας ατμόσφαιρα στο Δήμο Ηλιούπολης έχει επηρεαστεί αρνητικά από την αύξηση των οχημάτων, τις εγκαταστάσεις θέρμανσης και γειτνίασης του Δήμου με το κέντρο του λεκανοπεδίου.

8.3. Διαχείριση απορριμμάτων.

Η ανθρώπινη κοινωνία υπήρξε ανέκαθεν παραγωγός απορριμμάτων με τελικό αποδέκτη το περιβάλλον. Η διαφορά όμως της σύγχρονης κοινωνίας έγκειται στην ποσότητα και τη σύνθεση των απορριμμάτων. Η παραγωγή απορριμμάτων συνδέεται με τον τρόπο ζωής και το καταναλωτικό μοντέλο που επικρατεί. Η κακή διαχείριση των απορριμμάτων προκαλεί την αισθητική υποβάθμιση του περιβάλλοντος όσο και τη ρύπανση του εδάφους, του νερού, και του αέρα. Η διαχείριση των απορριμμάτων στην Ελλάδα γίνεται από τους δήμους και περιλαμβάνει τη συλλογή και τη διάθεση σε χώρους επεξεργασίας με την μέθοδο της υγειονομικής ταφής.

Από την κακή διαχείριση των απορριμμάτων μπορεί να προέλθουν σοβαροί κίνδυνοι όπως:

- ο Δημιουργία ανάπτυξης παθογόνων μικροβίων.
- ο Μεταφορά των μικροβίων μέσω του ανέμου, των νερών ή των ζώων.
- ο Ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα.
- ο Πρόκληση πυρκαγιών από αυτανάφλεξη και
- ο Αισθητική υποβάθμιση του περιβάλλοντος (Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, 1995).

Στο σταθμό μεταφόρτωσης απορριμμάτων που λειτουργεί στο Δήμο Ηλιούπολης έχουν αποφευχθεί τα παραπάνω με την βοήθεια κλειστών χοανών που δεν επιτρέπουν την επαφή των απορριμμάτων με τον ατμοσφαιρικό αέρα.

Για τη συλλογή των **απορριμμάτων στο Δήμο Ηλιούπολη** έχουν τοποθετηθεί κάδοι σε ολόκληρη την πόλη. Τα απορριμματοφόρα συλλέγουν τα απορρίμματα τις πρωινές ώρες και μετά την συγκομιδή τους μεταφέρονται στο σταθμό μεταφόρτωσης που λειτουργεί στην

περιοχή των «Αστυνομικών». Κάθε απορριμματοφόρο έχει χωρητικότητα 8- 12 τόνους απορριμμάτων.

Στο σταθμό μεταφόρτωσης τα απορρίμματα από τα απορριμματοφόρα συγκομιδή μεταφέρονται σε containers, τα οποία τα μεταφέρουν στον ΧΥΤΑ (Χώρο Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων) των Άνω Λιοσίων.

Ο ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων αποτελεί ένα σύγχρονο χώρο υγειονομικής ταφής απορριμμάτων συνολικής έκτασης 510 περίπου στρεμμάτων. Υποδέχεται καθημερινά το σύνολο σχεδόν των στερεών αποβλήτων της Αττικής που περιλαμβάνουν:

- ❑ 4.500 τόνους οικιακά απορρίμματα
- ❑ 2500 τόνοι μη δημοτικά και μη επικίνδυνα στερεά απόβλητα.
- ❑ 300 τόνους ιλύ από το ΚΕΛ Ψυττάλειας.

Για την λειτουργία του χρησιμοποιήθηκαν σύγχρονες μέθοδοι και τεχνικές:

- ❑ Στεγανοποίηση πυθμένα και πρανών με επίστρωση αργίλου και γεωσυνθετικών υλικών.
- ❑ Σύστημα συλλογής, μεταφοράς και επεξεργασίας των στραγγισμάτων.
- ❑ Σύστημα απαγωγής και διαχείρισης του παραγόμενου βιοαερίου.

Τα οφέλη από τις εφαρμοζόμενες μεθόδους είναι:

- ❑ Προστασία της ανθρώπινης υγείας, του υδροφόρου ορίζοντα και της ατμόσφαιρας από την έκλυση αερίων.
- ❑ Παραγωγή ηλεκτρικής και ενέργειας από την επεξεργασία του βιοαερίου.
- ❑ Ασφαλή επανένταξη του χώρου στη φύση.

Στην παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας ο ΕΣΔΚΝΑ συνεργάζεται με την ΒΕΑΛ (Βιοαέριο- Ενέργεια Άνω Λιοσίων ΕΠΕ). Το έργο αυτό υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Επιχειρησιακού προγράμματος Ενέργεια του Υπουργείου Ανάπτυξης. Ο σταθμός παράγει καθημερινά 15MW ηλεκτρική ενέργεια. Η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από την αξιοποίηση του διοχετεύεται κατευθείαν στο δίκτυο της ΔΕΗ στην περιοχή του Θριασίου.

Ο **Ενιαίος Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Αττικής** διαχειρίζεται τα απορρίμματα σχεδόν του 95% του πληθυσμού του Ν. Αττικής (72 Δήμοι και 17 Κοινότητες). Στην έννοια αυτής της διαχείρισης περιλαμβάνονται:

- ❑ Πρόληψη, δηλαδή μείωση των απορριμμάτων που παράγονται.
- ❑ Επαναξιοποίηση ή και ανακύκλωση των υλικών που περιέχονται στα απορρίμματα.
- ❑ Βελτιστοποίηση της τελικής διάθεσης.
- ❑ Ασφαλή μεταφορά.
- ❑ Θεραπεία, δηλαδή αποκατάσταση των πιθανών βλαβών που έχουν προκληθεί στο περιβάλλον.

Στην περιοχή των **Άνω Λιοσίων** λειτουργεί επίσης και εργοστάσιο μηχανικής ανακύκλωσης απορριμμάτων που μειώνει την ποσότητα και την βλαπτικότητα των απορριμμάτων που οδηγούνται στα ΧΥΤΑ, αξιοποιούνται τα απορρίμματα με ανάκτηση-ανακύκλωση των χρήσιμων υλικών, σιδήρου και αλουμινίου, καθώς και με παραγωγή νέων προϊόντων (Compost και RDF). Στην περιοχή λειτουργεί και αποτεφρωτήρας νοσοκομειακών απορριμμάτων.

Το **Εργοστάσιο Μηχανικής Ανακύκλωσης** απορριμμάτων είναι το μεγαλύτερο έργο απορριμμάτων της χώρας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ημερήσια παραγωγή του εργοστασίου είναι:

- ❑ 55 τόνοι τυποποιημένο Compost (εδαφοβελτιωτικό υλικό)
- ❑ 353 τόνοι RDF (καύσιμο υλικό) με κατώτερη θερμογόνο ικανότητα περίπου 15.000 kcal/kg
- ❑ 4,65 τόνοι συμπιεσμένων κουτιών αλουμινίου, υψηλής καθαρότητας
- ❑ 35,87 τόνοι συμπιεσμένων σιδηρούχων μετάλλων
- ❑ 333 τόνοι συμπιεσμένων άχρηστων προς διάθεση, στο ΧΥΤΑ.

Η κατασκευή του εργοστασίου ολοκληρώθηκε το 2002 και χρηματοδοτήθηκε κατά 75% από το Β'ΚΠΣ και κατά το 25% από εθνικούς πόρους.

Από περιβαλλοντικής άποψης **τηρεί τις προδιαγραφές Εθνικής και Κοινοτικής νομοθεσίας**. Ειδικότερα με την επεξεργασία των αέριων εκπομπών στην ειδική μονάδα χημικής επεξεργασίας, επιτυγχάνει κάτω των 50 μονάδων οσμών στα όρια του οικοπέδου του.

Η υλοποίηση των έργων του προγράμματος του ΕΣΔΚΝΑ προτείνεται για χρηματοδότηση στα πλαίσια των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Γ'ΚΠΣ και του Ταμείου Συνοχής.

Οι κυριότεροι άξονες του σχεδιασμού του ΕΣΔΚΝΑ αφορούν:

- ❑ Στην ανάπτυξη της διαλογής στην πηγή (δίκτυο 2 ρευμάτων ξηρού – υγρού)
- ❑ Χωροθέτηση ΧΥΤΑ που θα δίνουν μακροχρόνια λύση στην Αττική.
- ❑ Επεξεργασία και αξιοποίηση των απορριμμάτων.
- ❑ Δίκτυο σταθμών μεταφόρτωσης στην Κηφισιά, Άλιμο – Ελληνικό ή στη Γλυφάδα, στον Ελαιώνα και στην περιοχή Σχιστού.
- ❑ Διαχείριση των ειδικών αποβλήτων (ηλεκτρονικά, ελαστικά, μπαταρίες, καταλύτες κλπ.).
- ❑ Κατασκευή 2^{ου} ΧΥΤΑ Δυτικής Αττικής στην Φυλή.

Ο ΕΣΔΚΝΑ πριν περίπου 20 χρόνια ξεκίνησε μια προσπάθεια ουσιαστικού ελέγχου των εισερχόμενων στους χώρους ευθύνης του, στερεών αποβλήτων προκειμένου να μην

καταλήγουν σε αυτούς επικίνδυνα για την Δημόσια υγεία και το περιβάλλον απόβλητα. Για την διασφάλιση των παραπάνω αλλά και για την αυτοδύναμη υποστήριξη του ερευνητικού του έργου ανέπτυξε μηχανισμό ελέγχου στηρίχθηκε υλικοτεχνικά στο εργαστήριο Στερεών Αποβλήτων, που λειτουργεί από το 1985 και επιστημονικά με εξειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό (ΕΣΔΚΝΑ, 2003).

Στις 22.12.2003 δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (Αρ. Φύλλου 1909) η απόφαση (50910/2727) σχετικά με τα μέτρα και του όρους της Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων. Στο άρθρο 4 αυτής της απόφασης αναφέρονται οι εξής στόχοι και αρχές:

Στόχοι:

- Να μην δημιουργούνται κίνδυνοι για το νερό, τον αέρα, το έδαφος, τη χλωρίδα, την πανίδα καθώς και την εν γένει βιώσιμη ανάπτυξη.
- Να μην προκαλούνται ενοχλήσεις από το θόρυβο ή τις οσμές.
- Να μην προκαλείται αλλοίωση του τοπίου και των περιοχών που παρουσιάζουν ιδιαίτερο οικολογικό, πολιτιστικό και αισθητικό ενδιαφέρον.

Αρχές:

- Η αρχή της προφύλαξης και της πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται ο περιορισμός του συνολικού όγκου των αποβλήτων και η μείωση των επιβλαβών συνεπειών για την υγεία και το περιβάλλον, μέσω της επαναχρησιμοποίησης, της ανάκτησης των υλικών και της ανακύκλωσης, καθώς και της ανάκτησης ενέργειας χωρίς ρύπανσης του περιβάλλοντος, ώστε να μειώνεται η ποσότητα των αποβλήτων προς τελική διάθεση, λαμβάνοντας υπόψη το οικονομικό και κοινωνικό κόστος.
- Την αρχή «ο ρυπαίνων να πληρώνει» , με έμφαση στην ευθύνη του παραγωγού των αποβλήτων.
- Την αρχή της εγγύτητας σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται τα απόβλητα, κατά το δυνατό να οδηγούνται σε μια από τις πλησιέστερες εγκεκριμένες εγκαταστάσεις εφόσον αυτό είναι περιβαλλοντικά αποδεκτό και οικονομικά εφικτό.
- Την αρχή της επανόρθωσης των ζημιών στο περιβάλλον (ΦΕΚ, 26073, 22.12.2003).

8.4. Ανακύκλωση (Ανακύκλωση).

Την ανακύκλωση στο Δήμο Ηλιούπολης όπως σε όλους τους Δήμους τους Δήμους της Αττικής έχει αναλάβει ο Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Αττικής με την

τοποθέτηση ειδικών κάδων για την **ανακύκλωση μόνο χαρτιού**. Στο Δήμο Ηλιούπολης πραγματοποιείται συλλογή χαρτιού δυο φορές την εβδομάδα (Τρίτη- Παρασκευή).

Με τον όρο ανακύκλωση εννοείται η ανάκτηση πρώτων υλών από τα απορρίμματα. Οργανωμένες προσπάθειες γίνονται από πολλούς Δήμους της χώρας μεμονωμένα ή σε συνεργασία, καθώς και από οικολογικές οργανώσεις.

Οι στόχοι των εφαρμοζόμενων προγραμμάτων ανακύκλωσης δεν έχουν σαν στόχο το άμεσο κέρδος αλλά το γενικότερο κοινωνικό όφελος. Τα οφέλη της ανακύκλωσης είναι:

- Η ευαισθητοποίηση των πολιτών.
- Η μείωση των παραγόμενων απορριμμάτων.
- Η μείωση του κόστους συγκέντρωσης – μεταφοράς και ταφής των απορριμμάτων.
- Ανάκτηση χρήσιμων πρώτων υλών.
- Μείωση της κατανάλωσης φυσικών πόρων από τη βιομηχανία.
- Μικρότερη επιβάρυνση στο περιβάλλον (Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, 1995).

Το 1994 ο ΕΣΔΚΝΑ, ύστερα από ένα τριετές (1986-1988) πιλοτικό πρόγραμμα διαλογής στην πηγή, άρχισε να εφαρμόζει το πρόγραμμα ΔσΠ «Κάν' το κι εσύ» με υλικό στόχο το χαρτί. Την ίδια χρονιά βρισκόταν είδη σε εξέλιξη το πρόγραμμα του Δήμου Νέου Ψυχικού για τη ΔσΠ όλων των χρήσιμων υλικών με το σύστημα πόρτα – πόρτα και τέθηκε, επίσης, σε εφαρμογή το πρόγραμμα ΔσΠ δύο ρευμάτων σε τρεις δήμους των βορείων Προαστίων (Μαρούσι, Βριλήσσια, Μελίσσια) στους οποίους αργότερα προστέθηκαν άλλοι δύο (Πεύκη, Φιλοθέη) από τον συντονισμό της Ελληνικής Εταιρείας Ανάκτησης Ενέργειας και Ανακύκλωσης ΕΕΑΑ.

Παράλληλα από το 1990 άρχισαν να αναπτύσσονται οργανωμένα προγράμματα, διαλογής στην πηγή κουτιών αλουμινίου από μερικούς δήμους σε συνεργασία με την Ελληνική Ένωση Αλουμινίου.

Το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού με τον τίτλο «Κάν' το κι εσύ» αποσκοπεί να συλλέγει κυρίως το χαρτί των νοικοκυριών, των σχολείων και των δημόσιων υπηρεσιών. Δεν είναι προσαρμοσμένο στη συλλογή χαρτονιού συσκευασίας. Το χαρτόνι γίνεται δεκτό εφόσον μπορεί στους κάδους συλλογής ή κατ' εξαίρεση, με παραγγελίες για μεγάλες ποσότητες.

Ο συνολικός πληθυσμός αναφοράς του προγράμματος ανέρχεται σε περίπου 2.000.000 κατοίκους. Το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για εβδομαδιαία αποκομιδή του υλικού από τους κάδους, με 5 ειδικά οχήματα ΜSTS εμπροστοπλάγιας φόρτωσης και 2 οχήματα

οπίσθια φόρτωσης τύπου πρέσσας. Το συνολικά απασχολούμενο προσωπικό στο πρόγραμμα ανέρχεται σε 28 άτομα (Κανταρτζής, 2004).

Η τακτική διαχωρισμού των απορριμμάτων για την ανακύκλωση τους προκαλεί ελάχιστη ρύπανση του αέρα και του νερού στους χώρους διάθεσης τους. Επίσης μειώνει την ποσότητα των σκουπιδιών, έχει χαμηλή αρχική δαπάνη, εξοικονομεί ενέργεια και δημιουργεί θέσεις εργασίας για ανειδίκευτο προσωπικό. Τα ανακυκλώσιμα που διαχωρίζονται εκ των προτέρων είναι πολύ πιο καθαρά και πωλούνται σε υψηλότερες τιμές. Ο διαχωρισμός των πόρων διδάσκει στους ανθρώπους τη σημασία της μείωσης των αποβλήτων και την αξία της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης (Tyler Miller, 1996).

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανακύκλωση στη Ελλάδα είναι:

- ❑ Η δυσκολία εφαρμογής μακροχρόνιων προγραμμάτων.
- ❑ Η έλλειψη βιομηχανιών που χρησιμοποιούν τα προϊόντα της.
- ❑ Το κόστος μεταφοράς από τις επαρχιακές πόλεις στα βιομηχανικά κέντρα.
- ❑ Η χαμηλή τιμή των ανακτηθέντων υλικών.
- ❑ Η μικρή ευαισθητοποίηση των πολιτών τόσο στη συμμετοχή της διαδικασίας ανακύκλωσης, όσο και στη χρήση των παραγόμενων προϊόντων όπως π.χ. το ανακυκλωμένο χαρτί (Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, 1995).

Η ανακύκλωση του χαρτιού παρότι δεν σταματά ορίστηκε την κοπή δέντρων, συμβάλλει στην καταστροφή λιγότερων δέντρων. Η ανακύκλωση των κυριακάτικων εφημερίδων στις Η.Π.Α μόνο σώζει από την υλοτόμηση 50.000 δέντρα την εβδομάδα. Επιπλέον του ότι σώζονται τα δέντρα το ανακυκλωμένο χαρτί:

- ✓ Εξοικονομεί ενέργεια διότι καταναλώνει 64% λιγότερη ενέργεια για να παράγει βάρος καθαρού χαρτιού ίσο προς αυτού που κατασκευάζεται από τα δέντρα.
- ✓ Μειώνει την ατμοσφαιρική ρύπανση από τους μύλους επεξεργασίας πολτού χαρτιού κατά 74- 95%.
- ✓ Μειώνει την ρύπανση του νερού κατά 34%.
- ✓ Βοηθά στην πρόληψη της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων εφόσον το μελάνι δεν εισχωρεί στους χώρους υγειονομικής ταφής.
- ✓ Εξοικονομεί μεγάλες ποσότητες νερού που απαιτούνται για την παραγωγή του.
- ✓ Κάνει εξοικονόμηση χώρου σε περιοχές υγειονομικής ταφής.
- ✓ Δημιουργεί θέσεις εργασίας 5 φορές περισσότερες απ' ότι η εκμετάλλευση των δέντρων για πολύ χαρτιού (Tyler Miller, 1996).

Ένας τόνος ανακυκλωμένου χαρτιού σώζει περίπου 17 δέντρα και μειώνει κατά 60% την ποσότητα νερού και 40% την ενέργεια που απαιτούνται για την παραγωγή του επομένως

συμβάλλει στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Το χαρτί αποτελεί το 20% των καθημερινών απορριμμάτων ενώ μόνο στην Αττικής πετιούνται κάθε χρόνο περίπου 200.000 τόνοι χαρτιού. Όμως για την παραγωγή του χρειάστηκε να καταστραφούν περίπου 3.400.000 δένδρα. Καταναλώθηκαν 68 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού περίπου ίση ποσότητα όση η κατανάλωση νερού στην Αττική για 80 ημέρες (Δήμος Ασπρόπυργου).

Όσον αφορά τα πλαστικά απορρίμματα και αυτά μπορούν να ανακυκλωθούν. Τα πλαστικά που πετιούνται καθημερινά, μπορεί να ενέχουν πολλούς κινδύνους για το περιβάλλον. Στους χώρους υγειονομικής ταφής το τοξικό κάδμιο και τα συστατικά του μολύβδου, που χρησιμοποιούνται ως συνδετικά, χρωστικά και σταθεροποιητικά της θερμότητας αποπλένονται από το υπόλοιπο πλαστικό και υπάρχει κίνδυνος να διεισδύσουν στα υπόγεια και επιφανειακά νερά και τα ρυπάνουν.

Όσον αφορά την ανακύκλωση αλουμινίου αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση των Η.Π.Α. Το 1994 στις Η.Π.Α. ανακυκλώνονταν το 65% των συσκευασιών από αλουμίνιο. Οι ανακυκλωτές έβγαζαν χρήματα ενώ οι κατασκευαστές κουτιών αλουμινίου εξοικονόμησαν περίπου 570 δολάρια και ενέργεια ίση περίπου με 20 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου. Επιπροσθέτως ο ηλεκτρισμός που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ενός κουτιού αλουμινίου από κοιτάσματα βωξίτη θα διατηρούσε μια λυχνία των 100 watts αναμμένη για 100 ώρες (Tyler Miller, 1996).

Στις 6.8.2001 δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα της Κυβέρνησης ο απόφαση σχετικά με τον Εθνικό σχεδιασμό διαχείρισης στερεών αποβλήτων στην οποία αναφέρεται διεξοδικά η υφιστάμενη κατάσταση και ο μελλοντικός σχεδιασμός για την διαχείριση στερεών αποβλήτων ανά κατηγορίες. Όσον αφορά τα ελαστικά αναφέρεται ότι γίνονται προσπάθειες εύρεσης νέων τρόπων διαχείριση των ελαστικών που απορρίπτονται. Οι μελέτες αφορούν την χρήση των αποσυρόμενων ελαστικών ως καύσιμου σε βιομηχανίες τσιμέντου ή άλλες μονάδες παραγωγής ενέργειας, έτσι ώστε να είναι δυνατή η ανάκτηση ενέργειας χωρίς την ύπαρξη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΦΕΚ,Αρ,Φύλου 723, Αριθ.οικ. 14312/1302, 9.6.2000).

Από τα παραπάνω απορρέει ότι η ανακύκλωση – ανακύκλωση των απορριμμάτων συμβάλλει θετικά στην εξοικονόμηση ενέργειας, φυσικών πόρων και χρημάτων και κατ' επέκταση στην βιώσιμη ανάπτυξη.

Με οικολογική ευαισθησία για το περιβάλλον ο **ΕΣΔΚΝΑ**, υλοποιεί το πρόγραμμα **Ανακύκλωσης Χαρτιού από το 1994** με τη συμμετοχή εκατοντάδων χιλιάδων πολιτών των Δήμων της Αττικής. Με την μέθοδο των ογκοδοχείων (Bring- system) και που αναφέρεται γεωγραφικά και πληθυσμιακά στο 50% του λεκανοπεδίου της Αττικής, ειδικά

απορριμματοφόρα συλλέγουν 120 τόνους χαρτί την εβδομάδα από τους ειδικούς πράσινους κάδους (ΕΣΔΚΝΑ, 2003).

Για την συλλογή του ανακυκλωμένου χαρτιού ο ΕΣΔΚΝΑ έχει χωρίσει την Αττική σε τρεις τομείς: νότιο τομέα, βόρειο τομέα και δυτικό τομέα. Στο νότιο τομέα υπάγονται 18 Δήμοι το σύνολο των ενεργών κάδων το 2003 ήταν 792, στο βόρειο τομέα υπάγονται 37 Δήμοι και Κοινότητες με σύνολο κάδων 436 και στο Δυτικό τομέα υπάγονται 62 Δήμοι και Κοινότητες με σύνολο κάδων 864. Ο **Δήμος Ηλιούπολης υπάγεται στον νότιο τομέα** και στα πλαίσια του υπάρχουν 121 ενεργοί κάδοι (Βλ. παράρτημα). Στο νότιο τομέα υπάγονται επίσης οι εξής Δήμοι και Κοινότητες: Υμηττού, Βύρωνα, Ζωγράφου, Καισαριανή, Νοσοκομεία/ Πανεπιστήμια, Άγιος Δημήτριος, Δάφνη, Ν. Σμύρνη, Φάληρο, Μοσχάτο, Αργυρούπολη, Γλυφάδα, Άλιμος, Ελληνικό, Σαρωνίδα, Βούλα και Βουλιαγμένη. Δεν υπάρχουν στοιχεία συλλογής ανά Δήμο αλλά συνολικά ανά πρόγραμμα.

Οι συλλεγόμενες ποσότητες χαρτιού από τους κάδους του νότιου τομέα κατά την διάρκεια του έτους 2003 παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Συλλεγόμενες Ποσότητες Χαρτιού Νοτίου Τομέα έτος 2003:

ΜΗΝΑΣ	Ποσότητα συλλογής χαρτιού Νοτίου Τομέα σε Κιλά.
Ιανουάριος	105.650
Φεβρουάριος	99.046
Μάρτιος	90.020
Απρίλιος	99.280
Μάιος	116.760
Ιούνιος	99.530
Ιούλιος	92.810
Αύγουστος	40.050
Σεπτέμβριος	109.230
Οκτώβριος	84.710
Νοέμβριος	82.440
Δεκέμβριος	68.990
Σύνολο 2003:	1.088.516

Πηγή: ΕΣΔΚΝΑ, 2004.

8.5. Ρέμα Πικροδάφνης.

Το ρέμα της Πικροδάφνης είναι ένα από τα περίπου 350 ρέματα που διέσχιζαν κάποτε την Αττική το οποίο διασώθηκε έως σήμερα. Τα περισσότερα από τα ρέματα που διέσχιζαν το λεκανοπέδιο, καλύφθηκαν και μπαζώθηκαν για να χρησιμοποιηθούν ως δρόμοι, ως αποχετευτικοί αγωγοί ως αστική γη με δυνατότητα δόμησης και οικοπεδοποίησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μεγάλων οδικών αξόνων που κατασκευάστηκαν με αυτό τον τρόπο αποτελούν η Μιχαλακοπούλου, η Καλλιρρόης, η Χαμοστέρνα, η Συγγρού, οι δρόμοι που περνούν πάνω από τον Κηφισό και τον Ιλισό και πληθώρα άλλοι οδοί και λεωφόροι.

Η αστικοποίηση κατά τον 20^ο αιώνα, των περιοχών με ρέματα διαφοροποίησε το χαρακτήρα τους, αλλοιώνοντας το φυσικό τους περιβάλλον το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Τα ρέματα αποτελούν μοναδικό αγωγό κίνησης του αέρα από την θάλασσα μέχρι το βουνό και συμβάλλουν αποφασιστικά στον καθορισμό της ατμόσφαιρας και στην δημιουργία μικροκλιματικών συνθηκών πρόσφορων για την ευχάριστη υγιεινή διαβίωση, ενώ παράλληλα αποτελούν χώρους δραστηριοτήτων ελεύθερης αναψυχής και ξεκούρασης (Μπέλλος, 2004).

Η υδρολογική λεκάνη του ρέματος της Πικροδάφνης βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πρωτεύουσας. Το ρέμα της Πικροδάφνης πηγάζει από τις δυτικές υπώρειες του Υμηττού στην περιοχή του Καρέα και εκτείνεται μέσα στα όρια των Δήμων Βύρωνα, Ηλιούπολης, Αγίου Δημητρίου, Παλαιού Φαλήρου και Αλίμου. Το συνολικό μήκος του είναι 9χλμ. και η λεκάνη απορροής καταλαμβάνει έκταση 22,5 τ.χλμ.

Το ρέμα της Πικροδάφνης δεν έχει μόνιμη ροή αλλά κατά την διάρκεια των βροχοπτώσεων έχουν παρατηρηθεί σημαντικές παροχές, καθώς και φαινόμενα πλημμύρων.

Το μεγαλύτερο μέρος του ρέματος είναι ανοιχτό, διερχόμενο από περιοχές των Δήμων Ηλιούπολης, Αγ. Δημητρίου, Παλαιού Φαλήρου και Αλίμου. Κλειστό είναι μόνο το αρχικό τμήμα του στα όρια του Δήμου Ηλιούπολης, το οποίο ξεκινά από την Λεωφόρο Κατεχάκη και δια μέσου των οδών Πατριάρχου Γρηγορίου και Αγ. Μαρίας καταλήγει στις οδούς Λαγκαδίων και Ορφέως, κάτω από την Δημοτική Παιδική Χαρά.

Ως κλειστός αγωγός έχει διαμορφωθεί η Παλιά Κοίτη Καρέα που διέρχεται κάτω από την οδό Καλαβρύτων στο Δήμο Ηλιούπολης.

Αποτελεί τον τελευταίο χώρο μιας πυκνοδομημένης έκτασης, στον οποίο κυριαρχεί ακόμα ο χαρακτήρας του φυσικού περιβάλλοντος, τελευταίο ενθύμιο μιας άλλοτε εκτεταμένης καταπράσινης ζώνης, συμβάλλοντας στην ανανέωση του αέρα και συντελώντας καθοριστικά σε καλύτερες συνθήκες ζωής (ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997).

8.5.1. Το οικοσύστημα του ρέματος .

Η βλάστηση που επικρατεί σε όλο το μήκος της Πικροδάφνης είναι αραιή δασώδης, θαμνώδης και μικρής έκτασης λιβάδια από χόρτα (ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997).

Η φυσική βλάστηση του ρέματος που αναπτύσσεται στις παρόχθιες όχθες του ρέματος εξαρτάται σημαντικά από το νερό. Έτσι αναπτύσσονται φυτά που έχουν την ιδιότητα να προσαρμόζονται σε συνθήκες ύπαρξης νερού αλλά και σε συνθήκες ξηρασίας όπως λυγαριές, πικροδάφνες κ.ά. Αναπτύσσονται παράλληλα και βούρλα, λεύκες, κουκουναριές, συκιές, ρετινολαδιά, νικοτιανή, πικραγγουριές, κίτρινες μαργαρίτες, μολόχες, γαϊδουράγκαθα, παπαρούνες, γαλατσίδες, ρόκες, ηλιοτρόπια, θαμνιές, περδικάλια, χωνάκια, κουφολάχανα, κάρδοι, αγριομάρουλα, ζοχούς, αμάρανθους, φουμαριές, σκυλόβρουβες, παρκινσόνιες, άγρια τριφύλλια, νηδικιές κ.ά. Στο νότιο τμήμα του Αγίου Δημητρίου συναντώνται επίσης λυγαριές και καλάμια.

Το ρέμα της στην περιοχή του Π. Φαλήρου και ειδικότερα στα σύνορα με το Δήμο Αλίμου σύμφωνα με την Ορνιθολογική Εταιρεία φιλοξενεί 73 είδη πουλιών, (μεταναστευτικά και ντόπια) και μικρά ζώα (Αναγνώστου – Φιλιποπούλου, 1999).

Κατά μήκος της περιοχής έχουν καταγραφεί είδη πανίδας με σημαντικότερη την παρουσία ορισμένων πτηνών που ευνοούνται περισσότερο από το μικροκλίμα της περιοχής. Τα κυριότερα από αυτά είναι: Φλώρος, Σπίνος, Κελαιδότσιγλα, Κοκκινότσιγλα, Κεδρότσιγλα, Σταυροχελίδονο, Σπιτοσπουργίτη, Μαυροπόντικας κ.ά. (ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997).

Η πανίδα του οικοσυστήματος της Πικροδάφνης αποτελείται κυρίως από διάφορα είδη βατράχων, σκαντζόχοιρους, χερσαίες χελώνες σαύρες, διάφορα φίδια, νερόφιδα, νυχτερίδες, άγρια περιστέρια, αηδόνια, κοτσύφια, σπουργίτια, κοτσύφια, νεροχελώνες, χελώνες, δεκοχτούρες, καρακάζες, χελιδόνια, σουσουράδες, αηδόνια, αστρίτες, πάπιες, εποχιακά ερωδιούς, όρνιθες και μικρά ψάρια κοντά στην εκβολή (Αναγνώστου – Φιλιποπούλου, 1999).

8.5.2. Ανθρώπινες ενέργειες και αποφάσεις στο Ρέμα.

Η ζώνη την οποία καταλαμβάνει το ρέμα (κοίτη και πρηνή), έχει κατά θέσεις αλλοιωθεί από ανθρώπινες επεμβάσεις με αποτέλεσμα, το πλάτος της να εμφανίζεται κατά τόπους εμφανώς περιορισμένο ειδικότερα στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου και Αλίμου. Η εναπόθεση μπαζών και σκουπιδιών, τοίχοι από τσιμεντόλιθους για σταθεροποίηση εκτός σχεδίου κήπων και αυλών παρόχθιων κατοικιών είναι λόγοι συρρίκνωσης του ρέματος και εκτροπής της κοίτης του, με αποτέλεσμα την διάβρωση των πρηνών, την σταδιακή υποχώρηση και πτώση του εδάφους και ορισμένων δέντρων. Υγρά απόβλητα συνεργείων αυτοκινήτων καθώς και λύματα κατοικιών μολύνουν το ρέμα και συμβάλλουν στην παραμόρφωση του φυσικού τοπίου (ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997).

Ακολουθεί ένα σύντομο ιστορικό των αποφάσεων και των ενεργειών σχετικά με την προστασία του ρέματος της Πικροδάφνης:

Το 1963 εκπονήθηκε μελέτη από το Πανεπιστήμιο του Βερολίνου σχετικά με την διαμόρφωση του ρέματος προσαρμόσιμη στο φυσικό περιβάλλον διατομή.

Το 1984 έγινε πρόταση από το ρυθμιστικό Αθήνας για κάλυψη του ρέματος και μετατροπή του σε υπερταχεία λεωφόρο από το Π. Φάληρο μέχρι τον Υμηττό καθώς και μελέτες για τοπογραφικές αποτυπώσεις των κατά μήκος περιοχών.

Το 1986 ψηφίστηκε ο νόμος 1650/1986 (Α 160) άρθρα 1, 21 για την προστασία των ρεμάτων όπου αναφέρεται: *προστασία επιφανειακών και υπόγειων νερών που θεωρούνται φυσικοί πόροι και οικοσυστήματα...*

Το 1992 το αναπτυξιακό πρόγραμμα Αγίου Δημητρίου για την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος Α' φάση αναφέρει: *την προώθηση πολιτικών διάσωσης του ρέματος της Πικροδάφνης που απομένει σε φυσική μορφή από την κοινή ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική είναι μοναδική ευκαιρία.*

Το 1993 με την απόφαση (9173/1642/93 ΦΕΚ 281/Δ/93) του ΥΠΕΧΩΔΕ για την υλοποίηση του προγράμματος Αττική SOS χαρακτηρίζεται το ρέμα μεταξύ άλλων ως *ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος* και σύμφωνα με το Ν.1650/86 προβλέφθηκε η διασφάλιση της φυσικής του μορφής και του οικοσυστήματος του ρέματος. Το ίδιο έτος το αναπτυξιακό πρόγραμμα Αγίου Δημητρίου Β' φάση πρότεινε *αποκοπή του ρέματος από το δομημένο περιβάλλον με ένα ελάχιστο πεζόδρομο... διευκολύνει την επιτήρηση του χώρου και την καθαριότητα και προστατεύει το ρέμα... όλη αυτή η υποδομή δεν απαιτεί παρά ελάχιστα τεχνικά και επιχωματώσεις.*

Στις 7.4.1994 το τμήμα ρεμάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ με αρ.πρ.οικ. 45867/1208/γ και θέμα: Οδηγίες για την αντιμετώπιση των ρεμάτων, αναφέρει: όλα τα ρέματα θα πρέπει να προστατεύονται και να αναδεικνύονται σαν αυτόνομοι φυσικοί σχηματισμοί και όχι σαν απλοί αγωγοί ομβρίων.

Στις 27.2.1995 με το νόμο 5881/1007/95 (ΦΕΚ 99Δ, 27/2/95) το ΥΠΕΧΩΔΕ λαμβάνει μέτρα για την προστασία του ρέματος της Πικροδάφνης απαγορεύοντας κατά μήκος του ρέματος των Δήμων Αγ. Δημητρίου και Π. Φαλήρου κάθε επέμβαση και δραστηριότητα που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της φυσικής ροής των υδάτων και της μορφής του τοπίου και του γεωφυσικού ανάγλυφου.

Στις 22.8.1996 η Γενική Διεύθυνση Προγραμματισμού Έργων Γραφείο Ρεμάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ στο πλαίσιο κατευθύνσεων και οδηγιών για την περιβαλλοντική προστασία των ρεμάτων αναφέρει: *όλες οι νέες υδραυλικές μελέτες πρέπει να περιέχουν ως κυρίαρχο στοιχείο τη θεωρία των ανοιχτών ρεμάτων και η όποια διευθέτηση να μελετάται λαμβάνοντας υπόψη το οικοσύστημα του ρέματος και της κατά μήκος περιοχής...Η διευθέτηση της κοίτης του ρέματος με κλειστή ή ανοικτή διτομή επενδυμένη με σκυρόδεμα θεωρείται σημαντική επέμβαση...στα πεδινά να μην γίνονται αποδεκτές λύσεις που έχουν αποδειχτεί ότι προκαλούν σημαντικές βλάβες στο οικοσύστημα του ρέματος (όπως ευθυγράμμιση μαιάνδρων, μεταβολή πρανών, κάλυψη όχθων με σκυρόδεμα και άλλα τεχνητά μέσα)...*

Τον Οκτώβριο του 1996 στο πλαίσιο Περιβαλλοντικής Διευθέτησης Ποδονίφτη και Πικροδάφνης Ν. Αττικής του ΥΠΕΧΩΔΕ (τελική έκθεση. Τεύχος Α΄ Ρέμα Πικροδάφνης Επιστημονικός Υπεύθυνος: Γ.Τσακίρης) διατυπώνονται μεταξύ άλλων οι εξής περιβαλλοντικοί όροι ώστε να γίνει αποδεκτή μια πρόταση διευθέτησης:

- Να διασφαλίζει ενδεχόμενη διεργασία εμπλουτισμού του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα και να προστατεύει το ρέμα και τη λεκάνη απορροής του από την ρύπανση.
- Να προστατεύει το ποτάμιο οικοσύστημα και να μην επιφέρει μεταβολές στη χλωρίδα και την πανίδα.
- Να προάγει την αισθητική του τοπίου και να συμβάλλει στη διαμόρφωση της παραρεματίας περιοχής σε χώρο αναψυχής.
- Να διαμορφώσει τις αποθέσεις της κοίτης ώστε να εξασφαλίζεται η σταθερότητα του συστήματος.

Τον Ιανουάριο του 1997 στην Γενική Διεύθυνση Προγραμματισμού Έργων του ΥΠΕΧΩΔΕ εκπονήθηκε ειδική περιβαλλοντική μελέτη για την προστασία και ανάδειξη του

ρέματος Πικροδάφνης Ν. Αττικής και της ευρύτερης περιοχής (Σ. Μιχαλολιάκος) στην οποία διατυπώθηκε τα εξής προτεινόμενα έργα:

- Κατασκευή μικρών φραγμάτων από ξηρολιθοδομή ή κανονική λιθοδομή για μείωση της κλίσης και προστασία των πρανών και του πυθμένα.
- Εγκατάσταση βλάστησης στο ανώτερο τρίτο των πρανών της κοίτης και στην «παραρεμάτια» ζώνη.
- Εισαγωγή πλατύφυλλων ειδών κατά τόπους καθώς και φυλλοβόλων και αείφυλλων ειδών.
- Κατασκευή δρόμων, αποχετευτικού δικτύου, προστασία πρανών.
- Λήψη μέτρων για πυρκαγιές – έλεγχοι.
- Εγκατάσταση βροχόμετρων και λοιπών σταθμών μέτρησης στις υψηλότερες θέσεις της λεκάνης.

Το 1999 στην Υπουργική Απόφαση 7426/1549/99 αναφέρεται: ... *«αποφασίζει» την προστασία του ρέματος της Πικροδάφνης και τη διευθέτηση της κοίτης με ανοικτή διατομή λαμβάνοντας υπ' όψιν το οικοσύστημα του ρέματος και της παραρεμάτιας ζώνης αυτού.*

Τον Οκτώβριο του 1997 η ΕΥΔΑΠ (έγκριση ΔΣ 11213/16.2.98) εκπόνησε οριστική μελέτη διευθέτησης Ρ. Πικροδάφνης από την Λ. Βουλιαγμένης έως την οδό Σαραντοπούλου και τα προτεινόμενα έργα αφορούσαν τα εξής: αγωγό λιθόκτιστο, τραπεζοειδούς διατομής, λιθόκτιστη διατομή, από λαξευτή λιθοδομή και ενίσχυση κατά τόπους με κατασκευή ανακουφιστικού προβόλου, ενώ στα ανάντη τμήμα εξωτερική κάλυψη της λιθοδομής με τοίχους αντιστήριξης από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Τον Απρίλιο του 2000 το Αττικό Μετρό και το ΥΠΕΧΩΔΕ στα πλαίσια της Μελέτης Ανάπτυξης του Μετρό αναφέρεται μεταξύ άλλων: *εξετάζονται στην ανατολική πλευρά του ενδιάμεσου Οδικού Δικτύου οι οδεύσεις μέσω της Λ. Περιφερειακής Υμηττού και της Λ. Πικροδάφνης μέχρι της Λ. Ποσειδώνος.*

Τον Μάιο 2000 ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας εκπόνησε μελέτη με θέμα Προστασία ρέματος Πικροδάφνης στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρει: *Θεωρούμε ότι τα ρέματα για να επιτελέσουν σωστά την πολύπλευρη φυσική λειτουργία τους, πρέπει να διατηρούν ανοικτή την κοίτη τους... σε περίπτωση διευθέτησης θα πρέπει να χρησιμοποιούν λύσεις φιλικές προς το περιβάλλον και μόνον όπου αυτό καθίσταται για σοβαρούς λόγους αδύνατο, να γίνεται διευθέτηση με σκυρόδεμα.*

Στις 14.6.2000 η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης αναφέρει:... *αυτόν το φυσικό βιότοπο αποφάσισε πρόσφατα η ΕΥΔΑΠ να τον τσιμεντώσει, κόβοντας αρκετά δέντρα...Με λύπη διαπιστώσαμε την καταστροφή που έχει ήδη συντελεστεί και συνεχίζεται...*

Απευθύνουμε έκκληση προς κάθε αρμόδιο φορέα να ενδιαφερθεί για να αυτό το αντί-περιβαλλοντικό έργο στον Δήμο Ηλιούπολης.

Στις 11.9.2000 η Συντονιστική Επιτροπή Δημοτικών Παρατάξεων, περιβαλλοντικών φορέων και κατοίκων της Ηλιούπολης κατέθεσαν αίτηση προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο Αθηνών με θέμα: Προστασία ρέματος Πικροδάφνης. Στην αίτηση αυτή ζητήθηκε να διακοπούν οι εργασίες και να επανεξεταστεί η συνολική διευθέτηση του ρέματος Πικροδάφνης (Μπέλλος, 2004).

Το Μάρτιο του 2001 Ερευνητικό πρόγραμμα του ΕΜΠ εκπόνησε μελέτη με θέμα: Εναλλακτικές πρακτικές παρέμβασης στα ρέματα στην οποία αναφέρεται: Η αναποτελεσματικότητα των τεχνικών έργων και η ολοένα αυξανόμενη ανάγκη αντιπλημμυρικής προστασίας αναπόφευκτα προσανατολίζεται σε μια νέα λογική παρέμβασης για τα εναπομείναντα ρέματα. Υπογραμμίζεται η ανάγκη να παραμείνουν τουλάχιστον ανοικτά, όσα ακόμη δεν έχουν κλειστεί. Τα βασικά στοιχεία της νέας παρέμβασης είναι:

- Η συνειδητοποίηση του ενιαίου χαρακτήρα του ρέματος.
- Η προστασία της φυσικής του οντότητας και
- η αξιοποίηση του ως φυσικού στοιχείου μέσα στην πόλη.

Στις 27.7.2001 η Διαδημοτική Πρωτοβουλία πολιτών – κατοίκων Π. Φαλήρου, Αγ. Δημητρίου, Ηλιούπολης για την προστασία του ρέματος της Πικροδάφνης με προσφυγή στην Ε.Ε. κατέθεσε καταγγελία για την παραβίαση του Κοινοτικού Δικαίου σχετικά με το περιβάλλον των έργων στο ρέμα της Πικροδάφνης στις περιοχές Ηλιούπολης και Αγ. Δημήτριο.

Στις 11.9.2001 η Διαδημοτική Πρωτοβουλία πολιτών – κατοίκων Π. Φαλήρου, Αγ. Δημητρίου, Ηλιούπολης για την προστασία του ρέματος της Πικροδάφνης με προσφυγή στο ΣτΕ κατέθεσε αίτηση ακύρωσης και αναστολής των έργων στο ρέμα της Πικροδάφνης στις περιοχές Ηλιούπολης και Αγ. Δημήτριο. Η **αίτηση αναστολής** εγκρίθηκε **από το ΣτΕ** και τα έργα σταμάτησαν.

Οι λόγοι αναστολής των έργων λίθινης επένδυσης του πυθμένα στο τμήματος του ρέματος του Δήμου Ηλιούπολης είναι οι εξής:

- Άμεσος κίνδυνος καταστροφής της χλωρίδας του ρέματος και της παραρεμάτιας περιοχής. Διότι καταστρέφεται άμεσα η βλάστηση σε όλο το μήκος των εκσκαφών. Επίσης κινδυνεύει άμεσα από ξήρανση το μέρος του συνόλου της βλάστησης, το οποίο σε πολλά σημεία του έχει τη μορφή δάσους και κυρίως αποτελείται από υδροχαρή φυτά.
- Άμεσος κίνδυνος καταστροφής της πανίδας του ρέματος. Εντός του πλάτους των εκσκαφών παύουν να επιβιώνουν οι εντός της φυσικής κοίτης οργανισμοί και

μικροοργανισμοί, με συνέπεια να σπάσει η τροφική αλυσίδα για όλα τα μικρά ζώα (βάτραχοι, χελώνες). Την εξαφάνιση των πτηνών, για τα οποία το ρέμα αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια επιτείνει η καταστροφή της βλάστησης.

- Άμεσος κίνδυνος αλλαγής του μικροκλίματος. Τα ρέματα αποτελούν φυσικούς αεραγωγούς, μαζί δε με την χλωρίδα και την πανίδα τους, είναι οικοσυστήματα με ιδιαίτερο μικροκλίμα που συμβάλλουν πολλαπλώς στην ισορροπία του περιβάλλοντος (ΣτΕ 1801/95). Η αλλοίωση της φυσικής κοίτης και η καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας, έχουν ως άμεση συνέπεια την αλλαγή του μικροκλίματος του ρέματος, το οποίο θα παύσει να επενεργεί ευεργετικά στην περιοχή.
- Άμεσος κίνδυνος πτώσης του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής. Όσο η κοίτη του ρέματος διατηρείται στη φυσική της μορφή, τμήμα των ρεόντων υδάτων απορροφάται από το έδαφος και εμπλουτίζει τα υπόγεια ύδατα.
- Άμεσος κίνδυνος αλλοίωσης της φυσικής μορφή μορφής του χώρου και του τοπίου. Μια ρεματιά με πλούσια βλάστηση στα περισσότερα σημεία θα μετατραπεί σε έναν αγωγό ομβρίων από σκυρόδεμα ή λιθοδομή. Αποτελούν ανεπανόρθωτη βλάβη του φυσικού τοπίου, οι δυσμενείς μεταβολές του περιβάλλοντος «η αλλοίωση της φυσικής μορφής του χώρου» (Επιτροπή αναστολών ΣτΕ 209/1981, 205/1984/, 284/1992, 290/1992).
- Άμεσος κίνδυνος βλάβης της υγείας των κατοίκων. Με την κατασκευή του λιθόκτιστου και από οπλισμένο σκυρόδεμα ανοικτού αγωγού, καταργείται η δυνατότητα φυσικού φιλτραρίσματος των όμβριων υδάτων, μέσα από φυσικούς μηχανισμούς απομάκρυνσης τοξικών ουσιών, με αποτέλεσμα την κυκλοφορία ακαθάρτων υδάτων, τη διάδοση ανθυγιεινών συνεπειών για τους κατοίκους της παραρεμάτιας περιοχής.
- Άμεσος κίνδυνος επέλευσης πλημμύρων στο κατάντη του ρέματος (Π. Φάληρο- Άλιμος). Η χρήση σκυροδέματος οδηγεί σε μεγαλύτερες ταχύτητες ροής με αποτέλεσμα η πλημμυρική παροχή να μεταφέρεται γρήγορα στα κατάντη. Για να υλοποιηθεί πρόγραμμα διευθέτησης στα ανάντη πρέπει να έχει ληφθεί πρόβλεψη για τα κατάντη (Μπελαντής, 2001).

Έως σήμερα το μεγαλύτερο τμήμα του ρέματος του Δήμου Ηλιούπολης, έχει σκυρόδεμα στον πυθμένα και οι Δημοτικές αρχές περιμένουν να «ξεμπλοκάρουν» την υπόθεση από το ΣτΕ και να συνεχίσουν τα έργα ανάπλασης με γέφυρες, ποδηλατοδρόμους κ.λ.π. (Βλ. παράρτημα).

Οι οικονομολόγοι διακρίνουν την αξία που εμπεριέχει ένας περιβαλλοντικός πόρος σε δύο γενικές κατηγορίες: τη χρηστική αξία (use value) και την αξία διατήρησης ή μη χρησιμοποίησης του πόρου (nonuse value). (Tietenberg, 1997). Η άμεση αξία του ρέματος

της Πικροδάφνης προέρχεται, από τις ευκαιρίες αναψυχής που προσφέρει και από τη χρήση του ως αγωγός ομβρίων υδάτων. Στα έμμεσα οφέλη θα μπορούσε να περιληφθεί ο ρόλος του ρέματος στην εξασφάλιση οικολογικών λειτουργιών, όπως το ότι προσφέρει ένα ενδιαίτημα (habitat) την αγρία πανίδα και χλωρίδα. Η αξία διατήρησης του ρέματος δημιουργείται από τη επιθυμία να εξασφαλιστεί η αδιάλειπτη χρησιμοποίηση του ρέματος και από τις μελλοντικές γενεές.

8.6. Κυκλοφοριακά προβλήματα - Περιφερειακή Λεωφόρος.

Η λεωφόρος Βουλιαγμένης και η περιφερειακή Λεωφόρος αποτελούν άξονες σύνδεσης των νοτίων και ανατολικών προαστίων με το κέντρο της Αθήνας. Η περιφερειακή λεωφόρος Κατεχάκη- Καρέα- Υμηττού διασχίζει το Δήμο Ηλιούπολης για να καταλήξει στην Λεωφόρο Βουλιαγμένης και Ποσειδώνος με αποτέλεσμα να δημιουργεί μερική κυκλοφοριακή συμφόρηση στο Δήμο τις ώρες αιχμής δηλαδή της πρώτες πρωινές και πρώτες απογευματινές ώρες. Στα δυτικά του όρια ο Δήμος Ηλιούπολης συνορεύει με την Λεωφόρο Βουλιαγμένης, η οποία αποτελεί βασική αρτηρία σύνδεσης του Ν.Α. λεκανοπεδίου με το κέντρο της Αθήνας.

Η κυριότερη αίτια της κυκλοφοριακής συμφόρησης που παρατηρείται στο Δήμο είναι η περιφερειακή Αλίμου – Υμηττού, δεδομένου ότι σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που διαθέτει η τεχνική υπηρεσία, καθημερινά περνούν 130.000 αυτοκίνητα μέσα από την πόλη εκ των οποίων το 91% είναι διερχόμενα και διασχίζουν την πόλη με σκοπό να κατευθυνθούν σε άλλους δήμους.

Από το 2000 έχει ξεκινήσει πρόγραμμα αντιμετώπισης του κυκλοφοριακού προβλήματος που δημιουργεί η περιφερειακή λεωφόρος και η επέκταση της γραμμής 2 του μετρό. Η εκπόνηση της κυκλοφοριακής μελέτης έχει κατατεθεί σε κατασκευαστική εταιρεία και από το καλοκαίρι του 2004 θα είναι έτοιμη ώστε να αρχίσει η εφαρμογή της. Οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις αφορούν μονοδρομήσεις και επιπλέον πεζοδρόμηση δρόμων δίπλα σε σχολεία.

Σύμφωνα με την τεχνική υπηρεσία του Δήμου στις αρχές του 2005 θα αρχίσει η κατασκευή της επέκτασης της περιφερειακής λεωφόρου στην νότια – ανατολική πλευρά της, η οποία θα περνάει πάνω από τα όρια του Δήμου, στα σύνορα με τον Υμηττό και θα συνεχίζει στην Αργυρούπολη για να καταλήξει στο παλιό αεροδρόμιο του Ελληνικού.

Η επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου θα περνάει στο νότιο τμήμα από τα όρια των δήμων Βύρωνα, Καρέα, Ηλιούπολη, Αργυρούπολη, Γλυφάδα, Βούλα, Βάρη. Το βόρειο τμήμα της δυτικής περιφερειακής λεωφόρου Υμηττού θα περνάει από τα όρια των δήμων Παπάγου, Χολαργού, Αγ. Παρασκευή και Γλυκά Νερά. Το ανατολικό τμήμα της λεωφόρου θα συνδέει τους Δήμους Γλυκά Νερά, Παιανία και Κορωπί ενώ προβλέπεται σύνδεση των δυο αεροδρομίων (Σπάτων και Ελληνικού) μέσω του Δήμου Κορωπίου (Βλ. Παράρτημα).

Η κατασκευή της Περιφερειακής Λεωφόρου Υμηττού ενέχει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις για το φυσικό περιβάλλον του όρους. Όσον αφορά την αισθητική εικόνα του φυσικού περιβάλλοντος θα αλλοιωθεί, από την δημιουργία της λεωφόρου ταχείας κυκλοφορίας. Οι πλαγιές του Υμηττού έχουν έντονο ανάγλυφο και για την εκτέλεση του έργου θα δημιουργηθούν επιχωματώσεις. Θα υπάρξουν όμως και σημεία όπου θα δημιουργηθούν γέφυρες ένωσης των κοιλάδων και υπόγειες σήραγγες.

Η δημιουργία του αυτοκινητόδρομου θα έχει συνέπειες στην χλωρίδα του Υμηττού, λόγω των εκπομπών ρύπων από τις μηχανές εσωτερικής καύση των αυτοκινήτων. Το μονοξείδιο του άνθρακα, οι υδρογονάνθρακες, ο καπνός, το διοξείδιο του θείου και οι υπόλοιποι ρύποι που θα εκπέμπονται από τα οχήματα, θα επιφέρουν αλλαγές στις φυσικές λειτουργίες των φυτών με αποτέλεσμα την υποβάθμιση τους. Οι παραπάνω ρύποι επιφέρουν επιπτώσεις και στην πανίδα του όρου. Οι κύριες επιπτώσεις στην χλωρίδα είναι: η μόλυνση των τροφικών πλεγμάτων από τους ρύπους των οχημάτων και η καταστροφή μέρους των φωλιών τους.

Η δημιουργία του αυτοκινητόδρομου, εκτός από την κοπή των δέντρων και των θάμνων, αποκόπτεται και το υπόλοιπο τμήμα φυσικής βλάστησης μεταξύ των ορίων των Δήμων που συνορεύουν με την περιφερειακή λεωφόρο (Ηλιοπούλου - Χόρμοβα 1999). Αυτό το τμήμα θα διαχωρίζεται το υπόλοιπο όρος, υποβαθμίζεται και χάνει την για την αναψυχή των κατοίκων. Στα τμήματα που αναγκαστικά θα αποκοπούν από τη φυσική συνέχεια του όρους, στις περιοχές που θα έχουν άμεση γειτνίαση με την περιφερειακή λεωφόρο, θα προκύψουν προβλήματα στους χώρους φωλιάσματος και σε ολόκληρο το ενδιαίτημα των πτηνών (γκιώνης, κουκουβάγια, κούκος, δεκοχτούρα, τρυγόνι, πέρδικα, όρνιο, γερακίνα, τσαλαπετεινός, κότσυφας, αηδόνη, γεράκια, αετοί, και περίπου άλλα 80 είδη, των θηλαστικών (αλεπού, αγριόγατοι, σκαντζόχοιροι, νυφίτσα, λαγός, κουνάβι, κ.ά) αλλά και των ερπετών (χελώνες, πράσινη σαύρα, οχιά, σαΐτα κ.ά) καθώς των βατράχων και πλήθος εντόμων.

Τα φυσικά οικοσυστήματα υποβαθμίζονται σε σημαντικό βαθμό και ακόμη περισσότερο διασπάται η συνοχή του οικοσυστήματος, ενώ η προσέλευση των κατοίκων στο

όρος θα παρεμποδίζεται και δεν θα καθίσταται δυνατή η «ικανοποίηση» της επαφής με τη φύση λόγω της περιφερειακής λεωφόρου.

Επιπλέον ο Υμηττός συνδέεται άρρηκτα με την ιστορία της «Πόλεως της Σοφίας» από την εποχή του Ηρόδοτου έως την εποχή του Πλάτωνα και την ιστορική μνήμη της Ελληνιστικής, Ρωμαϊκής, Βυζαντινής περιόδου έως τη δημιουργία του Νεοελληνικού κράτους (Παπαϊωάννου, 1996). Στη σύγχρονη εποχή ο Υμηττός αποτελεί χώρο αναψυχής και περισυλλογής, καταφύγιο της Αττικής χλωρίδας και πανίδας και παράγοντα εμπλουτισμού του Αττικού τοπίου.

Η διόγκωση του στόλου των οχημάτων στην περιοχή πρωτεύουσας και η συνεχής αυξανόμενη χρήση τους, οδηγεί τους αρμόδιους στην ανάγκη της εκ νέου ιεράρχησης του υφιστάμενου οδικού δικτύου, μετατρέποντας οδούς περιορισμένης ή τοπικής κυκλοφορίας σε αρτηρίες. Κάτι τέτοιο συνέβη και με τη λεωφόρο Πρωτόπαππα – Ελ. Βενιζέλου – 17^{ης} Νοεμβρίου του Δήμου Ηλιούπολης, οι οποίες έχουν μετατραπεί σε υπερτοπικής κυκλοφορίας (Τότσικας, 2000).

Η δημιουργία της περιφερειακής λεωφόρου, προϋποθέτει και συνδυάζεται με την δημιουργία κόμβων εισόδου και εξόδου. Στο εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Ηλιούπολης πιθανόν θα προκύψει η δημιουργία ενός τέτοιου κόμβου, στην συμβολή της προγραμματισμένης Περιφερειακής με την Λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου, ο κόμβος αυτός θα δημιουργήσει ακόμα μεγαλύτερα κυκλοφοριακά προβλήματα στην κεντρική περιοχή του Δήμου.

Η περιοχή του Υμηττού πάνω από τα όρια του Δήμου Ηλιούπολης είναι κακοτράχαλη και γεμάτη χαράδρες, χωρίς κάποιο flat σημείο με αποτέλεσμα η μελέτη κατασκευής της Περιφερειακής να προβλέπει περισσότερο κοιλαδογέφυρες και λιγότερο σημεία όπου η λεωφόρος θα «πατάει» στο δάσος. Η ουσιαστική παρέμβαση στα όρια του Δήμου αφορά δυο γέφυρες στην περιοχή του Καρέα και στην χαράδρα του προφήτη Ηλία και της συνέχεια η Λεωφόρος θα πατάει έως την περιοχή του Πανοράματος όπου θα κατασκευαστεί υπόγεια σήραγγα περίπου 300 μέτρων ώστε να μην δημιουργούνται προβλήματα ηχορύπανση στην περιοχή αυτή που τα σπίτια είναι πιο κοντά στο βουνό (Προβιάς, 2004). Όσον αφορά την δημιουργία κόμβου εντός του Δήμου Ηλιούπολης οι Δημοτικές αρχές έχουν ζητήσει να κατασκευαστεί ένας κόμβος από κοινού με τον Δήμο Αργυρούπολης ώστε να μοιραστεί το πρόβλημα. Στον σχεδιασμό της επέκτασης της Περιφερειακής στο Δήμο Αργυρούπολης προβλέπεται υπόγεια σήραγγα (περίπου 1200 μέτρων) που θα διέρχεται τον οικιστικό ιστό.

Η ανάλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων βασίζεται συνήθως σε αυτό που τις τελευταίες δεκαετίες έχει καθιερωθεί να αποκαλείται ανάλυση κόστους – ωφελειών. Με αυτό

το είδος ανάλυσης γίνεται μια συστηματική αξιολόγηση όλων των ωφελειών και όλων των στοιχείων κόστους που αναμένεται ότι θα προκύψουν από την εφαρμογή κάποιας πολιτικής ή κάποιων μέτρων σε σύγκριση με την εφαρμογή εναλλακτικών πολιτικών ή μέτρων (η μη εφαρμογή πολιτικής ή μέτρων θεωρείται ότι αποτελεί μια εναλλακτική λύση της οποίας οι επιπτώσεις πρέπει επίσης να εξετάζονται). Η χρήση του κριτηρίου κόστους – ωφελειών βασίζεται στην αρχή ότι μια πολιτική δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται αν τα πρόσθετα οφέλη που θα προκύψουν από την εφαρμογή της δεν θα είναι μεγαλύτερα από το σύνολο των διαφόρων ειδών κόστους που θα προκληθούν από αυτή (Κώττης, 1994).

Οι διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανισμοί κ.ά. πρέπει να κάνουν ορθολογικές εκτιμήσεις κόστους ωφελείας προκειμένου να πάρουν σωστές αποφάσεις για την εκτέλεση δημόσιων έργων.

Στην περίπτωση της Περιφερειακής το κόστος που προκύπτει από την κατασκευή της είναι περιβαλλοντικό και αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και ειδικότερα στην χλωρίδα και πανίδα που συναντάται στον Υμηττό καθώς και η αλλοίωση του τοπίου από αισθητικής πλευράς παράλληλα με την καταστροφή του ελεύθερου δασικού χαρακτήρα του όρους.

Το φυσικό περιβάλλον του Υμηττού αποτελεί αντικείμενο εκμετάλλευσης από τις κατασκευαστικές εταιρείες που έχουν αναλάβει την αποπεράτωση του έργου της Περιφερειακής. Οι δασικές εκτάσεις του Υμηττού αποτελούν βιολογικά ανανεώσιμο πόρο και η συσσώρευση των ρύπων των οχημάτων που θα διασχίζουν την Περιφερειακή θα επηρεάσει την σημερινή του αξία αλλά και την αξία που θα έχει για τις μελλοντικές γενεές. Οι επιπτώσεις της ρύπανσης από τους ρύπους των αυτοκινήτων θα κληροδοτήσει στις μελλοντικές γενεές μικρότερους και πιθανών αδύναμους πληθυσμούς και υποβαθμισμένο οικοσύστημα.

Τα οφέλη από την Περιφερειακή λεωφόρο αφορούν την ανάπτυξη νέου οδικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας που θα συνδέει ολόκληρη την Αττική (μέσω της σύνδεσης της με τους υπόλοιπους μεγάλους οδικούς άξονες). Η σύνδεση όλων των προαστίων μέσω ταχείας κυκλοφορίας δικτύου συμβάλλει στην αποσυμφόρηση του κέντρου του λεκανοπεδίου σε συνδυασμό με τα νέα έργα μέσα μαζικής μεταφοράς που δημιουργούνται παράλληλα όπως το τράμ και η επέκταση του αττικού μετρό. Δεν θα πρέπει όμως να λαμβάνουμε υπόψη μόνο το κόστος και το όφελος αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να σκεφτόμαστε και τον παράγοντα χρόνο που συνεπάγεται πρόνοια για τις μελλοντικές γενεές και την βιώσιμη ανάπτυξη.

8.7. Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.

Στα σύνορα των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης υπάρχουν εγκαταστάσεις μετασχηματισμού του ηλεκτρικού ρεύματος και πυλώνες της ΔΕΗ, παράλληλα σε ορισμένα σημεία του Δήμου Ηλιούπολης είναι εγκατεστημένες κεραιές κινητής τηλεφωνίας με αποτέλεσμα την ηλεκτρομαγνητική επιβάρυνση της περιοχής. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται διεθνής και ευρωπαϊκές αποφάσεις σχετικά την πρόληψη της των προβλημάτων που δημιουργεί στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον η έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.

8.7.1. Η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.

Σε διεθνές επίπεδο η αρχή της προφύλαξης αναγνωρίζεται για πρώτη φορά στον Παγκόσμιο Χάρτη για την Φύση, ο οποίος εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων το 1982. Το 1984, η αρχή της προφύλαξης απαντάται στο προοίμιο της Πρώτης Διεθνούς Διάσκεψης για το περιβάλλον για την προστασία της Βορείου Θάλασσας και στη συνέχεια στο κείμενο της Δεύτερη Διεθνούς Διάσκεψης (1987). Στην Τρίτη Διεθνούς Διάσκεψης για την προστασία της Βορείου Θάλασσας (1990) οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων δεσμεύτηκαν να εφαρμόσουν την αρχή της προφύλαξης ακόμα και όταν δεν υπάρχουν επιστημονικές αποδείξεις για την ύπαρξη αιτιώδους σχέσης μεταξύ των εκπομπών και των αποτελεσμάτων (Συνήγορος του Πολίτη, 2003).

Η αρχή της προφύλαξης, ως δεσμευτικός κανόνας του διεθνούς δικαίου. Αποτέλεσε αντικείμενο έντονου επιστημονικού διαλόγου μέχρι την ενσωμάτωση της στη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1992). Η αρχή της προφύλαξης ενσωματώθηκε στο πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο με την Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) ώστε να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της διατήρησης, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, της προστασίας της ανθρώπινης υγείας, της συνετής και ορθολογικής χρήσης των πόρων. Η συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) ανήγαγε την προστασία του περιβάλλοντος σε στόχο της Κοινότητας, ανεξάρτητο από την οικονομική ανάπτυξη.

Στις 2.2.2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης (www.europa.eu.int/rabid). Σκοπός της ανακοίνωσης ήταν η ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων μερών για τον τρόπο εφαρμογής της αρχής από την Επιτροπή, καθώς και καθιέρωση κατευθυντηρίων γραμμών για την εφαρμογή της.

Η επίδραση των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων στην ανθρώπινη υγεία έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών μελετών τα τελευταία χρόνια, χωρίς, όμως, οι επιστήμονες να έχουν καταλήξει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Σε σημαντικό αριθμό επιστημονικών ερευνών πιθανολογείται η πρόκληση σοβαρών και μη αναστρέψιμων κινδύνων βλάβης στην υγεία και το περιβάλλον από την έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, στο πλαίσιο της συνεργασίας του με την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θέματα υγείας, πρότεινε τη λήψη μέτρων προφύλαξης με σκοπό την αποφυγή σοβαρών και μη αναστρέψιμων βλαβών στην ανθρώπινη υγεία από την έκθεση του πληθυσμού στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία. Με βάση τις επιστημονικές αυτές απόψεις, πρέπει να καθιερωθούν προληπτικές κανονιστικές ρυθμίσεις, μέχρι να επιβεβαιωθούν οι ισχυροί για το αντίθετο. (<http://www.who.int/peh-emf/publication/facts>).

Στο ψήφισμα 5.5.1994 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου η δράση της Κοινότητας πρέπει να περιλαμβάνει τη συμβολή στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας καθώς και την καταπολέμηση των βλαβερών συνεπειών που προκαλούνται από την ακτινοβολία. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησε στις 12.07.1999 τη σύσταση 1999/519 «Περί του περιορισμού της έκθεσης του κοινού στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία» σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη, μπορούν να καθιερώσουν ανώτερο επίπεδο προστασίας.

Με την παραπάνω της Ευρωπαϊκή Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Υγεία, η Επιτροπή αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι στηρίζει την έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τους κινδύνους στην υγεία που προέρχονται από τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία, η οποία θα ολοκληρωθεί έως το 2005, και θα λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να μελετήσει πιθανές επιπτώσεις στην υγεία από την έκθεση σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία, καθώς και να δώσει ιδιαίτερα προσοχή στην προστασία των παιδιών και των εφήβων, ως ευάλωτη ομάδα (Ευρωπαϊκή Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Υγεία, 1999).

Το βασικό νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα για την έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία είναι η Κοινή Υπουργική Απόφαση 53571/3839 της 1.9.2000 (ΦΕΚ Β' 1105/6.9.00). Η Κοινή Υπουργική Απόφαση αυτή στα πλαίσια της κατεύθυνση της Σύστασης 1999/519 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεσπίζει όρια για την ασφαλή έκθεση

του πληθυσμού στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία με βάση τις αποδεδειγμένες μόνον επιδράσεις, χωρίς να περιλαμβάνονται περιπτώσεις για τις οποίες ο κίνδυνος είναι απλώς πιθανολογούμενος, αλλά όχι αποδεδειγμένος.

Αν και το προοίμιο της Σύστασης 1999/519 του Συμβουλίου αναφέρεται ρητώς στην αρχή της προφύλαξης που πρέπει να διέπει τη δράση των κρατών μελών στον τομέα της διαχείρισης των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων, καμία σχετική διάταξη στην Κοινή Υπουργική Απόφαση 53571/3839 δεν παραπέμπει στη λήψη μέτρων στο πλαίσιο της αρχής αυτής. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η αρχή της προφύλαξης, βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με το **άρθρο 24 του Συντάγματος**, σύμφωνα με το οποίο το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της βιωσιμότητας (Συνήγορος του Πολίτη, 2003).

Στο πλαίσιο αυτό, η αρχή της προφύλαξης απαιτεί τη ρυθμιστική παρέμβαση του νομοθέτη με την υποχρέωση λήψης μέτρων, προκειμένου να αποτραπούν βλαβερές συνέπειες σε βάρος του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, ακόμη και στην περίπτωση που ο κίνδυνος είναι ενδεχόμενος.

8.7.2. Επιστημονικές απόψεις για την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.

Το θέμα των επιπτώσεων στη δημόσια υγεία και το περιβάλλον από την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία έχει απασχολήσει τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος στην έκθεση του «Late lessons from early warning: the precautionary principle 1896-2000». Στην έκθεση επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη των κινδύνων τα τελευταία 100 χρόνια, για να αποδειχθεί την κρισιμότητα της προφυλακτικής δράσης όχι μόνον στις περιπτώσεις εκείνες που υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα για τις ενδεχόμενες επιβλαβείς επιπτώσεις συνέπειες, αλλά ακόμη υπάρχει άγνοια για τον κίνδυνο βλάβης.

Η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ) στο ενημερωτικό φυλλάδιο που διανέμει με τίτλο «Μη Ιονίζουσες Ακτινοβολίες **Κινητής τηλεφωνίας**, Φεβρουάριος 2001», αναφέρει σχετικά ότι οι επιδράσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας στην υγεία μας εξαρτάται προπάντων από την ένταση, τη συχνότητα και την διάρκεια της. Η έκθεση σε μεγάλες τιμές ακτινοβολίας υψηλών συχνοτήτων έχει θερμικές επιδράσεις. Μπορεί να αυξήσει την θερμοκρασία του σώματος και να οδηγήσει σε πυρετό, θερμοπληξία, μείωση νοητικών δραστηριοτήτων, αποκλίσεις σε

διάφορες σωματικές λειτουργίες και την αναπαραγωγή. Οι βιολογικές επιδράσεις σε μικρές τιμές ακτινοβολίας υψηλών συχνοτήτων δεν είναι ακόμα εντελώς γνωστές. Είναι όμως εξακριβωμένο ότι η έκθεση σε μεγάλες τιμές ακτινοβολίας έχει επιδράσεις στις φυσιολογικές μεταβολές σε κυτταρικές λειτουργίες σε ζώα καθώς και επηρεασμός της ηλεκτρικής δραστηριότητας στον ανθρώπινο εγκέφαλο.

Στο ενημερωτικό έντυπο σημειώνεται ότι *«Αποτελεί θεμελιώδη αρχή για την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος το γεγονός ότι για προληπτικούς λόγους οι τιμές ακτινοβολίας πρέπει να κρατιούνται όσο το δυνατόν χαμηλότερες...σύμφωνα με το γνωστό ρητό η πρόληψη είναι καλύτερη από την θεραπεία. Στους σταθμούς βάσης το δραστικότερο προληπτικό μέτρο είναι η τοποθέτηση τους σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απόσταση από τα μέρη όπου παραμένουν άνθρωποι για μεγάλο χρονικό διάστημα... μακροπρόθεσμες επιπτώσεις πάντως δεν μπορούν να αποκλεισθούν επί του παρόντος (Συνήγορος του Πολίτη, 2003).*

Με διάφορες επιδημιολογικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί κατά καιρούς μελετάται το δείγμα ενός πληθυσμού (συνήθως χιλιάδων κατοίκων) που κατοικεί σε χώρους βεβαρημένους ηλεκτρομαγνητικά όπως κοντά σε πυλώνες υψηλής τάσης δικτύων διανομής ρεύματος και εγκατάσταση κεραιών. Η συχνότητα των ασθενειών του συγκρίνεται με εκείνη ενός άλλου, ανάλογου δείγματος πληθυσμού, που κατοικεί σε χώρους ηλεκτρομαγνητικά καθαρούς. Από τις εκατοντάδες επιδημιολογικές μελέτες παγκοσμίως, τα ευρήματα ορισμένων κλασσικών στον τομέα αυτό είναι:

- Οι περιπτώσεις καρκίνων παιδιών αυξάνουν όσο μικραίνει η απόσταση των κατοικιών τους από γραμμές υψηλής τάσης (ΔΕΗ) των 50 Hz (Nancy Wertheimer-Ed. Leeper, 1979).
- Τα παιδιά που κατοικούν σε απόσταση 0-150 μέτρων από γραμμές υψηλής τάσης (50 Hz, 200KV), έχουν διπλάσιο κίνδυνο να αναπτύξουν καρκίνο σε σχέση με τα παιδιά απομακρυσμένων περιοχών (Tomenius L., 1980).
- Για τους ηλεκτρολόγους, μηχανικούς τηλεπικοινωνιών και ραδιοερασιτέχνες, ο κίνδυνος ανάπτυξης οξείας μυελώδους λευχαιμίας είναι 2,6 φορές μεγαλύτερος (Savitz, 1987).
- Για τα παιδιά που κατοικούν κοντά σε καλώδια της υψηλής τάσης, ο κίνδυνος καρκίνου είναι 5 φορές μεγαλύτερος (Savitz, 1988).
- Ο κίνδυνος ανάπτυξης όγκων του εγκεφάλου στους τεχνικούς ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων είναι 13 φορές μεγαλύτερος (Speers, 1988).

Οι επιδημιολογικές μελέτες για την ανίχνευση των επιπτώσεων των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων στην υγεία παρουσιάζουν δυο μειονεκτήματα: το πρώτο ότι είναι δύσκολη η αφαίρεση μεγάλου αριθμού προσθέτων παραγόντων, που θα μπορούσαν να προκαλέσουν την εκδήλωση των ίδιων ασθενειών. Τέτοιοι παράγοντες είναι το κάπνισμα, η κατανάλωση οινοπνευματωδών, η κληρονομικότητα, η ψυχοσύνθεση, το στρες κ.λ.π. Το δεύτερο αφορά τη «δόση» της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας που δέχεται κάθε μέλος των δειγμάτων δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με ικανοποιητική ακρίβεια.

Οι επιστημονικές επιφυλάξεις ή τα συμφέροντα που δεν δέχονται τις βιολογικές επιδράσεις των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων, θεωρούν τις αδυναμίες των επιδημιολογικών ερευνών τόσο μεγάλες, που απορρίπτουν τα ευρήματα τους. Όσοι αντίθετα, υποστηρίζουν την επικινδυνότητα των πεδίων αυτών, θεωρούν ότι οι αδυναμίες επιδημιολογικών ερευνών υπερκαλύπτονται, όταν ο παράγων κίνδυνος είναι αρκετά μεγάλος.

Σύμφωνα με τα παραπάνω οι επιδημιολογικές μελέτες δεν ανέδειξαν ακόμη μια απόδειξη αλλά μια σοβαρή ένδειξη της επικινδυνότητας της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας.

Το 1993, στην ημερίδα του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος αναφέρθηκε ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις καρκινογένεσης από ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία, υπάρχουν όμως ενδείξεις για την προώθηση του καρκίνου στη συχνότητα του δικτύου 50Hz, στη συχνότητα αυτή γίνεται η **διανομή ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ**. Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία συχνότητας 50Hz εκπέμπεται από τις οικιακές ηλεκτρικές συσκευές, τα καλώδια που στηρίζονται στις κολώνες των γειτονιών και στους πυλώνες της ΔΕΗ, και τις κάθε είδους ηλεκτροκίνητες μηχανές της βιομηχανίας. Είναι δηλαδή η συχνότητα που ζούμε καθημερινά. Η παραπάνω αναφορά έγινε από επίσημο εκπρόσωπο της βιομηχανίας της Δύσης, ο οποίος γνωρίζει τις καταλυτικές οικονομικές συνέπειες που θα έχει μια γενική αναδιοργάνωση του δικτύου διανομής ηλεκτρισμού και των πάσης φύσεως συστημάτων εκπομπής ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων, με στόχο την υγεία των πολιτών. Η προώθηση του καρκίνου από την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία θα μπορούσε να αποδοθεί:

- Σε απευθείας παρεμβολή στο ανοσοποιητικού σύστημα.
- Σε παρεμβολή στο σύστημα ενδοεπικοινωνίας των κυττάρων που εμποδίζει την κινητοποίηση του ανοσοποιητικού συστήματος.

- Σε επίδραση στο DNA, που επιδρά με δικούς του μηχανισμούς διορθωτικά στις απόπειρες καρκινογένεσης.
- Στη μείωση της αντικαρκινικής ορμόνης μελατονίνης ή
- σε άλλους, άγνωστους μέχρι στιγμής μηχανισμούς (Λιολιούσης, 1997).

Ο Καθηγητής Λιολιούσης Ηλεκτρονικής Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών προτείνει συνετή αποφυγή των Ηλεκτρομαγνητικών πεδίων μέσω του παρακάτω οδηγού αυτοπροστασίας των πολιτών:

- ✓ *Αν πρόκειται να αγοράσετε καινούργιο σπίτι, φροντίστε να βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη των 200 μέτρων από γραμμές μεταφοράς υψηλής τάσης (πυλώνες) της ΔΕΗ.*
- ✓ *Φροντίστε, το νηπιαγωγείο και το σχολείο των παιδιών σας να βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη των 200 μέτρων από γραμμές μεταφοράς υψηλής τάσης (πυλώνες) της ΔΕΗ.*
- ✓ *Αν πρόκειται να χτίσετε καινούργιο σπίτι, τότε: τοποθετείστε τον πίνακα ηλεκτρικής εγκατάστασης στο πλέον απρόσιτο και απόμερο σημείο του σπιτιού, αποφύγετε την εγκατάσταση θέρμανσης με ηλεκτρικές αντιστάσεις, δώστε συμβουλές στον ηλεκτρολόγο και παρακολουθείστε τον στενά στις εργασίες του, οι καλές γειώσεις έχουν μεγάλη σημασία στην αντιμετώπιση των πεδίων και πρέπει να γίνονται μέσω του αποχετευτικού συστήματος και όχι μέσω των σωληνώσεων παροχής ύδατος, το κλασικό καλοριφέρ είναι ο ηλεκτρομαγνητικά «καθαρότερος» τρόπος θέρμανσης (μετά το τζάκι και τη σόμπα ξύλων).*
- ✓ *Σκεφτείτε καλά αν πράγματι χρειάζεστε το κινητό τηλέφωνο. Αν ναι, χρησιμοποιείτε το όσο γίνεται λιγότερο.*
- ✓ *Δεν υπάρχει λόγος να χρησιμοποιείτε: ηλεκτρικές κουβέρτες, θερμαινόμενα στρώματα ύδατος, ηλεκτρική ξυριστική μηχανή, ηλεκτρική οδοντόβουρτσα, επιτραπέζιους λαμπτήρες φθορισμού (αντί του λαμπτήρα πυρακτώσεως). Οι συσκευές αυτές μπορούν να αντικατασταθούν από παραδοσιακές- κλασικές π.χ. το ηλεκτρικό ρολόι- ξυπνητήρι 220 Volts, 50 Hz μπορεί να αντικατασταθεί με ένα ηλεκτρονικό μπαταρίας.*
- ✓ *Τα υπνοδωμάτια πρέπει να έχουν όσο το δυνατό λιγότερο ηλεκτρικές συσκευές και ηλεκτρονικές συσκευές.*
- ✓ *Τοποθετείστε τον υπολογιστή έτσι που κανένας να μην βρίσκεται στο πίσω μέρος της οθόνης και σε απόσταση μικρότερη του ενός μέτρου.*
- ✓ *Αν αντικαταστήσετε τον υπολογιστή, αγοράστε ένα μοντέλο χαμηλής ακτινοβολίας, που να συμμορφώνονται πχ. στις σουηδικές προδιαγραφές χαμηλού πεδίου. Υπάρχουν πλέον πάρα πολλά τέτοια μοντέλα.*
- ✓ *Να τηρείτε μια απόσταση πάνω από 2 μέτρα από την οθόνη τηλεόρασεως. Μετακίνηση ή καθαρισμός τους να γίνεται αφού πρώτα τις «κλείσετε».*

- ✓ Στο καθιστικό τοποθετείστε τους καναπέδες ή τις πολυθρόνες μακριά από ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, από πρίζες και προπάντων από το σημείο εισόδου του καλωδίου παροχής ηλεκτρισμού της ΔΕΗ.
- ✓ Τοποθετείστε τον φούρνο μικροκυμάτων, αν τον χρειάζεστε, σ' ένα ψηλό ράφι, μακριά από την πρόσβαση των παιδιών.
- ✓ Χρησιμοποιείτε όσο γίνεται περισσότερο τις κλασικές σκούπες και όσο γίνεται λιγότερο τις ηλεκτρικές και χρησιμοποιείτε όσο γίνεται λιγότερο τα πιστολάκια μαλλιών.
- ✓ Αν στο χώρο εργασίας σας υπάρχουν πολλοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές πρέπει να πείσετε τους υπεύθυνους ώστε να αραιώνουν όσο γίνεται οι υπολογιστές, ώστε να βρίσκονται στη μεγαλύτερη δυνατή απόσταση μεταξύ τους και να τοποθετούνται οι υπολογιστές με τρόπο ώστε κανένας εργαζόμενος να μην βρίσκεται στο πίσω μέρος της οθόνης και σε απόσταση μικρότερη του ενός μέτρου.

Σύμφωνα με τα παραπάνω για την προστασία της ανθρώπινης υγείας κρίνεται αναγκαία η συμμετοχή των ειδικών επιστημόνων στις μελέτες σχεδιασμού των δικτύων μεταφοράς ενέργειας με ηλεκτρομαγνητικές επιπτώσεις και η συνετή αποφυγή και απομάκρυνση των πηγών ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας εκ μέρους των πολιτών.

8.7.3. Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία στο Δήμο Ηλιούπολης.

Πριν την παρουσίαση του Δήμου της Ηλιούπολης σε σχέση με την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούν δύο πρακτικές που εφαρμόζονται σε παγκόσμιο επίπεδο και στη συνέχεια τα καθήκοντα που θα έπρεπε να έχει η ΔΕΗ, οι εταιρίες κινητής τηλεφωνίας και ηλεκτρικών συσκευών καθώς και η πολιτεία ώστε να προστατεύετε η δημόσια υγεία. Οι περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, (ανάμεσα σε αυτές και η Ελλάδα) στηριζόμενες στο σύνθημα «τίποτα δεν έχει αποδειχθεί» και τα επίσημα υψηλότερα όρια επικινδυνότητας, αρνούνται τη λήψη οποιουδήποτε ουσιαστικών μέτρων προστασίας. Αντίθετα οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Σουηδία εφαρμόσουν την πολιτική της συνετής αποφυγής των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων. Η ΔΕΗ θα έπρεπε να εξετάσει τις εξής εναλλακτικές προτάσεις:

- Την απομάκρυνση των γραμμών υψηλής τάσης (πυλώνων) από κατοικημένες περιοχές.
- Την αγορά των σπιτιών που βρίσκονται κοντά στις γραμμές αυτές και τη διαφορετική αξιοποίηση τους π.χ. με την ανέγερση αποθηκών του υλικού της ή αυτοματοποιημένων εγκαταστάσεων της. Σε περιοχές του Καναδά η Επιχείρηση Ηλεκτρισμού αγόρασε τα

σπίτια που βρίσκονταν δίπλα στις γραμμές και τα μεταπωλεί, σε χαμηλές τιμές, σε όσους θέλουν να τα αγοράσουν εν γνώσει των πιθανών κινδύνων.

- Τη μεταφορά ρεύματος υψηλής τάσης με υπόγειους αγωγούς στις θιγόμενες περιοχές, μετά από έρευνα που θα εγγυάται δραστική μείωση των πεδίων.

Για την αποφυγή **μελλοντικής** διόγκωσης του προβλήματος η ΔΕΗ οφείλει να συνεργαστεί με το ΥΠΕΧΩΔΕ ώστε:

- Να απαγορευτεί η έκδοση αδειών οικοδομών σε χώρους που απέχουν λιγότερο από 200 μέτρα από γραμμές υψηλής τάσης.
- Στις επεκτάσεις των σχεδίων πόλεως να προβλεφθούν ανοιχτοί χώροι – σημεία εισόδου μελλοντικών γραμμών υψηλής τάσης της ΔΕΗ.

Επίσης η ΔΕΗ πρέπει να μελετήσει την πλήρη αυτοματοποίηση ηλεκτρομαγνητικά βεβαρημένων περιοχών στην παραγωγή ηλεκτρισμού ή στους υποσταθμούς, ώστε να μην είναι αναγκαία η παρουσία προσωπικού στους χώρους αυτούς. Εναλλακτικά, μπορεί να εφαρμόσει τεχνικές ελέγχου εξ' αποστάσεως (remote control).

Όσον αφορά θα έπρεπε τις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας πρέπει να μειώσουν την ισχύ εκπομπής στο άμεσο μέλλον. Επειδή οι κεραίες βάσης βρίσκονται συχνά κοντά στις κατοικημένες περιοχές, οι σχεδιασμοί για την τοποθέτηση τους θα πρέπει να γίνονται με την αρχή «σε κάθε σημείο του χώρου όπου είναι πιθανό να βρεθεί άνθρωπος η πυκνότητα ισχύος της εκπεμπόμενης από τις κεραίες βάσης ακτινοβολίας δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια επικινδυνότητας.

Με μικρό κόστος οι εταιρείες κατασκευής κοινών ηλεκτρικών οικιακών συσκευών (κουζίνες, πλυντήρια, φούρνοι κ.ά.) μπορούν να «βγάλουν» στην αγορά ασφαλέστερα προϊόντα προσανατολίζοντας την έρευνα τους σε τομείς όπως:

- Η ηλεκτρομαγνητική θωράκιση των ηλεκτρικών συσκευών.
- Η χρησιμοποίηση διπλών αγωγών αντίθετων ρευμάτων που τα μαγνητικά τους πεδία αλληλοεξουδετερώνονται.
- Η γενίκευση της χρήσης αυτόματων χρονοδιακοπών με ηχητικό σήμα διακοπής λειτουργία τους, ώστε η συσκευή να χρησιμοποιείται σε συνθήκες πλήρους ασφαλείας.
- Η κατασκευή απλού κυκλώματος που φέρει την τάση στην πρίζα μόνο όταν «ανοίγει η συσκευή».

Επειδή όμως τίποτα δεν μπορεί να αφηθεί στην καλή διάθεση των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, την ευθύνη πρέπει να αναλάβει η υπεύθυνη Πολιτεία που με κατάλληλη νομοθεσία και επίβλεψη της εφαρμογής της, πρέπει να υποχρεώσει προπαντός την ΔΕΗ και τις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας να λάβουν τα μέτρα που προαναφέρθηκαν. Επιπλέον, τα

Υπουργεία Βιομηχανίας – Ενέργειας, Υγείας και Περιβάλλοντος σε συνεργασία με το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, τη ΔΕΗ και τα Πανεπιστήμια πρέπει να μελετήσουν και να εφαρμόσουν μεθόδους στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και την ενεργειακή τροφοδοσία που να εγγυώνται ηλεκτρομαγνητικά καθαρότερα κτίρια. Για τα υπάρχοντα κτίρια το κόστος είναι απαγορευτικό, για τα μελλοντικά όμως κτίρια σχετικά μικρό (Λιολιούσης, 1997).

Σε αντίθεση με τα παραπάνω στα σύνορα του Δήμου Ηλιούπολης με το Δήμο Αργυρούπολης, δίπλα στην περιοχή των «Αστυνομικών», στην Β' Ζώνη Προστασίας του Υμηττού υπάρχουν πυλώνες διανομής ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και υποσταθμός 150 KV.

Η ΔΕΗ εξασφάλισε την ιδιοκτησία του συγκεκριμένου χώρου από το 1960. Το Κέντρο Υψηλής Τάσης 150 KV λειτουργεί στο χώρο αυτό από το 1970. Περί το τέλος του έτους 1990 και εν όψει της προβλεπόμενης τότε αύξησης της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας από τις νέες οικοδομές, βιοτεχνίες, νοσοκομειακές υποδομές στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Δ. Αττικής, την οποία εξυπηρετεί αυτός ο σταθμός της ΔΕΗ (από Βούλα έως Καλλιθέα), τέθηκε το θέμα της εγκατάστασης στον ίδιο χώρο και νέου KYT 400 KV.

Το 1992 ο Δήμος Ηλιούπολης για την επιστημονική τεκμηρίωση των θέσεων του ζήτησε τη γνώμη 13 ειδικών επιστημόνων, μεταξύ των οποίων ο τότε Πρύτανης του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου κ. Νίκος Μαρκάτος, ο Καθηγητής Πυρηνικής Φυσικής Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Απόστολος Παναγιώτου, ο Καθηγητής στο Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών και μέλος της Επιτροπής μη ιονιζουσών ακτινοβολιών της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών κ. Κωνσταντίνος Λοιλιούσης κ.ά. Το Δημοτικό Συμβούλιο ασχολήθηκε με το θέμα αυτό σε τρεις συνεδριάσεις του το 1993 και μια το 1996 που όλες κατέληξαν στην απόφαση να μεταφερθούν οι ήδη εγκαταστημένοι πυλώνες σε απόσταση 150 μέτρων από την κατοικημένη περιοχή (Ευώνυμος 16, 2002).

Οι κάτοικοι των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης κινητοποιήθηκαν με διάφορες εκδηλώσεις ενημέρωσης του ευρύτερου κοινού και επιστολές προς της αρμόδιες αρχές. Οι μαθητές πραγματοποίησαν συμβολικές καταλήψεις λίγων ημερών των σχολείων τους και πορείες διαμαρτυρίας στα Δημαρχεία των Δήμων καθώς και στην Βουλή των Ελλήνων. Η κατασκευή του κέντρου τάσης της ΔΕΗ έχει εγκριθεί με το νόμο 2947/ 2002 για τις απαραίτητες εργασίες που πρέπει να ολοκληρωθούν για την διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας τον Αύγουστο του 2004 («Πολίτες εν Δράσει» ,2003).

Στις 29 Οκτωβρίου 2002 πραγματοποιήθηκε έκτακτη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου Ηλιούπολης, με τη συμμετοχή εκπροσώπων φορέων και κατοίκων των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης καθώς και μεμονωμένων πολιτών, στην οποία αποφασίστηκαν τα εξής:

- Άμεση διακοπή των συνεχιζόμενων εργασιών κατασκευής KYT 400/150KV της ΔΕΗ.
- Αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων, οι οποίες δεν θα μετατοπίζουν μόνο τους πυλώνες, αλλά θα καταργούν το Κέντρο Υψηλής Τάσης από την περιοχή αυτή.
- Διαμόρφωση της έκτασης που έχει παραχωρηθεί στην ΔΕΗ σε χώρο πρασίνου και αναψυχής, μετά από συνολική μελέτη.

Η απόφαση αυτή κινητοποιήθηκε στην ΔΕΗ και του Υπουργούς Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ. (Ευώνυμος 16, 2002).

Τον Ιούνιο 2003 η Ευρωβουλευτής των πρασίνων Jean Lambert επισκέφτηκε τις εγκαταστάσεις του KYT (Κέντρου Υψηλής Τάσης) μαζί με κατοίκους και κατέθεσε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τη παρακάτω ερώτηση:

Ο προγραμματισμός και η κατασκευή ενός σταθμού παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος υψηλής τάσης (KYT) από την ΔΕΗ εγκρίθηκε σύμφωνα με το άρθρο 24 του ελληνικού νόμου 2516/1997 σε μια ζώνη προστασίας του βουνού Υμηττού. Οι όροι αυτού του άρθρου κρίθηκαν μη έγκυροι από το ΣτΕ, λόγω της παράβασης του άρθρου 24 του ελληνικού συντάγματος που αναφέρεται στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι αντιρρήσεις (που αναφέρονται στην άδεια κατασκευής, τη μελέτη εκτίμησης της περιβαλλοντικής επίδρασης) υποβλήθηκαν από το δήμαρχο της Αργυρούπολης και μερικούς κάτοικους στο ΣτΕ ενάντια στην κατασκευή του KYT αλλά η δίκη έχει αναβληθεί τρεις φορές (01-11-02, 07-02-03, 09-05-03).

Τρία δημόσια σχολεία είναι τοποθετημένα λιγότερο από 150 μέτρα από την περιοχή, όπου το KYT θα κατασκευαστεί.

Αν και η κατασκευή του KYT παραβιάζει το ελληνικό σύνταγμα, η κυβέρνηση έχει εγκρίνει έναν νόμο τον 2947/2002 για Ολυμπιακές εργασίες, που περιλαμβάνει την κατασκευή του KYT. Αναφερόμενο σε αυτό το νόμο το ΥΠΕΧΩΔΕ εξέδωσε μια άλλη άδεια την 59365/25.7.2002.... οι παρούσες εργασίες για το KYT και τη ΔΕΗ στην Αργυρούπολη-Ηλιούπολη συμμορφώνονται με την οδηγία 97/11/ΕΚ για τη αξιολόγηση των επιδράσεων ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον; Σύμφωνα με ποιόν εγκεκριμένο προγραμματισμό και άδεια κατασκευής συνεχίζονται οι εργασίες για το KYT; («Πολίτες εν Δράσει», 2003).

Το 2002 η ΔΕΗ εξέδιδε **ενημερωτικό έντυπο** στους Δημότες στο οποίο αναφέρονταν τα εξής:

Η ΔΕΗ έχει δεσμευτεί να δημιουργήσει γύρω από το KYT ζώνη υψηλού πρασίνου βάθους 100 μέτρων, με δέντρα ταχείας ανάπτυξης, έτσι ώστε να μην υπάρχει καμία οπτική επαφή με τις εγκαταστάσεις της ώστε η περιοχή να γίνει ένα πνεύμονα πρασίνου. Από την

καθυστέρηση που είχαν παρουσιαστεί (λόγω της αντίδρασης των κατοίκων) στην κατασκευή του έργου έχουν ήδη προκύψει προβλήματα στην ποιότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που παρέχεται στα Νοτιοανατολικά προάστια.

Με την μεγάλη ανάπτυξη που παρατηρείται στην περιοχή, οι ανάγκες για νέες παροχές αυξάνονται με ραγδαίους ρυθμούς λόγω της αύξησης των νοικοκυριών. Επιπλέον θα υπάρξει αδυναμία κάλυψης των αναγκών για την Ολυμπιάδα του 2004. Τέλος, αναφέρει ότι δεν υπάρχει εναλλακτικός χώρος τοποθέτησης αυτών των εγκαταστάσεων, πέραν του ότι, όπως γίνεται σε όλον τον κόσμο, πρέπει να βρίσκονται κοντά στις περιοχές που πρόκειται να εξυπηρετήσουν και σημειώνεται ότι η ΔΕΗ δίνει σημασία στην ανθρώπινη υγεία.

Το Δημοτικό Συμβούλιο Ηλιούπολης στη συνεδρίαση του στις 10/4/2003 αναφέρει:

- Θεωρεί ως δικαίωση του αγώνα των Δημοτικών Αρχών και των κατοίκων των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης:
 - ο Την ματαίωση της κατασκευής του KYT 400 KV και των συστημάτων υποστήριξης του (μετασχηματιστές κ.λ.π.).
 - ο Την απόφαση για άμεση δενδροφύτευση του χώρου που ελευθερώνεται.
 - ο Την απόφαση για άμεση μετακίνηση σε απόσταση ασφαλείας των πυλώνων, που σήμερα διέρχονται πλησίον των κατοικιών.
 - ο Τις αποφάσεις για ελάχιστες απαιτούμενες- για λόγους ασφαλείας του συστήματος – εργασίες εκσυγχρονισμού των σημερινών εγκαταστάσεων του προσωρινού σταθμού ζεύξης (από το σταθμό του Λαυρίου στον σταθμό αυτό).
- Δεσμεύεται να παρακολουθεί από κοντά, σε συνεργασία με τον Δήμο Αργυρούπολης και την Διαδημοτική Επιτροπή:
 - ο Την άμεση εφαρμογή και υλοποίηση των πιο πάνω αποφάσεων.
 - ο Την ακύρωση όλων των Υπουργικών Αποφάσεων που αναφέρονται στο KYT 400/150 KV.
- Αποφασίζει την, από κοινού με τον Δήμο Αργυρούπολης, άμεση πρόσληψη ως Τεχνικού Συμβούλου, ειδικού επιστήμονα, Καθηγητή Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, ο οποίος σε συνεργασία με τις τεχνικές υπηρεσίες των δύο Δήμων, θα παρακολουθούν την εφαρμογή των εργασιών εκσυγχρονισμού των σημερινών εγκαταστάσεων του σταθμού ζεύξης.
- Επιμένει στην επιτάχυνση των διαδικασιών για μεταφορά των σημερινών εγκαταστάσεων σε άλλο χώρο μακριά από τις κατοικημένες περιοχές.

- Ζητεί την άμεση κίνηση των διαδικασιών για την παραχώρηση στους δύο Δήμους του χώρου που δεν χρησιμοποιείται από την ΔΕΗ, σύμφωνα με την απόφαση για ματαίωση της εγκατάστασης του KYT 400/150 KV.

Η διαδικασία μετακίνησης των πυλώνων της ΔΕΗ σε απόσταση 150 μέτρων κοντεύει ήδη να υλοποιηθεί ενώ στην περιοχή λειτουργεί το Κέντρο Υψηλής Τάσης 200 KV σε απόσταση περίπου 200 μέτρων από τις κατοικημένες περιοχές των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης.

Στο Δήμο Ηλιούπολης είναι εγκατεστημένες ορισμένες κεραίες κινητής τηλεφωνίας πάνω στις ταράτσες πολυκατοικιών και στο μέλλον ενδεχομένως θα εγκατασταθούν και άλλες για να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες σε κινητή τηλεφωνία. Το 2002 ο Γενικός Γραμματέας του Δήμου Ηλιούπολης έστειλε μια επιστολή στους βουλευτές Β΄ Αθήνας όλων των κομμάτων στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρει:

Στους κατοίκους των περιοχών του Δήμου Ηλιούπολης, όπου λειτουργούν ήδη ή έχει προγραμματιστεί η εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας πάνω ή κοντά στις κατοικίες τους και δίπλα σε σχολεία, έχει προκληθεί μεγάλη ανησυχία και δικαιολογημένη και αναπτύσσονται έντονες διαμαρτυρίες – όπως και στους κατοίκους άλλων δήμων της πρωτεύουσας και όλης της χώρας – για τους κινδύνους που- με βάση τις εκτιμήσεις διακεκριμένων ειδικών επιστημόνων και διεθνών επιστημονικών οργανισμών- απειλούν την υγεία τους, από την ακτινοβολία που εκπέμπουν οι κεραίες αυτές.

Όπως είναι γνωστό και οι απλές ηλεκτρικές συσκευές παράγουν δεκάδες ή χιλιάδες Volts και εκπέμπουν ηλεκτρικά και μαγνητικά πεδία που σύμφωνα με μελέτες διεθνών οργανισμών και ειδικών επιστημόνων ενέχουν κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία, πόσο μάλλον οι πυλώνες, οι σταθμοί μετασχηματισμού του ρεύματος και οι κεραίες κινητής τηλεφωνίας, που εκπέμπουν χιλιάδες Volts ;

Η διαδικασία μετακίνησης των πυλώνων της ΔΕΗ σε απόσταση 150 – 200 μέτρων από την κατοικημένη περιοχή των «Αστυνομικών» θα ολοκληρωθεί τον Ιούλιο του 2004. Οι αρμόδιοι φορείς είναι πεπεισμένοι ότι έχουν εξασφαλίσει τις ασφαλιστικές δικλίδες για την προστασία της ανθρώπινης υγείας και προτίθενται να αναδασώσουν την περιοχή γύρω από τον σταθμό υψηλής τάσης.

Η ύπαρξη των εγκαταστάσεων της ΔΕΗ και των κεραιών κινητής τηλεφωνίας επιβαρύνει ηλεκτρομαγνητικά την περιοχή του Δήμου Ηλιούπολης και επιπλέον εάν δεν ληφθούν δραστικότερα μέτρα για την ασφάλεια των πολιτών, (όπως για παράδειγμα καθιέρωση περιοδικών μετρήσεων των εκπομπών ακτινοβολίας) θα επηρεαστεί η ποιότητα ζωής των μελλοντικών γενεών.

9. Επιτόπια έρευνα.

9.1. Μεθοδολογία της έρευνας.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου έχει ως εξής:

Το ερωτηματολόγιο περιέχει 52 ερωτήσεις κλειστού τύπου (βλ. παράρτημα), διανεμήθηκε σε 150 κατοίκους του Δήμου Ηλιούπολης και συμπληρώθηκε ανώνυμο. Το δείγμα επελέγη με την μέθοδο του τυχαίου δείγματος με προσπάθεια να ικανοποιεί όλες τις κλίμακες ηλικιών και μορφωτικών επιπέδων.

Οι ερωτήσεις που επιλέγηκαν στην συγκεκριμένη έρευνα αποσκοπούσαν στην συλλογή:

- Γενικών στοιχείων δημογραφικού περιεχομένου όπως: ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, αριθμός παιδιών και μορφωτικού επιπέδου ώστε να σκιαγραφηθεί το προφίλ των ερωτώμενων.
- Οικονομικών στοιχείων όπως: απασχόληση, σύναξη δανείου, διάθεση εισοδήματος και αποταμιευτική συμπεριφορά.
- Κοινωνικών στοιχείων όπως: δημόσια συμμετοχή, υπηρεσίες υγείας και γνώση των κοινωνικών προγραμμάτων που εφαρμόζει ο Δήμος Ηλιούπολης.
- Περιβαλλοντικών στοιχείων όπως: περιβαλλοντικών προβλημάτων που συναντώνται στο Δήμο, ευαισθητοποίηση προς το πρόγραμμα ανακύκλωσης, χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας, χρήση μεταφορικών μέσων και καυσίμων και προσφοράς εθελοντικής προστασίας του περιβάλλοντος.
- Πολιτιστικών στοιχείων όπως: συμμετοχή στις πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις.
- Ποιότητας ζωής και συγκεκριμένα του αισθήματος ασφάλειας των ερωτώμενων και την άποψη τους σχετικά με τους τομείς βελτίωσης της ποιότητας ζωής του Δήμου.

Μέσα από τις παραπάνω ομάδες ερωτήσεων επιχειρήθηκε η προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης στο Δήμο Ηλιούπολης.

Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου κυμαινόταν από 12 –20 λεπτά. Μετά την συμπλήρωση των 150 ερωτηματολογίων ακολούθησε η κωδικοποίηση των μεταβλητών και η εισαγωγή των δεδομένων στο στατιστικό πρόγραμμα Statgraphics.

Για την ολοκλήρωση της στατιστικής έρευνας κρίθηκε απαραίτητο να διαπιστωθεί αν η πραγματοποίηση ενός γεγονότος επηρεάζει ένα άλλο γεγονός. Ο έλεγχος ανεξαρτησίας είναι μια τέτοια μέθοδος, η οποία μας επιτρέπει να καθορίσουμε εάν δυο μεταβλητές X και Y

τις οποίες συσχετίσαμε είναι ανεξάρτητες. Προκειμένου να ελεγχθεί ο βαθμός εξάρτησης μεταξύ δυο μεταβλητών X και Ψ , χρησιμοποιείται ο έλεγχος X^2 . Ο έλεγχος υποθέσεων περιλαμβάνει τη μηδενική υπόθεση (H_0) και την εναλλακτική υπόθεση (H_1) και ακολουθεί την παρακάτω μορφή:

- H_0 : Οι μεταβλητές του δείγματος κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό.
- H_1 : Οι μεταβλητές του δείγματος δεν κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό.

Χρησιμοποιώντας τον έλεγχο X^2 και με την βοήθεια της τιμής P-value, οδηγούμαστε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- P-value > 0,10: αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση (H_0), δηλαδή οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.
- P-value < 0,10: αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δυο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 10%.
- P-value < 0,05: αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δυο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 5%.
- P-value < 0,01: αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δυο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 1% (Κυριακούσης, 2000).

Στην υποενότητα 9.3 παρουσιάζονται όλοι οι δυνατοί έλεγχοι υποθέσεων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των μεταβλητών του ερωτηματολογίου που παρουσίασαν στατιστικό ενδιαφέρον.

9.2. Παρουσίαση και ανάλυση του Ερωτηματολογίου.

Με την βοήθεια του στατιστικού πακέτου statgraphics πραγματοποιήθηκε ανάλυση της συχνότητας των 150 μεταβλητών του ερωτηματολογίου. Με την χρήση του προγράμματος Excel κατασκευάστηκαν ορισμένα από τα διαγράμματα των ποσοστών των εκάστοτε απαντήσεων των ερωτώμενων.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έχουν ως εξής:

Ερώτηση 1^η: Φύλο ερωτώμενων.

Από το σύνολο των 150 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα το **58,67% (88 άτομα)** είναι γυναίκες και το υπόλοιπο 41,33% (62 άτομα) είναι άντρες.

Ερώτηση 2^η: Ηλικία.

Η ηλικιακή σύνθεση του δείγματος διαμορφώθηκε ως εξής: το 7,33 (11 άτομα) είναι ηλικίας 15 – 18 ετών, το **24% (36 άτομα)** είναι από 18 έως 25 ετών, το 12,67%

(19 άτομα) είναι 25 – 35 ετών. Το 22,67% (34 άτομα) είναι ηλικίας από 35 έως 45 ετών, το 23,33% (35 άτομα) είναι 45 – 55 ετών, το 6% (9 άτομα) είναι 55 – 65 ετών και το 4% (6 άτομα) είναι ηλικίας από 65 και άνω.

Ερώτηση 3^η: Οικογενειακή κατάσταση.

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση οι απαντήσεις αφορούν τις τέσσερις πρώτες επιλογές δηλ. ανύπαντροι, **έγγαμοι**, διαζευγμένοι, χήροι με αντίστοιχα ποσοστά 40,67% (61 άτομα), **51,33% (77 άτομα)**, 6% (9 άτομα) και 2% (3 άτομα). Στο σύνολο του δείγματος κανείς από τους ερωτώμενους δεν ήταν σε κατάσταση συμβίωσης.

Ερώτηση 4^η: Μορφωτικό επίπεδο.

Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος διαμορφώθηκε σύμφωνα με τα παρακάτω ποσοστά: το 5,33% (8 άτομα) είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 13,33% (20 άτομα) είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το **40% (60 άτομα) είναι απόφοιτοι λυκείου**. Το 7,33% (11 άτομα) είναι απόφοιτοι ΙΕΚ, το 13,33% (20 άτομα) είναι απόφοιτοι ΤΕΙ, το 14% (21 άτομα) είναι απόφοιτοι ΑΕΙ. Τέλος, το 4,67% (7 άτομα) είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού και το 2% (3 άτομα) είναι κάτοχοι διδακτορικού.

Ερώτηση 5^η: Κύρια απασχόληση.

Όσον αφορά την επαγγελματική απασχόληση των ερωτώμενων, το 5,33% (8 άτομα) είναι άνεργοι, το 15,33% (23 άτομα) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, το **31,33% (47 άτομα) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι**. Το 14,00% (21 άτομα) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, το 19,33% (29 άτομα) είναι φοιτητές, το 0,67% (1 άτομο) είναι μαθητής. Το 4,67% (7 άτομα) είναι συνταξιούχοι και το 9,33% (14 άτομα) απασχολούνται με τα οικιακά.

Ερώτηση 6^η: Έχετε παιδιά;

Το 46% (69 άτομα) των ερωτώμενων έχει παιδιά, ενώ το **54% (81 άτομα) δεν έχει παιδιά**.

Ερώτηση 7^η: Αν ναι, πόσα παιδιά έχετε;

Από το σύνολο των ερωτώμενων που έχουν παιδιά το 29,63% (24 άτομα) έχουν ένα παιδί, το **45,68% (37 άτομα) έχουν δυο παιδιά**, το 19,75% έχουν τρία παιδιά και το 4,94% (4 άτομα) έχουν τέσσερα παιδιά.

Ο αριθμός των παιδιών αποτελεί στοιχείο της ανάπτυξης κάθε πόλης με δεδομένο το πρόβλημα της υπογεννητικότητας το 1/3 των οικογενειών στην Ελλάδα διατηρεί 4 μέλη δηλαδή δύο παιδιά και γονείς. Η ελληνική οικογένεια διατηρεί σήμερα 2,9 άτομα σε αντίθεση με το 1951 που διατηρούσε 4,1 άτομα (Σιώμκος, 2002).

Ερώτηση 8^η: Λόγοι διαμονής στο Δήμο.

Το **70% (105 άτομα)** διανέμει στο Δήμο Ηλιούπολης για προσωπικούς ή **οικογενειακούς λόγους**, το 1,33 (2 άτομα) αποφάσισε να διαμένει στο Δήμο για οικονομικούς λόγους. Το 20,67% (31 άτομα) επειδή αναζητούσε την ποιότητα ζωής των προαστίων, το 4% (6 άτομα) για επαγγελματικούς λόγους/ λόγο σπουδών και το 4% (6 άτομα) απάντησε δεν απαντώ.

Ερώτηση 9^η: Συνηθίζεται να αποταμιεύετε μέρος του εισοδήματός σας;

Το 36% (54 άτομα) συνηθίζει να αποταμιεύει ενώ, το υπόλοιπο **64% (96 άτομα) δεν αποταμιεύει** μέρος του εισοδήματός του.

Η ιδιωτική αποταμίευση εκφράζεται από τη σχέση $Y-T-C$ όπου Y = εισόδημα, T = φόροι και C = κατανάλωση. Η απόφαση του νοικοκυριού για αποταμίευση εξαρτάται από το ποσοστό απόδοσης και επηρεάζεται από διάφορα μέτρα πολιτικής. Όσο υψηλότερη είναι η απόδοση των αποταμιεύσεων τόσο πιο ελκυστικές γίνονται. Η υψηλή αποταμίευση οδηγεί σε οικονομική μεγέθυνση και άρα αποτελεί παράμετρο της ανάπτυξης της οικονομίας των νοικοκυριών και της τοπικής οικονομίας. Πρόκειται για μορφή επένδυσης και εφόσον η οικονομία διατηρεί ένα υψηλό ποσοστό αποταμίευσης, θα διατηρεί επίσης ένα υψηλό απόθεμα κεφαλαίου και υψηλό επίπεδο παραγωγής (Mankiew, 1998).

Ερώτηση 10^η: Εάν αυξανόταν το εισόδημα σας θα αυξάνατε την αποταμίευση σας;

Το **62,67% (94 άτομα)** των ερωτώμενων απάντησε ότι **εάν αυξανόταν το εισόδημα του θα αύξανε την αποταμίευση του**, το 14% (21 άτομα) απάντησε αρνητικά και το 23,33% (35 άτομα) δήλωσε «δεν ξέρω».

Η απελευθέρωση του χρηματοοικονομικού και η δημιουργία δημοσιονομικού ελλείμματος έχουν αρνητική επίδραση στην ιδιωτική αποταμίευση. Η δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων, που χρησιμοποιούνται ως δείκτης οικονομικής αβεβαιότητας, η αύξηση των πραγματικών επιτοκίων και η αύξηση του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος επιδρούν θετικά στην ιδιωτική αποταμίευση. Αυτό υποδηλώνει ότι η πραγματική σύγκλιση της Ελληνικής οικονομίας θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικότητας και του πραγματικού εισοδήματος αναμένεται να επιδράσει θετικά στην αύξηση της ιδιωτικής αποταμίευση (Χονδρογιάννης, 2002).

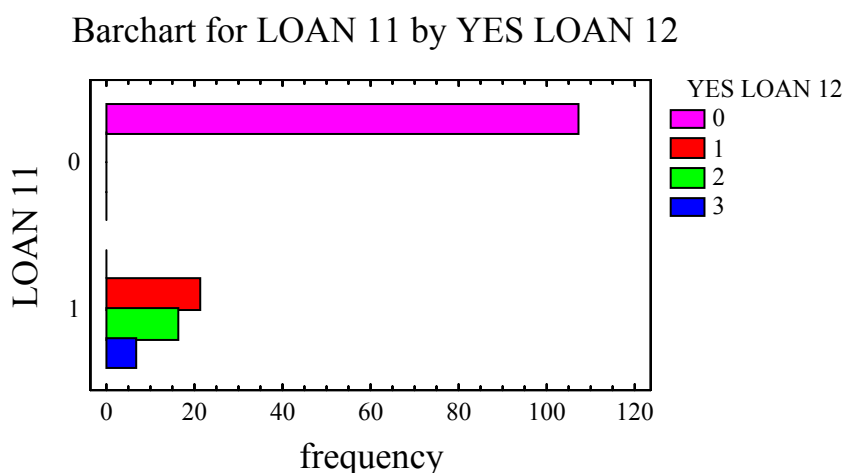
Ερώτηση 11^η: Έχετε πάρει κάποιο δάνειο;

Θετικά απάντησε στην λήψη δανείου το 28,67% (43 άτομα) των ερωτώμενων, ενώ το **71,33% (107 άτομα) δεν έχει προβεί σε σύναξη δανείου**.

Ερώτηση 12^η: Αν ναι, τι είδους δάνειο έχετε συνάξει;

Από το σύνολο των ερωτώμενων που απάντησαν ότι έχουν πάρει κάποιο δάνειο το 14% (21 άτομα) έχουν πάρει στεγαστικό δάνειο, το 10,67% (16 άτομα) έχουν συνάψει καταναλωτικό δάνειο και το 4% (6 άτομα) επαγγελματικό.

Διάγραμμα/ Πίνακας 9.2.1: Σύναξη δανείου.

Έχετε πάρει δάνειο;	Τι είδους δάνειο;
0: ΟΧΙ	1: Στεγαστικό
1: ΝΑΙ	2: Καταναλωτικό
-----	3: Επαγγελματικό

Ερώτηση 13^η : Για ποιόν λόγο θα αποφασίζατε να πάρετε δάνειο;

Οι λόγοι που οδηγούν στην σύναξη δανείου διαμορφώθηκαν ως εξής: Το 12,67% (19 άτομα) θα αποφάσιζαν να πάρουν δανείου για αγορά αυτοκινήτου, το 4% (6 άτομα) για διακοπές, το 3,33% (5 άτομα) για αγορά υλικών αγαθών, **το 46% (69**

άτομα) για αγορά ή επισκευή σπιτιού. Το 6% (9 άτομα) για επενδύσεις, το 24% (36 άτομα) απάντησε «για κανένα λόγο» και το 4% (6 άτομα) για άλλους λόγους.

Ερώτηση 14^η: Το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός σας για την αγορά κυρίως ποιών αγαθών το διαθέτεται;

Όσον αφορά τη διάθεση του εισοδήματός το **28% (42 άτομα) το διαθέτει για είδη διατροφής**, το 14,67% (22 άτομα) για είδη ένδυσης, το 21,33% (32 άτομα) για διασκέδαση και ταξίδια. Για εξόφληση δανείου το διαθέτει το 10% (15 άτομα), το 13,33% (20 άτομα) για εκπαίδευση παιδιών και το 2,67% (4 άτομα) για άλλα αγαθά και υπηρεσίες όπως ενοίκιο του σπιτιού και οι λογαριασμοί του ΟΤΕ, των κινητών τηλεφώνων και της ΔΕΗ.

Ερώτηση 15^η: Συμμετέχετε σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος;

Το 24,67% (37 άτομα) των ερωτώμενων συμμετέχει σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος, ενώ το υπόλοιπο **75,33% (113 άτομα) δεν συμμετέχει.**

Ερώτηση 16^η: Αν ναι, σε ποίο τοπικό όργανο λήψης αποφάσεων συμμετέχετε;

Το 4,67% (7 άτομα) συμμετέχει στους πολιτιστικούς συλλόγους του Δήμου, το **5,33% (8 άτομα)** των ερωτώμενων **συμμετάσχουν σε σύλλογο γονέων και κηδεμόνων**, το 2% (3 άτομα) σε συνδικαλιστικό όργανο. Σε επαγγελματική ένωση συμμετέχει το 3,33% (5 άτομα), σε φοιτητικό σύλλογο συμμετέχει το 0,67% (1 άτομο), και το 7,33% (11 άτομα) συμμετέχει σε αθλητικό σύλλογο.

Ερώτηση 17^η: Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη του τόπου;

Την **θετική συμβολή των πολιτών στην ανάπτυξη του τόπου** υποστηρίζει το **84,67% (127 άτομα)**, ενώ το 15,33% (23 άτομα) απάντησε αρνητικά.

Ερώτηση 18^η: Πιστεύεται ότι εάν συμβεί ένα σοβαρό περιστατικό υγείας θα αντιμετωπιστεί έγκαιρα από τις υπάρχουσες ιατροφαρμακευτικές υποδομές της περιοχής;

Το **62% (93 άτομα)** πιστεύει ότι **οι ιατροφαρμακευτικές υποδομές της περιοχής επαρκούν** και κατά συνέπεια μπορούν να καλύψουν ένα πιθανό σοβαρό περιστατικό υγείας, ενώ το υπόλοιπο 38% (57 άτομα) των ερωτώμενων απάντησε ότι οι ιατροφαρμακευτικές υποδομές της περιοχή δεν επαρκούν.

Ερώτηση 19^η: Ποια από τα παρακάτω προγράμματα γνωρίζεται ότι υλοποιούνται στο Δήμο Ηλιούπολης;

Όσον αφορά τα προγράμματα που υλοποιούνται το 46% (69 άτομα) των ερωτώμενων γνωρίζουν το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» για ηλικιωμένα άτομα, **το 77,33% (116 άτομα) γνωρίζει το πρόγραμμα στήριξη της τρίτης ηλικίας μέσω των ΚΑΠΗ** του Δήμου, το 56,67% (85 άτομα) γνωρίζουν το πρόγραμμα ψυχολόγοι στα σχολεία. Το 22% (33 άτομα) γνωρίζει το συμβούλιο πρόληψης της εγκληματικότητας, το 16,67% (25 άτομα) γνωρίζει το κέντρο πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών και το 55,33% (83 άτομα) γνωρίζει το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Διάγραμμα 9.2.2: Γνώση προς τα κοινωνικά προγράμματα που υλοποιούνται στο Δήμο.

Ερώτηση 20^η: Ποια από τα παρακάτω περιβαλλοντικά προβλήματα συναντώνται στο Δήμο;

Το 16% (24 άτομα) των ερωτώμενων απάντησε ότι στο Δήμο Ηλιούπολης συναντάτε το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων, το 78,67% (103 άτομα) απάντησε το κυκλοφοριακό πρόγραμμα, το 33,33% (50 άτομα) απάντησε την ηχορύπανση. Το 38,67% (58 άτομα) απάντησε ότι η ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί πρόβλημα του Δήμου, το **72,67%(109 άτομα) απάντησε την καταστροφή του δάσους από πυρκαγιές**, το 7,33% (11 άτομα) απάντησαν ότι περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελούν οι πλημμύρες και το 10,67% (16 άτομα) απάντησαν «άλλο» και διευκρίνισαν ότι η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία αποτελεί περιβαλλοντικό πρόβλημα για το Δήμο.

Διάγραμμα 9.2.3: Περιβαλλοντικά προβλήματα συναντώνται στο Δήμο.

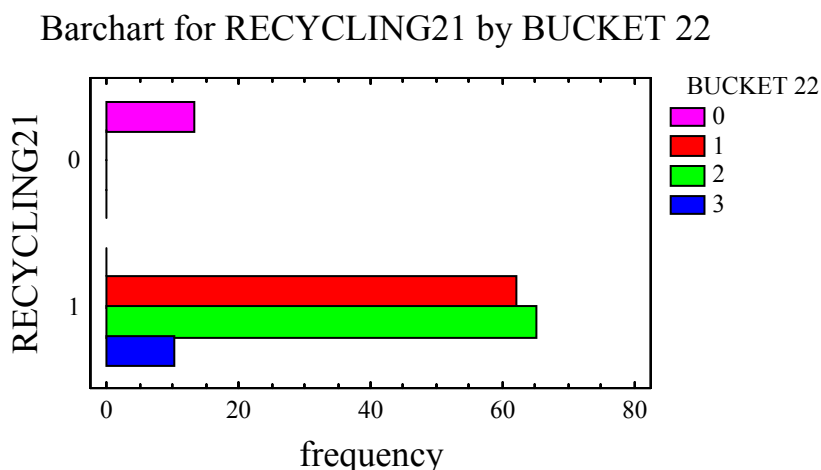
Ερώτηση 21^η :Γνωρίζετε το πρόγραμμα ανακύκλωσης στο Δήμο Ηλιούπολης;

Το πρόγραμμα ανακύκλωσης στο Δήμο Ηλιούπολης γνωρίζει το 91,33% (137 άτομα), ενώ το υπόλοιπο 8,67% (13 άτομα) των ερωτώμενων δεν το γνωρίζει.

Ερώτηση 22^η :Εφόσον, γνωρίζετε το πρόγραμμα ανακύκλωσης πιστεύεται ότι επαρκούν οι κάδοι;

Από το σύνολο των ερωτώμενων που απάντησαν ότι γνωρίζουν το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού το 41,33% (62 άτομα) πιστεύει ότι οι κάδοι της ανακύκλωσης χαρτιού του Δήμου Ηλιούπολης επαρκούν, το **43,33% (65 άτομα)** των ερωτώμενων απάντησαν ότι **δεν επαρκούν οι κάδοι** και το 6,67% (10 άτομα) απάντησαν «Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ».

Διάγραμμα/ Πίνακας 9.2.4: Συμμετοχή στο πρόγραμμα ανακύκλωσης και επάρκεια κάδων.

Γνωρίζεται το πρόγραμμα ανακύκλωσης του δήμου;	Πιστεύετε ότι επαρκούν οι κάδοι;
0: ΟΧΙ	1: ΝΑΙ
1: ΝΑΙ	2: ΟΧΙ
-----	3: ΔΕΝ ΞΕΡΩ/ ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ

Ερώτηση 23^η: Ποια υλικά ανακυκλώνετε;

Το 24% (36 άτομα) των ερωτώμενων απάντησαν ότι ανακυκλώνουν γυαλί, το **79,33% (119 άτομα) ανακυκλώνει χαρτί**, το 26% (39 άτομα) αλουμίνιο, το 2,67% (4 άτομα) ανακυκλώνει υλικά από πλαστικό και υφάσματα το 3,33% (5 άτομα). Μπαταρίες ανακυκλώνει το 4,67% (7 άτομα), ελαστικά ανακυκλώνει το 1,3% (2 άτομα) των ερωτώμενων ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι κανένα άτομο δεν ανακυκλώνει ηλεκτρονικά.

Ερώτηση 24^η: Χρησιμοποιείτε ανακυκλωμένα υλικά στην καθημερινή σας ζωή;

Όσον αφορά τη χρήση ανακυκλωμένων υλικών το **58,67% (88 άτομα)** απάντησε **χρησιμοποιεί ανακυκλωμένα υλικά**, το 8% (12 άτομα) δεν χρησιμοποιεί ανακυκλωμένα και το υπόλοιπο 33,33% (50 άτομα) απάντησε «Δεν γνωρίζω εάν είναι ανακυκλωμένα».

Ερώτηση 25^η: Για τη θέρμανση της κατοικίας σας, τι είδους ενέργεια χρησιμοποιείτε;

Για τη θέρμανση της κατοικίας το 33,33% (50 άτομα) χρησιμοποιεί ηλεκτρική ενέργεια, το **84,67% (127 άτομα) χρησιμοποιεί για θέρμανση πετρέλαιο**, το 0,67% (1 άτομα) υγραέριο, ενώ το 22,67% (19 άτομα) των ερωτώμενων θερμαίνει την κατοικία του με καύση ξύλων.

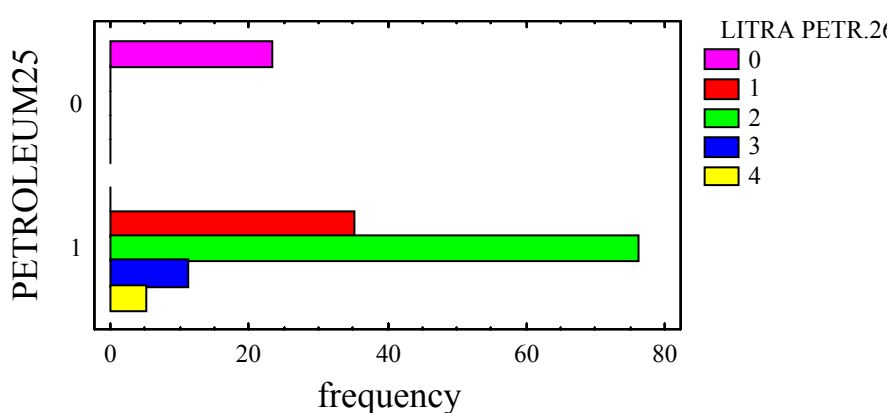
Ερώτηση 26^η: Εάν χρησιμοποιείτε πετρέλαιο, πόσα λίτρα καταναλώσατε το χειμώνα που πέρασε για την κατοικία σας;

Το πετρέλαιο αποτελεί μη ανανεώσιμο πόρο και η υψηλή κατανάλωση του οδηγεί στην εξάντληση του, ενώ παράλληλα η καύση του πετρελαίου συνεισφέρει στην ρύπανση της ατμόσφαιρας.

Από τα 127 άτομα που απάντησαν ότι χρησιμοποιούν πετρέλαιο για τη θέρμανση της κατοικίας τους, το 23,33% (35 άτομα) το χειμώνα που πέρασε κατανάλωσε λιγότερο από 1000 λίτρα, το **59,84% (76 άτομα) κατανάλωσε 1000 έως 2000 λίτρα πετρέλαιο**, το 7,33% (11 άτομα) κατανάλωσε 2000 έως 3000 λίτρα, ενώ το υπόλοιπο 3,33% (5 άτομα) κατανάλωσε περισσότερο από 3000 λίτρα.

Διάγραμμα/ Πίνακας 9.2.5: χρήση πετρελαίου για θέρμανση κατοικίας και λίτρα κατανάλωσης.

Barchart for PETROLEUM25 by LITRA PETR.26

Θερμαίνετε την κατοικία σας με πετρέλαιο;	Πόσα λίτρα πετρέλαιο καταναλώνετε;
0: ΟΧΙ	1: Λιγότερο από 1000 λίτρα
1: ΝΑΙ	2: 1000 έως 2000 λίτρα
-----	3: 2000 έως 3000 λίτρα
-----	4: Περισσότερο από 3000 λίτρα

Ερώτηση 27^η :Λαμβάνετε μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας στο σπίτι σας;

Όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας το **84% (126 άτομα)** των ερωτώμενων δήλωσαν ότι **εξοικονομούν ενέργεια**, ενώ το υπόλοιπο 16% (24 άτομα) απάντησε αρνητικά.

Η εξοικονόμηση ενέργειας στα πλαίσια της κατοικίας συμβάλει θετικά στην προστασία του περιβάλλον. Η χρήση του ηλιακού θερμοσίφωνα και καλών

μονωτικών υλικών για τους τοίχους, τα παράθυρα και τις πόρτες συμβάλουν στην εξοικονόμηση της ενέργειας.

Τα κτίρια χρησιμοποιούν ενέργεια και το μεγαλύτερο μέρος αυτής προέρχεται από την καύση φυσικών καυσίμων. Όταν λαμβάνει χώρα η καύση αυτή παράγεται διοξείδιο του άνθρακα. Η ενέργεια που απελευθερώνεται είναι η ενέργεια των καυσίμων στο σημείο χρήσης τους. Τα κτίρια είναι υπεύθυνα για το 35% της χρήσης παραγόμενης ενέργειας και 30% του συνόλου των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Το 60% σχεδόν του διοξειδίου του άνθρακα που σχετίζεται με τα κτίρια οφείλονται στον οικιακό τομέα και περίπου το 30% αποδίδεται στον τομέα των υπηρεσιών, δηλαδή τα δημόσια και εμπορικά κτίρια. Για να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας πρέπει να αναβαθμιστεί η μόνωση αυτών των κτιρίων αλλά πρακτικά, αυτό είναι πολύ δύσκολο. Η βελτίωση της μόνωσης της οροφής έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει ως η πιο εύκολη προσέγγιση για αυτό το σκοπό έως σήμερα (Κοσμόπουλος, 2001).

Ερώτηση 28^η :Με ποιο τρόπο εξοικονομείτε ενέργεια;

Το 16,67% (25 άτομα) απάντησε ότι έχει στην κατοικία του θερμομόνωση, το 22% (33 άτομα) έχει διπλά παράθυρα, το **68,67% (103 άτομα) ηλιακό θερμοσίφωνα** και το 1,33% (2 άτομα) στην επιλογή «άλλο» διευκρίνισαν ότι έχουν μπόιλερ εσωτερικής θέρμανσης.

Ερώτηση 29^η :Συνηθίζετε να χρησιμοποιείτε τις ηλεκτρικές συσκευές με μεγάλη κατανάλωση (θερμοσίφωνα, πλυντήριο κ.ά.) εκτός των ωρών αιχμής;

Η μειωμένη χρήση των ηλεκτρικών συσκευών με μεγάλη κατανάλωση συμβάλει στην εξοικονόμηση ενέργειας και στην οικονομία του νοικοκυριού.

Το **66,67% (100 άτομα) χρησιμοποιούν τις ηλεκτρικές συσκευές με μεγάλη κατανάλωση εκτός των ωρών αιχμής** ενώ το υπόλοιπο 33,33% (50 άτομα) δεν συνηθίζει κάτι τέτοιο.

Ερώτηση 30^η:Είστε ιδιοκτήτης/ ιδιοκτήτρια (αυτοκινήτου, φορτηγού, μοτοσικλέτας, ποδηλάτου, τίποτα από τα παραπάνω, άλλο);

Από το σύνολο των ερωτώμενων το **54,00% (81 άτομα) έχει αυτοκίνητο**, το 1,33% (2 άτομα) διαθέτει φορτηγό, το 18,00% (27 άτομα) διαθέτει μοτοσικλέτα/ δίκυκλο. Το 6,67% (10 άτομα) των ερωτώμενων διαθέτει ποδήλατο, το 34,67% (52 άτομα) δήλωσε πως δεν διαθέτει κάποιο μέσο μεταφοράς και το 1,33% (2 άτομα) στην επιλογή «άλλο» απάντησαν ότι διαθέτουν ταχύπλοο σκάφος θαλάσσης.

Ερώτηση 31^η:Τι καύσιμο κίνησης χρησιμοποιείτε;

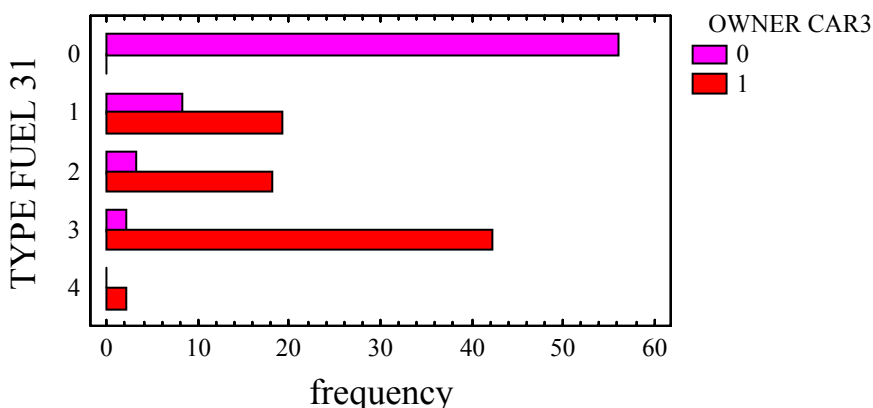
Ανάλογα με το είδος καύσιμου κίνησης που χρησιμοποιείται προκαλείται διαφορετική επιβάρυνση στο περιβάλλον. Κατά την καύση της βενζίνης ελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα μεγάλες ποσότητες βενζολίου και άκαυστων υδρογονανθράκων. Η χρήση του πετρελαίου συνεπάγεται μεγαλύτερη παραγωγή καπνού και περισσότερων αιωρούμενων σωματιδίων σε σχέση με την βενζίνη.

Το αυτοκίνητο αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του σύγχρονου υλικού μας πολιτισμού. Η χρήση του όμως επιφέρει σημαντικές επιβαρύνσεις στο περιβάλλον σε δύο επίπεδα: Καταρχήν συμβάλει στην εξάντληση των φυσικών πόρων του πλανήτη μέσω της άντλησης του αργού πετρελαίου, το οποίο αποτελεί την πρώτη ύλη για την παραγωγή των υγρών καυσίμων που απαιτούνται σήμερα για την κίνηση των αυτοκινήτων. Το δεύτερο επίπεδο αφορά στην ρύπανση της ατμόσφαιρας που οφείλεται στους ρύπους που περιέχονται στα καυσαέρια των αυτοκινήτων (Αμπελιώτης, 2002).

Από τα 81 άτομα που απάντησαν ότι διαθέτουν αυτοκίνητο το 12,67% (19 άτομα) χρησιμοποιούν βενζίνη super ως καύσιμο κίνησης, το 12% (18 άτομα) χρησιμοποιεί super αμόλυβδη, το **28,00% (42 άτομα) χρησιμοποιεί αμόλυβδη βενζίνη ως καύσιμο κίνησης** και το 1,33% (2 άτομα) χρησιμοποιεί πετρέλαιο (πρόκειται για τους ιδιοκτήτες φορτηγού).

Διάγραμμα/ Πίνακας 9.2.6: Καύσιμα κίνησης και από τους ιδιοκτήτες αυτοκινήτων.

Barchart for TYPE FUEL 31 by OWNER CAR30

Είστε ιδιοκτήτης αυτοκινήτου;

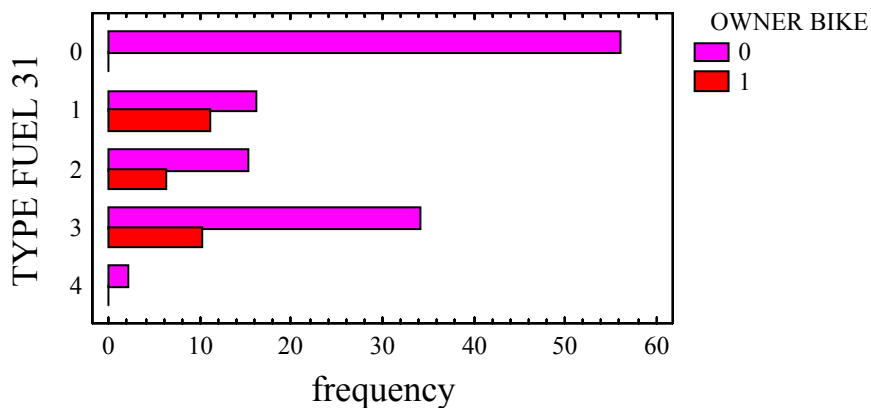
Τι καύσιμο κίνησης χρησιμοποιείτε;

0: ΟΧΙ	1: Βενζίνη super
1: ΝΑΙ	2: Super αμόλυβδη
-----	3: Αμόλυβδη βενζίνη
-----	4: Πετρέλαιο

Από τα 27 άτομα που διαθέτουν μοτοσικλέτα το 7,33% (11 άτομα) χρησιμοποιεί βενζίνη super, το 4% (6 άτομα) super αμόλυβδη και το υπόλοιπο 6,67% (10 άτομα) χρησιμοποιεί αμόλυβδη βενζίνη.

Διάγραμμα/ Πίνακας 9.2.7: Καύσιμα κίνησης από τους ιδιοκτήτες μοτοσικλέτας.

Barchart for TYPE FUEL 31 by OWNER BIKE 30

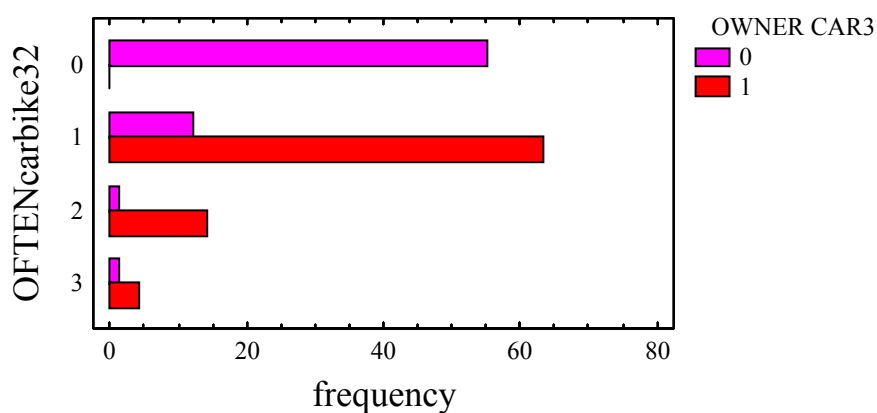
Είστε ιδιοκτήτης μοτοσικλέτας;	Τι καύσιμο κίνησης χρησιμοποιείτε;
0: ΟΧΙ	1: Βενζίνη super
1: ΝΑΙ	2: Super αμόλυβδη
-----	3: Αμόλυβδη βενζίνη

Ερώτηση 32^η: Πόσο συχνά χρησιμοποιείται το αυτοκίνητο ή την μοτοσικλέτα σας;

Από τα 81 άτομα είναι ιδιοκτήτες αυτοκινήτου το **42,00% (63 άτομα)** των ερωτώμενων χρησιμοποιούν καθημερινά το αυτοκίνητο τους, το 9,33% (14 άτομα) 3-4 φορές την εβδομάδα και το 2,67% 5-10 φορές το μήνα. Από τα 27 άτομα που διαθέτουν μοτοσικλέτα το **16% (24 άτομα)** την χρησιμοποιεί καθημερινά, ενώ το υπόλοιπο 2% (3 άτομα) δήλωσε 3-4 φορές το μήνα.

Διάγραμμα/ Πίνακας 9.2.8: Συχνότητα χρήσης αυτοκινήτου.

Barchart for OFTENcarbike32 by OWNER CAR3

Είστε ιδιοκτήτης αυτοκινήτου;	Συχνότητα χρήση αυτοκινήτου;
0: ΟΧΙ	1: Καθημερινά
1: ΝΑΙ	2: 3-4 φορές την εβδομάδα
-----	3: 5- 10 φορές το μήνα

Ερώτηση 33^η :Χρησιμοποιείται για τις μετακινήσεις σας τα μέσα μαζικής μεταφοράς;

Όσον αφορά τη χρήση των **μέσων μαζικής μεταφοράς το 68% (102 άτομα)** δήλωσε ότι **τα χρησιμοποιεί**, ενώ το υπόλοιπο 32% (48 άτομα) δεν τα χρησιμοποιεί. Η χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς επιβαρύνει λιγότερο το περιβάλλον έναντι της χρήσης του αυτοκινήτου.

Ερώτηση 34^η : Πόσο συχνά χρησιμοποιείται τα μέσα μαζικής μεταφοράς;

Από τους 102 ερωτώμενους που απάντησαν ότι χρησιμοποιούν τα **μέσα μαζικής μεταφοράς**, το **23,33% (35 άτομα)** τα χρησιμοποιεί **καθημερινά**, το 20% (30 άτομα) 3-4 φορές την εβδομάδα και το 18% (27 άτομα) 5- 10 φορές το μήνα. Κανείς από τους ερωτώμενους δεν απάντησε ότι μετακινείτε με τα μέσα μαζικής μεταφοράς 1-5 φορές το μήνα.

Ερώτηση 35^η: Για ποιους λόγους δεν χρησιμοποιείτε τα μέσα μαζικής μεταφοράς;

Όσοι από τους ερωτώμενους απάντησαν ότι δεν χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς δήλωσαν τους εξής λόγους: το 12% (18 άτομα) υποστηρίζει ότι τα δρομολόγια δεν είναι τακτικά, το **18,00% (27 άτομα)** **δήλωσε ότι προτιμά το αυτοκίνητο\ τη μοτοσικλέτα**. Το 8,67% (13 άτομα) απάντησαν ότι κρατά πολύ η διαδρομή και το 4% (6 άτομα) στην επιλογή «άλλο» διευκρίνισαν ότι νιώθουν δυσφορία από την πολυκοσμία.

Ερώτηση 36^η :Με ποια σειρά προτίμησης χρησιμοποιείται τα μέσα μεταφοράς (MMM, ταξί, ιδιωτικό αυτοκίνητο, μηχανή \ ποδήλατο, πόδια);

Η σειρά προτίμησης που διαμορφώθηκε από τους ερωτώμενους έχει ως εξής: **στην πρώτη θέση προτίμησης κατατάσσεται το ιδιωτικό αυτοκίνητο από το 49,33% (74 άτομα)**, στην δεύτερη θέση τα μέσα μαζικής μεταφοράς από το 20,67% (31 άτομα), στην τρίτη θέση το ποδήλατο/ μηχανή από το 14,67% (22 άτομα) ακολουθεί στην τέταρτη θέση τα πόδια με ποσοστό 10,67% (16 άτομα) και τέλος στην πέμπτη θέση οι ερωτώμενοι κατάταξαν τα ταξί με ποσοστό 4,67% (7 άτομα).

Ερώτηση 37^η :Πόσα αυτοκίνητα διαθέτει η οικογένειά σας;

Το 9,33% (14 άτομα) των ερωτώμενων απάντησαν ότι η οικογένειά τους δεν διαθέτει κανένα αυτοκίνητο, το **57,33% (86 άτομα)** **έχουν ένα αυτοκίνητο**, το 27,33% έχουν δύο αυτοκίνητα, ενώ το 6% (9 άτομα) των ερωτώμενων έχουν πάνω από τρία αυτοκίνητα στην οικογένειά τους.

Ερώτηση 38^η :Ποιος είναι ο μέσος χρόνος που απαιτείται για να διανύσετε καθημερινά την απόσταση από το σπίτι στην εργασία σας;

Η ποιότητα ζωής κάθε ανθρώπου επηρεάζεται από το χρόνο που διαθέτει για να μεταβεί στην εργασία του, ο οποίος επηρεάζει και τον ελεύθερο χρόνο που διαθέτει για άλλες δραστηριότητες.

Το 20,67% (31 άτομα) των ερωτώμενων απάντησε ότι προκειμένου να μεταβεί στην εργασία του διανύει λιγότερο από 15 λεπτά, το 22,67% (34 άτομα) διανύει 15 έως 30 λεπτά. Το **31,33% (47 άτομα) διανύει 30 λεπτά έως 1 ώρα για να μεταβεί στην εργασία του**, το 14,00% (21 άτομα) διανύει πάνω από μια ώρα για να μεταβεί στην εργασία του ενώ το υπόλοιπο 11,33% (17 άτομα) δεν απάντησε στην ερώτηση διότι δεν εργάζεται.

Ερώτηση 39^η: Γνωρίζεται την ύπαρξη του ρέματος της Πικροδάφνης;

Το **70% (105 άτομα)** των ερωτώμενων δήλωσαν ότι **γνωρίζουν την ύπαρξη του ρέματος της Πικροδάφνης**, ενώ το υπόλοιπο 20% (22 άτομα) απάντησε ότι δεν γνωρίζει την ύπαρξη του ρέματος.

Ερώτηση 40^η: Εφόσον γνωρίζετε το ρέμα της Πικροδάφνης, γνωρίζετε τα έργα ανάπλασης που εκτελούνται στο ρέμα;

Από τα 105 άτομα που γνωρίζουν το ρέμα της Πικροδάφνης το **53,33% (80 άτομα)** των ερωτώμενων **γνωρίζουν τα έργα ανάπλασης**, ενώ το υπόλοιπο 16,67% (25 άτομα) όχι.

Ερώτηση 41^η: Πιστεύετε ότι τα έργα ανάπλασης θα βελτιώσουν την οικολογική αξία του ρέματος;

Το **48,67% (73 άτομα)** των ερωτώμενων απάντησε ότι **τα έργα θα βελτιώσουν την οικολογική αξία του ρέματος**, το 8% (12 άτομα) δήλωσε ότι δεν θα βελτιωθεί η οικολογική του αξία, ενώ το υπόλοιπο 43,33% (65 άτομα) επέλεξαν την απάντηση «Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ».

Ερώτηση 42^η: Σε ποια δραστηριότητα είστε διατεθειμένος να προσφέρετε την εθελοντική σας εργασία ώστε να συμβάλετε στη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του Δήμου Ηλιούπολης;

Ο εθελοντισμός των πολιτών όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος συμβάλλει θετικά στην βιώσιμη ανάπτυξη κάθε περιοχής καθώς έρχονται αντιμέτωποι με την οικολογική υποβάθμιση και ενεργοποιούνται.

Το 19,33% (29 άτομα) είναι διατεθειμένο να εργαστεί εθελοντικά στην δασοφυτεύση/ φύλαξη του δάσους του Υμηττού, το 14% (21 άτομα) στον καθαρισμό χώρων πρασίνου και το 36,00% (54 άτομα) στην αναδάσωση. Το **47,33% (71 άτομα)** των ερωτώμενων είναι διατεθειμένο να εργαστεί **εθελοντικά**

στην ανακύκλωση υλικών, το 24,67% (37 άτομα) δεν επιθυμεί να προσφέρει την εθελοντική του εργασία σε κάποια δραστηριότητα προστασίας του περιβάλλοντος και το 2% (3 άτομα) επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί στην φροντίδα της χλωρίδας όπως το κλάδεμα δέντρων και η επιμέλεια των φυτών.

Διάγραμμα 9.2.9: Τομείς διάθεσης προσφοράς εθελοντικής εργασίας.

Ερώτηση 43^η: Με ποια σειρά σπουδαιότητας θεωρείτε ότι τα πολιτιστικά στοιχεία του Δήμου συμβάλλουν στην ανάδειξη του (μαθητικές συναντήσεις, φεστιβάλ/ συναυλίες, κινηματογράφος/ θέατρο, αδερφοποιήσεις, ορχήστρες/ μουσικό εργαστήριο, αναδάσωση/ δασοπροστασία, πολιτιστικοί σύλλογοι, αθλητική όμιλοι και κολυμβητήριο);

Η σειρά σπουδαιότητας των πολιτιστικών στοιχείων του Δήμου Ηλιούπολης που διαμόρφωσαν οι ερωτώμενοι έχει ως εξής:

Το 24,67% (37 άτομα) κατατάσσει στην πρώτη σειρά σπουδαιότητας τα **φεστιβάλ και τις συναυλίες**, το 18,67% (28 άτομα) κατατάσσει στη δεύτερη σειρά τους πολιτιστικούς συλλόγους, το 18,00% (27 άτομα) κατατάσσει στην τρίτη σειρά τους αθλητικούς ομίλους. Ακολουθούν στην τέταρτη σειρά οι μαθητικές συναντήσεις από το 10,67% (16 άτομα), στην πέμπτη σειρά κατατάσσεται η αναδάσωση/ δασοπροστασία από το 8,67% (13 άτομα), στην έκτη σειρά το κολυμβητήριο από το 6,67% (10 άτομα), στην έβδομη οι αδερφοποιήσεις από το 5,33% (8 άτομα). Στην όγδοη σειρά οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 4% (6 άτομα) κατάταξαν τον κινηματογράφο και το θέατρο και στην ένατη σειρά με ποσοστό 3,33% (5 άτομα) τις μουσικές ορχήστρες και το μουσικό εργαστήριο.

Ερώτηση 44^η: Έχετε συμμετάσχει στις πολιτιστικές ή στις αθλητικές δραστηριότητες του Δήμου;

Το 52% (78 άτομα) έχουν συμμετάσχει στις πολιτιστικές ή στις αθλητικές δραστηριότητες, ενώ το υπόλοιπο 48% (72 άτομα) όχι.

Ερώτηση 45^η: Σε ποιες δραστηριότητες έχετε συμμετάσχει;

Το 24,67% (37 άτομα) των ερωτώμενων έχουν συμμετάσχει στις μαθητικές συναντήσεις, το 16,67% (25 άτομα) στα φεστιβάλ και τις συναυλίες, το 2,67% (4 άτομα) σε θεατρικές παραστάσεις, το 1,33% (2 άτομα) στις αδερφοποιήσεις. Το 0,67% (1 άτομο) στο μουσικό εργαστήριο / ορχήστρες, το 18,67% (28 άτομα) στην αναδάσωση / δασοπροστασία, το

4,67% (7 άτομα) στους πολιτιστικούς συλλόγους. Το 10,67% (16 άτομα) έχει συμμετάσχει στους αθλητικούς ομίλους και το 2% (3 άτομα) στο δημοτικό κολυμβητήριο.

Ερώτηση 46^η: Νιώθετε ασφαλής στον τόπο διαμονής;

Το **53,33% (80 άτομα)** νιώθει **ασφαλή** στον τόπο διαμονής του, ενώ το υπόλοιπο 46,67% (70 άτομα) των ερωτώμενων δεν νιώθει ασφαλή.

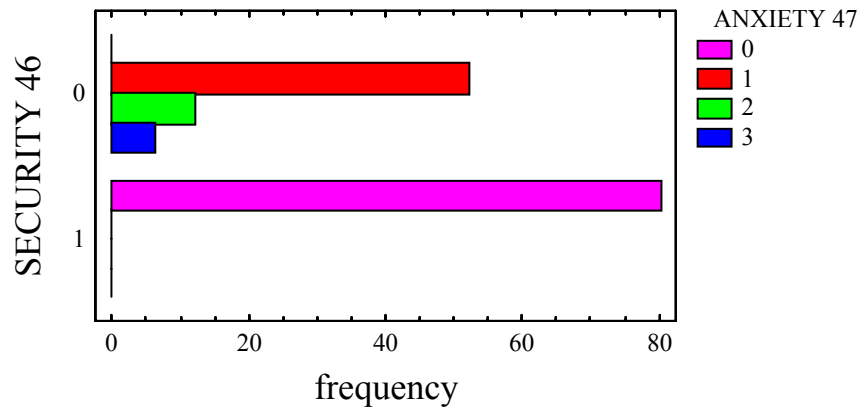
Σε κάθε βιώσιμη πόλη θα πρέπει να δημιουργείται ένα ασφαλές και ευχάριστο περιβάλλον και οι πολίτες θα πρέπει να ζουν χωρίς φόβο για την υγεία τους και του ενδεχόμενου να γίνουν θύματα βίας ή να απειληθεί η υλική περιουσίας τους.

Ερώτηση 47^η: Εάν δεν νιώθετε ασφαλής στον τόπο διαμονή σας, τι είναι εκείνο που σας δημιουργεί ανησυχία;

Από το σύνολο των ερωτώμενων που δήλωσαν ότι δεν νιώθουν ασφαλή στον τόπο διαμονής τους, το **34,67% (52 άτομα)** νιώθει **ανασφαλή** στον τόπο διαμονής του λόγω **πιθανών κλοπών/ διαρρήξεων**, το 8% (12 άτομα) λόγω πράξεων βίας και το υπόλοιπο 4% (6 άτομα) λόγω απουσίας πλήρους ιατρικής περίθαλψης.

Διάγραμμα 9.2.10: Αίσθημα ασφάλειας και λόγοι ανησυχίας.

Barchart for SECURITY 46 by ANXIETY 47

Νιώθετε ασφαλής στον τόπο διαμονή σας;	Τι σας δημιουργεί ανησυχία;
0: ΟΧΙ	1: Κλοπές / διαρρήξεις
1: ΝΑΙ	2: Πράξεις βίας
-----	3: Απουσία πλήρους ιατρικής περίθαλψης

Ερώτηση 48^η: Τα τελευταία 10 χρόνια πιστεύετε ότι έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στο δήμο σας;

Το 76% (114 άτομα) πιστεύει ότι η ποιότητα ζωής έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια στο Δήμο Ηλιούπολης, ενώ το υπόλοιπο 24% (36 άτομα) πιστεύει το αντίθετο.

Ερώτηση 49^η: Σε ποιους τομείς εκδηλώνεται η βελτίωση;

Το 41,33% (62 άτομα) δήλωσε ότι η βελτίωση εκδηλώνεται στον τομέα της κοινωνικής μέριμνας, το 15,33% (23 άτομα) στην υλική ευημερία, το **53,33% (80 άτομα)** πιστεύει ότι η **βελτίωση εκδηλώνεται στις πολιτιστικές εκδηλώσεις**, το 22,67% (34 άτομα) στον τομέα της διασκέδασης και τις κοινωνικές συναναστροφές. Το 8,67% (13 άτομα) των ερωτώμενων απάντησε ότι η βελτίωση εκδηλώνεται στις ευκαιρίες για προσωπική προβολή και το 37,33% (56 άτομα) στις αθλητικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 9.2.11: Τομείς στους οποίους εκδηλώθηκε βελτίωση τα τελευταία 10 χρόνια.

Ερώτηση 50 ^η: Πώς θα θέλατε να είναι ο τόπος στον οποίο ζείτε στα επόμενα 10 χρόνια;

Το 50,00% (75 άτομα) να έχει ευκολότερη πρόσβαση στην υγεία, το 53,33% (80 άτομα) θα ήθελαν να έχει περισσότερους χώρους αναψυχής, το **64,00% (96 άτομα)** των ερωτώμενων θα ήθελαν ο τόπος τους τα επόμενα χρόνια να έχει **περισσότερους χώρους πρασίνου**. Το 44,67% (67 άτομα) θέλουν τα επόμενα 10 χρόνια να έχει περισσότερους χώρους άθλησης, το 31,33% (47 άτομα) θέλουν να ενθαρρυνθεί η χρήση του ποδηλάτου. Το 6% (9 άτομα) διευκρίνισαν στην επιλογή «άλλο» να δοθεί εκ μέρους των τοπικών αρχών περισσότερη μέριμνα στην φροντίδα των νέων δέντρων που φυτεύονται με τα προγράμματα αναδάσωσης από εξειδικευμένο προσωπικό του Δήμου και να φωτίζονται τα πάρκα και οι περιαστικές δασικές εκτάσεις προς αποφυγή της εγκληματικότητας.

Διάγραμμα 9.2.12: Αιτήματα ερωτώμενων για τα επόμενα 10 χρόνια.

Όσον αφορά τη χρήση ποδηλάτου πρέπει να σημειωθεί ότι το ποδήλατο είναι το ήπιο μηχανικό μέσο μετακίνησης, το πιο φιλικό στο περιβάλλον και το πιο οικονομικό. Για το σώμα είναι μια καλή άσκηση, για κάθε ηλικία. Η χρήση ποδηλάτου στην πόλη, όχι σαν παιχνίδι αλλά σαν μέσου μετακίνησης, είναι σημάδι πολιτισμού (Αραβαντινός, 1997).

Ερώτηση 51 ^η: Γνωρίζετε την δημιουργία του Κέντρου Υψηλής Τάσης της ΔΕΗ στα σύνορα των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης;

Το **87,33% (131 άτομα)** γνωρίζουν για την δημιουργία του **Κέντρου Υψηλής Τάσης**, ενώ το 12,67% (19 άτομα) δεν το γνωρίζουν.

Ερώτηση 52^η: Γνωρίζετε την δημιουργία του Κέντρου Υψηλής Τάσης. Ποίες πιστεύετε ότι θα είναι οι επιπτώσεις που μπορεί να έχει στους Δημότες και το Δήμο (μέσω της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας);

Το 26,00% (39 άτομα) απάντησαν ότι το **Κέντρο Υψηλής Τάσης** θα δημιουργήσει ηχορύπανση, το 38,67% (58 άτομα) υποβάθμιση της χλωρίδας, το 41,33% (62 άτομα) υποβάθμιση της πανίδας, το 44% (66 άτομα) ημικρανίες. Το 48% (72 άτομα) πιστεύουν ότι το Κέντρο Υπερυψηλής Τάσης θα δημιουργήσει προβλήματα λευχαιμίας στους κατοίκους των δήμων, το **61,33% (92 άτομα) πιστεύει ότι θα δημιουργήσει καρκινογενέσεις** και το 10,67% (16 άτομα) στην επιλογή «άλλο» διευκρίνισαν ότι θα υποβαθμίσει την αισθητική του τοπίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανείς από τους ερωτώμενους δεν απάντησε ότι η δημιουργία του σταθμού ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας δεν θα έχει επιπτώσεις στους Δημότες και στο Δήμο.

Ερώτηση 53^η : Γνωρίζεται την επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου Αλίου – Υμηττού;

Το **76% (114 άτομα) των ερωτώμενων δεν γνωρίζουν για την επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου Αλίου – Υμηττού**, ενώ το υπόλοιπο 24% (36 άτομα) την γνωρίζει.

Ερώτηση 54^η : Ποιες πιστεύετε ότι θα είναι οι επιπτώσεις της επέκτασης της περιφερειακής λεωφόρου Αλίου – Υμηττού για τους Δημότες και το Δήμο;

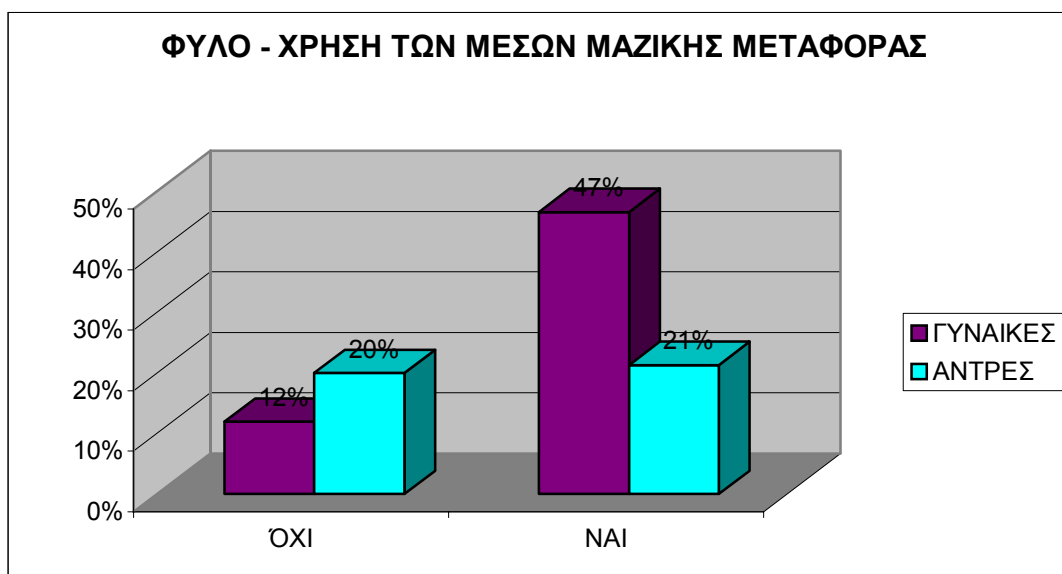
Το 24% (36 άτομα) απάντησαν ότι η επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου θα δημιουργήσει ρύπανση του δάσους, το 7,33% (11 άτομα) απάντησαν ηχορύπανση, το 6,67% (10 άτομα) πιστεύει ότι η επέκταση θα δημιουργήσει οικοπεδοποίηση. Το **24% (36 άτομα) των ερωτώμενων πιστεύουν ότι η επέκταση της λεωφόρου θα υποβαθμίσει την χλωρίδα του Υμηττού**, το 24% (36 άτομα) απάντησαν **υποβάθμιση της πανίδας** και το 5,33% (8 άτομα) διευκρίνισαν στην επιλογή «άλλο» κυκλοφοριακό πρόβλημα.

9.3. Σχολιασμός των αποτελεσμάτων του ελέγχου χ^2 .

1. Φύλο - μετακίνηση με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	12% 18 άτομα	47% 70 άτομα	58,67% 88 άτομα
ΑΝΤΡΕΣ	20% 30 άτομα	21% 32 άτομα	41,33% 62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	32% 48 άτομα	68% 102 άτομα	100% 150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.1:

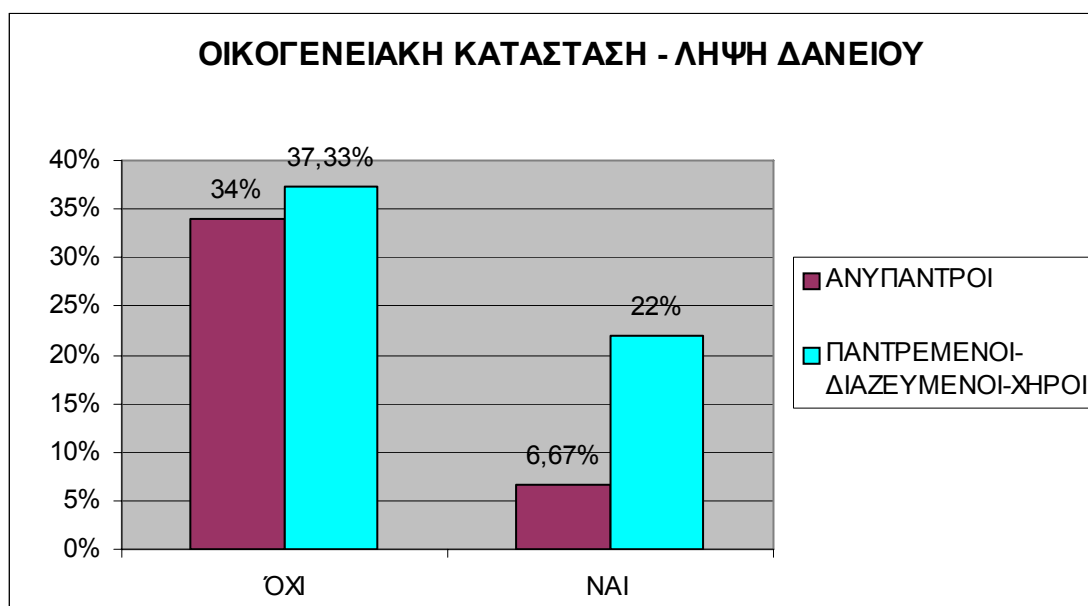

Ο πρώτος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο το φύλο να επηρεάζει τη συνήθεια χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς. Η τιμή χ^2 βρέθηκε 13,04 ενώ η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή δηλαδή το P- value βρέθηκε 0,0003. Η τιμή του P- value μας επιτρέπει να αποδεχτούμε ότι οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Στο διάγραμμα 9.3.1 παρατηρείται ότι το ποσοστό των γυναικών (47%) που χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς, είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των αντρών (21%).

2. Οικογενειακή κατάσταση - λήψη δανείου.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΙ	34% 51 άτομα	6,67% 10 άτομα	40,67% 61 άτομα
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ-ΔΙΑΖΕΥΜΕΝΟΙ-ΧΗΡΟΙ	37,33% 56 άτομα	22% 33 άτομα	59,33% 89 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	71,33% 107 άτομα	28,67% 43 άτομα	100% 150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.2:

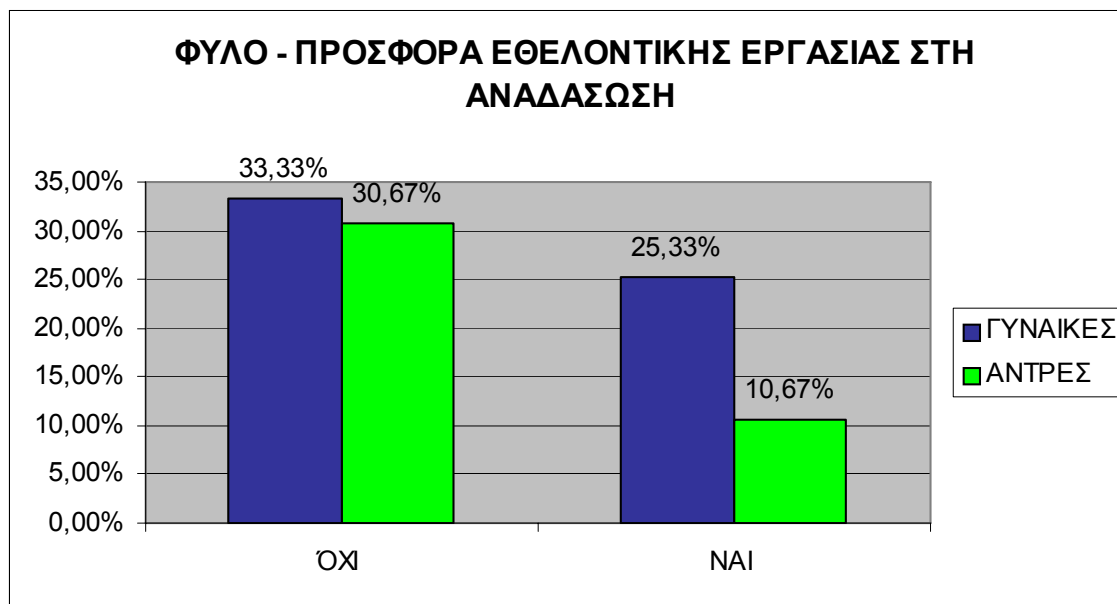
Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η οικογενειακή κατάσταση να επηρεάζει τη λήψη δανείου. Το χ^2 βρέθηκε 7,57 και το P-value βρέθηκε 0,0059. Η συγκεκριμένη τιμή του P-value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, και να δεχτούμε την εναλλακτική υπόθεση σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.2 παρατηρείται ότι το ποσοστό της μεταβλητής λήψη δανείου είναι μεγαλύτερο στους έγγαμους (22%) σε σχέση με τους άγαμους (6,67%).

3. Φύλο - Διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας στα προγράμματα αναδάσωσης.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	33,33%	25,33%	58,67%

	50 άτομα	38 άτομα	88 άτομα
ΑΝΤΡΕΣ	30,67%	10,67%	41,33%
	46 άτομα	16 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	64%	36%	100%
	96 άτομα	54 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.3:

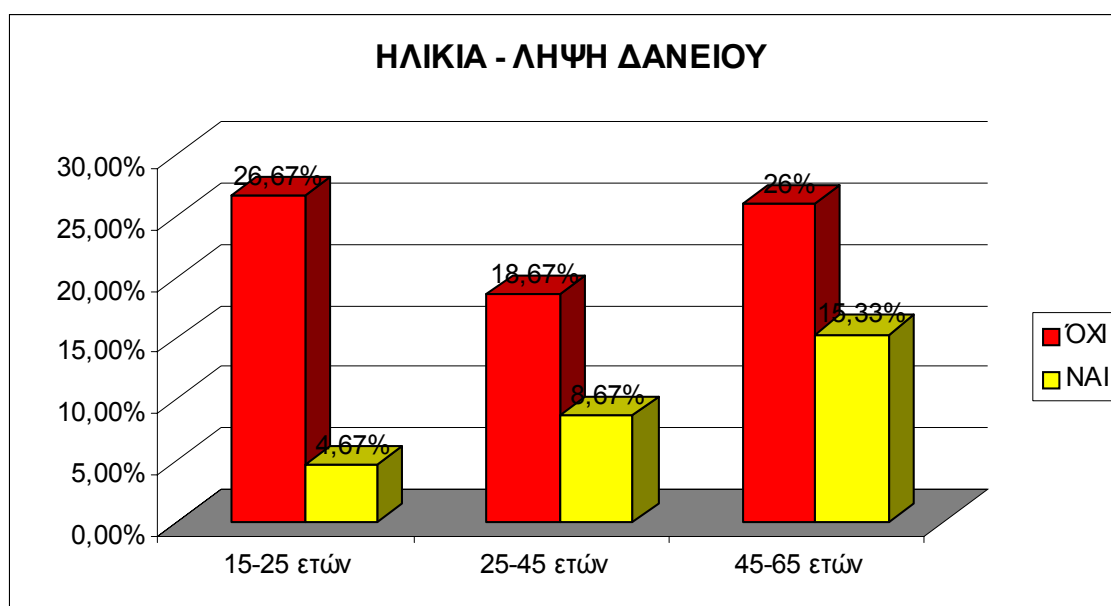
Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο το φύλο να σχετίζεται με την διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας. Το χ^2 βρέθηκε 4,77 και το P- value 0,0290. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.3 παρατηρείται ότι οι γυναίκες είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένες και διατεθειμένες να προσφέρουν εθελοντικά (25,33%) την εργασίας τους στα προγράμματα αναδάσωσης σε σχέση με τους άντρες (10,67%).

4. Ηλικία - Λήψη Δανείου.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ετών	26,67%	4,67%	31,33%
	40 άτομα	7 άτομα	47 άτομα
25-45	18,67%	8,67%	27,33%

ΕΤΩΝ			
	28 άτομα	13 άτομα	41 άτομα
45-65 ΕΤΩΝ	26%	15,33%	41,33%
	39 άτομα	23 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	71,33%	28,67%	100%
	107 άτομα	43 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.4:

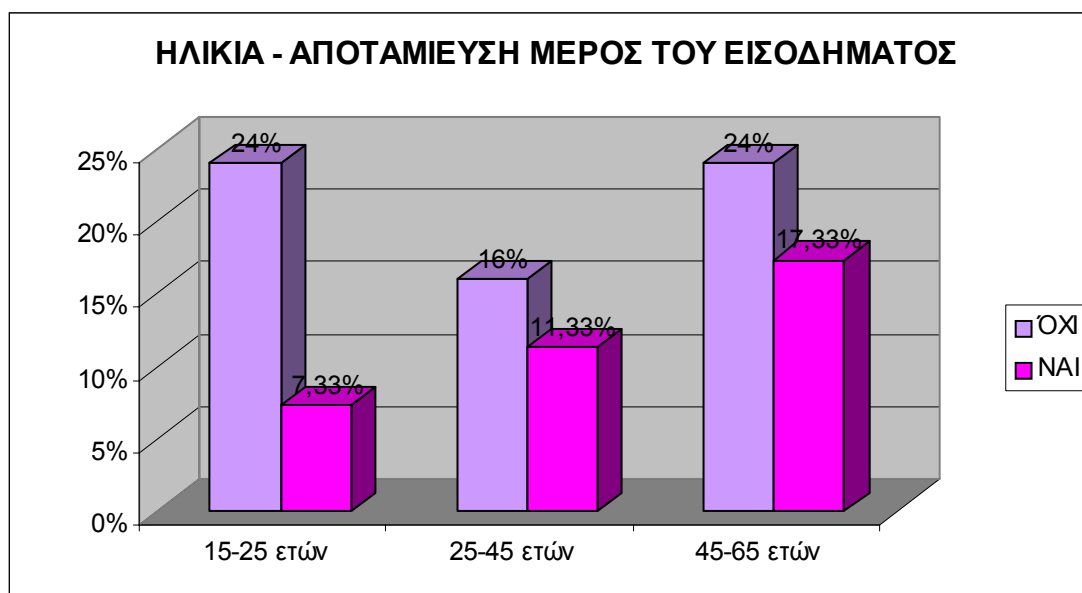
Κατόπιν ελέγχθηκε η υπόθεση εάν η ηλικία επηρεάζει την λήψη δανείου. Το X^2 βρέθηκε 6,70 και το P- value βρέθηκε 0,0351. Η συγκεκριμένη τιμή μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.4 παρατηρείται ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των ερωτώμενων τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό που αντιπροσωπεύει την λήψη δανείου.

5. Ηλικία - Συνήθεια Αποταμίευσης μέρος του εισοδήματος.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ΕΤΩΝ	24%	7,33%	31,33%
	36 άτομα	11 άτομα	47 άτομα
25-45 ΕΤΩΝ	16%	11,33%	27,33%
	24 άτομα	17 άτομα	41 άτομα

45-65 ΕΤΩΝ	24%	17,33%	41,33%
	36 άτομα	26 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	64%	36%	100%
	96 άτομα	54 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.5:

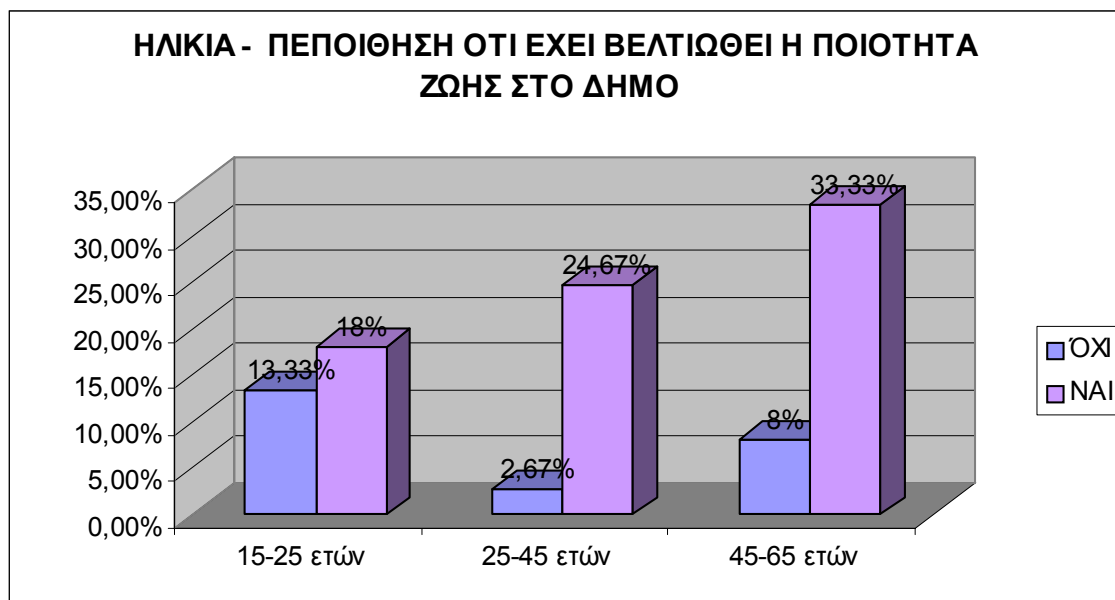
Ένας ακόμα έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με τη συνήθεια αποταμίευσης μέρος του εισοδήματος. Η τιμή χ^2 βρέθηκε 4,62 και η τιμή του P-value βρέθηκε 0.0946. Η συγκεκριμένη τιμή του P-value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε ότι οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Στο διάγραμμα 9.3.5 παρατηρείται ότι όσο αυξάνει η ηλικία των ερωτώμενων τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό που δείχνει την συνήθεια αποταμίευσης μέρους του εισοδήματος.

6. Ηλικία - πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής έχει βελτιωθεί στο Δήμο Ηλιούπολης τα τελευταία 10 χρόνια.

	OXI	NAI	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ΕΤΩΝ	13,33%	18%	31,33%
	20 άτομα	27 άτομα	47 άτομα
25-45 ΕΤΩΝ	2,67%	24,67%	27,33%
	4 άτομα	37 άτομα	41 άτομα
45-65 ΕΤΩΝ	8%	33,33%	41,33%

	12 άτομα	50 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	24%	76%	100%
	36 άτομα	114 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.6:

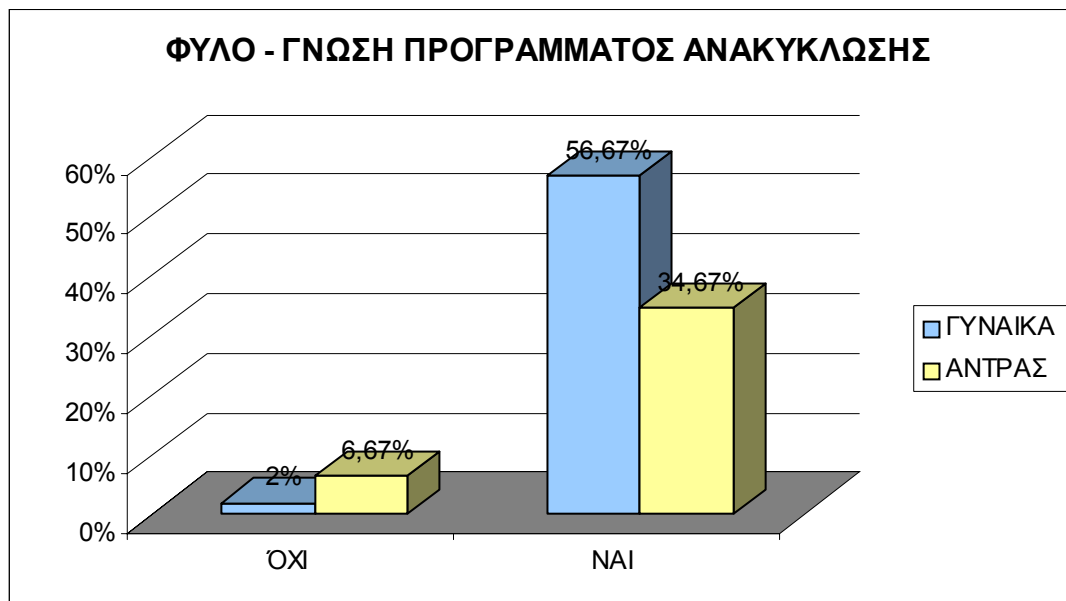

Πραγματοποιήθηκε επίσης ο έλεγχος υποθέσεων για να διαπιστωθεί αν η ηλικία επηρεάζει την πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής στο δήμο έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 14,16 και η τιμή του P- value 0,0008. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε ότι οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Στο διάγραμμα 9.3.6 παρατηρείται ότι όσο αυξάνει η ηλικία τόσο μεγαλύτερο είναι και το ποσοστό που αποδεικνύει την πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής στο Δήμο Ηλιούπολης έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια.

7. Φύλο - γνώση του προγράμματος ανακύκλωσης χαρτιού που υλοποιείται στο Δήμο Ηλιούπολης.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΥΝΑΙΚΑ	2%	56,67%	58,67%
	3 άτομα	85 άτομα	88 άτομα
ΑΝΤΡΑΣ	6,67%	34,67%	41,33%
	10 άτομα	52 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	8,67%	91,33%	41,33%
	13 άτομα	137 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.7:

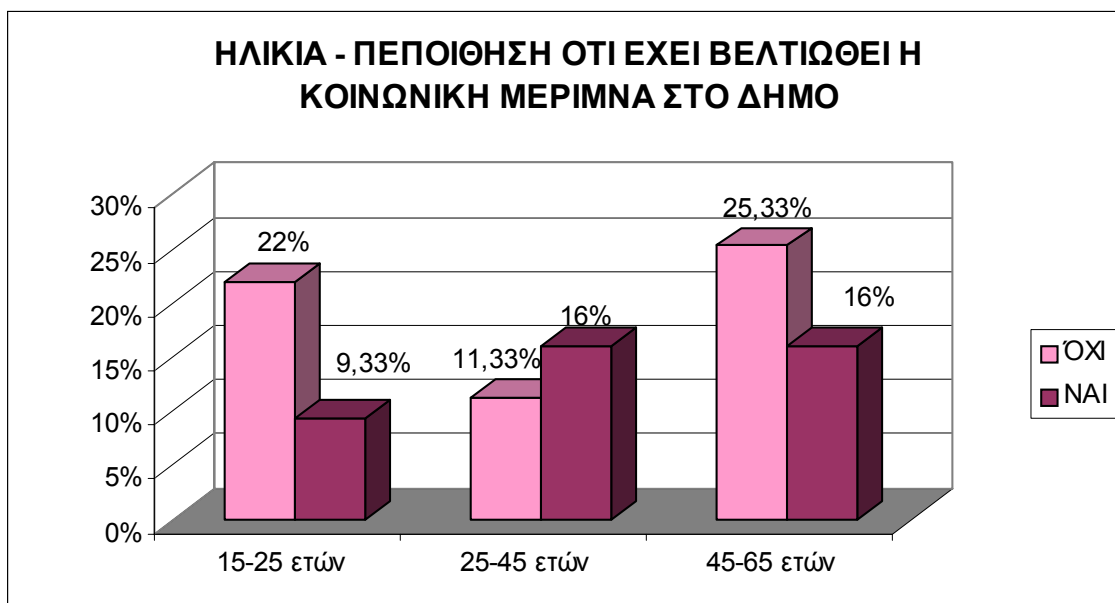

Επίσης ελέγχθηκε το ενδεχόμενο το φύλο να σχετίζεται με τη γνώση των ατόμων για το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού που πραγματοποιείται στο Δήμο Ηλιούπολης. Το χ^2 βρέθηκε 7,43 και το βρέθηκε P- value 0,064, το οποίο μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.7 παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων γνωρίζει το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού στο Δήμο Ηλιούπολης και οι γυναίκες (56,67%) υπερέχουν στην γνώση αυτή σε σχέση με τους άντρες (34,67%).

8. Ηλικία - πεποίθηση ότι η κοινωνική μέριμνα στο Δήμο Ηλιούπολης έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ετών	22%	9,33%	31,33%
	33 άτομα	14 άτομα	47 άτομα
25-45 ετών	11,33%	16%	27,33%
	17 άτομα	24 άτομα	41 άτομα
45-65 ετών	25,33%	16%	41,33%
	38 άτομα	24 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	58,67%	41,33%	100%
	88 άτομα	62 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.8:

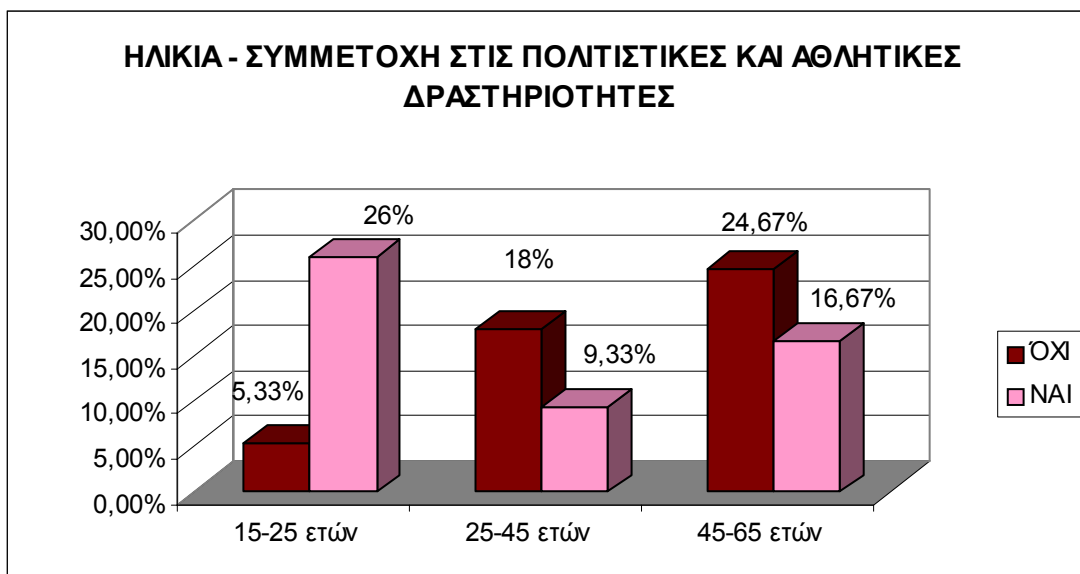

Κατά τον έλεγχο της υπόθεσης εάν η ηλικία επηρεάζει την πεποίθηση ότι η κοινωνική μέριμνα στο Δήμο Ηλιούπολης έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια, το χ^2 βρέθηκε 7,76 και το P- value βρέθηκε 0,0206. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση. Οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.8 παρατηρείται ότι το ποσοστό της μεταβλητής της πεποίθησης ότι έχει βελτιωθεί η κοινωνική μέριμνα αυξάνει καθώς αυξάνει η ηλικία.

9. Ηλικία - συμμετοχή στις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες του Δήμου Ηλιούπολης.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ετών	5,33% 8 άτομα	26% 39 άτομα	31,33% 47 άτομα
25-45 ετών	18% 27 άτομα	9,33% 14 άτομα	27,33% 41 άτομα
45-65 ετών	24,67% 37 άτομα	16,67% 25 άτομα	41,33% 62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	48% 72 άτομα	52% 78 άτομα	100% 150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.9:

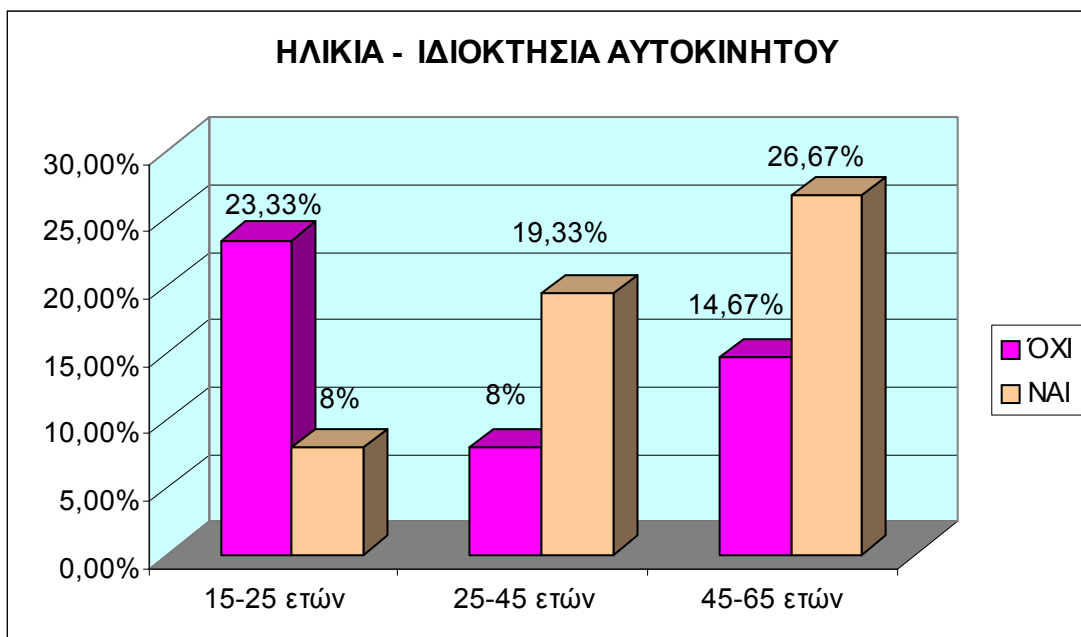

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με τη συμμετοχή στις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 26,69 και το P- value βρέθηκε 0,0000. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες. Στο διάγραμμα 9.3.9 παρατηρείται ότι οι μικρότερες ηλικίες έχουν συμμετάσχει σε μεγαλύτερο ποσοστό στις αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες στο Δήμο Ηλιούπολη. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι δραστηριότητες αυτές έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στο Δήμο και οι μαθητικές κοινότητες των σχολείων συμμετέχουν σε αυτές ενεργά τα τελευταία χρόνια.

10. Ηλικία- Ιδιοκτήτες αυτοκινήτου.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ΕΤΩΝ	23,33%	8%	31,33%
	35 άτομα	12 άτομα	47 άτομα
25-45 ΕΤΩΝ	8%	19,33%	27,33%
	12 άτομα	29 άτομα	41 άτομα
45-65 ΕΤΩΝ	14,67%	26,67%	41,33%
	22 άτομα	40 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	14,67%	54%	100%
	69 άτομα	81 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.10:

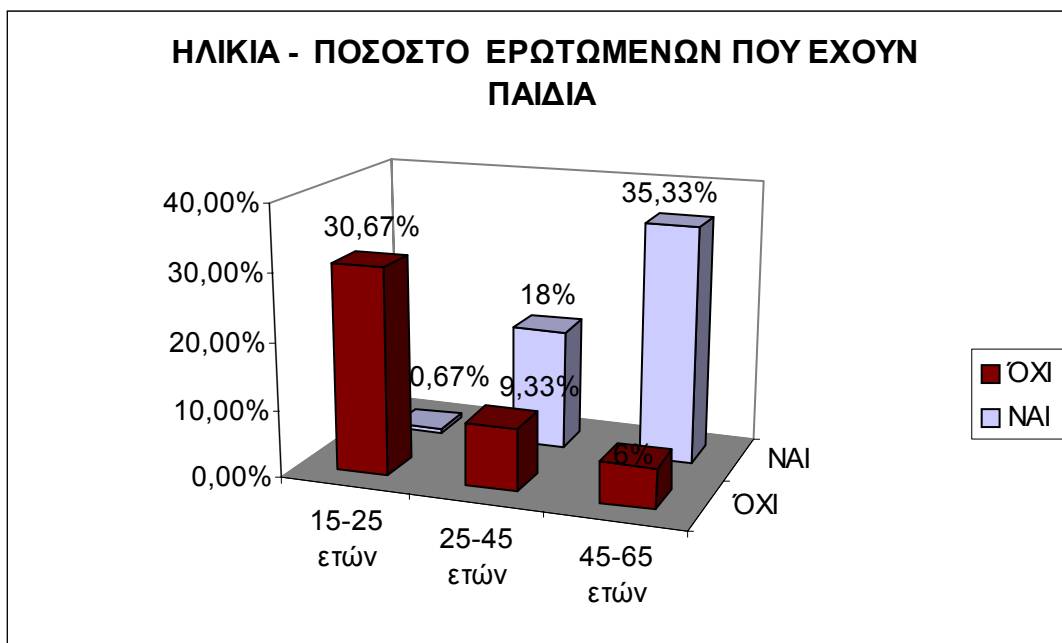

Στη συνέχεια ελέγχθηκε η υπόθεση εάν η ηλικία σχετίζεται με την ιδιοκτησία αυτοκινήτου. Η τιμή χ^2 βρέθηκε 77,97 και το P- value βρέθηκε 0.0000. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες. Στο διάγραμμα 9.3.10 παρατηρείται ότι όσο αυξάνει η ηλικία τόσο αυξάνει και το ποσοστό της μεταβλητής ιδιοκτησία αυτοκινήτου.

11. Ηλικία - Τέκνα.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ετών	30,67%	0,67%	31,33%
	46 άτομα	1 άτομο	47 άτομα
25-45 ετών	9,33%	18%	27,33%
	14 άτομα	27 άτομα	41 άτομα
45-65 ετών	6%	35,33%	41,33%
	9 άτομα	53 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	46%	54%	100%
	69 άτομα	81 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.11:

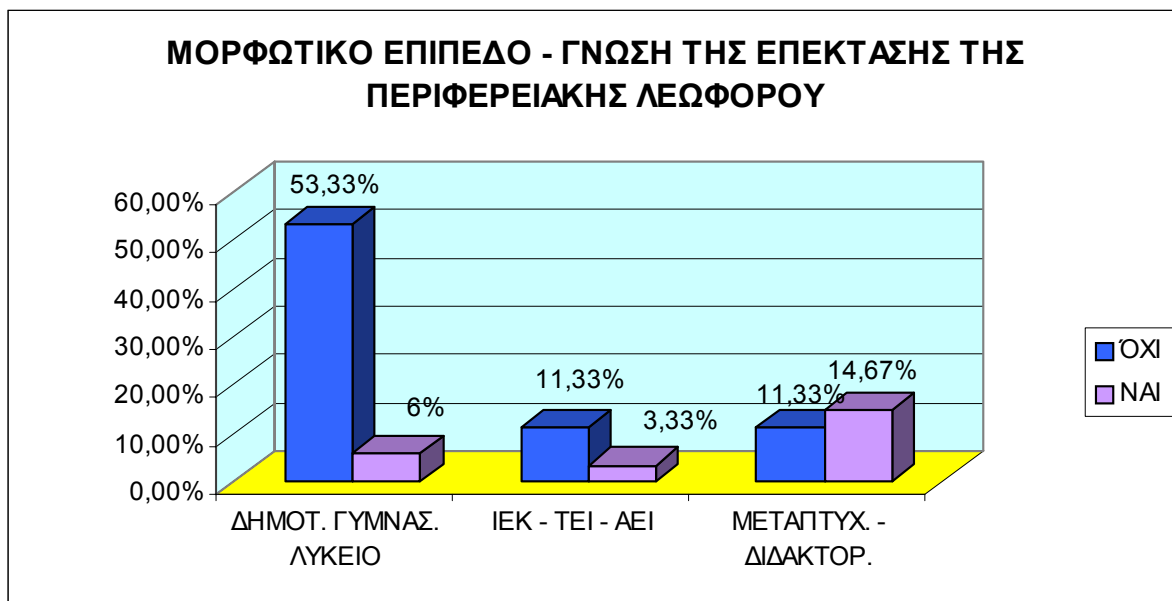

Ελέγχθηκε επίσης η υπόθεση αν η ηλικία επηρεάζει το να έχει κάποιο άτομο παιδιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 77,97 και το P- value βρέθηκε 0,0000. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες. Στο διάγραμμα 9.3.11 παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (30.67%) των ερωτώμενων που δεν έχουν παιδιά αντιστοιχεί στις ηλικίες 15-25 ετών και το μεγαλύτερο ποσοστό (35,33%) που έχουν παιδιά αντιστοιχεί στις ηλικίες 45-65 ετών. Το γεγονός αυτό συμβαδίζει απόλυτα με το πρόβλημα της υπογεννητικότητας και της αποφυγής των ατόμων να αποκτήσουν παιδιά σε νεαρή ηλικία.

12. Μορφωτικό επίπεδο - Γνώση σχετικά με την επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου στα σύνορα του Δήμου Ηλιούπολης.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ	53,33% 80 άτομα	6% 9 άτομα	59,33% 89 άτομα
ΙΕΚ – ΤΕΙ – ΑΕΙ	11,33% 17 άτομα	3,33% 5 άτομα	14,67% 22 άτομα
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	11,33% 17 άτομα	14,67% 22 άτομα	26% 39 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	76% 114 άτομα	24% 36 άτομα	100% 150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.12:

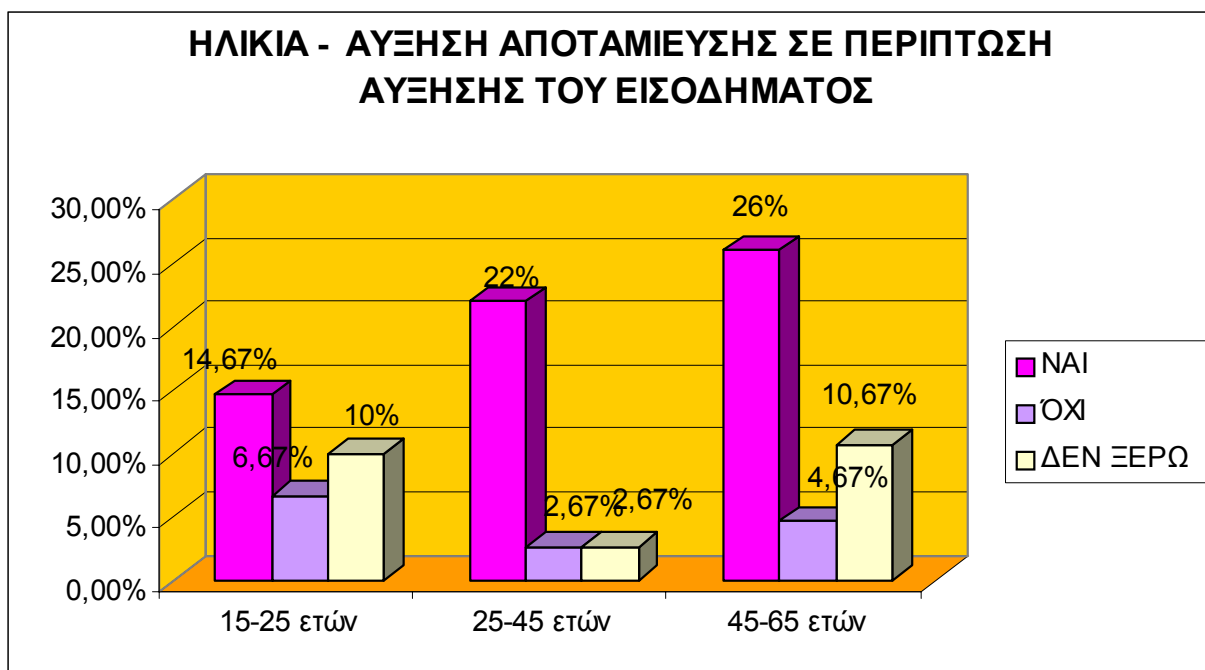

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με τη γνώση σχετικά με την επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου Αλίμου – Υμηττού στα σύνορα με του Δήμου Ηλιούπολης. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 31,89 και το P- value βρέθηκε 0,0000. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες. Στο διάγραμμα 9.3.12 παρατηρείται ότι όσο αυξάνει το μορφωτικό επίπεδο τόσο αυξάνει και το ποσοστό της μεταβλητής που αντιπροσωπεύει την γνώση σχετικά με την επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου.

13. Ηλικία - Αύξηση του εισοδήματος σε περίπτωση αύξησης του εισοδήματος.

	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΞΕΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ετών	14,67%	6,67%	10%	31,33%
	22 άτομα	10 άτομα	15 άτομα	47 άτομα
25-45 ετών	22%	2,67%	2,67%	27,33%
	33 άτομα	4 άτομα	4 άτομα	41 άτομα
45-65 ετών	26%	4,67%	10,67%	41,33%
	39 άτομα	7 άτομα	16 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	62,67%	14%	23,33%	100%
	94 άτομα	21 άτομα	35 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.13:

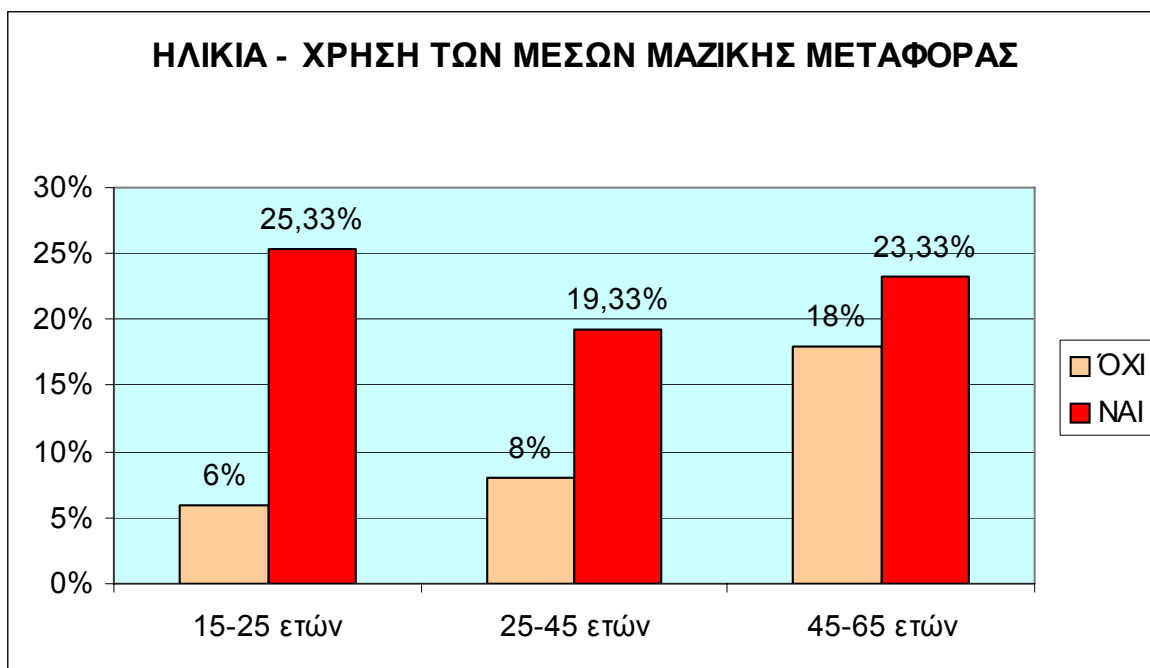

Ένας ακόμα έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο η ηλικία να επηρεάζει την απόφαση των ατόμων να αυξήσουν την αποταμίευση τους σε περίπτωση αύξησης του εισοδήματος τους. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 11,48 και το P- value βρέθηκε 0,0217. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.13 παρατηρείται ότι όσο αυξάνει η ηλικία τόσο αυξάνει και η διάθεση για αύξηση της αποταμίευσης σε περίπτωση αύξησης του εισοδήματος.

14. Ηλικίας - Χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ΕΤΩΝ	6%	25,33%	31,33%
	9 άτομα	38 άτομα	47 άτομα
25-45 ΕΤΩΝ	8%	19,33%	27,33%
	12 άτομα	29 άτομα	41 άτομα
45-65 ΕΤΩΝ	18%	23,33%	41,33%
	32 άτομα	35 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	32%	68%	100%
	48 άτομα	102 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.14:

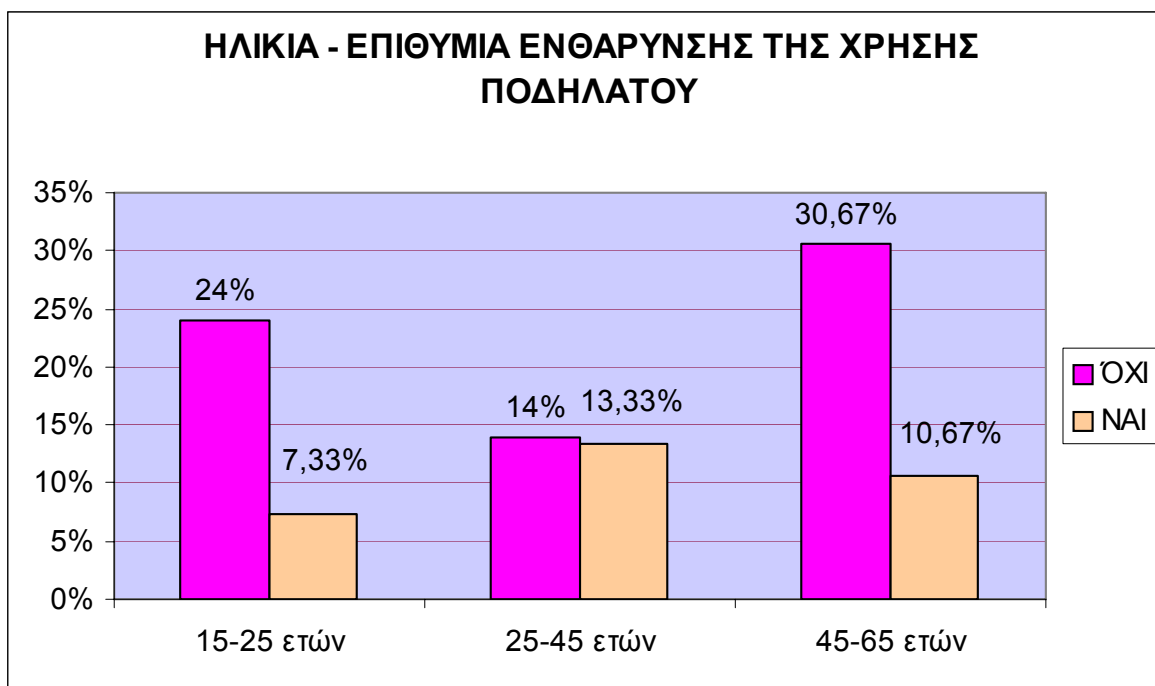

Εξετάστηκε επιπλέον το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με τη συνήθεια χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 7,51 και το P- value βρέθηκε 0,0234. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.14 παρατηρείται ότι όσο αυξάνεται η ηλικία τόσο αυξάνει και η άρνηση για μετακίνηση με τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

15. Ηλικία - Επιθυμία να ενθαρρυνθεί η χρήση του ποδηλάτου στο Δήμο Ηλιούπολης, τα επόμενα 10 χρόνια.

	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΣΥΝΟΛΟ
15-25 ετών	24%	7,33%	31,33%
	36 άτομα	11 άτομα	47 άτομα
25-45 ετών	14%	13,33%	27,33%
	21 άτομα	20 άτομα	41 άτομα
45-65 ετών	30,67%	10,67%	41,33%
	46 άτομα	16 άτομα	62 άτομα
ΣΥΝΟΛΟ	68,67%	31,33%	100%
	103 άτομα	47 άτομα	150 άτομα

Διάγραμμα 9.3.15:

Τέλος, πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος υποθέσεων για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει σχέση της ηλικίας με την επιθυμία των ερωτώμενων να ενθαρρυνθεί η χρήση του ποδηλάτου τα επόμενα χρόνια στο Δήμο Ηλιούπολης. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 8,05 και το P- value βρέθηκε 0,0178. Η συγκεκριμένη τιμή του P- value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Στο διάγραμμα 9.3.15 παρατηρείται το ποσοστό (30,67%) των ατόμων 45 έως 65 ετών δεν επιθυμούν να ενθαρρυνθεί η χρήση ποδηλάτου είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των ηλικιών 25 έως 45 ετών (14%).

Ενδεικτικά, εξετάστηκαν οι παρακάτω έλεγχοι υποθέσεων και εξακριβώθηκε ότι οι παρακάτω μεταβλητές του δείγματος κατανέμονται ανεξάρτητα στον πληθυσμό:

- Μορφωτικό επίπεδο με την πεποίθηση ότι υπάρχει επάρκεια ιατρικών – φαρμακευτικών υποδομών στο Δήμο Ηλιούπολης (P- value = 0.8846 > α = 0,01).
- Μορφωτικό επίπεδο με εξοικονόμηση ενέργειας (P- value = 0.7775 > α = 0.01).
- Ηλικία με γνώση του προγράμματος ανακύκλωσης (P- value = 0,1082 > α = 0.10).
- Μορφωτικό επίπεδο με χρήση ανακυκλωμένων υλικών (P- value = 0.2940 > α = 0.01).
- Ηλικία με γνώση του προγράμματος ανακύκλωσης (P- value = 0.1082 > α = 0.01).
- Μορφωτικό επίπεδο με την πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια στο Δήμο Ηλιούπολης (P- value = 0.3337 > α = 0.10).
- Μορφωτικό επίπεδο με γνώση της υπηρεσίας Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών του Δήμου Ηλιούπολης (P- value = 0.2767 > α = 0.10).

- ❶ Ηλικία με διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας στα προγράμματα αναδάσωσης (P- value = 0.1148 > α = 0.10).
- ❷ Ηλικία με διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας σε πρόγραμμα καθαρισμού χώρων πρασίνου (P- value = 0.2048 > α = 0.10).
- ❸ Μορφωτικό επίπεδο με συνήθεια χρήσης των μέσων μαζικής μεταφοράς (P- value = 0.6236 > α = 0.10).
- ❹ Φύλο με αίσθημα ασφάλειας στο Δήμο Ηλιούπολης (P- value = 0.2035 > α = 0.10).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι εξετάστηκαν όλοι οι δυνατοί έλεγχοι υποθέσεων χωρίς όμως να παρουσιάσουν στατιστικό ενδιαφέρον καθώς αποδέχθηκαν την μηδενική υπόθεση.

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

10.1. Συμπεράσματα.

Η έννοια «βιώσιμη ανάπτυξη» εκφράζεται μέσα από την ανάλυση των κύριων συνιστωσών της όπως το περιβάλλον, η οικονομία, ο κοινωνικός παράγοντας, η τεχνολογία, η ενέργεια και ο πολιτισμός. Για να καταλήξει κανείς σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με τον βιώσιμο χαρακτήρα της ανάπτυξης μια περιοχής, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά της βιώσιμης ανάπτυξης: αρχή της πρόληψης, προστασία του περιβάλλοντος, δημόσια συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία, αποτελεσματική χρήση των πόρων, ανακούφιση από την φτώχεια, ισότητα, μελλοντικότητα, ποιότητα ζωής, αρχή της επανόρθωσης και σφαιρική σκέψη. Απαιτείται, επίσης, συνεκτίμηση όλων εκείνων των στοιχείων που σχετίζονται με κάθε μια από τις τέσσερις βασικές **διαστάσεις της βιωσιμότητας: την οικονομική, την κοινωνική, την περιβαλλοντική και την πολιτισμική.**

Η **τοπική αυτοδιοίκηση** πρέπει να παίρνει βιώσιμες αποφάσεις με σεβασμός στις αρχές της ενότητας της διοίκησης, του ορθολογισμού και του καταμερισμού των έργων και της επικουρικότητας ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται από μονάδες που είναι κοντά στον πολίτη. Βιώσιμες πολιτικές πρέπει να εφαρμόζει η τοπική αυτοδιοίκηση σε θέματα που αφορούν τις αρμοδιότητες της όπως: η υλικοτεχνική υποδομή, η δημόσια υγεία, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η κυκλοφορία, η στάθμευση, η συγκοινωνία, η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και η προστασία του περιβάλλοντος.

Στην παρούσα εργασία επιχειρήθηκε να εντοπιστούν τα σημεία εκείνα, τα οποία αποτελούν τροχοπέδη για την επίτευξη της βιωσιμότητας της περιοχής, καθώς και τα σημεία εκείνα τα οποία δυνητικά επρόκειτο να δώσουν το έναυσμα για την ενεργοποίηση των τοπικών αρχών και των πολιτών, προκειμένου ο Δήμος Ηλιούπολης να οδηγηθεί προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας.

Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων, τα οποία συμπληρώθηκαν από κατοίκους του Δήμου Ηλιούπολης, και την συλλογή πληροφοριών σχετικά τα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά στοιχεία του Δήμου Ηλιούπολης, έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί η ποιότητα ζωής των δημοτών και η πορεία της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

Οι γυναίκες υπερτερούν στο σύνολο του δείγματος. Υπερτερούν επίσης και τα άτομα των ηλικιών 18 – 25 και 35 – 55, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών είναι έγγαμοι και όσον

αφορά το μορφωτικό επίπεδο τα περισσότερα άτομα είναι απόφοιτοι λυκείου. Το μεγαλύτερο ποσοστό της επαγγελματικής απασχόλησης ανήκει στους ιδιωτικούς υπαλλήλους. Επιπλέον από το σύνολο των ερωτώμενων που έχουν παιδιά, οι περισσότεροι έχουν δυο παιδιά. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων διαμένει στο Δήμο για προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους.

Από την ανάλυση του ερωτηματολογίου προέκυψε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων δεν συνηθίζει να αποταμιεύει μέρος του εισοδήματος του, ενώ θετικό είναι το γεγονός ότι σε περίπτωση αύξησης του εισοδήματος οι ερωτώμενοι προτίθενται να αυξήσουν την **αποταμίευση** τους. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων δεν έχει προβεί σε **σύναξη δανείου** και ο λόγος για τον οποίο προτίθενται να συνάψουν κάποιο δάνειο είναι για αγορά ή κατασκευή σπιτιού. Το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος τους οι ερωτώμενοι το διαθέτουν κυρίως για αγορά ειδών διατροφής και ακολουθεί η **διάθεση του εισοδήματος** για διασκέδαση ή ταξίδια στη συνέχεια για είδη ένδυσης, για εκπαίδευση παιδιών, για εξόφληση δανείου και ένα μικρό ποσοστό για κάλυψη λογαριασμών οργανισμών κοινής ωφελείας.

Θετικό είναι το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων υποστηρίζει ότι η **συμμετοχή** των πολιτών στην λήψη αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος **συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη του τόπου** αν και το δείγμα παρουσιάζει μικρά ποσοστά συμμετοχής στα κοινά. Το γεγονός αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό διότι οι πολίτες έχουν συνειδητοποιήσει την ανάγκη συμμετοχής στα κοινά για θέματα που αφορούν την ανάπτυξη του τόπου τους.

Κάθε δήμος οφείλει να είναι βιώσιμος τόσο για τους σημερινούς κάτοικους όσο και για τις μελλοντικές γενεές. Προκειμένου να επιτευχθεί η βιωσιμότητα, απαιτείται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δράσεων που θα εφαρμόζουν τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Είναι απαραίτητη η ευρεία συνεργασία όλων των κατοίκων με τους φορείς της τοπικής κοινωνίας και κυρίως με τις τοπικές αρχές. Όλες οι πολιτικές και οι δράσεις των τοπικών αρχών πρέπει να προάγουν τις αρχές της βιωσιμότητας και να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Η συμμετοχή τοπικού παράγοντα στην βιώσιμη ανάπτυξη είναι καθοριστική, αφού στόχος είναι να ενισχυθούν οι τοπικές πρωτοβουλίες που θα είναι ενταγμένες στην τοπική κοινωνική και οικονομική δομή και θα σέβονται το περιβάλλον.

Οι υπάρχουσες **ιατρικές και φαρμακευτικές υποδομές** φαίνεται ότι ικανοποιούν το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων παρά το γεγονός ότι εκτός του Δήμου Ηλιούπολης δεν υπάρχει κάποιο νοσοκομείο. Σε περίπτωσης ανάγκης οι δημότες εξυπηρετούνται από το νοσοκομείο της Βούλας και τα υπόλοιπα νοσοκομεία που βρίσκονται κοντά στην απόληψη της Λεωφόρου Κατεχάκης (Σωτηρία, Γενικό Κρατικό κ.ά). Έχει ξεκινήσει, επίσης, προσπάθεια εκ μέρους της τοπικής αυτοδιοίκησης, λειτουργίας μονάδας πρώτων βοηθειών 24ώρης βάσης στο κτίριο όπου στεγάζεται το ΙΚΑ. Ο Δήμος διαθέτει επίσης δημοτικό

γιατρών που εξυπηρετεί τους δημοτικούς υπαλλήλους και τους ηλικιωμένους των ΚΑΠΗ και του γηροκομείου Αγ. Ταβιθά. Επιπλέον στο Δήμο υπάρχουν δεκάδες ιδιωτικά ιατρεία όλων των ειδικοτήτων και δεκάδες φαρμακεία κοντά σε όλες τις γειτονιές του Δήμου.

Ο Δήμος Ηλιούπολης έχει αναπτύξει σημαντικά τον τομέα της **κοινωνικής πρόνοιας**, εφαρμόζοντας κοινωνικά προγράμματα. Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου δείχνουν ότι τα προγράμματα αυτά δεν είναι γνωστά στο σύνολο των ερωτώμενων. Το πιο δημοφιλή πρόγραμμα είναι η στήριξη της τρίτης ηλικίας μέσω των ΚΑΠΗ και ακολουθεί το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών. Στην συνέχεια ακολουθεί η γνώση σχετικά με το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι για ηλικιωμένα άτομα», μετά το πρόγραμμα ψυχολόγοι στα σχολεία και σε μικρότερα ποσοστό οι ερωτώμενοι γνωρίζουν τα προγράμματα πρόληψης εγκληματικότητας και εξαρτησιογόνων ουσιών. Η άγνοια σχετικά με το πρόγραμμα πρόληψης εγκληματικότητας και πρόληψης εξαρτησιογόνων ουσιών οφείλεται στο ότι αυτά είναι σχετικά νέα προγράμματα καθώς άρχισαν να υλοποιούνται το 2000 και το 2002, αντίστοιχα.

Ως το σπουδαιότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα που συναντάται στα Δήμο Ηλιούπολης οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν ότι είναι η **καταστροφή του δάσους από τις πυρκαγιές** και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι από τις αρχές της δεκαετίας του '80 το περιαστικό δάσος του Υμηττού έχει καταστραφεί μετά από αλληπάλληλες πυρκαγιές και έχει μετατραπεί σε βραχώδης τοπίο κυρίως ποώδης βλάστησης. Στην κατεύθυνση ανάδειξης του φυσικού τοπίου του Υμηττού έχουν πραγματοποιηθεί μεγάλες προσπάθειες αναδάσωσης και προστασίας του όρους από μελλοντικές πυρκαγιές με την ενεργοποίηση εθελοντικής ομάδας προστασίας.

Το **κυκλοφοριακό πρόβλημα** που έχει αρχίσει να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια στο Δήμο λόγω της διόγκωσης του στόλου των οχημάτων και της επαφής του Δήμου με τις λεωφόρους Κατεχάκη και Βουλιαγμένης, απασχολεί ιδιαίτερα τους κατοίκους και επηρεάζει αρνητικά την ποιότητα ζωής τους. Έχει ξεκινήσει εκ μέρους της τοπικής αυτοδιοίκησης μελέτη κυκλοφοριακής αποσυμφόρησης της περιοχής σε συνδυασμό με την επέκταση της γραμμής 2 του μετρό και την επέκταση της Περιφερειακής λεωφόρου. Η προσπάθεια αυτή θα αποδειχθεί προβληματική εάν προκύψει η ανάγκη να δημιουργηθεί κόμβος εισόδου – εξόδου εντός των ορίων του Δήμου στο τέρμα της λεωφόρου Σοφοκλή Βενιζέλου με αποτέλεσμα το κυκλοφοριακό πρόβλημα της περιοχής να επιδεινωθεί.

Λόγω της απόστασης της περιοχής από το κέντρο του Λεκανοπεδίου και του μικρού αριθμού των υπερτοπικών κεντρικών λεωφόρων που την διασχίζουν σε συνδυασμό ότι ο

Δήμος Ηλιούπολης είναι αμιγούς κατοικίας το πρόβλημα της ηχορύπανσης δεν φαίνεται να απασχολεί μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων.

Η **διαχείριση των απορριμμάτων** δεν δημιουργεί προβλήματα στο Δήμο καθώς τα απορρίμματα συλλέγονται τακτικά από τους ειδικούς κάδους που είναι τοποθετημένοι σε όλες τις γειτονιές και τοποθετούνται (με την βοήθεια ειδικών κλειστών χοανών ώστε να μην έρχονται σε επαφή τα απορρίμματα με το περιβάλλον) σε ειδικά containers στο χώρο μεταφόρτωσης απορριμμάτων που διαθέτει ο Δήμος και από εκεί στο ΧΥΤΑ των Άνω Λιοσίων όπου πραγματοποιείται υγειονομική ταφή, ανάκτηση χρήσιμων υλικών και ενέργειας.

Το 1/3 περίπου των ερωτώμενων θεωρεί η **ατμοσφαιρική ρύπανση** αποτελεί πρόβλημα στο Δήμο Ηλιούπολης. Παρόλα αυτά ο ατμοσφαιρικός αέρας του δήμου (σύμφωνα με τον κέντρο μέτρησης ατμοσφαιρικών ρύπων της Ν. Σμύρνης) είναι σημαντικά επιβαρημένος από επικίνδυνους για την ανθρώπινη υγεία ατμοσφαιρικούς ρύπους, λόγω της διέλευσης χιλιάδων αυτοκινήτων καθημερινά εντός των ορίων της πόλης(τα οποία αποτελούν πηγή εκπομπής μονοξειδίου του άνθρακα, υδρογονανθράκων, οξειδίων του αζώτου και καπνού) και από την λειτουργία των εγκαταστάσεων θέρμανσης. Επιπλέον ο Δήμος Ηλιούπολης απέχει 6 χιλιόμετρα και κατά συνέπεια επηρεάζεται από την ατμοσφαιρική ρύπανση του κέντρου του λεκανοπεδίου.

Μικρό ποσοστό των ερωτώμενων δήλωσαν ότι στο Δήμο συναντάται **πρόβλημα πλημμύρων**. Η μείωση της ικανότητας του εδάφους του Υμηττού να απορροφάει να όμβρια ύδατα λόγω της επέλασης πολλών πυρκαγιών, σε συνδυασμό με την μη ολοκληρωμένη αποχέτευση ομβρίων δημιουργούν προβλήματα πλημμύρων στις περιπτώσεις μεγάλων νεροποντών. Έχει είδη πραγματοποιηθεί κατασκευή φραγμάτων συγκράτησης των όμβριων υδάτων και το πρόβλημα θα αντιμετωπιστεί σημαντικά με την ολοκλήρωση των έργων κατασκευής αποχετεύσεων ομβρίων που θα καλύπτουν το 60% των περιοχών που δεν είναι συνδεδεμένο με το υπάρχον δίκτυο.

Οι ερωτώμενοι επισήμαναν επίσης ότι σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελεί η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία που εκπέμπεται από τις εγκαταστάσεις της ΔΕΗ (πυλώνες και το κέντρο υψηλής τάσης) στην περιοχή του Πανοράματος – Αστυνομικών. Η ΔΕΗ έχει εγκαταστάσεις στην περιοχή από το 1970 και λόγω των αυξημένων αναγκών ηλεκτρισμού που θα προκύψουν από τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, ο υπάρχον σταθμός τάσης αναβαθμίζεται.

Ο Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Αττικής εφαρμόζει από το 1994 το **πρόγραμμα ανακύκλωσης** χαρτιού στο Δήμο Ηλιούπολης και σε άλλους 117 Δήμους και

Κοινότητες του Λεκανοπεδίου της Αττικής. Από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου φαίνεται ότι υπάρχει ένα μικρό ποσοστό παρά την δεκαετής λειτουργίας του προγράμματος έχει άγνοια για την ύπαρξη του. Μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων ανακυκλώνει χαρτί και χρησιμοποιεί ανακυκλωμένα προϊόντα στην καθημερινή του ζωή.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων χρησιμοποιεί πετρέλαιο ως καύσιμο για την θέρμανση της κατοικίας του, σε ποσότητα 1000 με 2000 λίτρα το χρόνο. Το πετρέλαιο αποτελεί μη ανανεώσιμο πόρο και η υψηλή κατανάλωση του οδηγεί στην εξάντληση του, ενώ παράλληλα συνεισφέρει στην ρύπανση της ατμόσφαιρας. Μελλοντικά όμως το πετρέλαιο θέρμανσης θα αντικατασταθεί από το φυσικό αέριο. Έργα σύνδεσης με το **δίκτυο φυσικού αερίου** πραγματοποιούνται στο Δήμο Ηλιούπολης όπως και στους περισσότερους Δήμους του Λεκανοπεδίου. Τα έργα κατασκευής δικτύου φυσικού αερίου θα ολοκληρωθούν στο τέλος του 2005 εντός των ορίων του Δήμου και όλοι οι κάτοικοι θα μπορούν με μια αίτηση να συνδεθούν. Η αντικατάσταση του πετρελαίου από το φυσικό αέριο συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος από τους ρύπους (διοξείδιο του άνθρακα) που εκπέμπονται από την λειτουργία των εγκαταστάσεων θέρμανσης πετρελαίου ενώ παράλληλα μειώνει το κόστος θέρμανσης σε σημαντικό ποσοστό και πραγματοποιείται σύντομη απόσβεση των δαπανών για την διαμόρφωση των εγκαταστάσεων.

Τα κτίρια είναι υπεύθυνα για το 35% της χρήσης παραγόμενης ενέργειας και 30% του συνόλου των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Το 60% σχεδόν του διοξειδίου του άνθρακα που σχετίζεται με τα κτίρια οφείλονται στον οικιακό τομέα και περίπου το 30% αποδίδεται στον τομέα των υπηρεσιών, δηλαδή τα δημόσια και εμπορικά κτίρια. Για να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας πρέπει να αναβαθμιστεί η μόνωση αυτών των κτιρίων αλλά πρακτικά, αυτό είναι πολύ δύσκολο. Η βελτίωση της μόνωσης της οροφής έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει ως η πιο εύκολη προσέγγιση για αυτό το σκοπό έως σήμερα. Τα μέτρα που λαμβάνουν οι ερωτώμενοι για **εξοικονόμηση ενέργειας** στην κατοικία τους αφορά στο μεγαλύτερο μέρος τον ηλιακό θερμοσίφωνα για το ζέσταμα του νερού, τα διπλά παράθυρα και λιγότερο την θερμομόνωση και τα μπόιλερ εσωτερικής θέρμανσης.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσαν ότι είναι κάτοχοι αυτοκινήτου. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών χρησιμοποιούν αμόλυβδη βενζίνη ως καύσιμο κίνησης και επιπλέον χρησιμοποιούν το αυτοκίνητο σε καθημερινή βάση για τις μετακινήσεις τους.

Σχετικά με τη σειρά προτίμησης, με την οποία οι ερωτώμενοι χρησιμοποιούν τα μέσα μεταφοράς, στην πρώτη θέση βρίσκεται το ιδιωτικό αυτοκίνητο, στην δεύτερη

τα μέσα μαζικής μεταφοράς, στην τρίτη η μοτοσικλέτα και το ποδήλατο, στην τέταρτη με μικρό ποσοστό τα πόδια και επιπλέον οι ερωτώμενοι δεν αρέσκονται στην χρήση του TAXI για τις μετακινήσεις τους.

Όσον αφορά τον αριθμό των αυτοκινήτων που διαθέτουν τα νοικοκυριά, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτημένων δήλωσαν ότι στην οικογένεια τους έχουν ένα αυτοκίνητο ενώ πολύ μικρό είναι το ποσοστό αυτών από έχουν πάνω από τρία αυτοκίνητα στην οικογένεια τους.

Η ποιότητας ζωής κάθε ανθρώπου επηρεάζεται από το χρόνο που διαθέτει για να μεταβεί στην εργασία του. Ο χρόνος μετάβασης στην εργασία επηρεάζει τον ελεύθερο χρόνο που μπορεί κάθε άνθρωπος να διαθέσει για άλλες δραστηριότητες. Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι από το σύνολο των ερωτώμενων που εργάζεται, το μεγαλύτερο μέρος δήλωσε ότι για να μεταβεί στην εργασία του απαιτείται μισή περίπου ώρα, ενώ μικρό είναι το ποσοστό που δήλωσε ότι απαιτείται πάνω από μια ώρα.

Κατά την καύση της βενζίνης ελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα μεγάλες ποσότητες βενζολίου και άκαυστων υδρογονανθράκων. Η χρήση του πετρελαίου συνεπάγεται μεγαλύτερη παραγωγή καπνού και περισσότερων αιωρούμενων σωματιδίων σε σχέση με την βενζίνη. Ανάλογα με το είδος καύσιμου κίνησης που χρησιμοποιείται προκαλείται διαφορετική επιβάρυνση στο περιβάλλον.

Το αυτοκίνητο αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του σύγχρονου υλικού μας πολιτισμού. Η χρήση του όμως επιφέρει σημαντικές επιβαρύνσεις στο περιβάλλον σε δύο επίπεδα: Καταρχήν συμβάλει στην εξάντληση των φυσικών πόρων του πλανήτη μέσω της άντλησης του αργού πετρελαίου, το οποίο αποτελεί την πρώτη ύλη για την παραγωγή των υγρών καυσίμων που απαιτούνται σήμερα για την κίνηση των αυτοκινήτων. Το δεύτερο επίπεδο αφορά στην ρύπανση της ατμόσφαιρας που οφείλεται στους ρύπους που περιέχονται στα καυσαέρια των αυτοκινήτων.

Όσον αφορά το ρέμα της Πικροδάφνης το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων γνωρίζει για την ύπαρξη του και τα έργα ανάπλασης που εκτελέστηκαν στο ρέμα και πιστεύει ότι θα βελτιωθεί η οικολογική αξία του ρέματος. Παρόλα αυτά το συμβουλίου της επικρατείας αποφάσισε ότι τα έργα ανάπλασης που ξεκίνησαν να εφαρμόζονται στο Δήμο Ηλιούπολης καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον και το οικοσύστημα του ρέματος λόγω της επένδυσης του πυθμένα με σκυρόδεμα, παρεμποδίζοντας τις φυσικές λειτουργίες. Στο μελλοντικό σχεδιασμό του Δήμου, βρίσκεται η ανάπλαση

του περιβάλλοντος του ρέματος χώρου με πεζοδρομήσεις, γέφυρες, ποδηλατόδρομο, παιδικές χαρές, βλάστηση και φωτισμό, μέσω χρηματοδότησης από το Γ΄ ΚΠΣ.

Η άμεση αξία του **ρέματος της Πικροδάφνης** προέρχεται, από τις ευκαιρίες αναψυχής που προσφέρει και από τη χρήση του ως αγωγός ομβρίων υδάτων. Στα έμμεσα οφέλη θα μπορούσε να περιληφθεί ο ρόλος του ρέματος στην εξασφάλιση οικολογικών λειτουργιών, όπως το ότι προσφέρει ένα ενδιαίτημα (habitat) στην αγρία πανίδα και χλωρίδα. Η αξία διατήρησης του ρέματος δημιουργείται από τη επιθυμία να εξασφαλιστεί η αδιάλειπτη χρησιμοποίηση του ρέματος και από τις μελλοντικές γενεές.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων δηλώνει διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας ώστε να συμβάλλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του Δήμου Ηλιούπολης. Ο εθελοντισμός των πολιτών όσον αφορά δραστηριότητες που έχουν σκοπό να προστατεύσουν το φυσικό περιβάλλον συμβάλλει σημαντικά στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η διάθεση προσφοράς εθελοντικής εργασίας προστασίας της φύσης αποδεικνύει περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση η οποία εκφράζεται μέσω της ενεργοποίησης για την αντιμετώπιση της οικολογικής υποβάθμισης. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων δήλωσε διατεθειμένο να εργαστεί εθελοντικά σε προγράμματα ανακύκλωσης και αναδάσωσης. Ακολουθεί η διάθεση προσφοράς εργασίας στη φύλαξη του δάσους και συμμετοχή στην δασοφυτεύση στις περιπτώσεις κινδύνου και μικρότερο ποσοστό δήλωσε ότι επιθυμεί να συμμετάσχει σε καθαρισμό χώρων πρασίνου και φροντίδα της χλωρίδας με δραστηριότητες όπως κλάδεμα δέντρων και επιμέλεια των υπόλοιπων φυτών.

Όσον αφορά την σειρά σπουδαιότητας των πολιτιστικών δρώμενων, που συμβάλλουν στην ανάδειξη του Δήμου Ηλιούπολης, οι ερωτώμενοι κατατάσσουν στην πρώτη θέση το φεστιβάλ και τις συναυλίες και ακολουθούν οι πολιτιστικοί σύλλογοι, οι αθλητικοί όμιλοι, οι μαθητικές συναντήσεις, οι δραστηριότητες δασοπροστασίας, το κολυμβητήριο και οι αδερφοποιήσεις του Δήμου με άλλους Δήμους. Στην όγδοη θέση οι ερωτώμενοι κατάταξαν τον κινηματογράφο και το θέατρο και στην ένατη τις μουσικές δραστηριότητες της Δημοτικής ορχήστρας και του μουσικού εργαστηρίου.

Τα **αντικείμενα ενδιαφέροντος** τα οποία συσπειρώνουν τα άτομα στο Δήμο Ηλιούπολης είναι: Πολιτιστικά, αθλητικά, θεατρικά, μουσική, χορός, περιβαλλοντική εκπαίδευση, λογοτεχνία, τραγούδι, μαθητικές βιβλιοθήκες στα σχολεία, προστασία δασών, αιμοδοσία, ζωγραφική, ορειβασία κ.ά.

Οι παραπάνω δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο Δήμο Ηλιούπολης προσθέτουν ποιότητα ζωής στους κατοίκους της πόλης, δίνουν την ευκαιρία για την ανάδειξη

ιδιαίτερων ικανοτήτων και ταλέντων, ενθαρρύνουν την ανάδειξη ηγετικών ικανοτήτων, συμβάλλουν στη γόνιμη και κοινωνικά επιθυμητή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και δημιουργούν φιλικούς δεσμούς, που είναι ιδιαίτερα αναγκαίοι για την κοινωνική ανάπτυξη και αλληλεγγύη.

Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων έχουν συμμετάσχει στις πολιτιστικές και στις αθλητικές δραστηριότητες του Δήμου Ηλιούπολης. Ειδικότερα η πλειοψηφία αυτών έχει συμμετάσχει στις μαθητικές πολιτιστικές και αθλητικές συναντήσεις και ακολουθούν τα προγράμματα αναδάσωσης, τα φεστιβάλ και οι συναυλίες, η συμμετοχή στους αθλητικούς ομίλους, οι θεατρικές παραστάσεις, το κολυμβητήριο και οι αδερφοποιήσεις.

Σε κάθε βιώσιμη πόλη θα πρέπει οι πολίτες να νιώθουν ασφαλής σε ένα ευχάριστο περιβάλλον, χωρίς να νιώθουν φόβο για την υγεία τους και του ενδεχόμενου να πέσουν θύματα βίας ή να απειληθεί η υλική τους περιουσία. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων νιώθει ασφαλής στο Δήμο Ηλιούπολης ενώ το μικρό ποσοστό αυτών που δήλωσε το αντίθετο, προβληματίζεται για την πιθανότητα κλοπών και διαρρήξεων και σε πιο μικρά ποσοστά για πράξεις βίας και απουσία πλήρους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Τα προγράμματα πρόληψης εγκληματικότητας, πρόληψης ουσιών και ψυχολόγοι στα σχολεία συμβάλλουν στην κατεύθυνση αντιμετώπισης των φαινομένων εγκληματικότητας παράλληλα με την δράση της δημοτικής αστυνομίας και την στενή της συνεργασία με όλες τις υπηρεσίες της αστυνομίας. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης τα ποσοστά εγκληματικότητας έχουν μειωθεί στο Δήμο Ηλιούπολης καθώς έχουν αντιμετωπιστεί προβλήματα που δημιουργούσαν κατά το παρελθόν «νονοί» της νύχτας. Ο Δήμος Ηλιούπολης είναι προαστιακός δήμος κατοικίας με «ήσυχους» πολίτες. Τα ελάχιστα μπαρ που λειτουργούν στην περιοχή είναι ελεγχόμενα καθώς οι καταστηματάρχες συνεργάζονται με την αστυνομία και τις δημοτικές αρχές. Όμως ο Δήμος Ηλιούπολης συνδέεται με τον υπόλοιπο αστικό ιστό του λεκανοπεδίου με αποτέλεσμα να λαμβάνουν χώρα κατά καιρούς κρούσματα εγκληματικότητας.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων υποστηρίζει ότι η ποιότητα ζωής στο Δήμο Ηλιούπολης έχει βελτιωθεί τα τελευταία 10 χρόνια επισημαίνοντας ειδικότερα ότι η βελτίωση εκδηλώνεται στις πολιτιστικές εκδηλώσεις, στον τομέα της κοινωνικής μέριμνας, στις αθλητικές δραστηριότητες. Σε μικρότερα ποσοστά υποστηρίζεται ότι η βελτίωση εκδηλώθηκε στην διασκέδαση και κοινωνικές συναναστροφές, στην υλική ευημερία και στις ευκαιρίες για προσωπική προβολή.

Για τα επόμενα χρόνια το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων θέλουν στον Δήμο Ηλιούπολης να υπάρχουν περισσότεροι χώροι πρασίνου και ακολουθούν τα αιτήματα με

σειρά μεγαλύτερων ποσοστών: να υπάρχουν περισσότεροι χώροι αναψυχής, να είναι ευκολότερη η πρόσβαση στην υγεία, να δημιουργηθούν περισσότεροι χώροι άθλησης, να ενθαρρυνθεί η χρήση του ποδηλάτου και τέλος να υπάρξει μέριμνα για των αναδασωτέων περιοχών και φωτιστούν τα πάρκα και το περιαστικό δάσος προς αποφυγή της εγκληματικότητας.

Όσον αφορά την δημιουργία περισσότερων χώρων πρασίνου και αναψυχής ο σχεδιασμός της τοπικής αυτοδιοίκησης για τα επόμενα χρόνια περιλαμβάνει την δημιουργία τέτοιων χώρων σε διάφορες γειτονιές της πόλης, στην περιαστική περιοχή του Υμηττού και κατά μήκος του ρέματος της Πικροδάφνης. Ειδικότερα έχουν ξεκινήσει έργα δημιουργία οικολογικού πάρκου και αθλητικών εγκαταστάσεων στην περιοχή «Χαλικάκι», μελετάται η χωροθέτηση επιπλέον γηπέδων μπάσκετ, βόλοι καθώς και γηπέδων ποδοσφαίρου 5Χ5. Για την ανάπλαση του ρέματος της Πικροδάφνης και της περιαστικής περιοχής του Υμηττού εκπονούνται μελέτες δημιουργίας χώρων αναψυχής και ενίσχυσης της βλάστησης.

Η δημιουργία του κέντρου υψηλής τάσης της ΔΕΗ στα σύνορα των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης προβληματίζει την πλειοψηφία των ερωτώμενων καθώς δήλωσαν ότι οι επιπτώσεις που έχει η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία είναι: η υποβάθμιση της χλωρίδας και της πανίδας, ηχορύπανση και σε μεγαλύτερα ποσοστά δήλωσαν ότι θα δημιουργηθούν σοβαρά προβλήματα υγείας όπως καρκινογενέσεις, προβλήματα λευχαιμίας και ημικρανίες. Ένα μικρό ποσοστό υποστηρίζει ότι η δημιουργία του κέντρου τάσης υποβαθμίζει την αισθητική του τοπίου.

Οι πυλώνες της ΔΕΗ που βρίσκονται κοντά στην κατοικημένη περιοχή των «Αστυνομικών» απομακρύνονται σε απόσταση 200 μέτρων μακριά από τις κατοικίες, όμως το κέντρο υψηλής τάσης αναβαθμίζεται προκειμένου να εξυπηρετήσει της όλο και αυξανόμενες ανάγκες για ηλεκτρική ενέργεια. Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει προγραμματίσει να προβεί σε αναδάσωση της γύρω από τις εγκαταστάσεις της ΔΕΗ περιοχής με σκοπό να αναβαθμίσει το φυσικό περιβάλλον του χώρου αυτού. Μελέτες του ειδικού επιστήμονα Καθηγητή του Πολυτεχνείου κ. Περικλή Μπούρκα διαβεβαίωσαν τις δημοτικές αρχές ότι οι εγκαταστάσεις αυτές δεν δημιουργούν κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία. Παρόλα αυτά στην επιστημονική κοινότητα υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με τις επιπτώσεις που έχει η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία στον ανθρώπινο οργανισμό. Ο κύριος Λιολιούσης Κ.Επίκουρος Καθηγητής Ηλεκτρομαγνητικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών μελετώνται στις έρευνες τις διεθνής επιστημονικής κοινότητας στο βιβλίο του «Βιολογικές επιδράσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας» αναφέρει ότι σύμφωνα με μελέτες επιστημόνων η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία επηρεάζει την κυτταρική διαίρεση των

κυττάρων και τους ηλεκτρικούς παλμούς μεταβίβασης μηνυμάτων μεταξύ των νευρικών κύτταρων. Επιπλέον αναφέρει ότι ο ανθρώπινος οργανισμός είναι ευάλωτος ακόμα και στις χαμηλές τάσεις που εκπέμπουν οι ηλεκτρικές συσκευές.

Οι δημότες όμως προβληματίζονται και την εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας που έχουν παρατηρηθεί σε διάφορα σημεία της πόλης. Οι αναφορές αυτές των πολιτών εκφράζουν μεταξύ άλλων, την εύλογη ανησυχία τους για τις ζημιογόνες επιπτώσεις στην υγεία και το περιβάλλον που μπορεί να προκληθούν από τους σταθμούς εκπομπής ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας, ιδίως εν όψει και των σχετικών επιστημονικών επιδημιολογικών ερευνών και μελετών, από τις οποίες προκύπτουν ενδείξεις πρόκλησης σοβαρών βιολογικών και νευροψυχικών διαταραχών στον ανθρώπινο οργανισμό.

Η έλλειψη περιοδικών μετρήσεων των εκπομπών ακτινοβολίας ευνοεί την υπέρβαση των ορίων επικινδυνότητας με προφανείς κινδύνους για την υγεία και το περιβάλλον. Δεν είναι, συνεπώς τυχαία, η διάχυτη ανησυχία που καταλαμβάνει τους πολίτες που διαμένουν κοντά σε ηλεκτρομαγνητικά επιβαρημένες περιοχές, η οποία επιτείνεται περισσότερο από την ανεπαρκή ενημέρωση του κοινού εκ μέρους των αρμοδίων φορέων.

Η λήψη μέτρων για την ασφάλεια των πολιτών που διαμένουν κοντά σε ηλεκτρομαγνητικά βεβαρημένες περιοχές δεν αποτελεί μόνο επιστημονικό αίτημα. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη από την **αρχή της προφύλαξης**, η οποία είναι αναγνωρισμένη αρχή του διεθνούς και του κοινοτικού δικαίου του περιβάλλοντος, αποτελεί παράλληλα υποχρέωση του Κράτους να μεριμνά για την δημόσια υγεία και να λαμβάνει προληπτικά μέτρα για την προστασία του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η αρχή της προφύλαξης έχει αναγνωριστεί στη νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, ως κανόνας δικαίου με άμεση εφαρμογή, δικαιολογεί τη λήψη μέτρων για την υγεία και το περιβάλλον στις περιπτώσεις εκείνες, όπως στην προκειμένη περίπτωση η έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία, όπου δεν υπάρχει πλήρης επιστημονική βεβαιότητα ως προς το εύρος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κινδύνων και τις αναγκαίες αποστάσεις από τις πηγές ακτινοβολίας. Με βάση την αρχή της προφύλαξης το Συμβούλιο της Επικρατείας το 2002, ακύρωσε την έγκριση περιβαλλοντικών όρων εναέριας μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω της έλλειψης αναφορών στην ανθρώπινη υγεία στην εκπόνηση της σχετικής μελέτης.

Στις αποφάσεις τους τα δικαστήρια δέχονται ότι εφόσον η επιστήμη δεν έχει ακόμη καταλήξει σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με την επικινδυνότητα των ηλεκτρομαγνητικών ακτινοβολιών, επιβάλλεται η λήψη αυστηρότερων μέτρων για την αποφυγή ζημιογόνων

συνεπειών στην υγεία όπως η τήρηση ορισμένων αποστάσεων από κατοικημένες περιοχές, υιοθετώντας την αρχή της προφύλαξης.

Όσον αφορά το μεγάλο έργο της επέκτασης της περιφερειακής λεωφόρου Υμηττού, σύμφωνα με την τεχνική υπηρεσία του Δήμου στις αρχές του 2005 θα αρχίσει η κατασκευή της επέκτασης της περιφερειακής λεωφόρου στην νότια – ανατολική πλευρά της, η οποία θα περνάει πάνω από τα όρια του Δήμου, στα σύνορα με τον Υμηττό και θα συνεχίζει στην Αργυρούπολη για να καταλήξει στο παλιό αεροδρόμιο του Ελληνικού.

Η επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου θα περνάει στο νότιο τμήμα από τα όρια των δήμων Βύρωνα, Καρέα, Ηλιούπολη, Αργυρούπολη, Γλυφάδα, Βούλα, Βάρη. Το βόρειο τμήμα της δυτικής περιφερειακής λεωφόρου Υμηττού θα περνάει από τα όρια των δήμων Παπάγου, Χολαργού, Αγ. Παρασκευή και Γλυκά Νερά. Το ανατολικό τμήμα της λεωφόρου θα συνδέει τους Δήμους Γλυκά Νερά, Παιανία και Κορωπί ενώ προβλέπεται σύνδεση των δυο αεροδρομίων (Σπάτων και Ελληνικού) μέσω του Δήμου Κορωπίου.

Εάν προκύψει ανάγκη να κατασκευαστεί είσοδος – έξοδος της περιφερειακής λεωφόρου στην λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου του Δήμου Ηλιούπολης, τούτο θα έχει δημιουργήσει μεγάλο πρόβλημα κυκλοφοριακής συμφόρησης στο Δήμο.

Σύμφωνα με την στατιστική ανάλυση του ερωτηματολογίου το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων έχει άγνοια σχετικά με την επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου. Μόλις το 25% αυτών γνωρίζουν σχετικά με την επέκταση και οι επιπτώσεις που πιστεύουν ότι θα έχει η κατασκευή αυτή είναι με σειρά μεγαλύτερης συχνότητας: υποβάθμιση χλωρίδας και πανίδας, ρύπανση του δάσους λόγω των εκπομπών ρύπων από τα οχήματα, ηχορύπανση και οικοπεδοποίηση. Όσον αφορά την οικοπεδοποίηση αξίζει να σημειωθεί ότι η τοπική αυτοδιοίκηση του Δήμου Ζωγράφου (στα όρια του οποίου θα περνάει ένα τμήμα της λεωφόρου) κρίνει απαραίτητο να πραγματοποιηθεί επέκταση του σχεδίου πόλεως του εν λόγω Δήμου.

Η ανάλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων βασίζεται συνήθως σε αυτό που τις τελευταίες δεκαετίες έχει καθιερωθεί να αποκαλείται ανάλυση κόστους – ωφελειών. Με αυτό το είδος ανάλυσης γίνεται μια συστηματική αξιολόγηση όλων των ωφελειών και όλων των στοιχείων κόστους που αναμένεται ότι θα προκύψουν από την εφαρμογή κάποιας πολιτικής ή κάποιων μέτρων σε σύγκριση με την εφαρμογή εναλλακτικών πολιτικών ή μέτρων.

Οι διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανισμοί κ.ά. πρέπει να κάνουν ορθολογικές εκτιμήσεις κόστους ωφελείας προκειμένου να πάρουν σωστές αποφάσεις για την εκτέλεση δημόσιων έργων. Στην περίπτωση της **Περιφερειακής Λεωφόρου Υμηττού** το κόστος που

προκύπτει από την κατασκευή της είναι περιβαλλοντικό και αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και ειδικότερα στην άγρια χλωρίδα και πανίδα που συναντώνται στον Υμηττό καθώς και η αλλοίωση του τοπίου από αισθητικής πλευράς παράλληλα με την καταστροφή του ελεύθερου δασικού χαρακτήρα του όρους.

Οι δασικές εκτάσεις του Υμηττού αποτελούν βιολογικά ανανεώσιμο πόρο και η συσσώρευση των ρύπων των οχημάτων που θα διασχίζουν την Περιφερειακή θα επηρεάσει την σημερινή του αξία αλλά και την αξία που θα έχει το όρος για τις μελλοντικές γενεές. Οι επιπτώσεις της ρύπανσης από τους ρύπους των αυτοκινήτων θα κληροδοτήσει στις μελλοντικές γενεές μικρότερους και πιθανών αδύναμους πληθυσμούς πανίδας και υποβαθμισμένο οικοσύστημα.

Τα οφέλη που θα προκύψουν από την Περιφερειακή λεωφόρο αφορούν την ανάπτυξη νέου οδικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας που θα συνδέει ολόκληρη την Αττική (μέσω της σύνδεσης της με τους υπόλοιπους μεγάλους οδικούς άξονες). Η σύνδεση όλων των προαστίων μέσω ταχείας κυκλοφορίας δικτύου συμβάλλει στην αποσυμφόρηση του κέντρου του λεκανοπεδίου σε συνδυασμό με τα νέα έργα μέσα μαζικής μεταφοράς που δημιουργούνται παράλληλα όπως το τραμ και η επέκταση του αττικού μετρό. Δεν θα πρέπει όμως να λαμβάνουμε υπόψη μόνο το κόστος και το όφελος αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να σκεφτόμαστε και τον παράγοντα χρόνο που συνεπάγεται πρόνοια για τις μελλοντικές γενεές και την βιώσιμη ανάπτυξη.

Για την ολοκλήρωση της στατιστικής επεξεργασίας κρίθηκε απαραίτητο να πραγματοποιηθούν συσχετίσεις των μεταβλητών του ερωτηματολογίου ώστε να διεξαχθούν περαιτέρω συμπεράσματα. Στο πλαίσιο αυτό ελέγχθηκαν όλες οι μεταβλητές και μεταξύ αυτών οι στατιστικά σημαντικές σχέσεις των μεταβλητών είναι οι εξής:

Η οικογενειακή κατάσταση επηρεάζει την λήψη δανείου καθώς οι έγγαμοι ερωτώμενοι δήλωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τους άγαμους ότι έχουν προβεί σε σύναψη δανείου.

Οι γυναίκες είναι περισσότερο περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες και διατεθειμένες να προσφέρουν εθελοντικά την εργασία τους σε προγράμματα αναδάσωσης σε σχέση με τους άντρες. Επιπλέον οι γυναίκες είναι περισσότερο ενημερωμένες σε σχέση με τους άντρες για το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού που υλοποιείται στο Δήμο και χρησιμοποιούν για τις μετακινήσεις τους περισσότερο τα μέσα μεταφοράς σε σχέση με τους άντρες.

Η ηλικία επηρεάζει την απόφαση των ατόμων να προβούν σε σύναψη δανείου καθώς όσο αυξάνει η ηλικία, αυξάνει και η πιθανότητα να έχει συνάψει κάποιος δάνειο. Η αποταμίευση επηρεάζεται από την ηλικία των ατόμων καθώς όσο αυξάνει η ηλικία, αυξάνει

και η αποταμίευση των ατόμων. Η πεποίθηση ότι η ποιότητα ζωής στο Δήμο Ηλιούπολης έχει αυξηθεί τα τελευταία 10 χρόνια αυξάνει παράλληλα με την ηλικία των ατόμων που υποστηρίζουν την άποψη αυτή. Επιπλέον καθώς αυξάνεται η ηλικία, αυξάνει και η άποψη ότι η κοινωνικά μέριμνα έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια στο Δήμο. Όσο αυξάνει η ηλικία αυξάνει επίσης και το ποσοστό των ερωτώμενων που είναι γονείς και διαθέτουν αυτοκίνητο. Τέλος παράλληλα με την αύξηση της ηλικίας αυξάνει και η άρνηση των ατόμων να μετακινούνται με τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Επιπροσθέτως, όσο πιο μικρή είναι η ηλικία των ερωτώμενων τόσο αυξάνει η πεποίθηση να ενισχυθεί η χρήση του ποδηλάτου στο Δήμο. Το γεγονός αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό καθώς τα νέα άτομα φαίνεται να έχουν συνειδητοποιήσει ότι το ποδήλατο συμβάλλει στην ποιότητα ζωής καθώς είναι φιλικό προς το περιβάλλον, οικονομικό και προσφέρει ταυτόχρονα φυσική άσκηση. Η χρήση του ποδηλάτου στην πόλη, όχι σαν παιχνίδι αλλά ως μέσω μετακίνησης, είναι σημάδι πολιτισμού.

Η συνεχής αύξηση των αυτοκινήτων οξύνει τα προβλήματα του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και της υγείας των κατοίκων των πόλεων καθώς η αύξηση αυτή συμβάλλει στη ρύπανση, στο θόρυβο, στα ατυχήματα και στη συρρίκνωση του χώρου του πεζού και του περιορισμού του πρασίνου. Η επιστήμη και η τεχνολογία δίνουν διεξόδους που δεν έχουν συνέπειες στη λειτουργικότητα και την οικονομία των πόλεων αλλά αντίθετα θα τους προσδώσουν ζωντάνια και ανταγωνιστικότητα. Ανάμεσα σε αυτές, όπως αποδεικνύει το παράδειγμα πολλών ευρωπαϊκών πόλεων είναι και το ποδήλατο.

Οι νεότερες ηλικίες των ερωτώμενων δήλωσαν επίσης, σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις μεγαλύτερες ηλικίες ότι έχουν συμμετάσχει στις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες του Δήμου Ηλιούπολης. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι πολιτιστικές και οι αθλητικές δραστηριότητες έχουν αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και σε αυτές συμμετέχουν ενεργά κάθε χρόνο τα μέλη της μαθητικής κοινότητας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, προκύπτει ότι στο Δήμο Ηλιούπολης πραγματοποιούνται προσπάθειες ενίσχυσης της βιωσιμότητας και αντιμετώπισης προβλημάτων, τα οποία δυνητικά επρόκειτο να επηρεάσουν την ποιότητα ζωής των μελλοντικών γενεών. Η άσκηση καλύτερη πολιτικής κατευθυνόμενης από τις αρχές της αειφορίας από την πλευρά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παράλληλα με την ενεργοποίηση των πολιτών θα συμβάλλουν θετικά στην υλοποίηση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης.

10.2. Προτάσεις.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται ορισμένες προτάσεις που η εφαρμογή τους προτίθεται να συμβάλλει στην επίτευξη μιας ανάπτυξης η οποία θα χαρακτηρίζεται από την βιωσιμότητα των στόχων της.

Στο σχεδιασμό των **μεγάλων έργων υποδομής** πρέπει να εκπονούνται πάντοτε μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να ολοκληρώνονται αφού έχουν λάβει σοβαρά υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένου και του «χειρότερου σεναρίου». Οι επιστήμονες πρέπει να είναι «συντηρητικοί» στην ερμηνεία των διατάξεων, στις εκτιμήσεις και προτάσεις προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος. Οι προτεινόμενοι και εγκρινόμενοι περιβαλλοντικοί όροι πρέπει να περιλαμβάνουν επιπλέον όρους παρακολούθησης των περιβαλλοντικών συνθηκών (monitoring). Κύριος σκοπός πρέπει να είναι η βιώσιμη ανάπτυξη και άρα πρέπει να ελέγχονται προσθετικά οι επιπτώσεις στο περιβάλλον ώστε να διατηρείται η ισορροπία φύσης και ανάπτυξης.

Όσον αφορά τα ιδιαίτερα οικοσυστήματα (δασύλλια Υμηττού, ρέμα Πικροδάφνης) που συναντώνται στο δήμο θα πρέπει να γίνει συντονισμός όλων των αρμόδιων φορέων (ώστε να αποφεύγεται η σύγχυση των αρμοδιοτήτων τους) με σκοπό την προστασία τους. Η μελλοντική διαχείριση του ρέματος της Πικροδάφνης και του πράσινου του Υμηττού πρέπει να διατηρεί την βλάστηση και τα καταφύγια της πανίδα. Εκ μέρους των πολιτών και της τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να γίνουν προσπάθειες προφύλαξης των περιοχών αυτών από την ρύπανση ώστε να διασωθούν τα φυσικά αυτά τοπία. Τα τυχόν έργα ανάπλασης (χώροι αναψυχής και περιπάτου) των περιοχών αυτών να εκτελεστούν με κύριο κριτήριο την διάσωση και την οικολογική αξιοποίηση των οικοσυστημάτων. Οι αναδασώσεις συμβάλλουν σε αυτή την κατεύθυνση και θα πρέπει να γίνονται πιο εντατικές προσπάθειες δεντοφύτευσης όλων των σημείων του περιαστικού όρους και της παραρεμάτιας περιοχής, επιπλέον θα μπορούσε να επιτευχθεί αύξηση της βλάστησης με απλές σπορές (οι σπορές αποτελούν πιο οικονομική και λιγότερο χρονοβόρα διαδικασία) ειδών βλάστησης που δεν προκαλούν την φωτιά. Έτσι στα προγράμματα αναδάσωσης θα πρέπει να αποφεύγονται οι φυτεύσεις πεύκων διότι τα δέντρα αυτά είναι εύφλεκτα.

Τα μεγάλα έργα υποδομής όπως η δημιουργία δρόμων θα πρέπει να αποφευχθούν κατά μήκος του ρέματος της Πικροδάφνης (στην προέκταση του ρέματος στο Δήμο Αγ. Δημητρίου είχε μελετηθεί κατασκευή δρόμου με μπάζωμα της κοίτης) ενώ η

προγραμματισμένη επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου Υμηττού πρέπει να τηρήσει κάποιες προϋποθέσεις. Το μεγάλο έργο της επέκτασης της Περιφερειακής Υμηττού θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη της προστασία και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος του όρους και να ληφθεί μέριμνα για δημιουργία τεχνητής βλάστησης κατά μήκος της λεωφόρου.

Όσον αναφορά την χωροθέτηση πηγών **ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας** θα πρέπει να αξιολογείται με περιβαλλοντικά κριτήρια, η κατάλληλη θέση αυτών και να περιγράφονται τα αναγκαία μέτρα που επιβάλλεται να ληφθούν για να αποφευχθούν ή να μειωθούν οι επιπτώσεις στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Απαιτείται επιπλέον η συστηματική παρακολούθηση και η αξιολόγηση των ορίων ασφαλούς έκθεσης στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία από τους αρμόδιους φορείς, με την καθιέρωση ετήσιων δειγματοληπτικών ελέγχων, σε στατιστικώς αντιπροσωπευτικό δείγμα πηγών ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας και δημιουργία βάσης δεδομένων, στην οποία να έχει πρόσβαση κάθε ενδιαφερόμενος.

Για τον έλεγχο και τη μείωση των αέριων ρύπων που εκπέμπονται από τα αυτοκίνητα και τις εγκαταστάσεις θέρμανσης υπάρχουν οι εξής λύσεις:

- ❑ Να ενισχυθεί η χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς έναντι του ιδιωτικού αυτοκινήτου μέσω της δημιουργίας ολοκληρωμένου συστήματος μεταφοράς με συνδυασμό πολλαπλών μέσων συμπληρωματικών και όχι ανταγωνιστικών.
- ❑ Να ενισχυθεί ο στόλος των δημοτικών λεωφορείων και να εκτελούν πολλά δρομολόγια καθημερινά, εξυπηρετώντας όλες τις περιοχές του Δήμου, ώστε να μειωθεί η χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου για μετακινήσεις εντός της πόλης, να μειωθεί η κυκλοφοριακή συμφόρηση και τα προβλήματα ανεύρεσης θέσης στάθμευσης.
- ❑ Ενόψει της προέκτασης της γραμμής 2 του μετρό θα κατασκευαστεί στάση στην Λεωφόρο Βουλιαγμένης στα σύνορα του Δήμου Ηλιούπολης με το Δήμο Δάφνης και το Δήμο Αγ. Δημητρίου. Η στάση αυτή θα αποτελέσει κομβικό σημείο μετακίνησης πολιτών στους παραπάνω δήμους, με το κέντρο της Αθήνας και κατ' επέκταση και των άλλων δήμων που συνδέονται με το μετρό. Για να ενισχυθεί ο στόχος της αποσυμφόρησης του μεγάλου έργου του μετρό πρέπει να ενισχυθεί η δημοτική συγκοινωνία με πολλά δρομολόγια προς και από τη στάση του μετρό και να δημιουργηθεί δίκτυο εξυπηρέτησης όλων των γειτονιών του Δήμου.
- ❑ Έχει ουσιαστική σημασία να ληφθούν μέτρα περιορισμού των αναγκών των **μετακινήσεων**, αντί να δίδεται συνεχώς έμφαση στα μέτρα που αποσκοπούν να μειώσουν τη χρονική διάρκεια των διαδρομών. Αυτό προϋποθέτει γνώση της λειτουργίας των

πόλεων και της εσωτερικής χωροθέτησης των χρήσεων γης, ταυτόχρονα με την υιοθέτηση κατά τον σχεδιασμό και διατάξεων ικανών να ενσωματώνουν τις μελλοντικές ανάγκες.

- ❑ Επιπλέον θα πρέπει να γίνει προσπάθεια ενίσχυσης της μετακίνησης με ποδήλατο ακολουθώντας το παράδειγμα των πόλεων της Βόρειας Ευρώπης. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις έχουν εξοπλιστεί με δίκτυα λωρίδων ή διαδρόμων για το ποδήλατο και σε άλλες το ποδήλατο κινείται με ασφάλεια μαζί με το αυτοκίνητο. Στην χώρα μας υπάρχει υστέρηση στη χρήση ποδηλάτου που συνεπάγεται υστέρηση στο περιβάλλον, στον πολιτισμό και στον οικονομικό ανταγωνισμό καθώς το ποδήλατο αποτελεί οικονομικό μέσο μετακίνησης.
- ❑ Πρέπει να προωθηθούν επίσης οι τεχνολογίες ήπιων για το περιβάλλον καυσίμων των οχημάτων και οι δημότες να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη υιοθέτησης τους καθώς και να λαμβάνουν μέριμνα φροντίδας των κινητήρων τους με στόχο να μειώνονται τα ποσοστά έκλυσης επικίνδυνων αέριων ρύπων.
- ❑ Οι δημότες επίσης πρέπει να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη σύντομης αντικατάστασης του πετρελαιο θέρμανσης με το φυσικό αέριο το οποίο είναι φιλικότερο προς το περιβάλλον.

Σχετικά με την εξοικονόμηση ενέργειας θα πρέπει να προωθούνται προγράμματα ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τις μεθόδους που μπορούν να εφαρμόσουν στην κατοικία τους ώστε να μην σπαταλούν τους ενεργειακούς πόρους.

Η **ανακύκλωση χαρτιού** που πραγματοποιείται στο Δήμο Ηλιούπολης παράλληλα με τους περισσότερους δήμους της Αττικής δεν επαρκεί καθώς η ανάκτηση πρώτων υλών μπορεί να προωθηθεί ανακυκλώνοντας και τα υπόλοιπα υλικά των απορριμμάτων ώστε να εξοικονομούνται πρώτες ύλες και ενέργεια. Πρέπει να γίνουν προσπάθειες δημιουργίας των προϋποθέσεων εκείνων που θα επιτρέψουν μελλοντικά την ανακύκλωση όλων των απορριμμάτων και ειδικότερα να προωθηθεί ο διαχωρισμός στην πηγή ώστε τα ανακτημένα υλικά να είναι καθαρά και χωρίς προσμίξεις για να έχουν υψηλότερη αξία μεταπώλησης. Χιλιάδες τόνοι αλουμινίου, γυαλιού, πλαστικού, ελαστικών, μπαταριών κ.λ.π. πετιούνται ανεξέλεγκτα χωρίς οι κάτοχοι τους να υπολογίζουν το περιβαλλοντικό κόστος που δημιουργεί αυτή τους η ενέργεια από την σπατάλη των πρώτων υλών του πλανήτη και των αρνητικών επιπτώσεων που θα κληρονομήσουν οι μελλοντικές γενεές.

Οι πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο Δήμο Ηλιούπολης προσφέρουν ευχάριστες και δημιουργικές στιγμές στους συμμετέχοντες όλων των ηλικιών. Η τοπική αυτοδιοίκηση διατηρώντας το πνεύμα θέλησης να

συνεχίσει να στηρίζει τις δραστηριότητες αυτές προς μια κατεύθυνση που θα ενεργοποιήσει όλους τους δημότες να συμμετάσχουν και να επωφεληθούν από αυτές. Η ενεργή συμμετοχή το δημοτών θα οδηγήσει σε αναβάθμιση όλων των πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ποιότητα ζωής του Δήμου. Πρέπει να προσφέρονται ευκαιρίες για ενασχόληση με τον πολιτισμό και δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. Επίσης μέσω των **πολιτιστικών εκδηλώσεων** θα μπορούσε να γίνεται και ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τοπικά θέματα που άπτονται της βιωσιμότητας.

Η εκπαίδευση και η πληροφόρηση όχι μόνο στις σχολικές μονάδες αλλά σε όλες τις ομάδες της κοινωνίας είναι απαραίτητη για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Ειδικότερα θα πρέπει όλα τα σχολεία να εντάσσονται κάθε χρόνο στα προγράμματα **περιβαλλοντικής εκπαίδευσης** ώστε οι αυριανοί πολίτες να κληρονομήσουν περιβαλλοντικές ευαισθησίες στάσεις και αξίες. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι μια διαδικασία αναγνώρισης αξιών και διασαφήνισης εννοιών, ώστε να αναπτυχθούν οι ικανότητες και οι στάσεις οι απαραίτητες για την κατανόηση και εκτίμηση των σχέσεων ανάμεσα στον άνθρωπο, στον πολιτισμό του και στο φυσικό του περιβάλλον. Η διαδικασία αυτή στοχεύει στην άσκηση για λήψη αποφάσεων και στην καθιέρωση ενός κώδικα συμπεριφοράς που θα αφορά τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα μέσα από τα προγράμματα περιβαλλοντικής αγωγής οι νέοι καθίστανται ικανοί να:

- ο Κατανοήσουν το περιβάλλον με την ευρεία του έννοια και να συνειδητοποιήσουν τη σχέση του ανθρώπου με αυτό.
- ο Ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα που συνδέονται με το περιβάλλον και να διαμορφώσουν νέους τρόπους συμπεριφοράς απέναντι σε αυτό.
- ο Δραστηριοποιηθούν, μέσω εφαρμογής ειδικών πρακτικών προγραμμάτων, ώστε να συμβάλλουν στη προσπάθεια για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, υιοθετώντας μια νέα στάση ζωής και διάθεση για διαρκή προστασία και βελτίωση του.

Όσον αφορά την **κοινωνική μέριμνα** που λαμβάνεται εκ μέρους της τοπικής αυτοδιοίκησης, έχει γίνει είδη μια καλή προσπάθεια παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στους δημότες. Η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω ώστε οι κοινωνικές παροχές να εξασφαλίζονται για το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου.

Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις υπηρεσίες υγείας, πρόληψης ασθενειών και θεραπείας. Η μονάδα πρώτων βοηθειών που μελετάται να λειτουργήσει στο μέλλον στο Δήμο συμβάλλει σε αυτή την κατεύθυνση. Η πρόληψη μπορεί να επιτευχθεί μέσω σεμιναρίων ενημέρωσης, σε συνεργασία με τα πανεπιστήμια και τους αρμόδιους φορείς, τα οποία θα απευθύνονται στο ευρύ κοινό και θα χρησιμοποιούν απλή ορολογία, κατανοητή από όλους τους πολίτες.

Τα προγράμματα στήριξης της τρίτης ηλικίας και «βοήθεια στο σπίτι» να ενισχυθούν περαιτέρω μέσω της απασχόλησης σε αυτά περισσότερου ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και δημιουργία περισσότερων κτιριακών υποδομών ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες μεγαλύτερου ποσοστού του ηλικιωμένου πληθυσμού της πόλης και να εξαλείψουν την μοναξιά του.

Ο συντονισμός της δράσης των προγραμμάτων πρόληψης εγκληματικότητας, πρόληψης ουσιών και ψυχολόγοι στο σχολείο μέσω της οργάνωσης ειδικών ενημερωτικών εκδηλώσεων, ημερίδων, σεμιναρίων και πρόσληψης επιπλέον εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού με σκοπό την ευαισθητοποίηση, την ενημέρωση και την ενδυνάμωση της ενεργού συμμετοχής των δημοτών θα επιφέρει την αναβάθμιση του έργου των εν λόγω προγραμμάτων.

Η λειτουργία του Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών στο Δήμο Ηλιούπολης συνεισφέρει στην ποιότητα ζωής των δημοτών καθώς τους απαλλάσσει από την σπατάλη χρόνου για την διεκπεραίωση συναλλαγών με την πολιτεία. Από την έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου προέκυψε ότι δεν είναι γνωστή στο σύνολο των δημοτών η λειτουργία του Κέντρου. Προκύπτει έτσι η ανάγκη για γνωστοποίηση των παροχών του Κέντρου στο σύνολο των δημοτών ώστε να εξοικονομούν χρόνο και να μην αναγκάζονται να μετακινούνται εκτός δήμου για την διεκπεραίωση των υποθέσεων που αναλαμβάνει το Κέντρο.

Επιπλέον θα πρέπει να εμψυχώνονται οι δημότες να συμμετάσχουν στη λήψη αποφάσεων και να συνειδητοποιήσουν τη βαρύτητα των αποφάσεων τους στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιμορφωτικά σεμινάρια με θέματα που άπτονται της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής θα πρέπει να προσφέρονται τόσο στους απλούς δημότες όσο στους δημοτικούς υπαλλήλους.

Το ανθρώπινο δυναμικό της διοίκησης και της εκτέλεσης των αποφάσεων πρέπει να έχει τις απαραίτητες γνώσεις καθώς και την ειδικευση στα επιμέρους θέματα που κατευθύνουν στην βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

Η παρούσα εργασία προσπάθησε να καταγράψει σημαντικές πτυχές των συνιστωσών που συνθέτουν το βιώσιμο χαρακτήρα του Δήμου Ηλιούπολης. Το θέμα όμως της εκτίμησης της βιωσιμότητας απαιτεί μεγαλύτερη και διαχρονική έρευνα. Η διαχρονική μελέτη και καταγραφή όλων των πτυχών που συνθέτουν την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής θα μπορέσει να οδηγήσει σε μια πιο σαφή εικόνα στο αν η ανάπτυξη του Δήμου συμβαδίζει πάντοτε με την βιωσιμότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελίδης Μ. (2000). «Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη», Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.

Αίτηση Ακυρώσεως Ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την πραγματοποίηση έργων στο Ρέμα της Πικροδάφνης» (2001). Αριθμός καταθέσεως 5351, Αθήνα.

Αναγνώστου Ελ. – Φιλίππου Ε. (1999). Πτυχιακή εργασία εξομοίωσης «Ρέματα και πλημμύρες της Αττικής. Το ρέμα της Πικροδάφνης», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

ΑΜΕΛ, 2004. «Μετρό», Ενημερωτική έκδοση της Αττικό Μετρό Εταιρεία Λειτουργίας Α.Ε., Αθήνα.

Αμπελιώτης Κ. (2001). «Ενέργεια – περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη», Εισήγηση στο Σεμινάριο: Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Αμπελιώτης Κ.Γ. (2002). «Χρήση αυτοκινήτου και ποιότητα ζωής», Εισήγηση στο 2^ο Σεμινάριο Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας με θέμα: Περιβαλλοντικοί Παράγοντες και Ποιότητα Ζωής, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Αντωνιάδης Κ. (2002). «Προστασία και διοικητική διαχείριση των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος: Η εμπειρία του Συνηγού του Πολίτη», Ανεξάρτητη αρχή «Ο Συνήγορος του Πολίτη», Αθήνα.

Αραβαντινός Α.Ι. (1997). «Πολεοδομικός Σχεδιασμός: Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.

Γαλανός Φ. – Αλμπάνης Κ. (1999). «Η αειφορία και η επιδράσεις της στα δάση το περιβάλλον και την οικονομία», Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Αθήνα.

Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (1996). «Ενέργεια και περιβάλλον στη βιομηχανική και μεταβιομηχανική κοινωνία», Αθήνα.

Γιαννακούρου Γ. – Αντωνιάδης Κ. – Κουφάκη Ι. και Κουβαριτάκη Ι. (2003). Ειδική έκθεση: «Σταθμοί βάσης κινητής τηλεφωνίας», Εκδ. Συνήγορος του Πολίτη, Αθήνα.

Γκούσια Μ. (2002). «Η ανάπτυξη περιβαλλοντικών αξιών στο σχολείο», Εισήγηση στο 2^ο Σεμινάριο Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας με θέμα «Περιβαλλοντικοί παράγοντες και ποιότητα ζωής», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Δήμος Ασπροπύργου, «Η ανακύκλωση συνεχίζεται» , Ενημερωτικό έντυπο, Αθήνα.

Δελλαδέτσιμας Π. Μ. (1997). «Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης, ο Σχεδιασμός του Χώρου και η περίπτωση της Ελλάδας», Τόπος, Τεύχος 12, Αθήνα.

ΕΕΑΕ (Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας), (2001). «Μη Ιονίζουσες Ακτινοβολίες Κινητής τηλεφωνίας». Αθήνα.

Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας (1995). «Η μαύρη οικολογική βίβλος των ελληνικών οικοσυστημάτων», Έκδοση Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς - Ελληνικό Κέντρο Οικολογίας, Αθήνα.

Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Αττικής (2003). Ενημερωτικό Έντυπο, Αθήνα.

Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Αττικής (2003). «Διαχείριση στερεών αποβλήτων με Σεβασμό στο Περιβάλλον- με ευθύνη απέναντι στον πολίτη», ΕΣΔΚΝΑ, Αθήνα.

Επαγγελματικός Οδηγός Ηλιούπολης, 2003. Όμιλος: Εκδοτική Διαφημιστική Β&Β.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1998). «Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης», Βρυξέλλες.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999). «Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής για τα Προγράμματα Περιφερειακής πολιτικής 2000-2006».

Ευώνυμος (2000). Τεύχος 4, Ιούνιος – Ιούλιος, Δημοτική Έκδοση Ηλιούπολης.

Ευώνυμος (2000). Τεύχος 7, Δεκέμβριος – Ιανουάριος, Δημοτική Έκδοση Ηλιούπολης.

Ευώνυμος (2001). Τεύχος 10, Ιούνιος – Αύγουστος, Δημοτική Έκδοση Ηλιούπολης.

Ευώνυμος (2002). Τεύχος 12, Ιανουάριος –Φεβρουάριος, Δημοτική Έκδοση Ηλιούπολης.

Ευώνυμος (2002). Τεύχος 16, Οκτώβριος - Νοέμβριος, Δημοτική Έκδοση Ηλιούπολης.

Ευώνυμος (2003). Τεύχος 17, Απρίλιος – Μάιος, Δημοτική Έκδοση Ηλιούπολης.

Εφημερίδα της πρωτοβουλίας κατοίκων Ηλιούπολης (2003) «Πολίτες εν Δράσει» Τεύχος 2, Ηλιούπολη.

Ηλιοπούλου Ε.- Χόρμοβα Ελ. (1999). Πτυχιακή εργασία με θέμα «Οι ανθρώπινες επεμβάσεις και τα περιβαλλοντικά προβλήματα του Δήμου Ηλιούπολης», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού Πάντειο Πανεπιστήμιο (2003). «Χώρος και περιβάλλον, παγκοσμιοποίηση, διακυβέρνηση, βιωσιμότητα» Επιμέλεια: Γετίμης Π. – Καυκάλας Γρ., Εκδόσεις Ζήτη, Αθήνα.

Καραμέτου Π. (2003). «Τοπική Αυτοδιοίκηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η περίπτωση δυο Δήμων του Νομού Άρτας», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Καραχάλιος Χρ. (1960). «Γενικός Οδηγός Ηλιούπολης», Ηλιούπολη.

Καυκάλας Γ.- Γετίμης Π. και Μαραβέγιας Ν. (1994). «Αστική και περιφερειακή ανάπτυξη», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

Κοσμόπουλος Π. (2001). «Δοκίμιο εισαγωγής στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό», Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη.

Κυριακούσης Α.Γ. (2000). «Στατιστικές Μέθοδοι» Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Κώπτης Χ. Γ. (1994). «Οικολογία και οικονομία», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Λαμπριανίδης Λ. (1992). «Στοιχεία Οικονομικής Γεωγραφίας», Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.

Λαζαρέτου Θ. (2002). «Περιβαλλοντικά προβλήματα και δίκαιο», Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Αθήνα.

Λιολιούσης Κ.Θ. (1997). «Βιολογικές επιδράσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας», Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα.

Ματάκα – Χαμογεωργάκη Γ. (1987). «Η πόλη που χάθηκε για πάντα», Ηλιούπολη.

Ματάκα – Χαμογεωργάκη Γ. (1988). «Το σπίτι μας στην Ηλιούπολη», Ηλιούπολη.

Ματάκα – Χαμογεωργάκη Γ. (1989). «Εκείνα τα χρόνια στην Ηλιούπολη», Ηλιούπολη.

Ματάκα – Χαμογεωργάκη Γ. (1996). «Πινελιές από τη ζωή στην Ηλιούπολη».

Μπριασούλη Ελ. (1997) «Δείκτες Αειφορίας. Κριτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας», Τόπος, Τεύχος 12, Αθήνα.

Μητούλα Ρόϊδω (2003). «Βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανασυγκρότηση του Ελληνικού αστικού περιβάλλοντος», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Μητούλα Ρόϊδω (2002). Σημειώσεις μαθήματος: «Οικολογική διαχείριση κατοικιών και οικισμών» Α' μέρος, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Παγκάκης Γρ. Λ. (2003). «Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκούλα, Αθήνα – Κομοτηνή.

Πανάς Ε. (1995). «Τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα:εισαγωγή στη μεθοδολογίας», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Παπαγεωργίου, Κ.Λ. (2004). «Μαθήματα Κοινωνικής Οικονομίας», Επιμέλεια: Αποστολόπουλος Κ.Δ., Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Παπαϊωάννου Κ. (1997). «Συγκριτική μελέτη του Δήμου της Ηλιούπολης και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης», Πτυχιακή εργασία στο ΤΕΙ Βιβλιοθηκονομίας, Αθήνα.

Πάπυρους Larousse Britannica (1990). Τόμος 16, σελ.141, Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος.

Παυλόπουλος Κ.Π. (2001). Σημειώσεις μαθήματος «Εφαρμοσμένη Οικολογία», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Πολιτιστικό Κέντρο Ηλιούπολης (1999). «Γνωρίζω την πόλη μου, νοιάζομαι γι' αυτήν», Έκδοση Πολιτιστικού Κέντρου, Ηλιούπολη.

Σαμιώτης Γ. και Γρ. Τσάλτα (1990). «Διεθνής προστασία του περιβάλλοντος», Διεθνείς πολιτικές και δίκαιο του περιβάλλοντος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Σεβαστοπούλου - Βογιατσή Δ. (1971). «ΠΙΡΑ Ιστορία της Ηλιούπολης» Τυπογραφείο Ροδάκη Π., Αθήνα.

Σιώμκος Γ. (2002). «Συμπεριφορά Καταναλωτή και Στρατηγική Μάρκετινγκ, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Σωτηριάδου Βικ. (2001). «Βιωσιμότητα και Αστική Ανασυγκρότηση», Εισήγηση στο Σεμινάριο: Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Τότσικας Π. (1985). «Ηλιούπολη 1925 – 1985: 60 χρόνια πολεοδομικού σχεδιασμού και η σημερινή κατάσταση» Αθήνα.

Τριχόπουλος Δ. -Καλαποθάκη Β. και Πετρίδου Ε. (2001). «Προληπτική Ιατρική και Δημόσια Υγεία», Εκδόσεις Ζήτα, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ (1996). «Ερευνητικό πρόγραμμα: Πλαίσιο περιβαλλοντικής διευθέτησης Ποδονίφτη και Πικροδάφνης Αττικής» , Τεύχος Α': Ρέμα Πικροδάφνης, Φορέας εκτέλεσης ΕΜΠ, εργαστήριο εγγειοβελτιωτικών έργων και διαχείρισης υδάτινων πόρων, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ (1997). «Ειδική περιβαλλοντική μελέτη για την προστασία και ανάδειξη του ρέματος Πικροδάφνης Ν. Αττικής και της ευρύτερης περιοχής», Αθήνα.

Φαναριώτης Π. (1999). «Μπροστά στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα: Δημόσια Διοίκηση Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση», Εκδόσεις Σταμούλη Αθ., Αθήνα.

ΦΕΚ 26074 Αριθ. Η.Π. 50910/2727, 22.12. 2003 Αρ. Φύλλου 1909 «Μέτρα και όροι για την Διαχείριση Στεραιών Αποβλήτων – Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός».

ΦΕΚ 9799, Αριθ. Οικ.14312/1302, 9.6.2000 Αρ. Φύλλου 723 «Συμπλήρωση και εξειδίκευση της υπ' αριθ. 113944/1944/1997 κοινής Υπουργικής Απόφασης με Θέμα: Εθνικός Σχεδιασμός διαχείρισης στερεών αποβλήτων».

Χονδρογιάννης Γ. (2002). «Ιδιωτική αποταμίευση στην Ελλάδα: οικονομικοί και δημογραφικοί προσδιοριστικοί παράγοντες», Εισήγηση στο 2^ο Σεμινάριο Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας με θέμα: Περιβαλλοντικοί Παράγοντες και Ποιότητα Ζωής, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Χλέπας Ν. Κ. (1998). «Προοπτικές της τοπικής δημοκρατίας», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκούλα, Αθήνα – Κομοτηνή.

ΥΠΕΘΟ (1999). Σχέδιο Ανάπτυξης της Ελλάδας 2000 – 2006.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

CEQ – US State (1980). “The Global 2000 Report to President, U.S. Government Printing Office, Washington, D.C.

European Commission, (1997). “Towards Sustainability”, Office for Official Publication of the European Communities, Luxembourg.

Hellenic Ministry for Environment Physical Planning and Public Works -Hellenic Presidency of the European Union (2003). “Hellenic Presidency of the European Union Priorities- Environment”, Athens.

IUCN/UNEP/WWF (1991). “Caring for the Earth: A Strategy for Sustainable Living”, Gland, Swiss.

LGMB (Local Government Management Board), (1994). “The sustainable indicators research project: indicators and Local Agenda 21, a summary”, Fife– United Kingdom.

Mankiew N.G. (1998). Μακροοικονομική Θεωρία, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Miller JR –Tyler G. (1999) «Βιώνοντας στο περιβάλλον. Προβλήματα Περιβαλλοντικών Συστημάτων», Τόμος 2^{ος} Επιμέλεια: Παυλόπουλος Κοσμάς, 9^η Έκδοση, Εκδόσεις ΙΩΝ, Αθήνα.

Mitchell., May A. and McDonald A. (1995). “Picabue: a methodological framework for the development of indicators of sustainable development”, International Journal of Sustainable Development and World Ecology, vol 2.: 104 – 123.

OECD (1991). New Environment Policies for Cities, Paris.

Rao P.K., (2000). “Sustainable development, Economics and policy” Center for Development Research Princeton, NJ, Blackwell Purlishers, United Kingdom.

Reid David, (1999). “Sustainable development: An Introductory Guide”, Earthscan Publications, London.

Tietenberg Tom, (1997). «Οικονομική του Περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων», τόμος Α΄, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Tietenberg Tom, (1997). «Οικονομική του Περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων», τόμος Β΄, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

WCED (World Commission on Environment and Development) (1987). “Our Common Future”, Oxford University Press, New York.

INTEPNET

[www. anthroros.gr](http://www.anthrornos.gr)

www.cityofilioupolis.gr

www.europa.eu.int/radid.

www.europa.eu.int/comm./secretariat_general/src/aides/forms/env01_el.htm

www.eexi.gr

www.in.gr.

www.life.htm

www.ypes.gr

www.ypetho.gr

[www. Kep.gov. gr](http://www.Kep.gov.gr).

www.statistics.gr

[www. minenv.gr](http://www.minenv.gr)

<http://www.who.int/peh-emf/publication/facts>.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ:.....

1.ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο

Ανδρας		1
Γυναίκα		0

2. Ηλικία

15 - 17 ετών		1
18- 24 ετών		2
25 - 34 ετών		3
35 - 44 ετών		4
45 - 54 ετών		5
55 - 64 ετών		6
65 + ετών		7

3. Οικογενειακή κατάσταση

Ανύπανδρος		1
Έγγαμος		2
Διαζευγμένος		3
Χήρος /α		4
Συμβίωση		5

4. Μορφωτικό επίπεδο

Απόφοιτος δημοτικού		1
Απόφοιτος γυμνασίου		2
Απόφοιτος λυκείου		3
Απόφοιτος ΙΕΚ		4
Απόφοιτος ΤΕΙ		5
Απόφοιτος ΑΕΙ		6
Κάτοχος μεταπτυχιακού		7
Κάτοχος διδακτορικού		8

5. Απασχόληση

Άνεργος		1
Δημόσιος υπάλληλος		2
Ιδιωτικός υπάλληλος		3
Ελεύθερος επαγγελματίας		4
Φοιτητής / ρια		5
Μαθητής / τρια		6
Συνταξιούχος		7
Οικιακά		8

6. Έχετε παιδιά;

Ναι		1
Όχι		0

7. Αν ναι , πόσα παιδιά έχετε;

1		1
2		2
3		3
4		4
5 και άνω		5

8. Για ποιόν **κυρίως** από τους παρακάτω λόγους αποφασίσατε να διαμείνετε στο Δήμο;

Για προσωπικούς /οικογενειακούς λόγους		1
Για οικονομικούς λόγους		2
Επειδή η ποιότητα ζωής στα προάστια θεωρείται καλύτερη		3
Για επαγγελματικούς λόγους / Λόγο σπουδών		4
Δεν απαντώ		5

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

9. Συνηθίζετε να αποταμιεύετε μέρος του εισοδήματός σας;

Ναι		1
Όχι		0

10. Εάν αυξανόταν το εισόδημά σας θα αυξάνατε την αποταμίευση σας;

Ναι		1
Όχι		2
Δεν ξέρω		3

Χρέη

11. Έχετε πάρει κάποιο δάνειο;

Ναι		1
Όχι		0

12. Αν ναι , τι είδους δάνειο;

Στεγαστικό		1
Καταναλωτικό		2
Επαγγελματικό		3

13. Για ποιο λόγο θα αποφασίζατε να πάρετε δάνειο;

Αγορά αυτοκινήτου		1
Για διακοπές		2
Για αγορά υλικών αγαθών		3
Για αγορά \ επισκευή σπιτιού		4
Για επενδύσεις		5
Για κανένα λόγο		6
Άλλο (διευκρινίστε)		7

Κατανάλωση

14. Το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός σας για την αγορά κυρίως ποιών από τα παρακάτω αγαθά το διαθέτετε;

Είδη διατροφής		1
Είδη ένδυσης		2
Διασκέδασης / ταξίδια		3
Επενδύσεις		4
Εξόφληση δανείου		5
Εκπαίδευση παιδιών		6
Άλλο (διευκρινίστε)		7

3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

15. Συμμετέχετε σε κάποιο όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος;

Ναι		1
Όχι		0

16. Αν ναι, σε ποιο ή σε ποια από τα παρακάτω;

Πολιτιστικός σύλλογος		1
Σύλλογος γονέων και κηδεμόνων		2
Συνδικαλιστικό όργανο		3
Επαγγελματική ένωση		4
Φοιτητικός σύλλογος		5
Αθλητικός σύλλογος		6
Άλλο		7

17. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη του τόπου;

Ναι		1
Όχι		0

Υπηρεσίες υγείας

18. Πιστεύετε ότι εάν συμβεί ένα σοβαρό περιστατικό υγείας σε εσάς ή σε κάποιο από τα μέλη της οικογένειάς σας θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί έγκαιρα και αποτελεσματικά από τις υπάρχουσες ιατροφαρμακευτικές υποδομές της περιοχής;

Ναι		1
Όχι		0

Κοινωνικά προγράμματα

19. Ποια από τα παρακάτω προγράμματα γνωρίζετε ότι υλοποιούνται στο Δήμο Ηλιούπολης;

«Βοήθεια στο Σπίτι» για ηλικιωμένα άτομα		1
Στήριξη τρίτης ηλικίας μέσω των ΚΑΠΗ του Δήμου		2
Ψυχολόγοι στα σχολεία		3
Συμβούλιο πρόληψης εγκληματικότητας		4
Κέντρο πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών		5
Κέντρο εξυπηρέτησης πολιτών		6

4. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

20. Ποια από τα παρακάτω περιβαλλοντικά προβλήματα συναντώνται στο δήμο σας;

Διαχείριση απορριμμάτων		1
Κυκλοφοριακό πρόβλημα		2
Ηχορύπανση		3
Ατμοσφαιρική ρύπανση		4
Καταστροφή του δάσους από πυρκαγιές		5
Πλημμύρες		6
Άλλο (διευκρινίστε)		7

Ανακύκλωση

21. Γνωρίζετε το πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού στο Δήμο Ηλιούπολης;

Ναι		1
Όχι		0

22. Αν ναι, πιστεύετε ότι επαρκούν οι κάδοι;

Ναι		1
Όχι		2
Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ		3

23. Ποια από τα παρακάτω υλικά ανακυκλώνετε;

Γυαλί		1
Χαρτί		2
Αλουμίνιο		3
Πλαστικό		4
Υφάσματα		5
Ηλεκτρονικά		6
Μπαταρίες		7
Ελαστικά		8
Άλλο (διευκρινίστε)		9

24. Χρησιμοποιείτε ανακυκλωμένα προϊόντα στην καθημερινή σας ζωή;

Ναι		1
Όχι		2
Δεν γνωρίζω αν είναι ανακυκλωμένα		3

Χρήση ενέργειας

25. Για τη θέρμανση της κατοικίας σας , τι είδους ενέργεια χρησιμοποιείτε;

Ηλεκτρική		1
Πετρέλαιο		2
Υγραέριο		3
Ξύλα		4
Άλλο (διευκρινίστε)		5

26. Εάν χρησιμοποιείτε πετρέλαιο , πόσα λίτρα πετρελαίου καταναλώσατε το χειμώνα που μας πέρασε για την κατοικία σας;

Λιγότερο από 1000 λίτρα		1
1000 έως 2000 λίτρα		2
2000 έως 3000 λίτρα		3
Περισσότερο από 3000 λίτρα		4

27. Λαμβάνετε κάποια μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας στο σπίτι σας;

Ναι		1
Όχι		0

28. Αν ναι , ποιο από τα παρακάτω;

Θερμομόνωση		1
Διπλά παράθυρα		2
Ηλιακός θερμοσίφωνας		3
Άλλο (διευκρινίστε)		4

29. Συνηθίζετε να χρησιμοποιείτε τις ηλεκτρικές συσκευές με μεγάλη κατανάλωση (θερμοσίφωνας , πλυντήριο κ.ά.) εκτός των ωρών αιχμής (12:00 – 14:00 π.μ και 18:00 – 20:00 μ.μ);

Ναι		1
Όχι		0

Μεταφορές

30. Είστε ιδιοκτήτης;

Αυτοκίνητου		1
Φορητού		2
Δικύκλου / μοτοσικλέτας		3
Ποδηλάτου		4
Τίποτα από τα παραπάνω		5
Άλλο (διευκρινίστε)		6

Αν απαντήσατε «Τίποτα από τα παραπάνω» συνεχίστε στην ερώτηση 33.

31. Αν είστε κάτοχος αυτοκινήτου ή μοτοσικλέτας τι καύσιμο κίνησης χρησιμοποιείτε;

Βενζίνη super		1
Super αμόλυβδη		2
Αμόλυβδη βενζίνη		3
Πετρέλαιο		4
Άλλο (διευκρινίστε)		5

32. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε το αυτοκίνητο ή τη μοτοσικλέτα σας;

Καθημερινά		1
3-4 φορές την εβδομάδα		2
5-10 φορές το μήνα		3

33. Χρησιμοποιείτε για τις μετακινήσεις σας τα μέσα μαζικής μεταφοράς ;

Ναι		1
Όχι		0

34. Αν ναι , πόσο συχνά τα χρησιμοποιείτε;

Καθημερινά		1
3-4 φορές την εβδομάδα		2
5-10 φορές το μήνα		3
1- 5 φορές το μήνα		4

35. Αν όχι , για ποιο λόγο;

Τα δρομολόγια δεν είναι τακτικά		1
Προτιμάτε το δικό /η σας αυτοκίνητο/ μοτοσικλέτα		2
Διαρκεί πολύ χρόνο η διαδρομή		3
Άλλο (διευκρινίστε)		4

36. Με ποια σειρά προτίμησης χρησιμοποιείτε τα παρακάτω μέσα μεταφοράς (από το 1 έως το 5);

Μέσα Μαζικής Μεταφοράς		1
Taxi		2
Ιδιωτικό αυτοκίνητο		3
Μηχανή / ποδήλατο		4
Τα πόδια		5

37. Πόσα αυτοκίνητα διαθέτει η οικογένεια σας;

Κανένα		1
1		2
2		3
3 και άνω		4

38 . Ο μέσος χρόνος που απαιτείται για να διανύσετε καθημερινά την απόσταση από το σπίτι σας στο χώρο εργασία σας είναι:

Λιγότερο από 15 λεπτά		1
Από 15 λεπτά έως 30 λεπτά		2
Από 30 λεπτά έως 1 ώρα		3
Πάνω από 1 ώρα		4

Ρέμα Πικροδάφνης

39. Γνωρίζετε την ύπαρξη του ρέματος της Πικροδάφνης;

Ναι		1
Όχι		0

40. Αν ναι, γνωρίζετε τα έργα ανάπλασης που εκτελούνται στο ρέμα;

Ναι		1
Όχι		0

41. Πιστεύετε τα έργα ανάπλασης θα βελτιώσουν τη οικολογική αξία του ρέματος;

Ναι		1
Όχι		2
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ		3

42. Σε ποια από τις παρακάτω δραστηριότητες είστε διατεθειμένος να προσφέρετε την εθελοντική σας εργασία ώστε να συμβάλετε στη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής σας ;

Δασοπυρόσβεση \ φύλαξη δάσους		1
Καθαρισμός χώρων πρασίνου		2
Αναδάσωση		3
Ανακύκλωση		4
Σε καμία από τις παραπάνω		5
Άλλο (διευκρινίστε)		6

5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

43. Με ποια σειρά σπουδαιότητας [από 1 έως 9] θεωρείτε ότι τα παραπάνω στοιχεία συμβάλλουν στην ανάδειξη του Δήμου σας;

Μαθητικές συναντήσεις		1
Φεστιβάλ - Συναυλίες		2
Κινηματογράφος – θέατρο		3
Αδερφοποιήσεις		4
Ορχήστρες – μουσικό εργαστήρι		5
Αναδάσωση – Δασοπροστασία		6
Πολιτιστικοί Σύλλογοι		7
Αθλητικοί όμιλοι		8
Κολυμβητήριο		9

44. Έχετε συμμετάσχει στις πολιτιστικές ή στις αθλητικές δραστηριότητες του δήμου;

Ναι		1
Όχι		0

45. Αν ναι, σε ποιες δραστηριότητες από τις παρακάτω;

Μαθητικές συναντήσεις		1
Φεστιβάλ - Συναυλίες		2
Θέατρο		3
Αδερφοποιήσεις		4
Ορχήστρες – μουσικό εργαστήρι		5
Αναδάσωση – Δασοπροστασία		6
Πολιτιστικοί Σύλλογοι		7
Αθλητικοί όμιλοι		8
Κολυμβητήριο		9
Άλλο (διευκρινίστε)		10

6. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

46. Νιώθετε ασφαλής στον τόπο διαμονή σας;

Ναι		1
Όχι		0

47. Αν όχι , τι είναι εκείνο που σας δημιουργεί ανησυχία;

Κλοπές \ Διαρρήξεις		1
Πράξεις βίας (βιασμοί , φόννοι κ.ά)		2
Απουσία πλήρους ιατρικής περίθαλψης		3
Άλλο (διευκρινίστε)		4

48. Τα τελευταία 10 χρόνια πιστεύετε ότι έχει βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στο Δήμο σας;

Ναι		1
Όχι		0

49. Αν ναι , σε ποιους από τους παρακάτω τομείς εκδηλώνεται η βελτίωση;

Κοινωνική μέριμνα		1
Υλική ευημερία		2
Πολιτιστικές εκδηλώσεις		3
Διασκέδαση \ κοινωνικές συναναστροφές		4
Ευκαιρίες για προσωπική προβολή		5
Αθλητικές δραστηριότητες		6
Άλλο (διευκρινίστε)		7

50. Πως θα θέλατε να είναι ο τόπος στον οποίο ζείτε στα επόμενα 10 χρόνια;

Να είναι ευκολότερη η πρόσβαση στην υγεία		1
Να έχει περισσότερους χώρους αναψυχής		2
Να έχει περισσότερους χώρους πρασίνου		3
Να έχει περισσότερους χώρους άθλησης		4
Να ενθαρρύνει τη χρήση του ποδηλάτου		5
Άλλο (διευκρινίστε)		6

51. Γνωρίζετε την δημιουργία του Κέντρου Υψηλής Τάσης της ΔΕΗ στα σύνορα των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης;

Ναι		1
Όχι		0

52. Αν ναι, ποιες από τις παρακάτω επιπτώσεις πιστεύετε ότι μπορεί να έχει στους Δημότες και στο Δήμο (μέσω της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας) ;

Ηχορύπανση		1
Υποβάθμιση της χλωρίδας		2
Υποβάθμιση της πανίδας		3
Ημικρανίες		4
Λευχαιμίας		5
Καρκινογενέσεις		6
Άλλο (διευκρινίστε)		7
Καμία από τις παραπάνω		8
Δεν θα έχει επιπτώσεις		9

53. Γνωρίζεται την δημιουργία της περιφερειακής λεωφόρου Αλίμου – Υμηττού;

Ναι		1
Όχι		0

54. Ποιες πιστεύετε ότι θα είναι οι επιπτώσεις της δημιουργία της περιφερειακής λεωφόρου Αλίμου – Υμηττού για τους Δημότες και το Δήμο;

Ρύπανση του δάσους		1
Ηχορύπανση		2
Οικοπεδοποίηση		3
Υποβάθμιση της χλωρίδας		4
Υποβάθμιση της πανίδας		5
Άλλο (προσδιορίστε)		6
Δεν ξέρω / Δεν απαντώ		7

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας και το χρόνο που διαθέσατε.

B.1. Συνέντευξη με τον Δήμαρχο της πόλης.

Στις 15.4.2004 πραγματοποιήθηκε συνέντευξη με χρήση μαγνητόφωνου ,στο Δημαρχείο του Δήμου Ηλιούπολης με τον Δήμαρχο κύριο Θεόδωρο Γεωργάκη. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης αυτής είναι τα εξής:

Ερώτηση 1^η : Θα χαρακτηρίζατε το Δήμο Ηλιούπολης ως «πράσινο» Δήμο;

Απάντηση: Ο Δήμος Ηλιούπολης είναι ένας Δήμος που κατά κοινή ομολογία έχει πολύ πράσινο. Το πράσινο αυτό απαρτίζεται από τα εξής μέρη : το μεν ένα κυρίαρχο είναι το βουνό, ο Υμηττός. Η πόλη βρίσκεται στους πρόποδες του Υμηττού. Δυστυχώς όμως κάποιοι που ήθελαν να εκμεταλλευτούν τη γη προσπάθησαν να το κάψουν αλλά ο Δήμος κινήθηκε ακαριαία και έτσι ενώ στην τελευταία πυρκαγιά είχαν καεί 50.000 δέντρα φυτέψαμε 150.000 δέντρα. Είδη τα δέντρα αυτά σε ποσοστό 90% έχουν «πιάσει» και ο Υμηττός, αυτό το όμορφο βουνό άρχισε πλέον να πρασινίζει. Πέρα από αυτό έχουν τοποθετηθεί δεξαμενές με νερό για το πότισμα και φράγματα ώστε μετά την πυρκαγιά να μην μεταφέρονται οι ύλες και οι σπόροι για να διατηρηθεί η φυσική βλάστηση ώστε η γη να φυτρώσει από μόνη της (όπως και φύτρωσε) στα σημεία που δεν είχαν καεί πολλές φορές και βεβαίως κάναμε τεχνητή δένδρο φύτευσης και «πήγε» πολύ καλά. Το ένα λοιπόν πράσινο είναι αυτό ακριβώς πάνω στο βουνό. Μέσα στην πόλη υπάρχουν πολλά άλση όπως πλατείες, νησίδες, πάρκα, και παρτέρια. Είδη τον τελευταίο καιρό και στην θητεία που υπηρετώ το Δήμο Ηλιούπολης, και είδη διανύεται ο 14^{ος} χρόνος αυτής, το πράσινο έχει αυξηθεί σε ποσοστό 30% επιπλέον.

Με τα συνεργεία κήπων του Δήμου, με την ιδιαίτερη προσοχή που δίδεται καθώς και τις 8 γεωτρήσεις που έχουμε κάνει εξασφαλίζουμε άφθονο νερό (για το πότισμα των φυτών) και τέλος με την επιμέλεια που δίδεται στο πράσινο θα μπορούσα να πω με υπευθυνότητα και χωρίς κομπασμό ότι πρόκειται για έναν Δήμο με πολλή πράσινο και αυτό είναι πανθομολογούμενο από όσους επισκέπτονται το Δήμο και διέρχονται από εδώ αλλά κυρίως από τους σταθερούς μάρτυρες, τους δημότες.

Ερώτηση 2^η: Σύμφωνα με δημοσίευμα στην δημοτική έκδοση «Ευώνυμος» από το 2001 έχει ξεκινήσει το πρόγραμμα Life – Υμηττός, υπάρχουν κάποια αποτελέσματα από το πρόγραμμα αυτό;

Απάντηση: Ναι, έχει προχωρήσει, είχα την «τύχη» να υπηρετήσω ως πρόεδρος στο Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης του Υμηττού στον οποίο συμμετέχουν 9 Δήμοι και το πρόγραμμα αυτό έχει προχωρήσει πάρα πολύ και είδη έχουμε ορατά αποτελέσματα.

Ερώτηση 3^η : Θα ήθελα τη γνώμη σας σχετικά με το Κέντρο Υψηλής Τάσης που σχεδιάζει να κατασκευάσει η ΔΕΗ.

Απάντηση: Κατά αρχήν είμαι απόλυτα σύμμαχος με εκείνους που λένε ότι πρέπει να πάρουμε μέτρα ή να παίρνουμε μέτρα για την προστασία των κατοίκων, όχι μόνο για της γενεές που ζουν τώρα αλλά και για τις μελλούμενες γενεές. Έχω όμως πειστεί απόλυτα από τον καθηγητή του πολυτεχνείου Περικλή Μπούρκας ο οποίος είναι υπεύθυνος στην έδρα των υψηλών τάσεων. Ο κύριος καθηγητής ο οποίος ο Δήμος Ηλιούπολης και ο Δήμος Αργυρούπολης με αποφάσεις των δημοτικών συμβουλίων, τον έχουμε ορίσει υπεύθυνο μας είπε ότι μετά την ματαίωση του Κέντρου Υπερυψηλής Τάσης των 400 δημιουργία του σταθμού ζεύξης στο σημείο μεταξύ Ηλιούπολης και Αργυρούπολης (που έρχεται το ρεύμα από την Παλλήνη και το Λαύριο και από εκεί διοχετεύεται προς την κατεύθυνση του Ελληνικού και του Φαλήρου) δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος.

Ο μετασχηματισμός του ρεύματος που θα γίνεται αφορά μόνο δυο μικρούς μετασχηματιστές 150/20 που μετασχηματίζουν το ρεύμα το οποίο χρειάζονται οι Δήμοι Αργυρούπολης και Ηλιούπολης. Παίρνοντας λοιπόν τα εξής μέτρα:

- Δενδροφύτευση της γύρω περιοχής,
- η υποβάθμιση χαμηλά στο έδαφος του ρεύματος του σταθμού και
- η αναβάθμιση με τις χωματώσεις που γίνονται
- τα προστατευτικά μέτρα που παίρνονται όπως η απομάκρυνση των πυλώνων και των καλωδίων που μετάφεραν το ρεύμα πάνω τα σπίτια που μεταφέρονται είδη σε απόσταση 100- 150 μέτρα.

Νομίζω ότι έχουμε τις ασφαλιστικές δικλίδες προστασίας των πολιτών της Ηλιούπολης και της Αργυρούπολης. Από την άλλη πλευρά κατανοώ ότι πρέπει να έχουμε και ηλεκτρικό ρεύμα και εκείνος ο οποίος ασκεί διοίκηση δεν θα πρέπει να «λαϊκίζει» και δεν θα πρέπει μόνο να λέει αυτό που ακούγεται στα αυτιά κάποιον ενώ στην πραγματικότητα δεν φέρνει τα αναμενόμενα αποτελέσματα που είναι η προστασία αλλά και η ύπαρξη ηλεκτρικού ρεύματος. Γιατί η έλλειψη ηλεκτρικού ρεύματος σε κάποιες περιπτώσεις όπως με τα black out μας πανικοβάλλει όλους και μας δημιουργεί προβλήματα. Όταν λοιπόν ασκούμε την διοίκηση και

φέρουμε αυτή την ευθύνη που μας αναθέτουν οι πολίτες πρέπει να έχουμε την παρρησία του λόγου να λέμε και τα μεν και τα δε.

Ερώτηση 4^η: Ποιες οικολογικές επεμβάσεις έχετε υλοποιήσει στο ρέμα της Πικροδάφνης και ποιες επεμβάσεις προτίθεστε να υλοποιήσετε μελλοντικά για την προστασία του φυσικού τοπίου του ρέματος;

Είμαι πολύ απογοητευμένος από το ζήτημα αυτό, γιατί ενώ είχαμε κάνει δυο εκπληκτικές μελέτες, μια για τη διευθέτηση της κοίτης του ρέματος και τη διευθέτηση των πρανών (τα οποία έπεφταν και δυστυχώς εξακολουθούν σε ένα βαθμό να πέφτουν μέσα και να γκρεμίζονται πεύκα και να γκρεμίζεται και το χώμα), ενώ ήταν στη φάση ολοκλήρωσης της αυτή η μελέτη με πέτρα στην κοίτη ως ένα βαθμό για να είναι συμβατή με το περιβάλλον και για να μπορεί το ρέμα να έχει καλή ροή και απέμενε η δεύτερη για τον εμπλουτισμό σε βλάστηση, για τις γέφυρες, τον φωτισμό και μια μελλοντική πρόβλεψη για έναν ποδηλατοδρόμο, δυστυχώς κάποιοι που «αυτοπροσδιορίζονται» ως οικολόγοι και ως απόλυτοι προστάτες της φύσης έκαναν προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας και μας σταμάτησαν. Εδώ θέλω να εκφράσω και τι παράπονο μου για το Συμβούλιο της Επικρατείας, γιατί δυστυχώς μέσα από τα γραφεία δεν μπορούν κάποιοι είτε είναι πάρεδροι, είτε είναι σύμβουλοι, είτε είναι εισηγητές να βγάλουν αποφάσεις χωρίς να επισκέπτονται αυτά τα μέρη και να βλέπουν πως ακριβώς έχουν. Δυστυχώς τώρα το ρέμα επανήρθε σχεδόν στην προηγούμενη άθλια κατάσταση του. Θα επιμείνουμε όσο γίνεται με παρεμβάσεις με τις οποίες θα προσπαθήσουμε να κάνουμε αυτό που περιμένουν οι κάτοικοι δηλαδή:

- Αναβάθμιση και σταθεροποίηση στη ροή του νερού,
- Στήριξη των πρανών και
- βλάστηση.

Ερώτηση 5^η: Σκοπεύετε μελλοντικά να υλοποιήσετε έργα αποσυμφόρησης του κυκλοφοριακού φορτίου, που δημιουργείται από την περιφερειακή λεωφόρο Αλίμου – Υμηττού και να ενισχύσετε την μετακίνηση με άλλα μέσα όπως το Μετρό και το Τραμ ώστε να μειωθεί η χρήση του αυτοκινήτου;

Απάντηση: Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε στη φάση που γίνεται κυκλοφοριακή μελέτη όλης της Ηλιούπολης που λαμβάνει υπόψη την κυκλοφορία από την περιφερειακή Υμηττού, από το μετρό, λαμβάνει υπόψη ότι έχουν αυξηθεί τα αυτοκίνητα γιατί υπάρχουν σήμερα 50.000 οικογένειες και η κάθε οικογένεια έχει κατά μέσο όρο δυο αυτοκίνητα, δηλαδή έχουμε μόνο μέσα στην Ηλιούπολη 100.000 αυτοκίνητα. Προσπαθούμε λοιπόν με αυτά τα δεδομένα να πάρουμε τις καινούργιες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις.

Η μεγαλύτερη όμως «ανάσα» θα είναι να γίνει το συντομότερο δυνατό η επέκταση της περιφερειακής Υμηττού στην νότια -ανατολική πλευρά της. Είδη προχωράει η ολοκλήρωση των μελετών προκειμένου να γίνει η ανάθεση του έργου. Είδη έχουν επιδείξει ενδιαφέρον κάποιες κοινοπραξίες και βεβαίως να γίνει αυτοχρηματοδότηση του έργου. «Ανάσα» θα είναι και η επέκταση του μετρό. Προσπαθούμε επίσης και με εσωτερική συγκοινωνία κατά το καλύτερο δυνατό τρόπο, αν και αυτή τη στιγμή δεν θα μπορούσα να πω ότι δεν είμαστε ευχαριστημένοι αλλά μελλοντικά θα καταφέρουμε να έχουμε μια άνεση, κυκλοφοριακή.

Ερώτηση 6^η : Σύμφωνα με δημοσίευμα της δημοτικής έκδοσης «Ευώνυμος» διατελέσατε συντονιστής στην Επιτροπή των Περιφερειών της Ε.Ε. σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, πιστεύετε ότι ο τρόπος με τον οποίο ο Δήμος διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον, σύμφωνα με την αρχή της «μελλοντικότητας» διατηρεί τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες;

Απάντηση: Εάν έλεγα ότι είμαι απόλυτα ευχαριστημένος από αυτό ίσως να είχαμε ως συνακόλουθο να επαναπαυτούμε και να πούμε «εντάξει» δεν χρειάζεται τίποτα άλλο. Θεωρώ ότι πρέπει να είμαστε διαρκώς σε εγρήγορση. Για αυτό παίρνουμε τα μέτρα μας, ανησυχούμε, αγωνιζόμαστε και σχεδιάζουμε. Εδώ θα ήθελα να αναφέρω ότι διανύω την 4^η θητεία μου αλλά αισθάνομαι ότι είναι η πρώτη δημαρχιακή μου θητεία στο Δήμο της Ηλιούπολης. Θεωρώ λοιπόν ότι αυτά που έχουν γίνει καλώς έγιναν, δεν θεωρώ ότι έχουμε τελειώσει, ούτε ότι είμαι ευχαριστημένος και επιμένω στην κατεύθυνση να προσπαθήσουμε ακόμα περισσότερα για τις γενεές που έρχονται.

Ερώτηση 7^η: Υπάρχει ενδιαφέρον και συμμετοχή για τις αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες στο Δήμο εκ μέρους των πολιτών;

Απάντηση: Υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την αθλητική υποδομή και τις αθλητικές δραστηριότητες. Για τον πολιτισμό θα ήθελα μεγαλύτερη συμμετοχή του κόσμου. Το πολιτιστικό μας κέντρο οργανώνει εξαιρετικά ποιοτικές εκδηλώσεις. Έχουμε ξεφύγει πλέον από τα εμπορικά, δηλαδή 2-3 εκδηλώσεις από κάποιους που γέμιζαν συγχωρέστε μου την έκφραση «ένα τσουβάλι λεφτά» και έφευγαν. Βάλαμε στην διεργασία δημιουργίας πολιτισμού τους μαθητές και τους νέους. Δημιουργούμε πολιτιστική συνάντηση των μαθητών κάθε χρόνο επί ένα μήνα, που όλα τα σχολεία της πόλης μας που αριθμούν περίπου 60 (δημοτικά, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια) συμμετέχουν και δημιουργούν πολιτισμό με χρηματοδότηση, στήριξη ηθική και οποιοδήποτε στήριξη από την πλευρά του δήμου. Θέλουμε να συμμετέχει περισσότερο και ο κόσμος σε όλα τα φεστιβάλ. Διοργανώνουμε επίσης τις χειμερινές φιλολογικές εκδηλώσεις. Δηλαδή ολόκληρο το χρόνο βρισκόμαστε σε μια πολιτιστική διεργασία. Θέλουμε μεγαλύτερη συμμετοχή από τον κόσμο.

Ερώτηση 8^η : Σε ποιους τομείς έχουν απορροφηθεί κοινοτικοί πόροι; Και ποιος είναι ο μελλοντικός προγραμματισμός του Δήμου ώστε να απορροφηθούν πόροι από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης;

Απάντηση: Στον τομέα του αθλητισμού έχουν απορροφηθεί κοινοτικοί πόροι. Στην περιοχή «Χαλικάκι» κοντά στην Αγ. Μαρίνα έχει γίνει ένα μεγάλο έργο. Εκεί ήταν ένας μπαζωμένος χώρος παλιού λατομείου. Κάποιοι σκέφτονταν να τον «κόψουν» σε οικόπεδα των 200 τετραγωνικών με συντελεστή δόμησης 1,8 δηλαδή θέλησαν να τσιμεντοποιήσουν την περιοχή. Δώσαμε μια μάχη στο δικαστήριο (και προσωπικά εγώ ο ίδιος ως Δήμαρχος και ως δικηγόρος) πετύχαμε αυτή τη μάχη και είδη έγινε ένας στίβος Ολυμπιακών προδιαγραφών στα 21 στρέμματα και στα υπόλοιπα 44 γίνεται ένα εκπληκτικό πάρκο. Απορροφήσαμε ένα μεγάλο κονδύλιο από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και είδη επιμένουμε για το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Επίσης κονδύλια από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης περιμένουμε για τις αθλητικές εγκαταστάσεις που είναι στην Κάτω Ηλιούπολη και στην Αγ. Μαρίνα και για παιδικούς σταθμούς. Είδη έχουμε 11 παιδικούς σταθμούς και θέλουμε να τους αυξήσουμε με ιδιόκτητα κτίρια. Το Γ' Κ.Π.Σ. μας βοηθάει σε αναπλάσεις και ειδικότερα στην ανάπλαση του ρέματος. Περιμένουμε χρήματα από το Γ' Κ.Π.Σ για την ανάπλαση του ρέματος της Πικροδάφνης, εφόσον ξεμπλοκάρουμε το θέμα από το ΣτΕ.

Ερώτηση 9^η: Υπάρχει αναπτυξιακό τμήμα στο Δήμο; Με ποια θέματα ασχολείται;

Απάντηση: Υπάρχει αναπτυξιακό τμήμα στο Δήμο που ασχολείται με τα σχετικά θέματα. Κυρίως όμως με τα αναπτυξιακά θέματα ασχολείται η τεχνική υπηρεσία του Δήμου. Όπως σας ανέφερα αναπτυξιακά με θέματα, που έχουν να κάνουν με το κυκλοφοριακό, με το βουνό, τις αθλητικές υποδομές, το πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής, το πάρκο αναβάθμισης στην Αγ. Μαρίνα, όλα αυτά τα παρακολουθεί κατ' εξοχήν η τεχνική υπηρεσία του Δήμου.

Ερώτηση 10^η: Πιστεύετε ότι οι υπάρχουσες ιατρικές υποδομές της περιοχής επαρκούν; Προτίθεστε στο μέλλον να κατασκευάσετε κάποια δημοτική ιατρική κλινική;

Απάντηση: Αυτή τη στιγμή έχουμε στο Δήμο τα ιατρεία του ΙΚΑ τα οποία έχουν όλες τις ειδικότητες. Αυτό που θα προσπαθήσουμε είναι το ΙΚΑ να γίνει και σταθμός Α' Βοηθειών, δηλαδή να λειτουργεί όλο το 24ωρο. Δεν νομίζω ότι στην πόλη μας χρειάζεται νοσοκομείο όταν σε απόσταση αναπνοής έχουμε νοσοκομείο στη Βούλα και επίσης από την περιφερειακή λεωφόρο έχουμε κοντά πολλά νοσοκομεία όπως το Γενικό Κρατικό, η Σωτηρία κ.ά. Ένα νοσοκομείο χρειάζεται μεγάλη υποδομή, δισεκατομμύρια, και δεν μπορεί ο Δήμος να σηκώσει αυτό το βάρος ούτε και θεωρώ ότι είναι απαραίτητο. Από πλευράς έμφυχου δυναμικού έχουμε

πολύ καλό στην Ηλιούπολη και στο ΙΚΑ. Επίσης ο Δήμος έχει και δικό του ιατρό που εξυπηρετεί τα ΚΑΠΗ, το γηροκομείο Αγ.Ταβιθά και τους εργαζομένους στο Δήμο παρακολουθώντας τις αναρρωτικές τους ή οτιδήποτε άλλο χρειάζεται. Έχουμε καλό έμπυχο δυναμικού και σε συνεργασία με τα νοσοκομεία και με την μονάδα του Alzheimer στηρίζουμε τους δημότες χωρίς να χρειάζεται ιδιαίτερα άλλο νοσοκομείο.

Ερώτηση 11^η: Σε ποιο ποσοστό κυμαίνεται η εγκληματικότητα, και σε ποιους τομείς παρεμβαίνει κοινωνικά ο Δήμος;

Απάντηση: Τελευταία έχει παρατηρηθεί μείωση της εγκληματικότητας στην Ηλιούπολη. Παλιότερα είχαν παρατηρηθεί κάποια φαινόμενα, όχι ακριβώς εγκληματικότητας, αλλά κάποιων οι οποίοι παρουσιάζονταν ως «νονοί» και οι οποίοι είχαμε την ατυχία να μένουν στην Ηλιούπολη. Αυτό βέβαια δεν σήμαινε ότι επειδή αυτοί έμεναν εδώ και ξεκαθάρισαν τους λογαριασμούς τους και αλληλοσκοτώθηκαν (Γρηγοράκου κ.λ.). Η Ηλιούπολη είναι πόλη κατοικίας, έχει πολίτες ήσυχους, έχει πολύ λίγα μπαρ τα οποία είναι ελεγχόμενα. Έχουμε μια πάρα πολύ καλή επαφή με αυτούς τους καταστηματάρχες αυτούς, συχνές επαφές με τον διοικητή της αστυνομίας ο οποίος κάνει μια εξαιρετική δουλειά καθώς επίσης και με τον ταξίαρχο. Έτσι λοιπόν έχουμε μια μείωση της εγκληματικότητας σύμφωνα με τα στοιχεία που δίνει η αστυνομία και το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Πέρα από αυτό και από τους πολίτες δεν έχουμε πολλές καταγγελίες και ο Δήμος έχει δύο αυτοκίνητα της δημοτικής αστυνομία που και αυτά περιφέρονται όλη την ημέρα και το βράδυ. Μικρά κρούσματα βεβαίως υπάρχουν όπως υπάρχουν παντού, η Ηλιούπολη δεν είναι μια πόλη περιθωριοποιημένη, είναι μια πόλη ανοικτή και σαφώς υπάρχουν ορισμένα κρούσματα.

Όμως εμείς από πλευρά μας με το συμβούλιο πρόληψης εγκληματικότητας που λειτουργεί πάρα πολύ και συμμετέχουν άνθρωποι με εξειδικευμένες γνώσεις. Είδη τώρα το συμβούλιο αυτό κάνει μια έρευνα που χρηματοδοτείται από το Δήμο για να διαπιστωθούν οι παρεμβάσεις μας. Οι ψυχολόγοι στα σχολεία επίσης έχουν πολλή καλό αποτέλεσμα.

Προγράμματα Κοινωνικής πρόνοιας:

Το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» έχει φέρει εξαιρετικά αποτελέσματα γιατί ο κοινωνικός λειτουργός, η οικογενειακή βοηθός, η νοσηλεύτρια επισκέπτονται τα σπίτια έρχονται σε επαφή με τους ηλικιωμένους, τους συμπαραστέκονται, τους μαγειρεύουν, τους καθαρίζουν και πάνω από όλα τους δίνουν στήριξη, αγάπη και ελπίδα που αυτό θέλει κάθε ηλικιωμένος. Επίσης

- τα κέντρα ανοικτής προστασίας ηλικιωμένων,
- η μονάδα φροντίδας Ηλικιωμένων η Αγ.Ταβιθά

- το κέντρο πρόληψης ουσιών που λειτουργεί πάρα πολύ καλά μαζί με το Δήμο Υμηττού και την νομαρχία Αθηνών
- η μονάδα του Alzheimer που βοηθάει τους δημότες της Ηλιούπολης από 60 ετών και άνω
- το κοινωνικό βοήθημα που δίνουμε στα άπορα άτομα, που έχοντας την στήριξη αυτή, αντιλαμβάνεστε δεν ρέπουν προς την εγκληματικότητα και άλλα μέτρα που παίρνουμε, αποτελούν την κοινωνικής μέριμνας και πρόνοιας του Δήμου.

Πιστεύουμε ότι είμαστε σε καλό επίπεδο, μπορούμε όμως να γίνουμε και ακόμα καλύτεροι.

Ερώτηση 12^η: Θα μπορούσατε να μου δώσετε πληροφορίες σχετικά με τις αδερφοποιήσεις του Δήμου Ηλιούπολης με άλλους Δήμους;

Απάντηση: Στόχος μας είναι να κάνουμε τις αδερφοποιήσεις και να είναι ουσιαστικές, θα μπορούσαμε αντί αυτές που έχουμε κάνει που είναι λίγες σε αριθμό, να ήταν πολυάριθμες αλλά να ήταν μόνο δημόσιες σχέσεις. Πρώτον δεν διαθέτουμε πολλά λεφτά για να σπαταλάμε και δεύτερο θέλουμε να είναι ουσιαστικές.

Στηρίζαμε πολύ το Νόβι Σαντ στις δύσκολες στιγμές του και πραγματικά δεθήκαμε με αυτή την πόλη από το 1992 και μετά που ήταν σε πολύ δύσκολη στιγμή της η γειτονική Σερβία. Στα πανεπιστήμια εκεί πήγαν παιδιά μας και σπούδασαν, φιλοξενήσαμε εδώ σερβοπούλα, δώσαμε της δυνατότητα ανάπτυξης των πολιτιστικών ανταλλαγών και είδη βρισκόμαστε στο στάδιο να έχουμε και κάποια συνεργασία οικονομικών παραγόντων μέσω των επιχειρηματιών του Νόβι Σαντ και της Ηλιούπολης.

Με την Λάρνακα της Κύπρου και εκεί σημειολογικά για να στηρίζουμε την μεγάλωνησο και να είμαστε κοντά στους αδερφούς Κυπρίους. Κάναμε και εσωτερικές αδερφοποιήσεις όπως με την Ανάφη και την Ελευθέριανη της Ναυπακτίας. Είδη είμαστε στο στάδιο να αδερφοποιηθούμε με την Μάλτα και κινούμαστε προς την κατεύθυνση να αδερφοποιηθούμε με την Σλοβενία ή με την Τσεχία, το έχουμε στο πρόγραμμα και ελπίζω να προχωρήσουμε. Πάντως δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στις αδερφοποιήσεις όχι ως δημόσιες σχέσεις, αλλά ως σχέσεις ανθρώπων πολιτών με κατεύθυνση την αλληλοστήριξη, την πρόοδο, την τεχνογνωσία και ζητήματα τα οποία μας βοηθάνε να γίνονται οι κοινωνίες μας καλύτερες και για να μπορούμε να δίνουμε και να παίρνουμε μέσα στα πλαίσια της συνύπαρξης των λαών, των ανθρώπων και των πολιτών.

B.2. Συνέντευξη με τον προϊστάμενο της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου.

Στις 17.4.2004 πραγματοποιήθηκε συνέντευξη με χρήση μαγνητόφωνου, στα γραφεία της Τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου με τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας κ. Προβιά Σπύρο. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης είναι τα εξής:

Ερώτηση 1^η : Πότε θα ολοκληρωθούν τα έργα Φυσικού Αερίου ώστε να τροφοδοτηθεί ο Δήμος Ηλιούπολης;

Απάντηση: Τα έργα φυσικού αερίου ως προς τις μικρότερες παροχές, δηλαδή οι αγωγοί που θα περάσουν σε όλους τους δρόμους της πόλης (οι δευτερεύοντες αγωγοί) θα ολοκληρωθούν στο τέλος του 2005. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε από την εταιρεία φυσικού αερίου, αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη η εργολαβία που από το φθινόπωρο θα επιτρέπει στους δημότες να κάνουν αίτηση σύνδεσης με το δίκτυο. Στην Αγ. Μαρίνα, στην Κάτω Ηλιούπολη και σε ένα σημείο των Αστυνομικών θα κατασκευαστούν κεντρικοί αγωγοί τροφοδοσίας. Τα έργα αυτά δημιουργούν προβλήματα στην κυκλοφορία των δρόμων αλλά δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά.

Εμείς ως δήμος ξεκινάμε με την σύνδεση του κολυμβητηρίου και στη συνέχεια θα συνδεθεί με το φυσικό αέριο το νέο δημαρχιακό κτίριο (η κατασκευή του θα ολοκληρωθεί στο τέλος του Αυγούστου). Στη συνέχεια σε συνεργασία με το Υπουργείο Ανάπτυξης και με χρηματοδότηση από κοινοτικά προγράμματα θα προσπαθήσουμε αρχικά να συνδεθούν τα 24 από τα 54 σχολεία του Δήμου και όλες οι υπηρεσίες του Δήμου. Το φυσικό αέριο δημιουργεί μια μείωση του κόστους 30-40 % σε σχέση με το πετρέλαιο θέρμανσης.

Ερώτηση 2^η : Ποια έργα υποδομών υλοποιούνται στο Δήμο και ποια προτίθεστε να υλοποιήσετε στο μέλλον;

Απάντηση: Ο Δήμος αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα με την περιφερειακή Αλίμου – Υμηττού, δεδομένου ότι σύμφωνα με τα στατιστικά περνούν 130.000 αυτοκίνητα την ημέρα μέσα από την πόλη, εκ των οποίων το 91% είναι διερχόμενα δηλαδή οι οδηγοί των αυτοκινήτων αυτών απλά διασχίζουν την πόλη για να πάνε σε γειτονικούς δήμους. Έχει ξεκινήσει ένα πρόγραμμα τετραετίας αντιμετώπισης του κυκλοφοριακού με την εκπόνηση μιας νέας κυκλοφοριακής μελέτης που ανατέθηκε μετά από διαγωνισμό και μέχρι το τέλος Μαΐου θα έχουμε την μελέτη εφαρμογής ως προς τις ρυθμίσεις της κυκλοφορίας. Οι ρυθμίσεις αυτές προβλέπουν μονοδρομήσεις, πεζοδρόμηση στους δρόμους δίπλα από τα σχολεία κ.ά.

Πολύ σημαντικό για το Δήμο είναι η κατασκευή της επέκτασης της περιφερειακής λεωφόρου πάνω από τα όρια του Δήμου, στον Υμηττό που σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του ΥΠΕΧΩΔΕ θα ξεκινήσει στις αρχές του νέου έτους. Η επέκταση της περιφερειακής λεωφόρου θα συνεχίσει στο δήμο της Αργυρούπολης και θα φτάσει στην παραλιακή λεωφόρο στο ύψος του παλιού αεροδρομίου.

Σημαντικό έργο για τον Δήμο είναι και η ολοκλήρωση του δημαρχιακού μεγάρου μέσα σε ένα τετράμηνο από σήμερα, ώστε να μπορέσουν να στεγαστούν όλες οι υπηρεσίες του δήμου. Το παλιό κτίριο είχε έκταση 1000 τετραγωνικά, ενώ το νέο θα έχει έκταση 4000 τετραγωνικά.

Έχουν ξεκινήσει μελέτες και προωθούνται προγράμματα κατασκευής νέων και ανακατασκευής (δεντοφυτεύσεις στις αυλές, αναπλάσεις προαυλίων χώρων, κτιριακές επεκτάσεις) των είδη υπαρχόντων σχολικών κτιρίων και παιδικών σταθμών σε συνεργασία με τον ΟΣΚ.

Είναι έτοιμες τρεις μεγάλες μελέτες για την κατασκευή των αγωγών ομβρίων (στις οδούς Δημοκρατίας, Αναστάσεως που ξεκινάει από την περιοχή του Καρέα και Μαρ. Αντύπα- Σοφ. Βενιζέλου). Το έργο αυτό είναι προϋπολογισμού 6 δις. Δρχ. Αποδέκτης των ομβρίων είναι το ρέμα της Πικροδάφνης.

Έχει εκπονηθεί μια «υπέροχη» μελέτη για το ρέμα της Πικροδάφνης για προϋπολογισμού 2 εκατομμυρίων ευρώ γίνεται προσπάθεια να ενταχθεί στο Γ'ΚΠΣ. Έχουμε καταφέρει να μείνει ανοικτό το ρέμα. Ο περιβάλλοντας χώρος του ρέματος είναι 38 στρέμματα και μήκος 700 μέτρων μέσα στην πόλη μας και θα μπορέσει να δοθεί στους κατοίκους με ποδηλατόδρομους, γέφυρες και παιδικές χαρές κ.λ.π.

Δίνουμε μεγάλη σημασία στις μελέτες για να αξιοποιηθούν τα πάρκα της πόλης ώστε να δημιουργηθούν παιδότοποι και χώροι άθλησης για όλους.

Για τις περισσότερες πλατείες της πόλης έχουν αναταθεί μελέτες και περιμένουμε να τις πάρουμε στα χέρια μας για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε στην ανακατασκευή τους και σε μια σωστότερη διαμόρφωση.

Σχετικά με την κεντρική πλατεία έχει γίνει ένας αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, έχουν κατατεθεί ιδέες και έχουν βραβευτεί οι πρώτες τρεις από τις 29 που εκπονήθηκαν. Βρισκόμαστε σε αναμονή γιατί προβλέπει έναν υπόγειο χώρο στάθμευσης και μια ευρεία πεζοδρόμηση και το έργο αυτό βρίσκεται σε συνάρτηση με την επέκταση της περιφερειακής. Αν κλείσουμε το κέντρο πριν την ολοκλήρωση της επέκτασης το κυκλοφοριακό θα επιδεινωθεί.

Στα 3,5 στρέμματα που βρίσκονται πίσω από το δημαρχείο στο κέντρο της πόλης είναι σε εξέλιξη με το σύστημα της αυτοχρηματοδότησης η κατασκευή

υπόγειων χώρων στάθμευσης δυναμικότητας 500 αυτοκινήτων και κατασκευή θεάτρου 700 θέσεων με όλα τα σύγχρονα μέσα. Το έργο αυτό θα ολοκληρωθεί τα επόμενα δυο χρόνια.

Στην περιοχή «Χαλικάκι» της Αγ. Μαρίνας έχουν αξιοποιηθεί 21 στρέμματα από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού με την κατασκευή σταδίου κλασικού αθλητισμού και ποδοσφαίρου με όλες τις υποδομές που έχουν να κάνουν με ελαστικό τάπητα, περιφράξεις, αυτόματα ποτίσματα κ.λ.π. Απομένει ο φωτισμός του χώρου που είναι σε εξέλιξη και τοποθετείται καθώς και η κατασκευή αποδυτηρίων.

Στα υπόλοιπα 33 στρέμματα του χώρου της περιοχής «Χαλικάκι» έχουν ολοκληρωθεί σε α' φάση από το Β' Κ.Π.Σ όλες οι διαμορφώσεις για την ανάπτυξη του χώρου (με δαπάνη 900.000.000 εκατομμύρια) και στα υπόλοιπα 11 στρέμματα θα γίνουν φυτεύσεις. Είμαστε σε «ευχάριστη» θέση γιατί μας εντάχθηκε στο Γ'ΚΠΣ με προϋπολογισμό 1.500.000. ευρώ, η ολοκλήρωση αυτού του πάρκου. Το πάρκο αυτό θα ολοκληρωθεί σε μια περιοχή που θεωρείται «υποβαθμισμένη» και κάναμε αγώνες να μας κατοχυρωθεί αυτή η έκταση ως χώρος δημοσίου.

Ολοκληρώνονται επίσης οι μελέτες για την στέγαση των ΚΑΠΗ της Αγ. Μαρίνας και του Αγ. Κωνσταντίνου. Στην πόλη υπάρχουν 3 ΚΑΠΗ, στην οδό Αμερική στεγάζεται ΚΑΠΗ σε δικό μας χώρο και στην επόμενη 2ετία θα μπορέσουμε να κατασκευάσουμε και άλλα στην περιοχή Πανοράματος.

Σημαντικό είναι ότι όσον αφορά τον Αθλητισμό υπάρχουν πολλά γήπεδα ανοικτά και δυο κλειστά γυμναστήρια. Σε συνεργασία με τον ΟΣΚ ευελπιστούμε ότι θα δημιουργηθεί άλλο ένα κλειστό γήπεδο στην περιοχή «Χαλικάκι». Όσον αφορά το ποδόσφαιρο για το κεντρικό γήπεδο της Κάτω Ηλιούπολης είναι έτοιμη η μελέτη για την ανακατασκευή του ως προς το χόρτο με αυτόματο πότισμα (χρήση νερού από την γεώτρηση) και εγκατάσταση πυλώνων φωτισμού. Για το γήπεδο ποδοσφαίρου που είναι χωμάτινο στο παλιό γκαράζ υπάρχει μια συνεργασία με την ΕΠΟ και την ΕΠΣΑ και σύντομα θα τοποθετηθεί συνδετικό χόρτο (οι υπόλοιπες υποδομές του γηπέδου είναι πλήρης). Πίσω από το κοιμητήριο θα κατασκευαστούν γήπεδα 5Χ5 αφού πρώτα δεχτούμε καλή πρόταση από ιδιώτη για να τα κατασκευάσει και να τα αξιοποιεί τα απογεύματα ενώ ο Δήμος θα στέλνει εκεί τα σχολεία του. Στον Αγ. Κωνσταντίνου στην οδό Ασκληπιού στην οδό Κυπρίων Ηρώων στην Κάτω Ηλιούπολη βρίσκονται σε εξέλιξη μελέτες δημιουργίας γηπέδων 5Χ5 εκεί όπου σήμερα βρίσκονται «αλάνες». Ωστε τα παιδιά των περιοχών αυτών να βρίσκουν διέξοδο δεδομένου ότι οι περιοχές αυτές είναι πυκνοκατοικημένες.

Έργα εκτελούνται για ασφαλτοστρώσεις και ξεκινάνε και παρεμβάσεις σε πεζοδρόμια. Είναι σε εξέλιξη δυο διαγωνισμοί περίπου 1.500.000 εκατομμύρια ευρώ δεδομένο ότι το έργο αυτό είναι ανταποδοτικό σε μια κατεύθυνση να υπάρχει ευπρέπεια στα πεζοδρόμια και να δημιουργηθούν ειδικές πλάκες για την εξυπηρέτηση των τυφλών. Προσαρμοζόμαστε πλέον στα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Στο Γ΄ ΚΠΣ έχουμε καταθέσει για χρηματοδότηση ένα παιδικό σταθμό, νέο κτίριο για το πολιτιστικό κέντρο και είμαστε έτοιμοι να καταθέσουμε το πάρκο στο ρέμα στις Πικροδάφνης. Η ανάπλαση του χώρου «Χαλικάκι» είδη μας εγκρίθηκε.

Ερώτηση 3^η : Ποια έργα έχουν υλοποιηθεί για την προστασία του Υμηττού και ποια πρόκειται να υλοποιηθούν στο μέλλον;

Απάντηση: Ο Δήμος μας συμμετέχει στον σύνδεσμο προστασίας και ανάπτυξης του Υμηττού. Μετά την καταστροφή του δάσους από τις πυρκαγιές του 1998 ο σχεδιασμός του Υπουργείου Γεωργίας ήταν να ολοκληρώσει φύτευση 100.000 δέντρων σε πρόγραμμα χρόνου 10 ετών. Το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε με την φύτευση πάνω από 160.000 δέντρων έως το 2003. Υπάρχει μια σημαντική ανάπτυξη λόγω φυσικής αναγέννησης και των δέντρων που φυτεύτηκαν καθώς κάθε χρόνο τα ποτίζουμε. Αυτό το έργο ολοκληρώθηκε με λιγότερα χρήματα από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Γεωργίας διότι «εκμεταλλευτήκαμε» την μαθητική κοινότητα. Σε αυτή την προσπάθεια της προστασίας και της αξιοποίησης του Υμηττού έχουμε πετύχει αρκετά πράγματα.

Επιπλέον έχουμε μια πολλή καλή εθελοντική ομάδα που σε συνεργασία με το προσωπικό του Δήμου, από την 1^η Μάη στελεχώνουν τα πυροσβεστικά μας και πραγματοποιούν περιπολίες και φυλάξεις. Είναι σπουδαίο ότι αυτή οι άνθρωποι είναι κυριολεκτικά εθελοντές καθώς μετά την δουλειά τους είναι εκεί. Η μόνη παροχή είναι ότι η βραδινή βάρδια έχει την σίτιση της.

Ερώτηση 4^η : Ποια είναι τα αποτελέσματα του προγράμματος Life – Υμηττός που ξεκίνησε το 2001;

Απάντηση: Είχαμε ενταχθεί σε αυτό το πρόγραμμα και έγιναν παρεμβάσεις σε τέσσερα σημεία στην Καισαριανή και στο Βύρωνα κυρίως. Εδώ όμως και τρία χρόνια είχε αδρανήσει ο ΣΠΑΥ (Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού) με συνέπεια να λήξει ο χρόνος και το μισό τουλάχιστον από το έργο να το χάσουμε.

Τώρα έχουμε κάνει μια προσπάθεια να ενταχθούμε στο «πρόγραμμα οχτώ ένα» με στόχο την αναβάθμιση και την προστασία του Υμηττού. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα και το αίτημα μας έχει να κάνει με 8.000.000 εκ. Ευρώ ως προς τον προϋπολογισμό. Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει αναδασώσεις, πύλες εισόδου και χώρους περιπάτου μέσα στο δάσος. Πουθενά δεν προβλέπει μπετό, ούτε καν αναψυκτήριο. Ίσως να υπάρχει ξύλινος χώρος

για να πει κάποιο νερό. Το πρόγραμμα αυτό έχει να κάνει με όλη την έκταση του Υμηττού από την Αγία Παρασκευή ως την Γλυφάδα. Πλέον οριστικοποιήθηκε ότι στον Σύνδεσμο Προστασίας και Ανάπτυξη Υμηττού συμμετέχουν με απόφαση της περιφέρειας και οι υπόλοιποι δήμοι περιμετρικά του Υμηττού όπως η Παλλήνη, τα Γλυκά Νερά, το Κορωπί, η Βάρη, η Βουλιαγμένη και η Βούλα.

Στόχος όλων των δήμων μελών του ΣΠΑΥ είναι ο Υμηττός να γίνει ο «πνεύμονας» μέσω της πρόληψης και όχι της καταστολής. Η πρόληψη αυτή πραγματοποιείται και το καθαρίσμα των ξερών χόρτων και τις φυτεύσεις, ώστε να χρειαστεί με από μια καταστροφή να λειτουργήσουμε κατασταλτικά και να δημιουργούμε προϋποθέσεις αναδασώσεων.

Πιστεύω λοιπόν ότι εάν και οι σχετικές χρηματοδοτήσεις συνεχίσουν να είναι σε καλό επίπεδο, και η προστασία το καλοκαίρι, η αναβάθμιση, οι αναδασώσεις καθώς και οι υποδομές που θα επιτρέπουν στον κόσμο να περπατήσει το βουνό θα επιτευχθεί ο στόχος της προστασίας.

Το σχέδιο ανάπτυξης του περιαστικού δάσους του Δήμου μας προβλέπονται πύλες εισόδου στο τέρμα της οδού Σοφοκλή Βενιζέλου δίπλα στο πυροφυλάκιο και στον προφήτη Ηλία, ολοκλήρωση της αναδάσωσης, παγκάκια για του επισκέπτες, χώρους ποδηλάτου και παιχνιδιού για τα παιδιά.

Ερώτηση 5^η : Με ποιους φορείς συνεργάζεστε για την υλοποίηση των προγραμμάτων για την προστασία του Υμηττού;

Απάντηση: Για το πρόγραμμα Life είχαμε συνεργαστεί με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, το οποίο μας εκπόνησε τις μελέτες. Σε αυτές τις περιπτώσεις εκ των πραγμάτων συνεργαζόμαστε με τα πανεπιστήμια, δεδομένου ότι υπάρχει η εμπειρία και η δυνατότητα να συνεργαστούμε άνετα χωρίς να ψάχνουμε για ιδιώτες. Οι μελέτες που έγιναν από το Γεωπονικό πληρώθηκαν, δεν μας προσφέρθηκαν δωρεάν.

Για να μπορέσουμε να ενταχθούμε στο πρόγραμμα 8.1 του ΥΠΕΧΩΔΕ συνεργαστήκαμε με τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο του Πειραιά (με την συμμετοχή οκτώ ακόμα δήμων). Ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος του Πειραιά, με την εμπειρία στα θέματα αυτά και με την σωστή στελέχωση μας εκπόνησαν την πρώτη μελέτη η οποία και κατατέθηκε. Είμαστε αισιόδοξοι ότι αν όχι σε όλο αλλά σε ένα μέρος του προϋπολογισμού θα μας εγκριθεί, ώστε να δούμε μέσα στην επόμενη δεκαετία τα αποτελέσματα.

Ερώτηση 6^η : Στην περιοχή των «Αστυνομικών» λειτουργεί σταθμός μεταφόρτωσης, πως πραγματοποιείται εκεί η διαχείριση των απορριμμάτων;

Απάντηση: Στο σταθμό μεταφόρτωσης πετύχαμε ως δήμος εδώ και τρία χρόνια μέσω ενός κοινοτικού προγράμματος, την προμήθεια όλου του μηχανολογικού εξοπλισμού δαπάνης 400.000.000εκ. δραχμές. Έτσι από το τέλος του 2001 η μεταφόρτωση γίνεται με δικά μας μέσα.

Αυτό σημαίνει ότι ο Δήμος έχει ένα όφελος περίπου 200.000.000 εκ. δρχ. το χρόνο, το οποίο πρώτα δίνονταν σε ιδιώτες για να μεταφέρουν με μεγάλα containers τα απορρίμματα μας στην χωματερή. Μετά την πρόσληψη επιπλέον οδηγών έχουμε όφελος περίπου 200.000.000 εκ. δρχ το χρόνο. Τώρα έχουμε επιπλέον χοάνες και δεν παρατηρείται το φαινόμενο που είχαμε με τους ιδιώτες, όταν φυσούσε να σκορπάνε τα απορρίμματα. Με τις ειδικές δύο χοάνες αδειάζει το απορριμματοφόρο μέσα στο container σε κλειστό χώρο. Το container μπορεί να δεχτεί 5 απορριμματοφόρα και έτσι υπάρχει η δυνατότητα τα απορριμματοφόρα να κινούνται 2-3 φορές μέσα στην πόλη χωρίς να χρειάζονται να πάνε στα Λιόσια. Στο χώρο μεταφόρτωσης δεν υπάρχουν οσμές ούτε προβλήματα λόγω αέρα (προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί παλιότερα) και επιπλέον η περιοχή γύρω από το σταθμό θα αναδασωθεί.

Ο Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων έχει σχεδιάσει και έχει καταθέσει πρόταση στο Γ' ΚΠΣ να χρηματοδοτηθεί για να κατασκευαστεί ένας κεντρικός σταθμός μεταφόρτωσης μέσα στο Ελληνικό (δίπλα στα στρατόπεδα). Ο Δήμος μας έχει ενταχθεί στο έργο αυτό και όταν ολοκληρωθεί ο σταθμός μεταφόρτωσης της περιοχής μας δεν θα λειτουργεί ή θα τον έχουμε για περίπτωση υπερφόρτωσης ή βλάβης για να μπορέσουμε να λειτουργήσουμε.

Ερώτηση 7^η :Πιστεύετε ότι οι πυλώνες και ο σταθμός τάσης της ΔΕΗ στην περιοχή των «Αστυνομικών» έχουν επιπτώσεις στο Δήμο;

Απάντηση: Η ΔΕΗ έχει εγκαταστήσει στην περιοχή από το 1970 με σταθμό ζεύξης των 100.000 KV. Η περιοχή των «Αστυνομικών» μπήκε στο σχέδιο πόλης το 1979, δηλαδή ο σταθμός προϋπήρχε προτού η περιοχή μπει στο σχέδιο πόλης.

Την τελευταία δεκαετία η ΔΕΗ έκανε έναν σχεδιασμό για μια δεύτερη γραμμή προκειμένου να ηλεκτροδοτηθούν σωστά οι περιοχές Ηλιούπολη, Παγκράτι, Λάφνη, Αγ. Δημήτριος κ.λ.π. σχεδιάζοντας να φτιάξει και ένα κέντρο Υπερυψηλής Τάσης 400.000 KV. Υπήρξε μια πολύ μεγάλη αντίδραση των Δημάρχων των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης και των κατοίκων και έτσι πετύχαμε να υπάρχει μόνο ζεύξη και για την δεύτερη γραμμή και να εκσυγχρονιστούν οι είδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις με την ίδια τάση (100.000 KV.). Δηλαδή απλά θα γίνεται ζεύξη στο ρεύμα (που έρχεται από το Λαύριο) το οποίο θα περνάει από την Αργυρούπολη (υπόγεια κατά κύριο λόγο) και θα καταλήγει στο Παλαιό Φάληρο. Στο Παλαιό Φάληρο θα δημιουργηθούν άλλα δύο κέντρα της τάξης των 150.000 KV. και έτσι το πρόβλημα μοιράζεται.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εγκαταστάσεις της ΔΕΗ του Δήμου μας έχουν έκταση 138 στρέμματα εκ των οποίων για τα 92 στρέμματα έχει εκπονηθεί μελέτη για φύτευση από τον Σύλλογο Προστασία και Ανάπτυξης του Υμηττού και έχει κατατεθεί στην ΔΕΗ. Έτσι τα 92 στρέμματα του γύρου χώρου των εγκαταστάσεων θα γίνει πράσινο.

Δεύτερος στόχος μας είναι κάποια στιγμή να μεταφερθούν αυτές οι εγκαταστάσεις κάπου ψηλά στον Υμηττό θα μπορέσει να επιτευχθεί; Είναι ένα ερωτηματικό δεδομένο ότι ο νόμος λέει ότι στην Α' ζώνη του Υμηττού απαγορεύονται οι οποιεσδήποτε εγκαταστάσεις. Πρέπει όμως να λάβουμε υπόψη μας ότι αν φύγει από εδώ πρέπει να πάει σε Β' ζώνη (όπου επιτρέπονται οι κοινωφελής εγκαταστάσεις) δηλαδή πάλι κοντά στις κατοικίες πιθανότατα στην Γλυφάδα. Άρα για να μην αιθεροβατούμε, δεν μπορούμε να πιστεύουμε ότι οι εγκαταστάσεις αυτές κάποια στιγμή θα φύγουν.

Τουλάχιστον για τα επόμενα 20 χρόνια οι περιοχές που εξυπηρετούνται από αυτές τις εγκαταστάσεις, όποια μορφής ανάπτυξης συνεχίσουν να έχουν, δεν θα χρειαστούν κάτι περισσότερο σε ισχύ ρεύματος. Τώρα η Ηλιούπολη έχει περίπου 140.000 κατοίκους. Η δυνατότητα για ανάπτυξη του πληθυσμού της τα επόμενα χρόνια εάν όλα τα μικρά σπίτια γίνουν πολυκατοικίες είναι να φτάσει τις 150.000 κατοίκους. Πιστεύω δηλαδή ότι όλες αυτές οι υποδομές που δημιουργούνται από την ΔΕΗ είναι θετικές. Τον επόμενο Χειμώνα ξεκινήσει η φύτευση του χώρου εφόσον θα έχουν ολοκληρωθεί και οι εγκαταστάσεις εν όψη της Ολυμπιάδας. Επιπλέον θα γίνουν και οι επιχωματώσεις που θα επιτρέψουν καλύτερη φύτευση με ειδικό χώμα. Στα πλαίσια της μελέτης έχει σχεδιαστεί ανόρυξη γεώτρησης ώστε να ποτίζεται το πράσινο της αναδάσωσης και να αναπτυχθεί γρήγορα.

Με την εξέλιξη αυτή είμαι υπέρ του έργου, γιατί σε περιπτώσεις υπερφόρτωσης που ένας δρόμος ή και το σπίτι μας μένουν χωρίς ρεύμα αντιμετωπίζουμε προβλήματα. Ως Αντιδήμαρχος έχω την ευθύνη για την αντιμετώπιση τέτοιων εκτάκτων αναγκών και είμαι πολύ συχνά δέκτης μεγάλης έντασης και προβλημάτων. Πάνω από 20 μέτρα απόσταση δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα στην ανθρώπινη υγεία και αυτό το αποδεικνύουν έρευνες που έχουν κάνει ειδικοί επιστήμονες. Εγώ προσωπικά πήγα στο Λαύριο όπου υπάρχει Κέντρο Υπερυψηλής Τάσης 400.000 KV κλειστού και ανοικτού τύπου και ρώτησα τους εργαζόμενους που δουλεύουν εκεί 8 ώρες καθημερινά σχετικά με τους συνταξιούχους που δούλευαν εκεί, και μου είπαν ότι δεν έχουν προβλήματα. Η ΔΕΗ είναι κοινωφελής οργανισμός και ήρθε πριν την επέκταση του σχεδίου πόλεως. Όσοι αγόρασαν σπίτι στα αστυνομικά τα αγόρασαν εν γνώση ότι δίπλα τους υπάρχουν εγκαταστάσεις της ΔΕΗ.

Επιπλέον οι πυλώνες που βρίσκονται κοντά στην κατοικημένη περιοχή καταργούνται στις 15 Ιουλίου 2004 και μεταφέρονται σε απόσταση 200 μέτρων αυτό είναι πολύ σημαντικό. Είδη υπάρχουν οι υποδομές και το χρονοδιάγραμμα. Πρέπει να συμβάλλουμε όλοι στην προσπάθεια για εξυγίανσης και εκσυγχρονισμού.

Ερώτηση 8^η : Ποιες επιπτώσεις πιστεύετε ότι θα έχει η επέκταση της Περιφερειακής Λεωφόρου στο Δήμο Ηλιούπολης και στο φυσικό περιβάλλον του Υμηττού;

Απάντηση: Η διαφορά που υπάρχει είναι ότι ο Υμηττός πάνω από την πόλη μας δεν έχει κάποιο flat μέρος για να δημιουργηθούν προβλήματα στις αναδασώσεις κ.λ.π. επειδή είναι υπάρχουν πολλές χαράδρες και η περιοχή είναι κακοτράχαλη, η μελέτη προβλέπει περισσότερο κοιλαδογέφυρες και λιγότερο σημεία όπου η λεωφόρος θα «πατάει» στο δάσος. Η ουσιαστική παρέμβαση στα όρια του δήμου μας θα είναι από το πλάτωμα του Καρέα μέχρι το πυροφυλάκιο Η3 όπου θα περνάει μια πρώτη γέφυρα. Η δεύτερη γέφυρα περνάει πάνω από την χαράδρα του προφήτη Ηλία, μετά η λεωφόρος θα «πατάει» ως την περιοχή του Πανοράματος και ίσως εκεί γίνει κάποιο τούνελ περίπου 300 μέτρα ώστε να μην υπάρχει ηχορύπανση στα σπίτια εκείνη της περιοχής που βρίσκονται πιο κοντά στο βουνό. Τέλος θα συνεχίζει πιο βατά στα όρια της Αργυρούπολης, δηλαδή στην περιοχή της Ηλιούπολης θα είναι ελάχιστο το πρόβλημα.

Εκεί που προβληματιζόμαστε και αγωνιούμε είναι στο εάν θα προκύψει ανάγκη να γίνει κόμβος εισόδου μέσα στα όρια του Δήμου μας από την Σοφοκλή Βενιζέλου ή αν γίνει αυτό που έχουμε ζητήσει μαζί με το Δήμο της Αργυρούπολης να γίνει από κοινού ένας κόμβος εισόδου ανάμεσα στους δύο Δήμους.

3. Συνέντευξη με τον Υπεύθυνο Δημοσίων Σχέσεων του Δήμου Ηλιούπολης.

Στις 16.4.2004 πραγματοποιήθηκε συνέντευξη με τον υπεύθυνο Δημοσίων Σχέσεων του Δήμου Ηλιούπολης κύριο Βοϊκλή Γεώργιο στα γραφεία της Δ.Ε.Π.Α.ΗΛ. (Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστική Ανάπτυξης Ηλιούπολης), με χρήση μαγνητόφωνου. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης είναι τα εξής:

Ερώτηση 1^η : Ποια είναι τα αποτελέσματα της έρευνας σας σχετικά με την ιστορία του Δήμου Ηλιούπολης;

Απάντηση: Η έρευνα για την ιστορία της Ηλιούπολης βρίσκεται σε εξέλιξη. Έχει συγκροτηθεί μια ομάδα εργασίας με δέκα περίπου ηλικιωμένους που έχουμε μια ιστορία δράσης στην πόλη μας και έχουμε ξεκινήσει να καταγράφουμε σε μαγνητόφωνο ή σε βίντεο συνεντεύξεις με αναμνήσεις παλιών κατοίκων της Ηλιούπολης και συγκεντρώνουμε «ντοκουμέντα», φωτογραφικό υλικό και έγγραφα. Επιπλέον έχουμε προγραμματίσει την πρόσληψη ενός ιστορικού ο οποίος θα

μελετήσει τα αρχεία της παλιάς κοινότητας και του σημερινού δήμου Ηλιούπολης και αρχεία γύρω από την Αττική που αναφέρονται στα δήμο και βρίσκονται σε κεντρικές βιβλιοθήκες. Όλο αυτό το ιστορικό υλικό θα το επεξεργαστούμε σε δύο επίπεδα, το ένα είναι να δημιουργήσουμε ένα ιστορικό αρχείο της Ηλιούπολης και το δεύτερο να εκδώσουμε ένα ιστορικό λεύκωμα με ορισμένα κείμενα και κυρίως φωτογραφικό υλικό.

Ερώτηση 2^η : Σε ποια κατεύθυνση κινήθηκαν οι αδερφοποιήσεις του Δήμου με άλλους Δήμους;

Απάντηση: Όσον αφορά την αδερφοποίηση με το Δήμο Novi Sant της Γιουγκοσλαβίας που έχει ιστορία περισσότερο από δέκα χρόνια, και στο πλαίσιο της αδερφοποίησης έχουν γίνει πολλές αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας από τον Δήμο μας στην περιπτώσεις που δοκιμάζονταν οι κάτοικοι της πόλης από τους πολέμους. Έχουν γίνει πάρα πολλές επισκέψεις και συνεργασίες σε θέματα τεχνικής και οικονομικής βοήθειας για την ανάπτυξη της πόλης και να αποκατασταθούν οι ζημιές του πολέμου. Επίσης έχουν γίνει πολιτιστικές ανταλλαγές με επισκέψεις θεατρικών ομάδων και μουσικών συγκροτημάτων και μεταφράσεις – εκδόσεις βιβλίων λογοτεχνών των δυο πόλεων. Επιπλέον οι μαθητές της Ηλιούπολης συμμετέχουν στο διεθνή ποιητικό διαγωνισμό που οργανώνεται στην πόλη του Novi Sant εδώ και ένα περίπου αιώνα.

Με τον Δήμο Ανάφης υπάρχουν κάποιες μορφές τεχνικής ενίσχυσης. Ως Δήμος έχουμε στείλει στην Ανάφη εξοπλισμό καθαριότητας (απορριμματοφόρα) και άλλα τεχνικά μέσα που χρειάζονται για να αντιμετωπίσουν δικά τους προβλήματα. Παράλληλα γίνονται και πολιτιστικές ανταλλαγές.

Με την Λάρνακα της Κύπρου υπάρχει μια συνεργασία κυρίως πάνω στο εθνικό πρόβλημα της Κύπρου αλλά και σε πολιτιστικές ανταλλαγές.

Ερώτηση 3^η : Τι προβλέπει η οικονομική συνεργασία ανάμεσα στον Δήμο Ηλιούπολης και το Novi Sant;

Απάντηση: Προβλέπεται ένα πρόγραμμα που θα περιλαμβάνει κάποιες συναντήσεις και μια ημερίδα που θα οργανωθεί στην Ηλιούπολη με συμμετοχή κεντρικών φορέων όπως τα επιμελητήρια, εμπορικοί σύλλογοι, ο σύνδεσμος βιομηχάνων, τράπεζες και επισκέψεις επιχειρηματιών και οικονομικών παραγόντων στο Novi Sant. Σκοπός του προγράμματος θα είναι να διερευνηθούν οι δυνατότητες οικονομικής συνεργασίας και οικονομικών ανταλλαγών. Στην Ηλιούπολη υπάρχει επίσης η έδρα του Συνδέσμου Προώθησης Εξαγωγών και το γεγονός αυτό μας διευκολύνει.

Επίσης έχουμε καταθέσει στο Novi Sant μια πρόταση για να γίνει μια ανταλλαγή εμπειριών στο θέμα των δημοτικών επιχειρήσεων. Η πρόταση αυτή περιλαμβάνει την επίσκεψη δημοτικών υπαλλήλων του Novi Sant με σκοπό να εκπαιδευτούν και να ενημερωθούν σε θέματα λειτουργίας και δραστηριότητας των δημοτικών επιχειρήσεων του Δήμου Ηλιούπολης και να εφαρμόσουν αυτή την εμπειρία στη δική τους πόλη ή να επισκεφτούν στελέχη των δικών μας δημοτικών επιχειρήσεων το Novi Sant και να έχουν εκεί μια συμβολή στην ανάπτυξη του οικονομικού τομέα. Για αυτές τις προτάσεις όμως δεν έχουμε πάρει ακόμα απάντηση και περιμένουμε να εγκριθούν από το δήμο του Novi Sant για να τις προχωρήσουμε.

Ερώτηση 4^η : Πιστεύετε ότι ο τρόπος διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος στο Δήμο Ηλιούπολης διατηρεί την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές του ανάγκες;

Απάντηση: Η οικολογική διάσταση της πολιτικής του Δήμου δεν περιορίζεται μόνο στο θέμα του φυσικού περιβάλλοντος αλλά διαπερνάει όλες τις άλλες πολιτικές του. Ειδικά στο θέμα του φυσικού περιβάλλοντος υπάρχει το μεγάλο πρόβλημα του Υμηττού το οποίο το αντιμετωπίζουμε σε τρία επίπεδα. Το πρώτο είναι η αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσαν οι πυρκαγιές της προηγούμενης δεκαετίας, με το πρόγραμμα αναδάσωσης που για κάθε δέντρο που κήκε έχουν φυτεύει τρία καινούργια. Το πρόγραμμα της αναδάσωσης πραγματοποιήθηκε με την συμμετοχή φορέων της πόλης και μαθητών και από άλλες περιοχές της Αττικής. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει και την φροντίδα αυτών των δενδρυλλίων που φυτεύονται. Το δεύτερο επίπεδο αφορά την πρόληψη μελλοντικών καταστροφών. Η πρόληψη περιλαμβάνει έργα υποδομής όπως μηχανισμοί τροφοδοσίας των πυροσβεστικών κ.ά. Επίσης ένα από τα λίγα στην Αττική κλιμάκιο εθελοντών πυροσβεστών που συνεργάζεται με την πυροσβεστική υπηρεσία και τη δασική υπηρεσία για το έγκαιρο εντοπισμό και πρόληψη των πυρκαγιών και έχουμε δει πολλή αποτελεσματικό έργο τα τελευταία χρόνια. Για την ανάδειξη του ρόλου των εθελοντών και των πυροσβεστών έχουμε στήσει το μνημείο των πυροσβεστών στο σημείο που το 1998 βρήκαν το θάνατο τρεις πυροσβέστες και ένας εθελοντής στον Υμηττό. Ακόμα έχουμε καθιερώσει μια ετήσια γιορτή στην μνήμη των θυμάτων αυτών. Το τρίτο επίπεδο είναι η αξιοποίηση μέσω της δυνατότητας πρόσβασης των κατοίκων της Ηλιούπολης και της ευρύτερης περιοχή στον Υμηττό για λόγους αναψυχής.

Μέσα στη πόλη υπάρχει ένα πρόγραμμα φροντίδας και επέκτασης του πράσινου και γίνεται μια συστηματική προσπάθεια. Ο τομέας της καθαριότητας παίζει επίσης πολλή σημαντικό ρόλο. Η Ηλιούπολη είναι από τους λίγους Δήμους που διαθέτουν σταθμό μεταφόρτωσης ώστε να γίνεται μαζικά η μεταφορά των απορριμμάτων και να αποφεύγονται οι καθυστερήσεις, οι δαπάνες και τα πολλά δρομολόγια.

Μέσα στην πόλη υπάρχουν αρκετοί χώροι που προσπαθούμε να τους αξιοποιήσουμε με αυστηρά περιβαλλοντικά κριτήρια. Σε ένα χώρο 65 στρεμμάτων στην περιοχή Χαλικιάκι της Αγ. Μαρίνας που ήτανε εγκαταλελειμμένα λατομεία έχουμε κάνει ένα κέντρο στίβου σε ένα τμήμα του και το υπόλοιπο (45 στρέμματα) θα γίνει ένα οικολογικό πάρκο.

Ερώτηση 5^η : Ποια έργα προτίθεται να υλοποιήσει ο Δήμος στο ρέμα της Πικροδάφνης;

Απάντηση: Έχει εκπονηθεί μια μελέτη ανάπλασης της περιοχής που ήταν εστία μόλυνσης και επικίνδυνη λόγω των κατολισθήσεων από τις νεροποντές. Το πρόγραμμα ανάπλασης έχει εκδοθεί από όλους του αρμόδιους φορείς, τα Υπουργεία και τις ευρωπαϊκές υπηρεσίες που το χρηματοδοτούν. Προβλέπει την ανάπλαση του ρέματος με φυσικά μέσα με την χρήση κυρίως λιθοδομής όμως σε ορισμένα σημεία ήταν απολύτως απαραίτητη λόγω των κατολισθήσεων να γίνει και μια στήριξη με τοιχεία. Αυτό το έργο δυστυχώς σταμάτησε εδώ και δυο χρόνια περίπου από κάποια προσφυγή κατοίκων το Δήμο του Αγ. Δημητρίου στο ΣτΕ και έχουν ανασταλεί τα έργα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί πρόσθετους κινδύνους γιατί το έργο είναι μισοτελειωμένο. Πιστεύω ότι η μελέτη που εφαρμόζεται καλύπτει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τις οικολογικές ανάγκες και το έργο θα πρέπει να προχωρήσει.

Ερώτηση 6^η : Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με το κέντρο υψηλής τάσης και τους πυλώνες της ΔΕΗ;

Απάντηση: Είδη οι πυλώνες απομακρύνονται από τις κατοικημένες περιοχές. Το θέμα είναι να υλοποιηθούν οι δεσμεύσεις που ανάλαβε το ΥΠΕΧΩΔΕ και η ΔΕΗ απέναντι στους δύο δήμους και την συντονιστική επιτροπή των κατοίκων και να μην γίνει η επέκταση του κέντρου. Επιπλέον να γίνει ένα χρονοδιάγραμμα ώστε η μονάδα που λειτουργεί σήμερα να απομακρυνθεί σύντομα ώστε ο χώρος αυτός να δοθεί στους δύο δήμους για να γίνει αναδάσωση και να χρησιμοποιηθεί ως καθαρά φυσικός χώρος.

Ερώτηση 7^η: Ποια είναι η πολιτική του Δήμου σχετικά με την ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων;

Απάντηση: Στο Δήμο Ηλιούπολης υπάρχει μια πολύ καλή αθλητική υποδομή την οποία ο δήμος συντηρεί και καλύπτει τα λειτουργικά της έξοδα και την παραχωρεί στα αθλητικά σωματεία της πόλης. Υπάρχουν κλειστά γυμναστήρια, γήπεδα ποδοσφαίρου, χώροι άθλησης στις γειτονιές και ένα πλέον σύγχρονο μεγάλο κολυμβητήριο. Όλα αυτά τα στηρίζει ο δήμος με τεχνική και οικονομική υποστήριξη και με παραχώρηση των χώρων αυτών και την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων μέσω του Αθλητικού Οργανισμού. Ταυτόχρονα ο Αθλητικός Οργανισμός έχει την ευθύνη της λειτουργίας του κολυμβητηρίου και του κλειστού γυμναστηρίου, την ευθύνη για το πρόγραμμα «Αθλητισμός για όλους» (έχει πάρει μεγάλη έκταση τα τελευταία χρόνια με

συμμετοχή εκατοντάδων πολιτών από τα νηπιαγωγεία μέχρι την τρίτη ηλικία) καθώς και την ευθύνη του ετήσιου αγώνα ελεύθερου δρόμου που γίνεται στο Δήμο μας. Επιπλέον κάθε χρόνο βραβεύονται αθλητές και αθλητικοί παράγοντες.

Από το 2002 έχει ξεκινήσει ο θεσμός των Αθλητικών Διακοπών που στο διάστημα από το κλείσιμο των σχολείων προσφέρει την δυνατότητα στα παιδιά από το δημοτικό μέχρι το λύκειο να συμμετέχουν σε προγράμματα άθλησης και τους καλύπτει για ένα διευρυμένο ωράριο τον ελεύθερο χρόνο τους, με προπονητές, ειδικούς συμβούλους και παροχή διευκολύνσεων όπως φαγητό και αναψυκτικά. Είναι ένας πολύ σημαντικός δεσμός που υλοποιείτε με πολλή μεγάλη επιτυχία και φέτος θα αναβαθμιστεί επιπλέον.

ΕΙΚΟΝΑ Γ. 1: Δορυφορική λήψη της Αττικής και η μελέτη της επέκτασης της Περιφερειακής λεωφόρου Υμηττού.

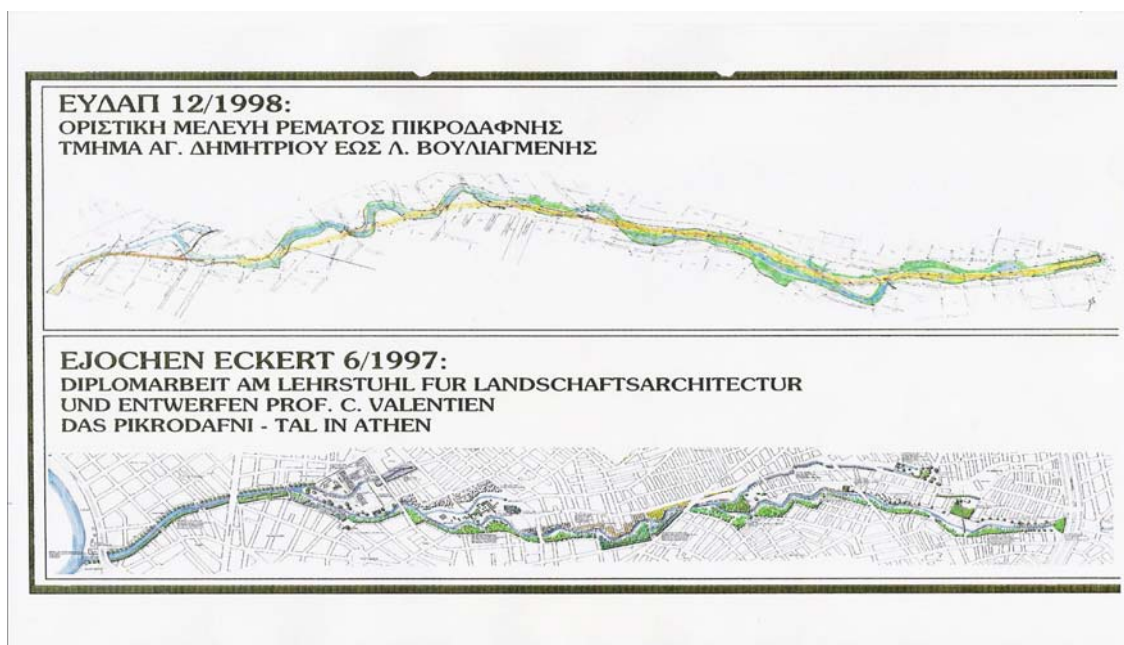
Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Ηλιούπολης, 2004.

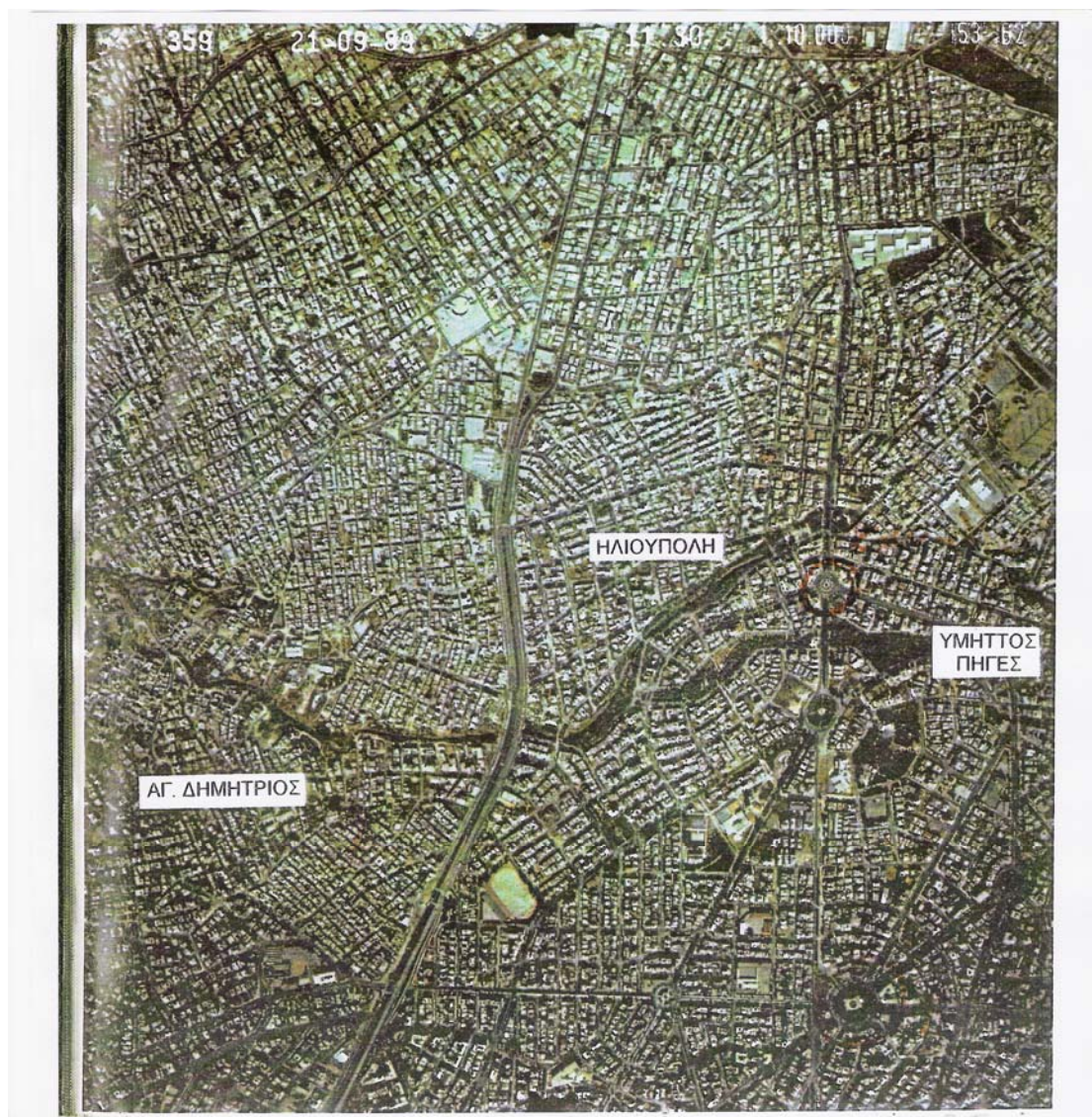
ΕΙΚΟΝΑ Γ.2: Η μελέτη της επέκτασης της περιφερειακής λεωφόρου στα νότια προάστια.
 Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Ηλιούπολης, 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.3: Μελέτη ανάπλασης ρέματος Πικροδάφνης, στο τμήμα του Δήμου Ηλιούπολης. Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Ηλιούπολης, 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.4: Μελέτη ρέματος Πικροδάφνης στο τμήμα Αγ. Δημητρίου (1997). Πηγή: Περιφέρεια Αττικής, 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.5: Δορυφορική ληψη ρέματος Πικροδάφνης.
Πηγή: ΕΥΠΑΔ ,1999.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.6: Δορυφορική λήψη ρέματος Πικροδάφνης.
Πηγή: ΕΥΠΑΔ ,1999.

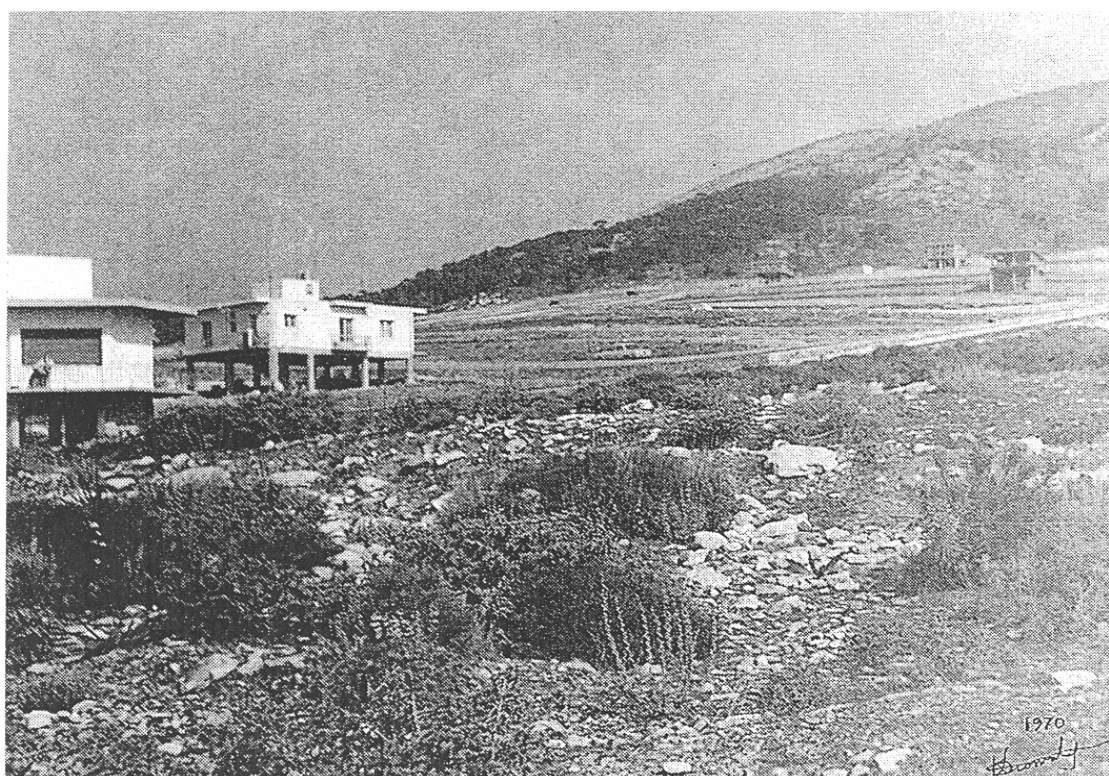

ΕΙΚΟΝΑ Γ.7: Το ρέμα της Πικροδάφνης, στο τμήμα του Δήμου Ηλιούπολης, μετά την τοποθέτηση σκυροδέματος στον πυθμένα.

ΕΙΚΟΝΑ 7.8: Το ρέμα της Πικροδάφνης, στο τμήμα του Δήμου Ηλιούπολης, πριν την τοποθέτηση σκυροδέματος στον πυθμένα.

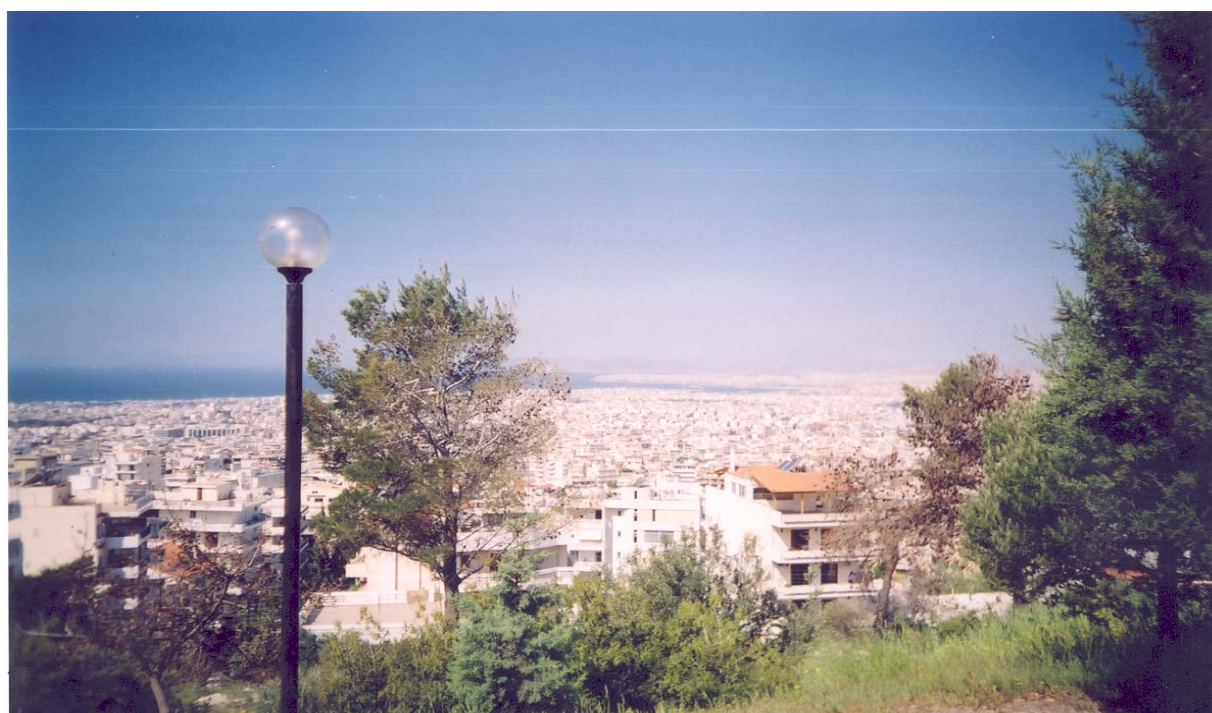
ΕΙΚΟΝΑ Γ.9.Α. : Η περιοχή των «Αστυνομικών» στο Δήμο Ηλιούπολης, το 1970.
Αρχείο: Δημοτική Βιβλιοθήκη.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.9.Β. : Η περιοχή των «Αστυνομικών» στο Δήμο Ηλιούπολης, το 2004.

ΕΙΚΟΝΑ: Γ.10.Α: Η Θέα από τον λόφο Προφήτη Ηλία Δήμου Ηλιούπολης το 1958.
Αρχείο: Διονύσης Κανέλλας

ΕΙΚΟΝΑ: Γ.10.Β: Η Θέα από τον λόφο Προφήτη Ηλία Δήμου Ηλιούπολης το 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.11.Α: Ο λόφος των Αγ. Αναργύρων, Δήμου Ηλιούπολης το 1962.
Αρχείο: Διονύσης Κανελλακόπουλος.

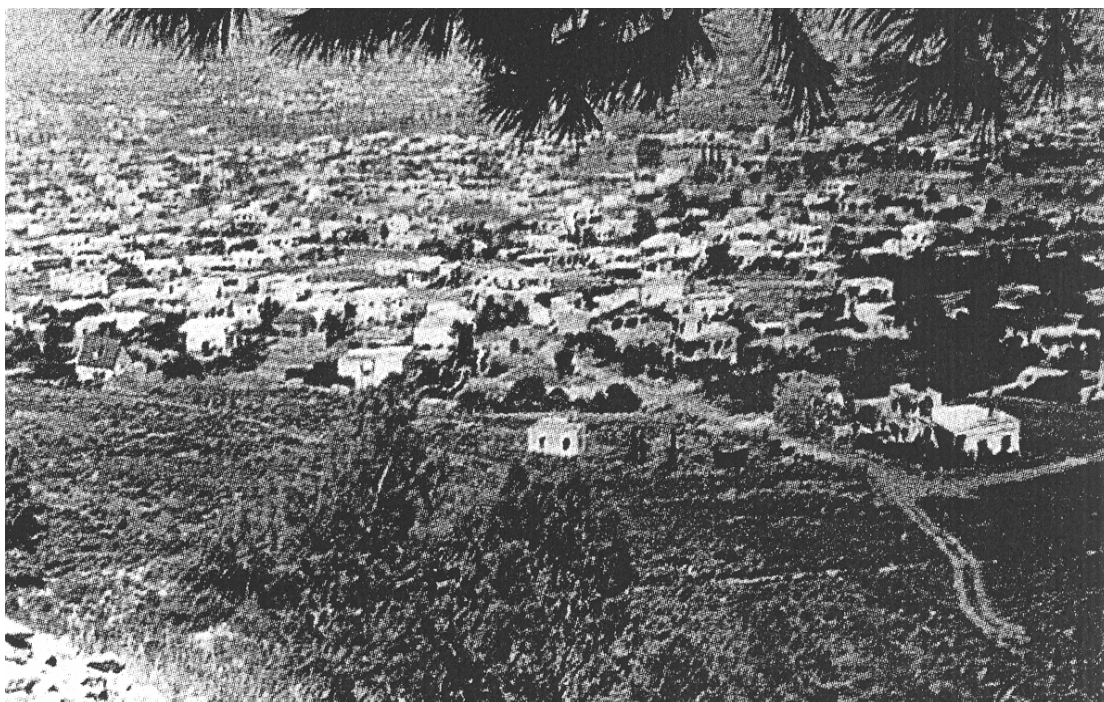
ΕΙΚΟΝΑ Γ.11.Β: Ο λόφος των Αγ. Αναργύρων, Δήμου Ηλιούπολης το 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.12.Α: Ο λόφος του Προφήτη Ηλία, Δήμου Ηλιούπολης το 1959.
Αρχείο: Διονύσης Κανελλακόπουλος.

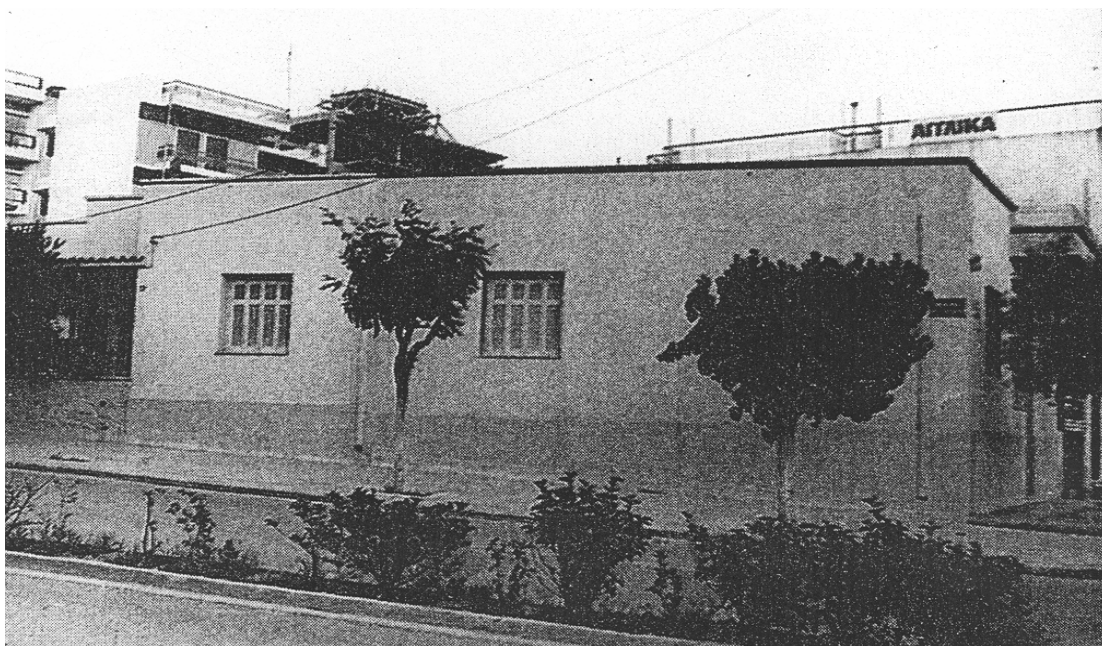
ΕΙΚΟΝΑ Γ.12.Β: Ο λόφος του Προφήτη Ηλία, Δήμου Ηλιούπολης το 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.13.Α: Θέα του Δήμου Ηλιούπολης το 1959.
Αρχείο: Διονύσης Κανελλακόπουλος.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.13.Β: Θέα του Δήμου Ηλιούπολης το 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.14.Α: Η λεωφόρος Σοφοκλή Βενιζέλου το 1974.
Αρχείο: Δημοτική Βιβλιοθήκη.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.14.Β Η λεωφόρος Σοφοκλή Βενιζέλου το 2004.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.15.Α: Η Κοίμηση της Θεοτόκου, στο Δήμο Ηλιούπολης το 1950.
Αρχείο: Αγγελική Διαμαντοπούλου.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.15.Β: Η Κοίμηση της Θεοτόκου, στο Δήμο Ηλιούπολης το 2004.

ΜΕΓΑΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΕΙΩΝ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΡΑΔΥΑ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥΡΙΚΗ ΕΟΡΤΗ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΡΙΑΝΟΝ ΣΤΑΥΡ. ΠΕΤΡΕΑ Τέρμα Αδτοκινήτων
Γην ἑσπέραν τῆς 17ης Σεπτεμβρίου ἀπὸ τῆς 8 μ.μ.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Ὁργανωμένη ἀπὸ τὸν Διευθ. τοῦ Ὁδοῦ Ἡλιουπόλεως κ. ΔΑΞΕΠΟΥΛΟΥ
ΣΠΗΚΕΡ ὁ καταληκτικὸς τέως κ. Τάκης Γεωργαντάς.

ΠΡΟΒΟΛΗ

Δύο ἐξαιρετικὰ ταινία παρὰ τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ εὐγενὲς προσφερθέντος
ΔΩΡΑ ΠΛΟΥΣΙΑ

ΤΟ ΚΛΟΥ ΤΗΣ ΒΡΑΔΥΑΣ

ΕΚΛΟΓΗ ΤΗΣ "ΜΙΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΙΣ,"

(Ἡ ἐκδόσις θα γίνῃ μὲ φόρεμα περιπάτου ἢ βραδυῆς τουαλέτας)

Θὰ παρεῖδουν ἐπὶ εἰδικῆς ἐξεύρας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν προβολέων αἱ φραιότεραι καλλοναὶ τοῦ προαστείου μας, καὶ θὰ ᾤριθον ὑπὸ δεκαπενταμελοῦς Ἐπιτροπῆς σοβαρῶν μελῶν τῆς κοινῆς μίς Κυριῶν καὶ Κυρίων, παρουσία τῶν ἐπιστῶν καὶ τῶν Ἀρχόν.

ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΑΣ ΘΑ ΔΟΘΟΥΝ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΔΩΡΑ
Ρεκόρτερ τῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐφημερίδων θὰ λάβουν φωτόγραφας καὶ θὰ δημοσιεύσουν περιγραφάς.

Παρακαλοῦνται οἱ θεσπαστὲς οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιδώσουν συμμετοχὴν νὰ γνωστοποιήσουν τοῦτο μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Δευτέρας 17ης Σεπτεμβρίου. Ἐπίσης δὲν θέλου νὰ προσκομίσουν καὶ (1) μίαν φωτογραφίαν τῶν ἐνδὸς κλεισίου ἐκτέλλου πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Καλλιτεσιῶν, εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ ἱατροῦ κ. Γ. ΚΑΡΠΑΔΑ, μένον Ἀναστασιῶδον (ἔρημ), καὶ παρὰ τὸ κ. Α. ΚΩΣΤΗΡΟΙΔΟΥ, κ'. τὰν ἑταίριον ἀγ. Κωνσταντίνου. Ὅσοι τὸν φωτογράφιαν νὰ σημειώσῃ τὸ ὄνομα τεκνονυμῶν καὶ ἡ διεύθυνσις ἡτοιμασίας. Ἡλικία 17 ἐτῶν καὶ ἀνω.

ΧΟΡΟΣ ἀπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς βραδυᾶς μέχρι πρωίας.

Βίβλιοιήσατε ἀγκαίρως διὰ τὸ τραπεζαλίου οὗς: Τηλ. 99... 91-103

ΕΙΚΟΝΕΣ Γ.16: Σκηνές από την ζωή στο Δήμο Ηλιούπολης στην δεκαετία του '60.
Αρχεῖο : Δημοτική Βιβλιοθήκη.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.17: Πυλώνες της ΔΕΗ και κεραία κινητής τηλεφωνίας στην περιοχή «Αστυνομικά» στο Δήμο Ηλιούπολης.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.18: Το κέντρο υψηλής τάσης της ΔΕΗ στα σύνορα των Δήμων Ηλιούπολης και Αργυρούπολης.

ΕΙΚΟΝΕΣ Γ.19: Πυλώνες της ΔΕΗ στην περιοχή «Αστυνομικά» στο Δήμο Ηλιούπολης.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.20: Ο σταθμός του Μετρό στα σύνορα του Δήμου Ηλιούπολης.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.21: Ο σταθμός του Μετρό στο Δήμο Ελληνικού.

ΕΙΚΟΝΑ Γ.22: Μελέτη ανάπλασης κεντρικής Πλατείας Δήμου Ηλιούπολης.
Πηγή: Ευώνυμος, 2003.

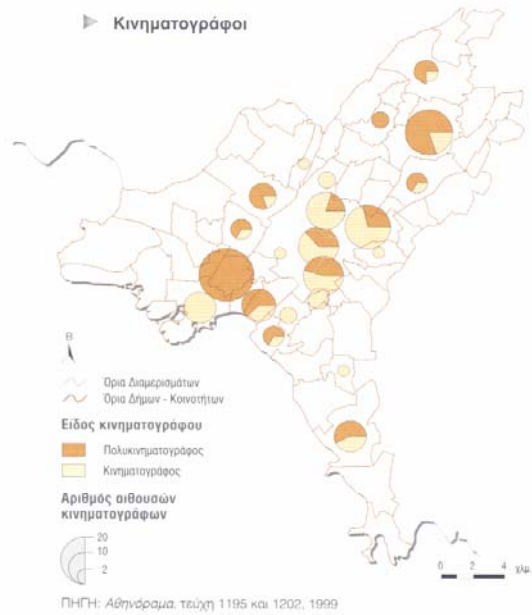

ΕΙΚΟΝΑ Γ.23: Το δημοτικό κολυμβητήριο στην περιοχή «Πανόραμα» του Δήμου
Ηλιούπολης.
Πηγή: Ευώνυμος, 2002

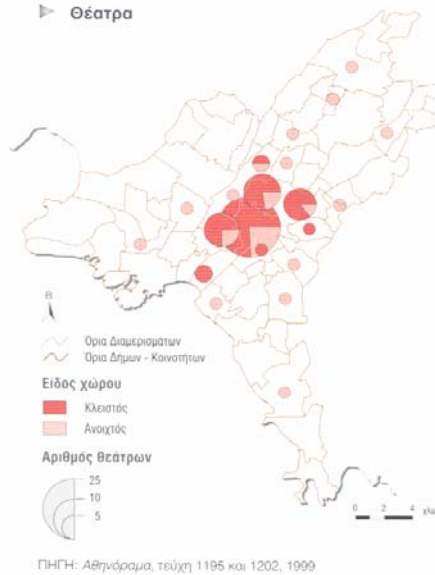
► Θερινοί κινηματογράφοι

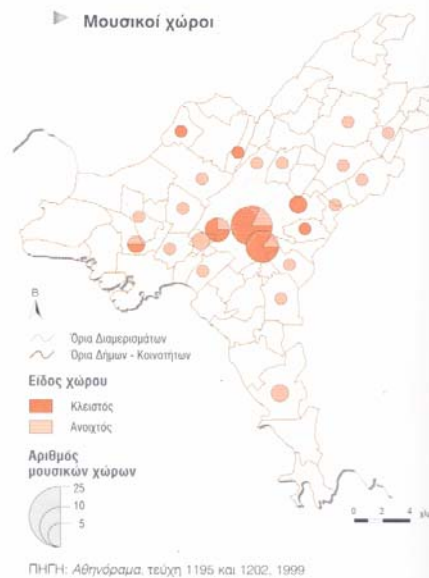
► Κινηματογράφοι

► Θέατρα

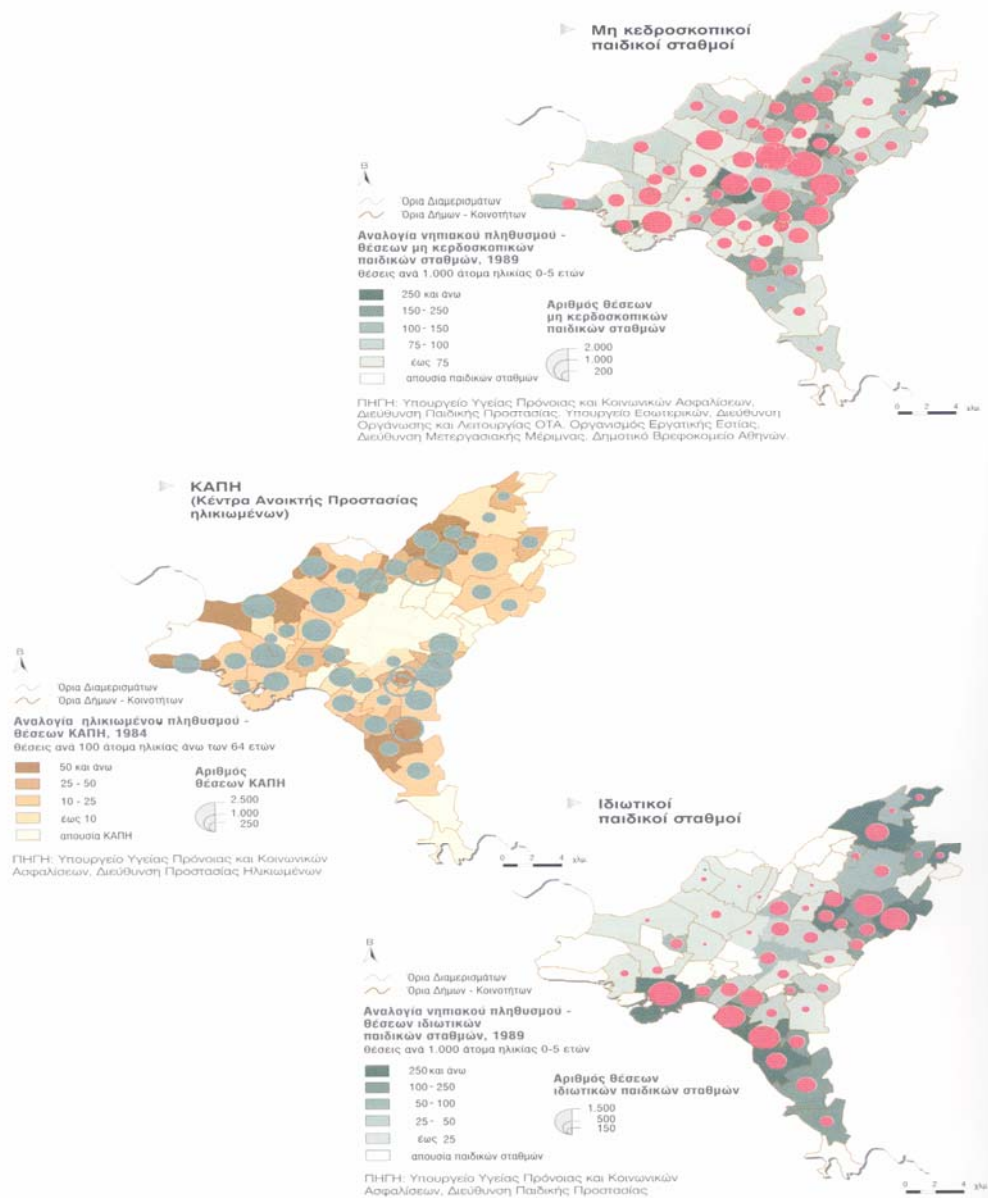

► Μουσικοί χώροι

© Θ. Μαλούτας, Π. Παντοῆς
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

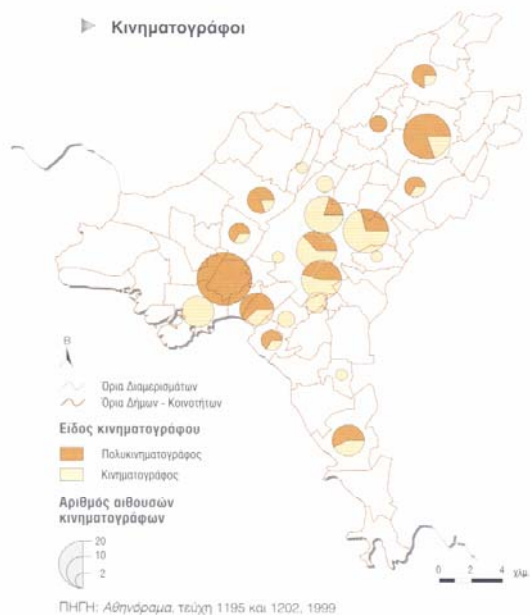
Πηγή: Εθνικό Κέντρο Ερευνών, 2000. «Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδας», τόμος 1, Επιμέλεια: Θωμάς Μαλούτας, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Αθήνα – Βόλος.

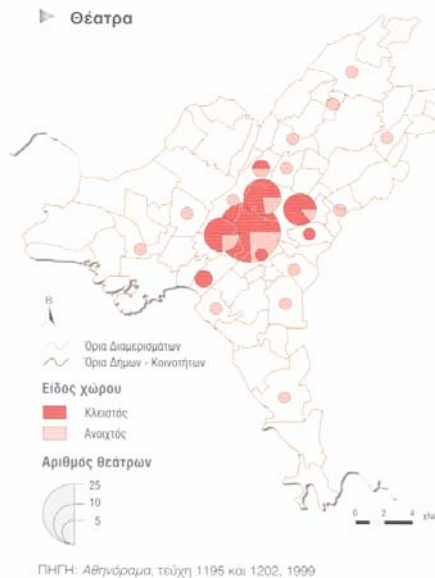
► Θερμικοί κινηματογράφοι

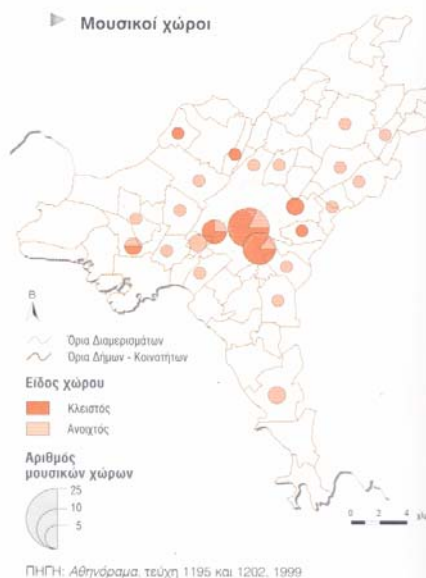
► Κινηματογράφοι

► Θέατρα

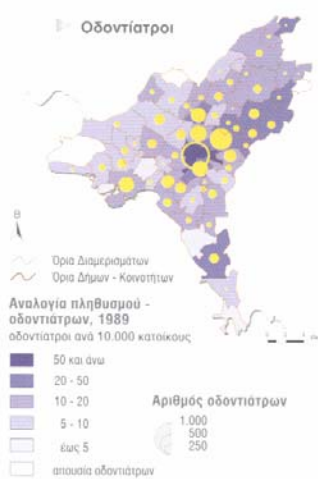

► Μουσικοί χώροι

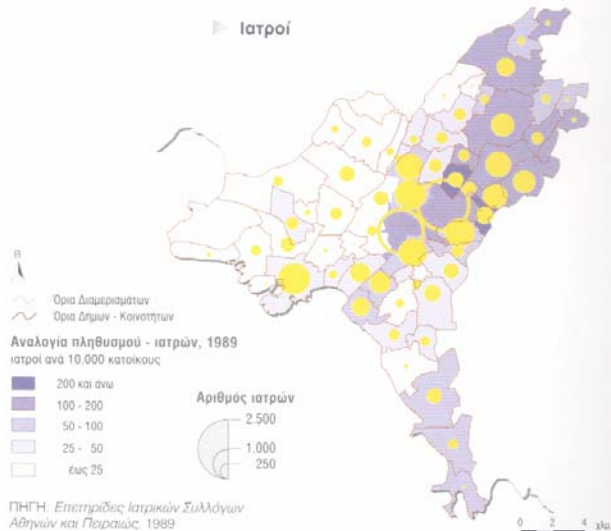

© Θ. Μαλούτας, Π. Παντοφής
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

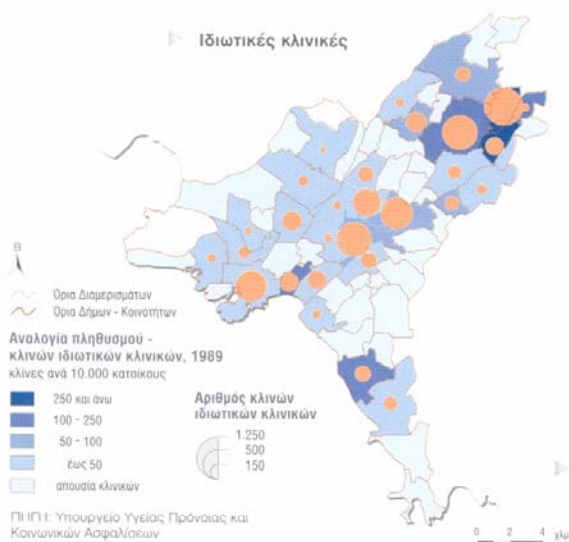
Πηγή: Εθνικό Κέντρο Ερευνών, 2000. «Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδας», τόμος 1, Επιμέλεια: Θωμάς Μαλούτας, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Αθήνα – Βόλος.

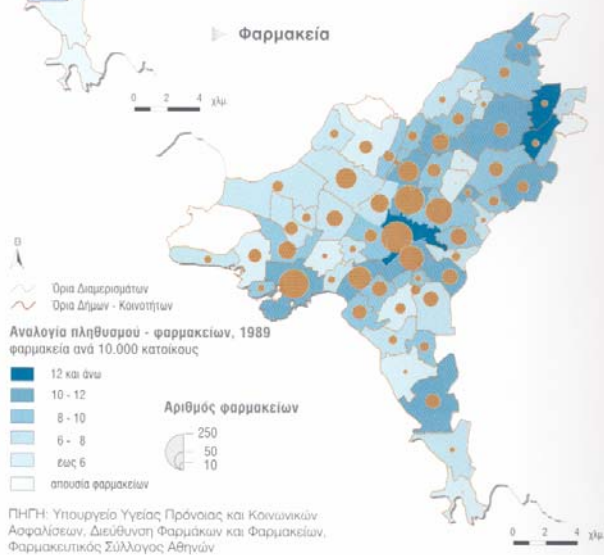
ΠΗΓΗ: Επιτερίδες Οδοντιατρικών Συλλόγων
Αθηνών και Πειραιώς, 1989

ΠΗΓΗ: Επιτερίδες Ιατρικών Συλλόγων
Αθηνών και Πειραιώς, 1989

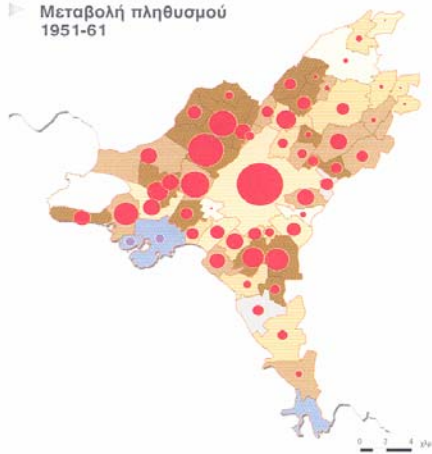
ΠΗΓΗ: Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

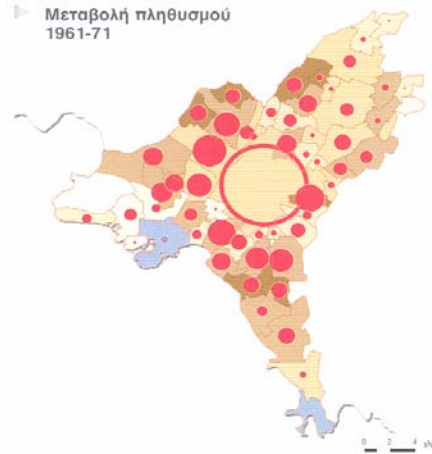
ΠΗΓΗ: Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Διεύθυνση Φαρμάκων και Φαρμακείων, Φαρμακευτικός Σύλλογος Αθηνών

στάδια αστικής μεγέθυνσης

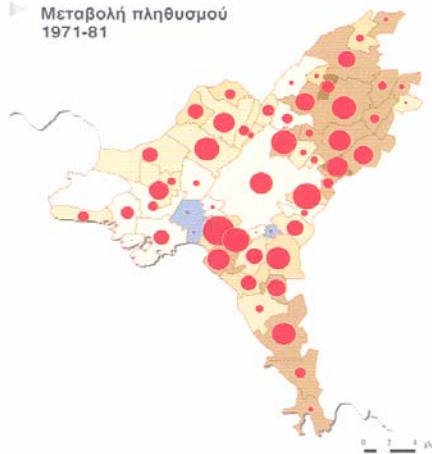
Μεταβολή πληθυσμού
1951-61

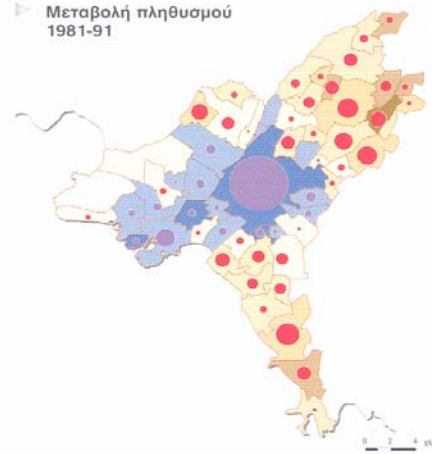
Μεταβολή πληθυσμού
1961-71

Μεταβολή πληθυσμού
1971-81

Μεταβολή πληθυσμού
1981-91

Μεταβολή του
πραγματικού πληθυσμού

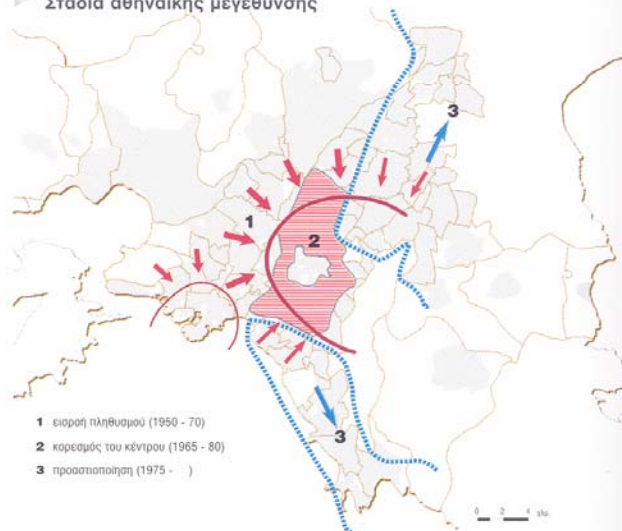
θετική μεταβολή
 αρνητική μεταβολή

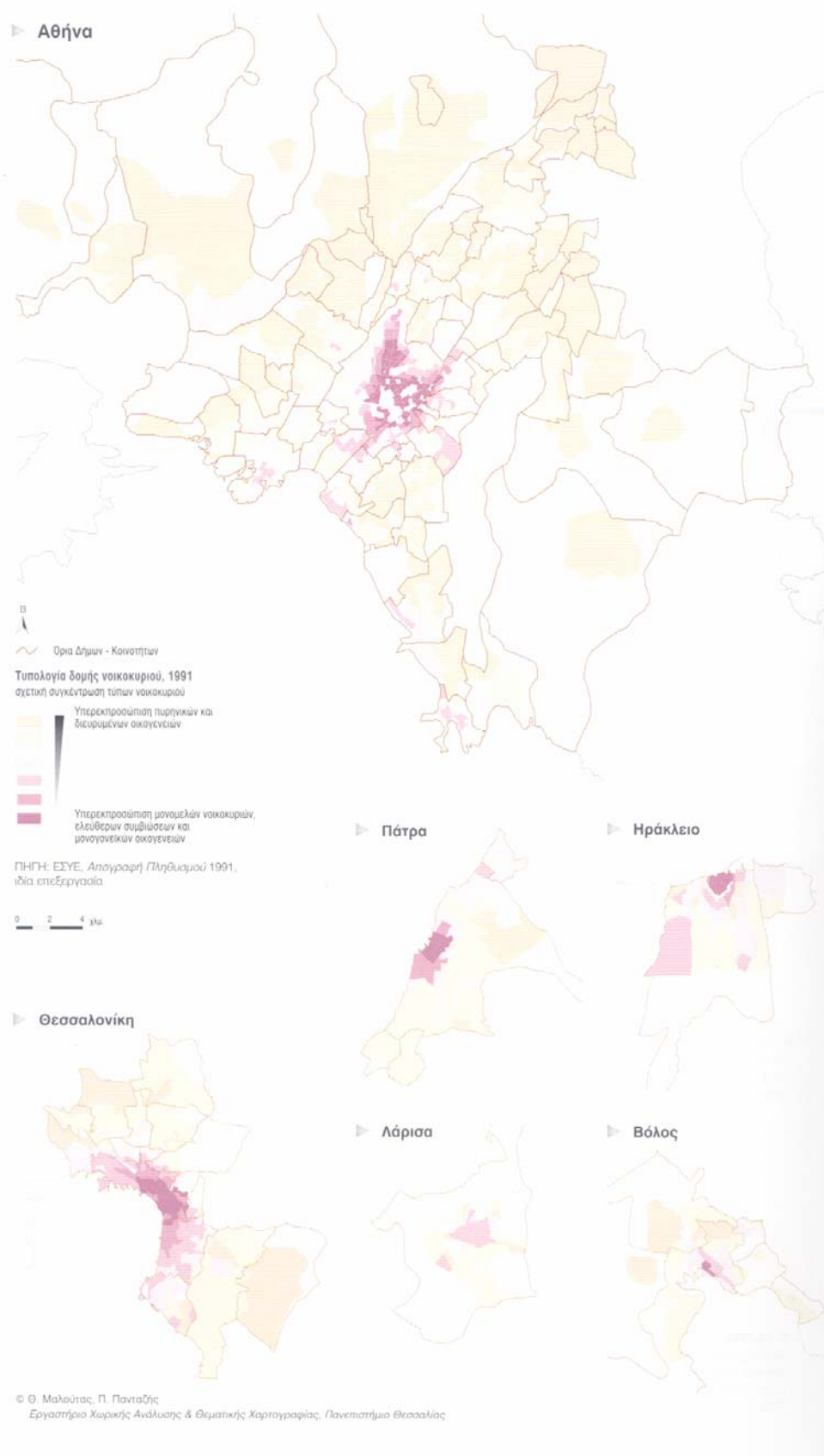
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφές Πληθυσμού, 1951, 1961,
1971, 1981, 1991

© Θ. Μαλούτας, Π. Πανταζής
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σταδια αθηναϊκής μεγέθυνσης

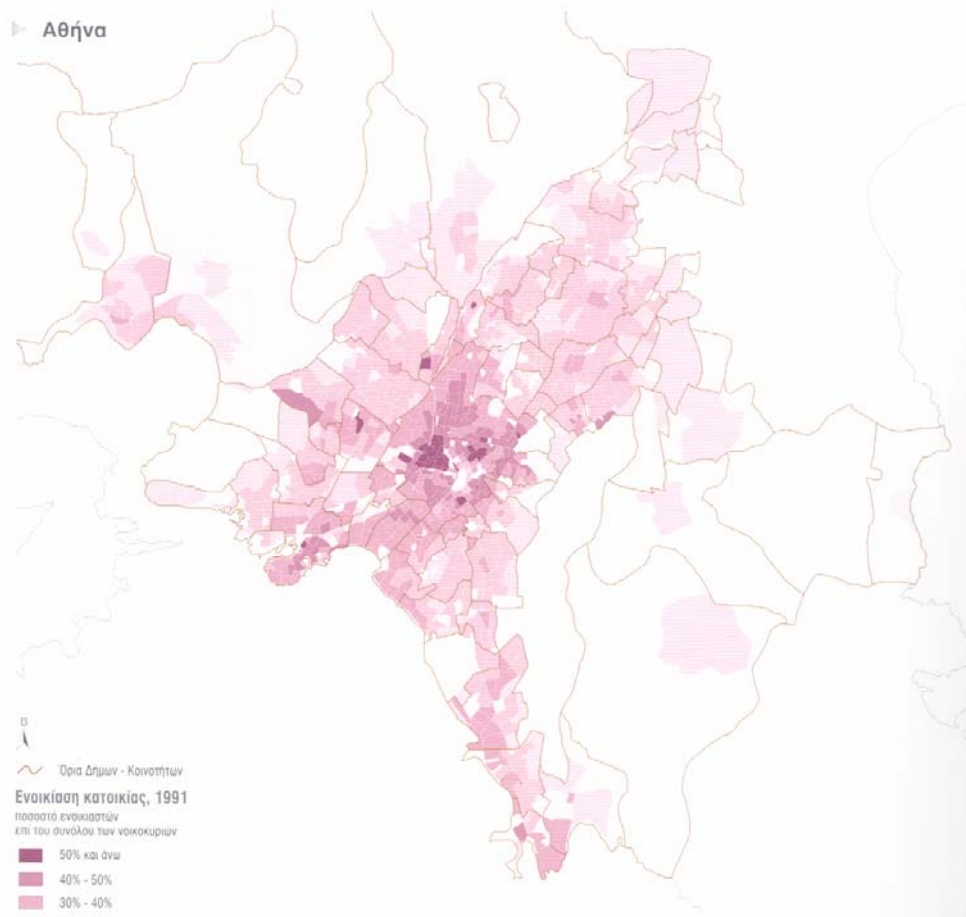

δομή νοικοκυριού

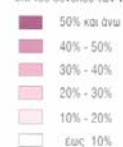
καθεστώς ενοίκησης

▶ Αθήνα

Όρια Δήμων - Κοινοτήτων

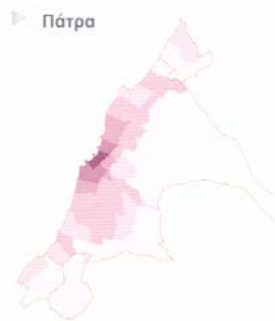
Ενοίκηση κατοικίας, 1991
ποσοστό ενοικιαστών
επί του συνόλου των νοικοκυριών

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991,
ιδία επεξεργασία

0 2 4 χμ.

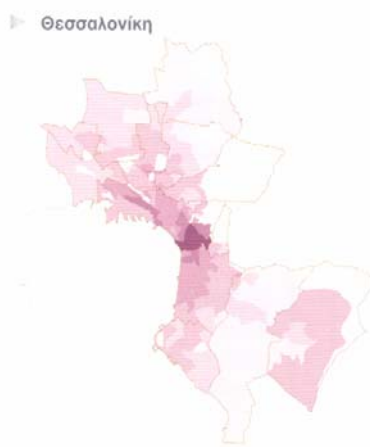
▶ Πάτρα

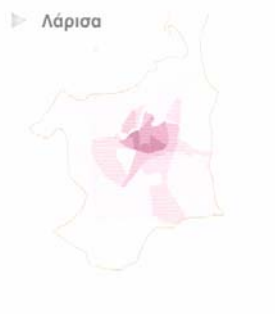
▶ Ηράκλειο

▶ Θεσσαλονίκη

▶ Λάρισα

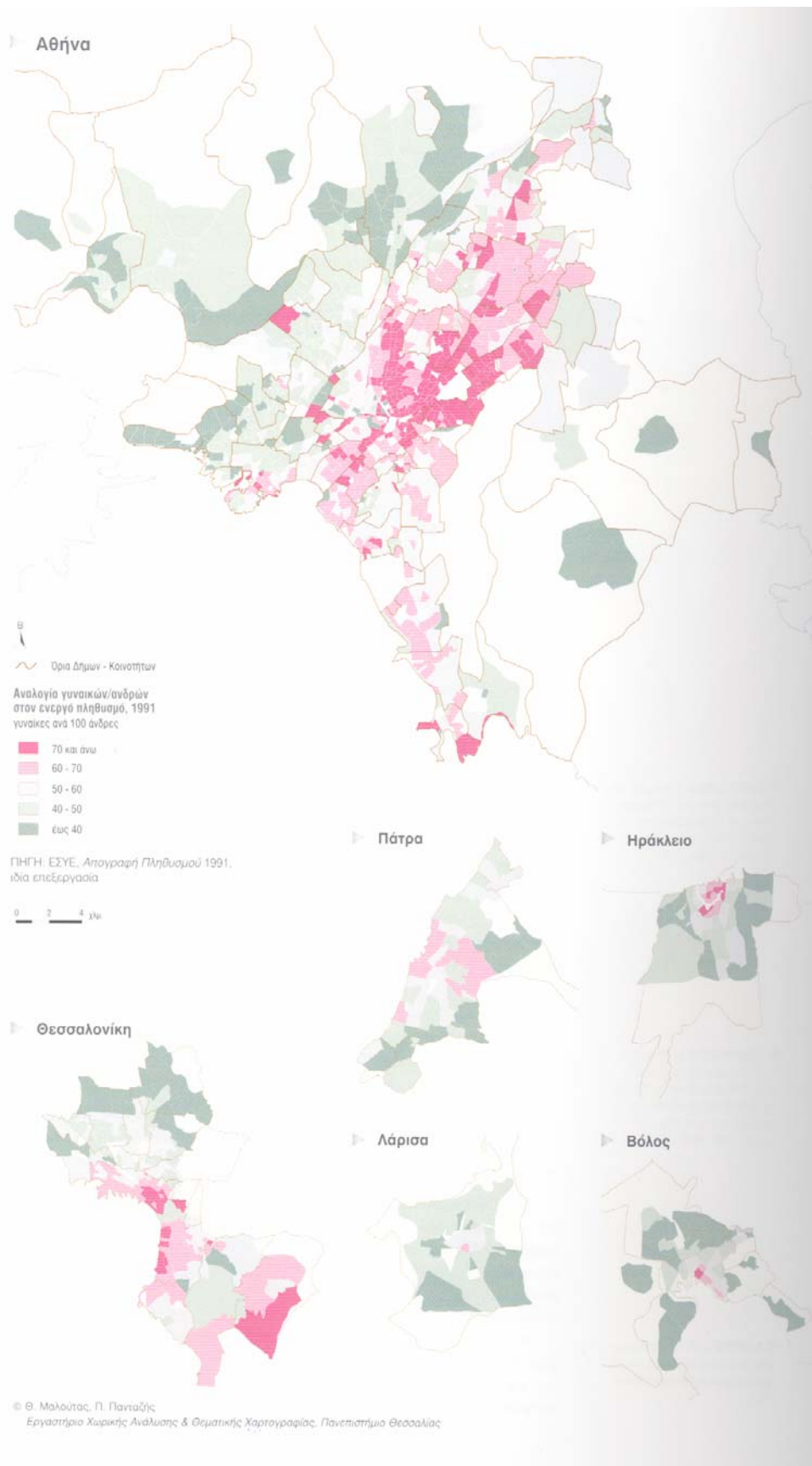

▶ Βόλος

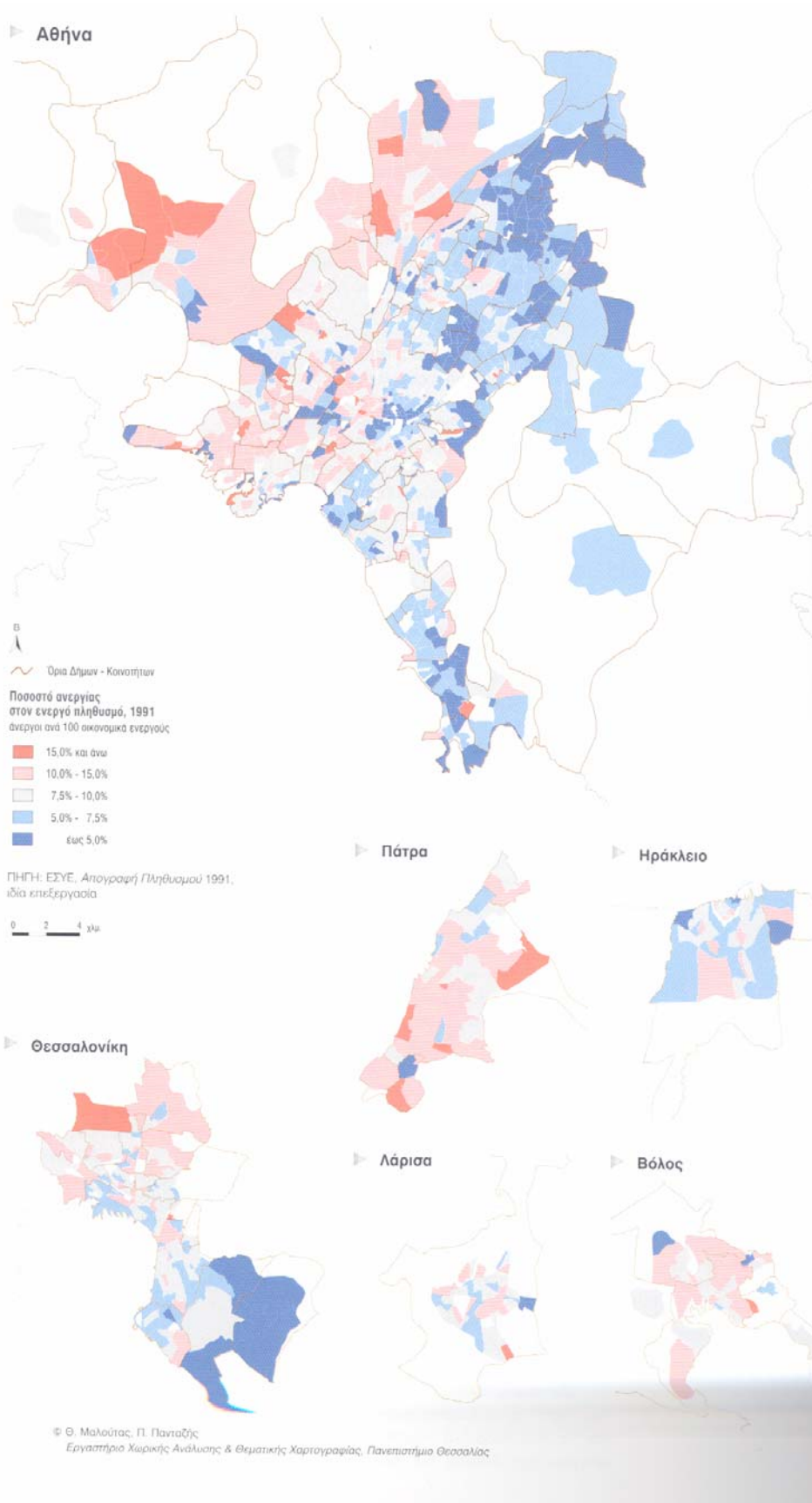

© Θ. Μαλούτας, Π. Πανταζής
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

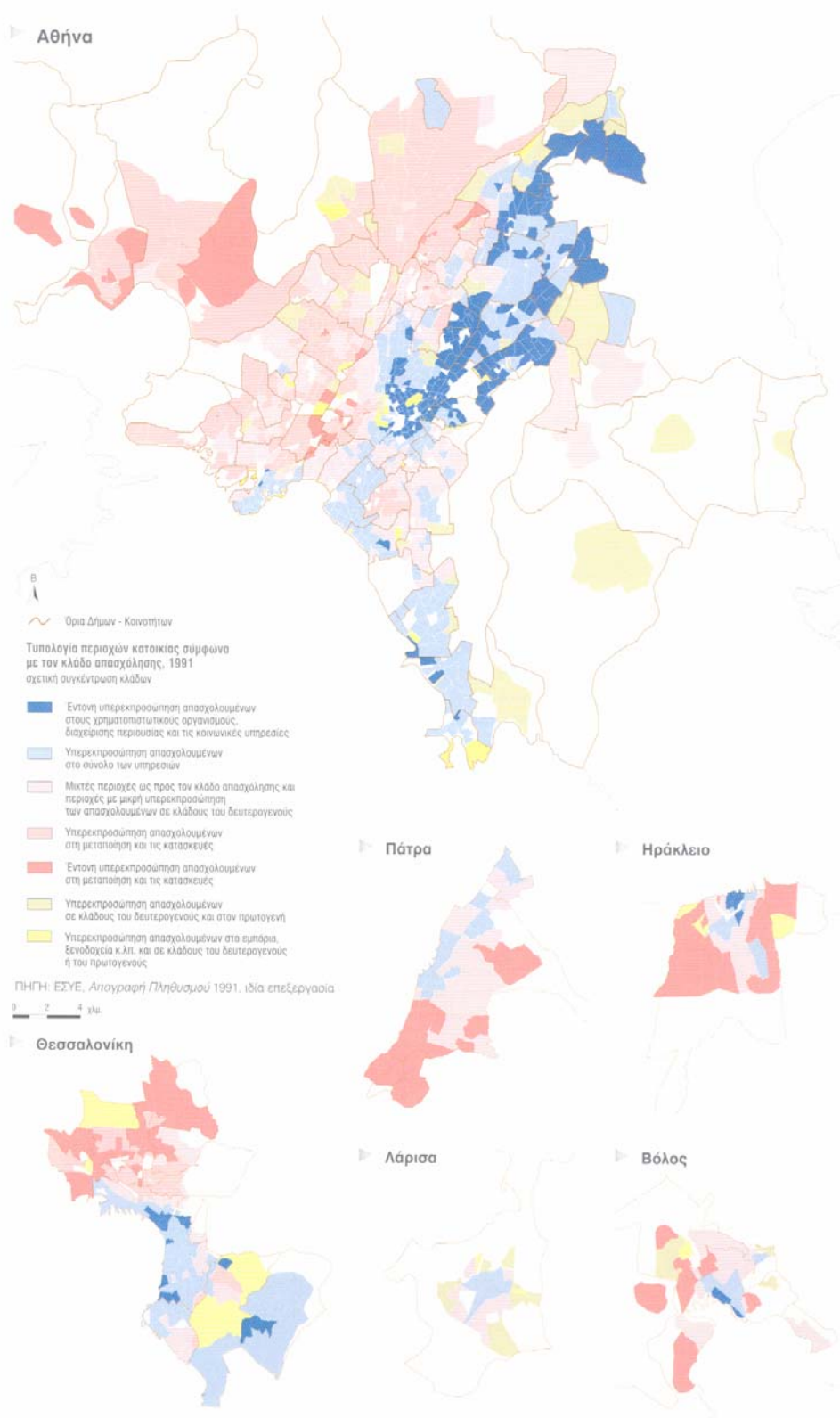
γυναικεία απασχόληση

ανεργία

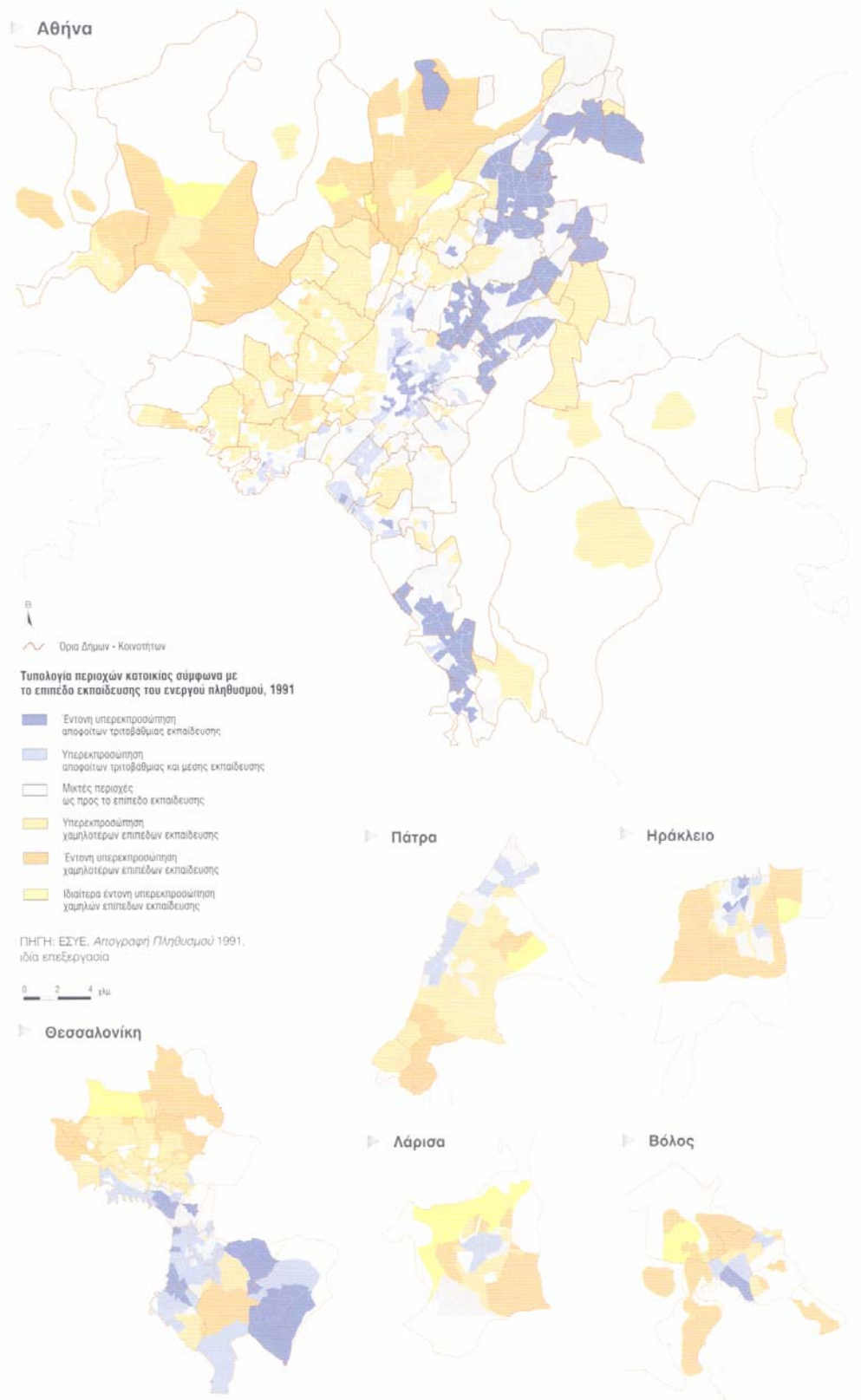

κλάδος απασχόλησης

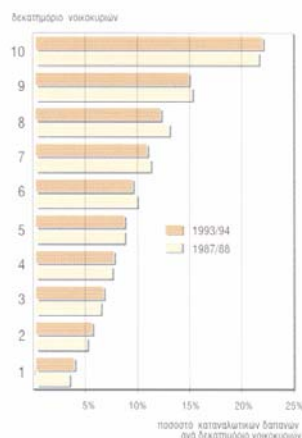

© Θ. Μαλούτας, Π. Παναγής
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

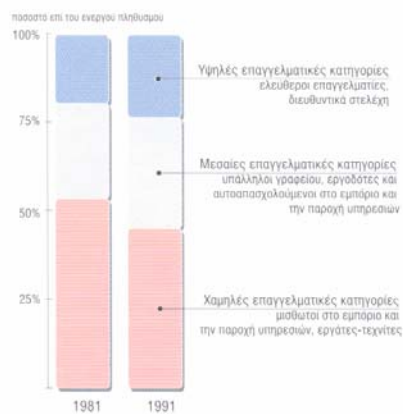
επίπεδο εκπαίδευσης

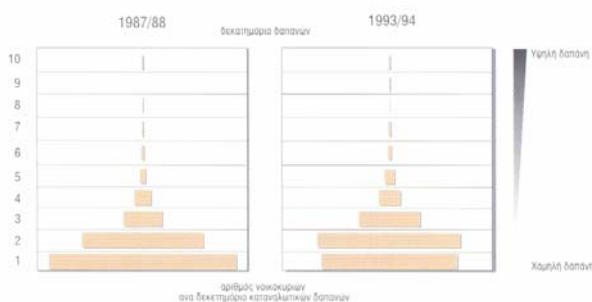
© Θ. Μαλούτας, Π. Πανταζής
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

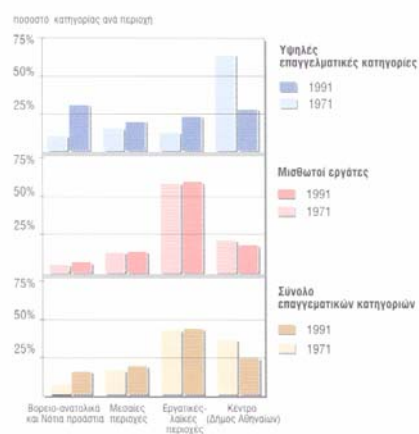
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Έρευνες οικογενειακών Προϋπολογισμών, 1987-88, 1993-94

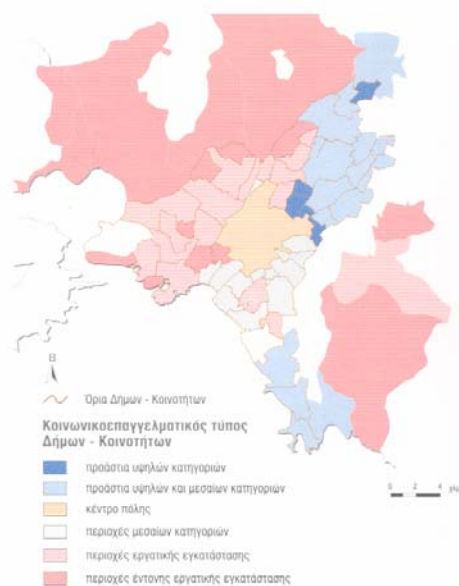
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφές Πληθυσμού, 1981, 1991

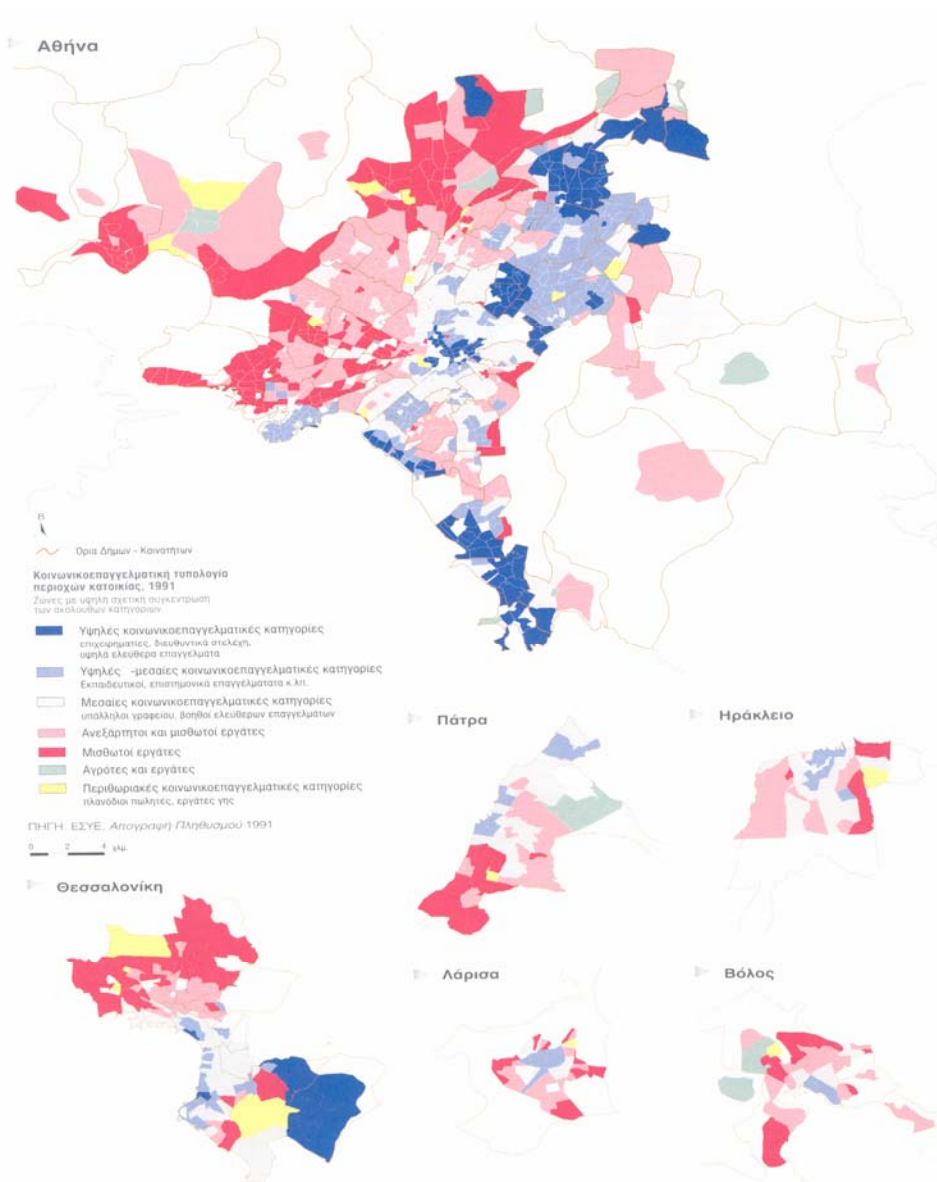

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Έρευνες οικογενειακών Προϋπολογισμών, 1987-88, 1993-94

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφές Πληθυσμού, 1981, 1991

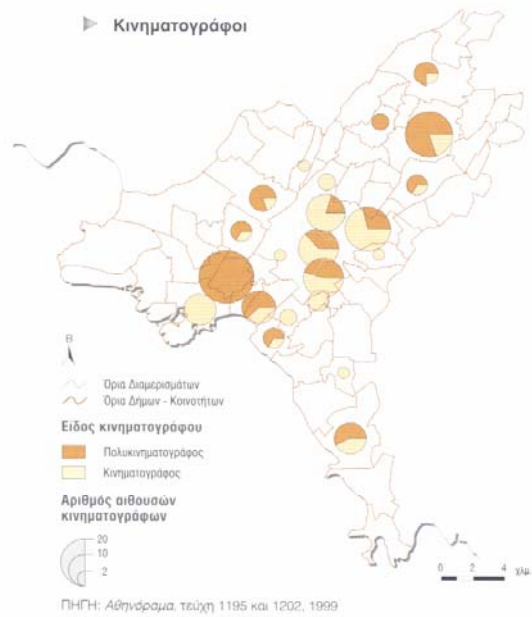

© Θ. Μαλούτας, Π. Παντοδής
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θέματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

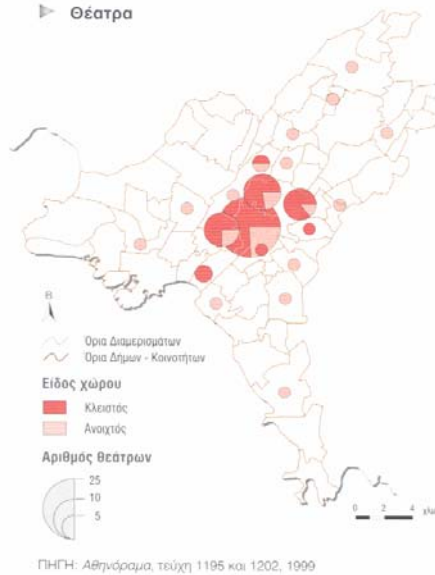
► Θερμικοί κινηματογράφοι

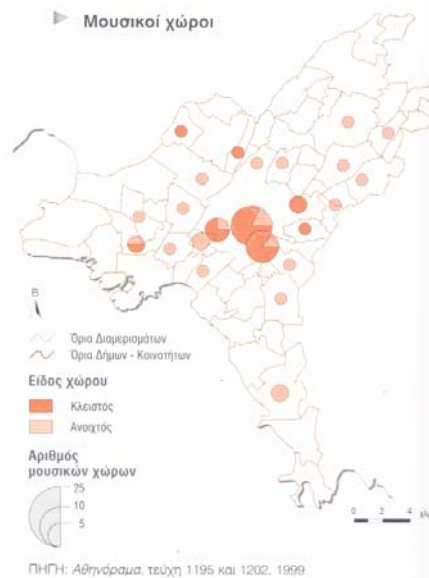
► Κινηματογράφοι

► Θέατρα

► Μουσικοί χώροι

© Θ. Μαλούτας, Π. Παντοῆς
Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης & Θεματικής Χαρτογραφίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Ερευνών, 2000. «Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδας», τόμος 1, Επιμέλεια: Θωμάς Μαλούτας, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Αθήνα – Βόλος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Δ.1.
Πληθυσμός κατά φύλο ομάδες ηλικιών και οικογενειακή κατάσταση 2001
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ:

Οικογενειακή κατάσταση και ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	68.189	32.409	35.780
Αγαμοι	22.892	12.522	10.370
10-19	8.259	4.319	3.940
20-24	5.132	2.727	2.405
25-29	4.177	2.412	1.765
30-44	3.920	2.440	1.480
45-64	943	472	471
65 και άνω	461	152	309
Εγγαμοι	37.827	18.489	19.338
10-19	46	5	41
20-24	366	68	298
25-29	1.838	509	1.329
30-44	13.835	6.344	7.491
45-64	14.514	7.290	7.224
65 και άνω	7.228	4.273	2.955
Χήροι ή Διαζευγμένοι	7.470	1.398	6.072
10-19	3	1	2
20-24	18	2	16
25-29	121	25	96
30-44	1.221	334	887
45-64	2.285	474	1.811
65 και άνω	3.822	562	3.260

(Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001)

Πίνακα Δ.2.
ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ:
Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλο ομάδες ηλικιών και επίπεδο
εκπαιδευσεως.

Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
Σύνολο	68.189	32.409	35.780
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου	847	532	315
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	36	17	19
25-29 ετών	154	74	80
30-44 ετών	453	292	161
45-64 ετών	181	132	49
65 ετών και άνω	23	17	6
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	8.458	4.224	4.234
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	415	153	262
25-29 ετών	1.113	432	681
30-44 ετών	3.917	1.791	2.126
45-64 ετών	2.371	1.389	982
65 ετών και άνω	642	459	183
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	2.820	1.508	1.312
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	225	103	122
25-29 ετών	553	273	280
30-44 ετών	1.376	702	674
45-64 ετών	551	343	208
65 ετών και άνω	115	87	28
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	4.380	2.216	2.164
10-19 ετών	75	36	39
20-24 ετών	866	375	491
25-29 ετών	868	370	498

30-44 ετών	1.549	798	751
45-64 ετών	816	476	340
65 ετών και άνω	206	161	45
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	23.467	11.496	11.971
10-19 ετών	1.704	835	869
20-24 ετών	3.352	1.761	1.591
25-29 ετών	2.707	1.341	1.366
30-44 ετών	8.249	3.890	4.359
45-64 ετών	5.533	2.577	2.956
65 ετών και άνω	1.922	1.092	830
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	7.242	3.885	3.357
10-19 ετών	2.675	1.384	1.291
20-24 ετών	454	297	157
25-29 ετών	549	346	203
30-44 ετών	1.638	836	802
45-64 ετών	1.266	657	609
65 ετών και άνω	660	365	295
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	15.986	6.872	9.114
10-19 ετών	2.434	1.309	1.125
20-24 ετών	145	75	70
25-29 ετών	165	89	76
30-44 ετών	1.677	753	924
45-64 ετών	6.239	2.490	3.749
65 ετών και άνω	5.326	2.156	3.170
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	4.043	1.517	2.526
10-19 ετών	1.413	755	658
20-24 ετών	8	6	2
25-29 ετών	9	9	0
30-44 ετών	65	34	31
45-64 ετών	622	141	481
65 ετών και άνω	1.926	572	1.354
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	946	159	787
10-19 ετών	7	6	1
20-24 ετών	15	10	5
25-29 ετών	18	12	6
30-44 ετών	52	22	30
45-64 ετών	163	31	132

65 ετών και άνω	691	78	613
-----------------	-----	----	-----

(Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001)

Πίνακας Δ.3.

Νοικοκυριά κατά μέγεθος και μέλη αυτών που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες ανάλογα με τον αριθμό των δωματίων που είναι στη διάθεση του νοικοκυριού.

ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ:

	2001 Πραγματικός πληθυσμός	
	Νοικοκυριά	Μέλη
Σύνολο	27.263	73.886
1 δωμάτιο	270	
2 δωμάτια	1.837	
3 δωμάτια	6.609	
4 δωμάτια	11.660	
5 δωμάτια	5.443	
6 και άνω δωμάτια	1.444	
Νοικοκυριά με 1 μέλος	5.316	5.316
1 δωμάτιο	173	
2 δωμάτια	850	
3 δωμάτια	2.002	
4 δωμάτια	1.663	
5 δωμάτια	511	
6 και άνω δωμάτια	117	
Νοικοκυριά με 2 μέλη	7.465	14.930
1 δωμάτιο	61	
2 δωμάτια	568	
3 δωμάτια	2.126	
4 δωμάτια	3.258	
5 δωμάτια	1.186	
6 και άνω δωμάτια	266	
Νοικοκυριά με 3 μέλη	6.441	19.323
1 δωμάτιο	24	

2 δωμάτια	242	
3 δωμάτια	1.273	
4 δωμάτια	3.056	
5 δωμάτια	1.457	
6 και άνω δωμάτια	389	
Νοικοκυριά με 4 μέλη	6.374	25.496
1 δωμάτιο	12	
2 δωμάτια	141	
3 δωμάτια	936	
4 δωμάτια	2.988	
5 δωμάτια	1.816	
6 και άνω δωμάτια	481	
Νοικοκυριά με 5 μέλη	1.306	6.530
1 δωμάτιο	0	
2 δωμάτια	30	
3 δωμάτια	200	
4 δωμάτια	556	
5 δωμάτια	372	
6 και άνω δωμάτια	148	
Νοικοκυριά με 6 και άνω μέλη	361	2.291
1 δωμάτιο	0	
2 δωμάτια	6	
3 δωμάτια	72	
4 δωμάτια	139	
5 δωμάτια	101	
6 και άνω δωμάτια	43	

(Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001)